118515 I 42723
42723
2-

IN MINCU
ermezzo
man

**

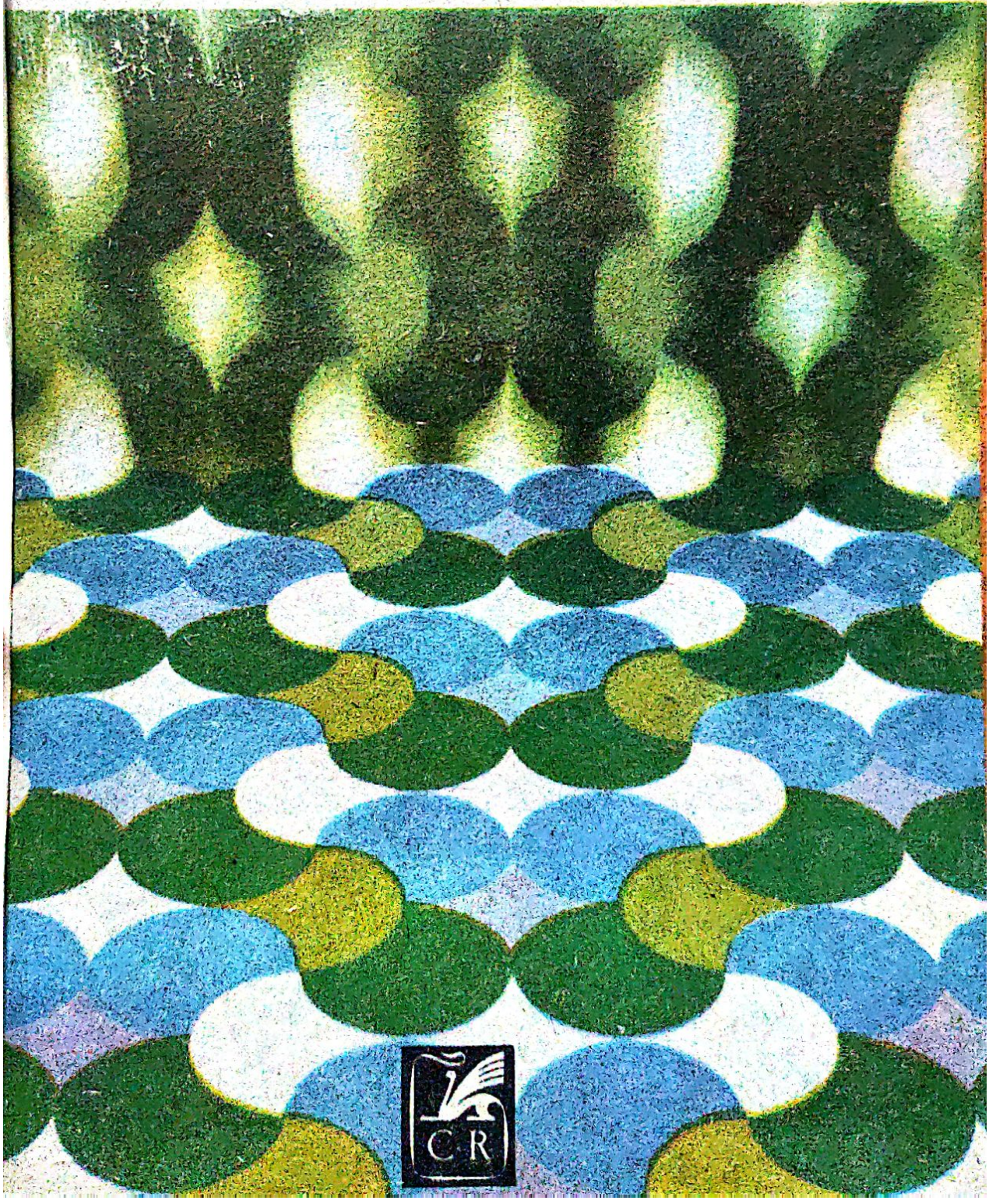

Scanned with OKEN Scanner

MARIN MINCU

43

INTERMEZZO II

roman

310100
B.C.U. IASI

CARTEA ROMÂNEASCĂ
1989

Scanned with OKEN Scanner

Fotografie cu nuntă

Merg acasă și descopăr întîmplător o fotografie ținută de mama într-un scrin printre alte obiecte ale ei. E o fotografie de o anumită importanță pentru ea, aproape un talisman. Mie nu-mi spune nimic. Dar ea insistă să mi-o arate. Înțeleg pe loc sau încerc să înțeleg. Aici e imortalizat un cadru intim de viață, un adevărat roman ce trebuie decriptat. Este poate chiar prima fotografie (primul roman ?) în care apar eu. Ca personaj al acestui prim roman, mi se pare că mă descurc destul de bine, în sensul că rămîn un actant liber, implicat destul de puțin în țesătura încîlcită a întîmplărilor. Ne uităm în fotografie, eu și mama, și constatăm cu mirare marea artă de romancier a fotografului ; cît de inspirat a reușit acesta să-i *așeze* în cadru pe protagoniști... „Parcă știa ce e cu fiecare, ce trecut are sau ce prezent va avea", spune mama și o văd concentrîndu-se spre a-și reaminti *romanul* fiecăruia. O simt că vrea să se folosească de ocazie să vorbească despre ea însăși, despre viața ei secretă. „Aici suntem la nunta lui Marin cu Nela, începe ea. După cum vezi, în primul rînd, sunteți voi *copiii*, tu, Ioana și cu Georgică, fiul nașului, al lui Vasile al lui Pană. În al doilea rînd sunt așezați pe o mobilă de lemn, un fel de banchetă frumos sculptată, flancați de lumînările mari, împodobite cu flori și funde roșii, mirii și nașii, și în al treilea rînd, în picioare, noi, *martorii*, asistăm la acea clipă rară

mai mult sau mai puțin *implicați*". Las vocea mamei să continue relatarea romanescă, transformată astfel într-un fond sonor necesar și privesc în cadru cu atenție. Mă privesc în primul rînd pe mine. Mă privesc în ochi și vreau să mă scrutez dacă sunt eu cu adevărat. „Tu aveai cinci ani. Îți cumpărase tată-tău pantaloni bufanți și ghete înalte cu șireturi roșii. Nu voiai să te mai încalți cu altceva deși se făcuse cald..." Mă uit ; sunt, într-adevăr, în prim-plan, un copil ce privește drept înainte cu o mină de întrebătoare gravitate. Ochii se uită necruțători spre obiectiv fără să clipească. Se uită spre lume ca s-o priceapă și s-o deslușească ; nu rămîne decît dîra lor în aer ca două lasere invizibile. Dar cobor și reiau lectura fotografiei cu mai mare atenție. Sunt cel mai în față, pe dușumeaua camerei fotografului, în partea din stînga cum privești spre fotografie, stau cu picioarele încrucișate, sub mine, foarte detașat. Bombeul ghetei din piciorul stîng iese mai în afară, fiind punctul cel mai avansat din cadru. Pe direcția acestuia, privind în adîncime, este mîna mea ce se sprijină pe genunchi, neverosimil de albă ; aproape nu se deosebește de manșeta ce iese din mîneca bluzei închise la culoare. Deasupra mea, în al doilea rînd, se vede rochia albă a miresei, ce-i modelează coapsa dreaptă avansînd cu genunchiul pînă la nivelul ochilor mei și, pe aceeași direcție, în al treilea rînd e mama care stă în picioare, acolo în spatele meu și veghează să nu mi se întîmple nimic. Dar să privim în primul plan și să lăsăm perspectiva. „Bluza aceasta ți-a făcut-o cadou Marin de nunta lui..." Într-adevăr, în pantalonii cam largi (constatare generală : aproape toți cei din fotografie, mă refer la bărbați, au haine larg croite, o adevărată risipă de material, ceea ce dă impresia de lume avută, măcar la nivel vestimentar), intră bluza neagră, oricum de o culoare închisă, cea mai distinsă culoare din fotografie (pe care o mai adoptă o singură persoană), cu trei nasturi strălucitori, închiși în față, deasupra cărora se răsfrînge gulerul alb al cămășii cam boțit la colțuri (toate cămășile mele din copilărie arată așa, probabil fiindcă eram un copil foarte neatent). În buzunarul din dreapta de la piept se observă floarea albă a unei batiste, cadou din partea miresei pentru cavalerul de onoarea ce eram. Acum văd totuși, prin

Scanned with OKEN Scanner

contrastul pe care-l oferă albul, că umărul drept îl aveam de pe atunci mai tras înapoi. „Nu-ți plăcea să te piep-tăn. Fugeai...“ Înainte de a descrie chipul din fotografie, atenția îmi e atrasă din nou de mîinile fine, cu degete lungi de pianist, abandonate peste genunchi. De fapt, nimic nu este jucat sau simulat în această fotografie. Există aici o mare *autenticitate,* aproape o autenticitate sumbră, după cum vom vedea. Am o figură triunghiu-lară ; pe linia gîtului subțire ieșit deasupra gulerului, se înscrie bărbia, care, deși nu este prea ascuțită, din cauza gropiței formate la bază, devine un punct de fugă al celui mai mic din unghiurile triunghiului isoscel pe care cade nasul acvilin ; de-o parte și de alta a acestuia sunt gă-vanele ochilor ce par întunecate de niște cearcăne pre-mature. Din centrul lor mă fixează ochii penetranți, dis-tanți și reci, fără naivitatea specifică vîrstei, de o fixitate dură. Se simte, deși timpul a șters fotografia, o indife-rență totală față de tot ce există în jur. Pare că acești ochi privesc fără să vadă, răsfrînți înlăuntru. Au o fixi-tate de pe altă lume ce înspăimîntă tocmai prin lipsa de preocupare vitală și... umană. „Așa te uitai tu fără să clipești la toată lumea, te uitai și la lucruri, fără afecti-vitate...“ Ceea ce atenuează din ascuțimea feței sunt ure-chile, prea mari pentru acea vîrstă și parcă desfăcute de craniu, crescute spre exterior și ieșite prea în evidență, ca și cum la acea etapă a creșterii aș fi avut mai ales o curiozitate *auditivă,* vrînd să ascult cît mai mult, să aud lumea mai înainte de a o vedea. Privesc fotografia și nu-mi amintesc nimic despre mine, nu-mi amintesc dacă eu gîndeam în acea ocazie atît de importantă. Sora mea, care stă pe aceeași linie cu mine, puțin mai retrasă, are o rochie înflorată și un ștergar brodat în jurul ume-rilor ca o eșarfă imensă ce-i acoperă genunchii, gata să atingă podeaua. Observ că degetele mîinilor ei sunt de-părtate unele de altele într-o crispare participativă. Are părul numai cîrlionți și fața ei iradiază acea frumusețe inocentă de copil curat. Se uită în obiectiv știind că *se uită* acolo și de aceea are ochii puțin măriți și speriați. Lîngă sora mea este George, fiul nașului, care stă în fața tatălui său într-o poziție echivocă, parcă ar ieși chiar acum dintre picioarele acestuia. Rotofei ca un bursuc, are

Scanned with OKEN Scanner

un basc caraghios tras pe partea dreaptă și în piept, agățată de reverul hainei, o batistă hazlie ce pare mai degrabă o mănușă sau un ciorap. Nu e pătruns deloc de solemnitatea clipei și s-a tras între picioarele tatălui său de frica obiectivului spre care privește îmbufnat și resemnat. Am uitat să spun că Ioana, sora mea, stă în fața lui Marin, mirele, care era fratele vitreg al mamei, foarte apropiată de mireasă, cum eu stau de cealaltă parte, de partea genunchiului drept al miresei, astfel că numai ea se poate vedea complet în fotografie. E singura persoană ce se vede în întregime ; mireasa focalizează tot interesul obiectivului fotografic, adică obiectivul romanului. „Nela apare aproape frumoasă aici, cu părul ei ca mătasea porumbului și cu ochii plînși... A fost un roman întreg cu nunta lor. Ea se ținea după Marin de multă vreme, fără rezultat însă, fiindcă el vorbea cu o fată de la Cireașov. Nu știu cum l-au îmbătat rudele ei odată cînd era cu alți tineri la o petrecere în casa lor și nu știu ce s-a întîmplat atunci, fiindcă Nela a venit după aceea și a stat toată noaptea la poarta noastră. Tată-tău mă trimitea s-o chem înăuntru, dar eu am fost rea și am zis că pînă nu vine Marin s-o primească el, eu nu mă bag...“ Da, mireasa, adică Nela Primăroaicii, cum i se spunea, arată bine în această fotografie. Albul rochiei, beteala și cununița de voal de pe cap îi dau acea paloare specifică *infantelor* lui Velasquez ; contribuie la această impresie și părul ei roșcat și carnaginea pătată de pistrui. Fața ei apare șterșă, dar nu se observă deloc că nu este frumoasă ; dimpotrivă, resemnarea plînsă o face interesantă ca pe acele eroine insipide ale lui Stendhal ce capătă profunzime sub masca suferinței. E puțin speriată de întîmplare, privește pierdută parcă n-ar crede în realitatea evenimentului a cărui protagonistă este. „A doua zi dimineața a venit cu Costănțica, soru-sa, și cu Codina și, pînă să le întreb eu ce vor, au și intrat în casă. «Ne-a fost teamă să nu se omoare și mama ca tata», a zis Costănțica. Nela și-a împletit mîinile pe după stîlpii sculptați ai patului celui mare și a început să plîngă. A spus că ea nu mai pleacă din casa noastră și, pînă să-ncerc eu s-o dau afară, cele două au și zbughit-o pe poartă... A rămas în casa noastră mai multe zile și nopți,

BIBLIOTECA DE FILOLOGIE

aproape fără să-și descleștеze mîinile pe de stîlpul patului, timp în care a plîns continuu". E curios că în timp ce mama vorbește, mi se trezește brusc memoria; mi se iau vălurile de uitare de pe ochi și văd, *mă văd* în acea clipă cu toate senzațiile inedite date de extraordinara întîmplare. Da, acum îmi amintesc că am fost foarte intrigat de acel spectacol, chiar șocat pe tot timpul desfășurării faptelor. Refac nu știu din care ungher al memoriei dimineața friguroasă cînd strigătele de la poartă ale celor trei femei s-au auzit pe toată strada ; acum îmi dau seama că această gălăgie exagerată, această rumoare războinică fusese întrutotul regizată : trebuia să vadă și să audă toată lumea de pe stradă ce anume s-a petrecut la noi. M-am speriat ca orice copil care nu receptează evenimentele decît prin prisma agresivității directe pe care acestea o conțin. Cu cît agresivitatea i se pare mai de neînțeles, cu atît copilul trăiește mai intens. „A doua zi a trecut Bebe, un fel de rudă, pe la noi — continuă mama —, și m-a întrebat «unde e mireasa ?». I-am spus că jelește legată de pat. A intrat în casă și cu ea de față mi-a spus s-o las să stea acolo, că o să-i treacă pînă la urmă și-o să se-ntoarcă de unde a venit. «Eu, zice, am stat ascuns în pod o săptămînă cît a plîns Leana lui Rîmboacă pe vatră la mama ca s-o iau și tot n-am luat-o...»". Acum realizez că, în fapt, dincolo de comicul situației, cruzimea cu care era tratată Nela m-a impresionat. Nu înțelegeam deloc ce se petrecuse între ea și Marin, ce anume o împinsese să vrea să vină cu forța la noi în casă și să nu mai plece. Ca pe orice copil, plînsul continuu mă făcea să fiu de partea ei, adică totdeauna de partea celui ce suferă, indiferent ce s-ar fi întîmplat și cine ar fi fost vinovat. Cînd, din cauza marii tensiuni care domnea la noi în casă (deveniserăm dintr-o dată centrul atenției tuturor, căci toți veneau la noi și întrebau în batjocură dacă n-a plecat „mireasa") m-am lămurit că această suferință a ei trebuie să aibă un motiv foarte serios, am început s-o apăr de agresiunea celorlalți ; nu mai deschideam poarta să intre nimeni sau, dacă insistau, îl asmuțeam pe Leul, cîinele nostru foarte rău. Am devenit instinctiv apărătorul „miresei", deși nu știam în acea situație melodramatică reală care era semnificația adevă-

Scanned with OKEN Scanner

rată ce se da acestui cuvînt. Mă instituisem deci în paznicul, *custodele* miresei, fără ca ceilalți s-o știe. Eu îi aduceam pe furiș de mîncare și de băut cînd mama o neglija. Aceste servicii mă făceau să mă consider cel mai important în tot ce se întîmpla ; eram răsplătit, de altfel, de privirile recunoscătoare ale Nelei. „Lasă, îmi spunea ea, o să vină Marin și o să scap de chinuri". Mama a auzit-o odată vorbind despre această „venire" salvatoare și i-a răspuns sec : „Marin n-o să mai vină. E plecat la Cireașov, unde s-a însurat". Nu înțelegeam de ce Nela nu da importanță vorbelor mamei ; se comporta de parcă ar fi știut ea *ceva* cu totul special, ceva ce mama nu avea de unde să știe. Nela era foarte sigură de venirea unchiului meu și se vedea că nu se îndoia o clipă că acesta o va scoate din tot ce i se întîmpla acum și o va spăla de toată umilința la care era supusă pe nedrept. Instinctiv, și eu gîndeam la fel. Credeam că toată povestea nu poate avea decît un sfîrșit fericit, cum se întîmpla în basmele pe care mi le povestea mama pe întuneric înainte de culcare, cînd mă înspăimîntam că zmeul se va căsători cu fata cea mică și frumoasă pe care eroul, plecat în căutarea ei, nu va putea să-l înfrîngă în luptă dreaptă. Rămîneam încordat pînă ce acesta reușea, după trei dificile încercări, să-l scufunde în pămînt și să-i taie capul. Pe urmă deveneam curios ce va face eroul după ce o smulge pe fată de la zmeu. Mă indispunea întotdeauna acel final stereotip „și Făt-Frumos o luă de soție și poate mai trăiesc și astăzi". Cum adică „o luă de soție" ?, mă întrebam eu fără voce, ce ? se poate să mai iei de soție pe cineva după ce aceasta a fost deja *soția* zmeului ? (căci, nu-i așa, acolo se spunea în text foarte clar că fata de împărat a fost „făcută soție" de zmeu și trebuia să-i gătească și să-l lase să-și pună capul în poala ei.) Păi, dacă îl lăsa să-și pună capul în poala ei, îmi spuneam eu, înseamnă că-l iubea și că îi plăcea să-l ia de bărbat. Nu știu de ce, mi se părea că problema aceasta a „luării de bărbat" trebuia să se bazeze negreșit pe liberul arbitru al fetei. Gîndeam că dacă ea s-ar fi *opus*, atunci zmeul ar fi fost cu totul neputincios. De aceea, nu pricepeam cum putea să treacă aceasta așa direct de la zmeu la Făt-Frumos. Mă miram

Scanned with OKEN Scanner

că eroul, Făt-Frumos, nu o întreba nimic și așa fără un singur cuvînt o lua de nevastă ca și cum nu ar fi avut altceva mai important de făcut. Dar dacă fata de împărat nu dorea de fapt să-l ia de bărbat și dacă mai degrabă ar fi preferat să se întoarcă la părinții ei și să mai aștepte ? Cu Nela, situația era total răsturnată. Ea, eroina reală, plecase de acasă și venise în casa bărbatului, iar acesta, după toate aparențele, n-o vroia. Era aici ceva foarte apropiat de ceea ce-mi imaginasem eu ; iată deci că poate să fie și eroul căutat și rugat de fată, nu numai cum se întîmpla în basm ! Mă uitam deci cu mare curiozitate la Nela, dar în secret îl admiram pe Marin, unchiul meu, fiindcă era în stare s-o refuze ; da, era clar că se poate și altfel decît în basm. Cu toate acestea, o consideram pe Nela o victimă și aș fi vrut să n-o mai văd plînsă toată ziua. Faptul că mama n-o apăra era însă un semn că este vinovată de ceva ce nu înțelegeam. Intuiam că trebuie să fie un mister la mijloc, ceea ce voi descoperi mai tîrziu, misterul seducției, pe care se sudează întreaga existență a cuplului. Trăgînd cu urechea la flecărelile din jur, auzeam cum se povestea despre cutare caz cînd, nu știu în ce împrejurare, pe cutare a lăsat-o bărbatul chiar în ziua nunții pentru că „n-a fost fată“ ; că a fost plimbată pe loitră în văzul tuturor, iar cei ce o însoțeau strigau astfel : „Hai la coadă de mînzată / că n-a fost mireasa fată !“ ; asta era cu totul de neînțeles pentru mine, cum să nu fie „fată“ ? Ce înseamnă să nu fii fată ? Mă uitam la Iulia, o fetiță de vîrsta mea și-mi puneam brusc problema dacă ea era „fată“. Da, îmi răspundeam clarificat, trebuie să fie „fată“ din moment ce nu poartă pantaloni ca mine și din moment ce văzusem cu ochii mei că ea nu făcea pipi în același mod. Oricum, această expresie indecriptabilă mă trezise din amorțeală și-mi puneam deja probleme prea grele pentru vîrsta mea ; poate că „fetia“ era ceva de care va trebui să țin seamă și eu cînd voi fi mare și va trebui să aleg pe cineva și să mi-o fac „mireasă“. Fapt este că acum, imun la semnificația misterioasă a noțiunii, mă comportam cu cea mai mare atenție față de Nela și orice s-ar fi zis, o absolveam de orice vină numai pentru că

plîngea și era neajutorată ; aș fi vrut să-l scot pe Marin din gaură de șarpe ca să n-o mai văd plîngînd și sufeream fiindcă nu puteam să fac nimic. Îmi dădeam seama că sunt prea neînsemnat ca să contez într-un război atît de greu ; după toate aparențele, era un război pe care nu-l va cîștiga „mireasa". În jurul ei se spuneau atîtea răutăți, că nu vedeam nici o speranță pentru ea și aceasta corespundea modului meu de a imagina sfîrșitul basmului ; un sfîrșit neașteptat pentru toți protagoniștii, o răsturnare totală a orizontului de așteptări. Într-o seară, nu știu de ce, mama nu mi-a mai putut spune povestea și atunci a rugat-o pe Nela. Nu avea talent. Mi-a spus aceeași poveste pe care o știam de o mie de ori mai bine ca ea. Nu am întrerupt-o decît la sfîrșit s-o întreb de ce Făt-Frumos o mai ia de soție pe fata de împărat după ce aceasta fusese a zmeului ? Era un progres mare, fiindcă această întrebare nu îndrăznisem să i-o adresez niciodată mamei. Nela, în loc de orice alt răspuns, a început să plîngă în hohote. Deși nu știam de ce, am înțeles că aici trebuie să fie cauza a ceea ce i se întîmpla. De la un moment dat am început s-o privesc altfel decît o privisem la venirea ei în casa noastră, mai ales după ce într-o zi am surprins-o goală. În camera în care sta ea, camera pentru musafiri, nu prea intram noi copiii, dar în ziua aia nu știu ce m-a rugat mama să-i aduc de acolo, niște dafin sau niște piper să pună în mîncare. Acestea erau închise într-un sipet special, sub cheie. Mama mi-a dat cheia și m-a trimis să deschid și să-i aduc cele de trebuință. Am intrat și am văzut un spectacol ce m-a făcut aproape să leșin de spaimă, o spaimă de neînțeles, dacă am în vedere, acum cînd povestesc, motivul ei. Nela dormea cu gura întredeschisă, iar rochia, de fapt un capot înflorat, i se descheiase în întregime, încît i se trăsese toată sub ea, lăsînd-o aproape goală ; ceea ce m-a izbit a fost albeața neverosimilă a coapsei, atît de rotunjită. M-a izbit acea albeață strălucitoare (ce curios, dar pe umeri și pe față, Nela era plină de pistrui) și mai ales abundența debordantă a corpului, a cărnii de femeie ce mi se releva brusc în tot necunoscutul ei. Dormea întoarsă cu fața spre intrare ; privirea, după ce mi-a întîrziat îndelung pe șoldul ce mi se părea enorm, a alunecat pe golul ce se deschidea

Scanned with OKEN Scanner

în jos sub pîntec : acolo am zărit colivia ermetică a sexului. Cred că descoperirea acestui mister feminin, pentru copilul ce eram, care nu îndrăznea să privească niciodată mai sus de genunchi o fată de vîrsta lui, a fost surpriza cea mai înfricoșătoare. Am privit cu frică, ca și cum m-aș fi aflat în fața celui mai *mare pericol*. Stam nemișcat și nu reușeam să-mi desprind ochii de la acest secret al corpului feminin ce mi se arăta brutal. Eram pe atunci atît de rușinos că începeam să plîng cînd alți copii de vîrsta mea rosteau acele expresii licențioase și triviale, cu totul neverosimile prin violența rostirii gratuite. Spectacolul cărnii albe și sexul roz-alb al Nelei mi-au dat o stare de febrilitate, ca și cum aș fi făptuit cine știe ce lucru interzis. De fapt, în raport cu vîrsta mea, comisesem un act cu adevărat interzis, comisesem primul *act de posesie* : instinctul erotic din mine se trezise involuntar și traversasem acea stranie plăcere pe care o produce erecția. Trăisem actul senzual în imaginație, atît de complet cum nu l-am mai realizat poate apoi niciodată. Îmi amintesc că dilema cea mai mare a mea, în acea clipă, era legată de misterul acelui act ; ce se petrecea cu mine și de ce se petrecea ? Am intuit imediat că de acest mister se leagă de fapt prezența Nelei în casa noastră și l-am invidiat profund (am încercat deci sentimentul geloziei) pe Marin, unchiul meu, pentru că am înțeles că era un inițiat. Știu că mama m-a chemat energic, „Ce faci, ai adormit ?“ ; eram cam adormit în relațiile mele cu spațiul înconjurător, astfel că de cele mai multe ori uitam să mai vin de unde mă trimisese sau îi aduceam altceva decît îmi ceruse, fiindcă uitam despre ce era vorba pe drum. De astă dată, sentimentul acut al unei culpe grave ce comiteam chiar în acel moment mi-a activat memoria, furnizîndu-mi mijloacele ca să nu fiu descoperit și prompt mi-am amintit că trebuia să-i aduc o foaie de dafin. Cînd am deschis sipetul, din cauza zgomotului, Nela s-a trezit ; m-a privit întîi speriată și apoi și-a strîns repede capotul peste coapse. Eu am închis ochii rușinat ; da, i-am închis, însă cu o fracțiune de secundă mai înainte ca ea să se acopere, tocmai spre a păstra intactă imaginea corpului ei împlinit de femeie. Am avut o senzație asemănătoare la Prado, mai tîrziu, cînd am văzut pe neașteptate *Maja des-*

Scanned with OKEN Scanner

nuda de Goya ; nu știu de ce o imagine reală din copilărie a avut același impact în sensibilitatea mea ca și imaginea fictivă. Poate din cauză că totdeauna ficțiunea întrece realul atunci cînd atinge un anumit grad de autenticitate artistică. Cînd am trecut pe lîngă Nela cu foaia de dafin în mînă, ea s-a repezit încă somnoroasă spre mine și mi-a strîns capul la sîn, într-o pornire secretă și ambiguă ; cum capotul nu era bine închis, un sfîrc pistruiat de sîn mi-a atins ochii și buzele, înfiorîndu-mă. Mă uit acum insistent la rochia albă a Nelei, îmbrăcată cu adevărat în mireasă și aș vrea să retrăiesc din nou acele senzații nebănuite. De atunci am încercat să intru cît mai des în camera unde ea sta autosechestrată și așteptam încordat să-i descopăr din nou corpul dezvelit ; parcă în joacă, ea se lăsa mereu „posedată“ de privirile mele lacome, arătîndu-mi fie rotunjimea unui genunchi uitat neglijent afară, fie subțiorile pline de un puf galben. Într-un fel, în felul cel mai pur posibil, Nela a fost mireasa mea, *prima* mea mireasă de carne și sînge. Mă uit la florile albe pe care le ține în brațe acum în fotografie și la plînsul de pe fața ei puțin crispată și o înțeleg, biata de ea. „Marin a venit într-adevăr, după cîteva zile, continuă mama, l-am întrebat ce e cu Nela și a recunoscut tot. «Dar nu a fost fată, a mai zis el și de aceea nu vreau s-o iau». Eu i-am dat două palme și i-am spus că după cîte am îndurat noi cu acel spectacol zilnic, mai bine s-o ia de mînă și să plece cu ea unde o știi.“ Da, mama a fost foarte aspră în acea împrejurare. În același timp, îmi amintesc cum Nela s-a luminat toată de bucurie cînd l-a văzut pe unchiul meu, s-a sculat din patul în care zăcuse și s-a dus și s-a spălat în curte cu multă încetineală, dezvelindu-și ca din întîmplare cînd un sîn, cînd o pulpă... El o privea cu dispreț neascuns, dar ea-l urmărea cu îndrăzneală, și aș zice cu totală încredere ; se citea în privirile ei o indolență nepăsătoare, ca și cum tot ce fusese mai greu trecuse și de acum nu urma pentru ea decît fericirea. Marin s-a dus în camera cea bună și a început să-și pună hainele în două valize mari. I-a dat una Nelei, care a luat-o cu supunere și bucurie, pe cealaltă a luat-o el și au ieșit pe poartă împreună... M-am simțit furat de ceva ce devenise numai al meu la plecarea ei ; am

Scanned with OKEN Scanner

plîns pe înfundate cînd nu mă vedea nimeni și n-am vrut să mai mănînc cîteva zile. „După o săptămînă ne-am înțeles cu ai ei și ne-am apucat să le facem nunta... După cum vezi, în fotografie, deși au trecut atîția ani, se mai observă cîte ceva". O privesc pe mama de acum, cea care ține fotografia în mînă și mi-o citește și sunt uimit de privirea ei tot atît de vie astăzi după atîția ani. Retrăiesc încă acea senzație tulbure, acea căldură ambiguă ce m-a cuprins atunci cînd am văzut corpul nerușinat al Nelei și apoi mă las condus de amintirea sarcastică a mamei care n-a uitat nimic. Memoria mea e ștearsă în unele puncte sau poate n-a vrut să funcționeze. Mă privesc din nou în fotografie și observ că sunt cu totul străin de cea-laltă trăire anterioară, pe care am reținut-o în toate nuanțele ei. Nela plînge, probabil de bucurie că a ajuns să fie cu adevărat mireasa lui Marin, bărbatul pe care și l-a dorit, dar eu nu mai am nici o reacție, nu mă mai interesează. Nici nu înțeleg cum de nu și-au dat seama că pe mine nu mă interesa deloc nunta lor, acest lucru se vede foarte bine din fotografie, se constată din aerul meu absent. Dar ce importanță avea pentru ei faptul că eu eram absent ? Nici una ! Sunt cu totul absent față de plînsul miresei pe care îl observă cu toții și de aceea au un gest tacit de înțelegere față de ea, un surîs în colțul gurii sau aparența că nu se uită la ea fiindcă nu vor s-o descopere în această postură, nu tocmai potrivită pentru ziua nunții, căci ea, mireasa, ar trebui să fie veselă, nu-i așa ? rolul ei ar fi să rîdă și să-i înveselească pe toți. „Nu, ea plînge pentru că se simte vinovată, spune mama, și pentru că toată lumea de aici știe că este *vinovată* și cel mai bine știe asta ea însăși." Lîngă Nela stă ginerele, adică Marin, căruia abia acum îi observ ușoara distanțare : nu stă drept, ci înclinat spre stînga, ca și cum s-ar feri să atingă brațul Nelei. Își strivește umărul de umărul nașului, înghesuindu-se unul în altul ca doi răniți camarazi de armată, ce se sprijină reciproc. Da, între umărul Nelei, și al lui Marin rămîne aproape o palmă de loc prin care pot să observ lemnul sculptat al banchetei de fotograf de oraș provincial de pe vremuri ce vroia să facă o treabă cît mai artistică. Simțindu-se respinsă, Nela se apleacă și ea ușor în partea opusă, adică spre nașă, care e chiar

Scanned with OKEN Scanner

sora ei Lisăndrina ; aceasta, pătrunsă de încordarea ce plutește în aer (adică în aerul fotografiei), își întinde o mînă ca s-o sprijine de umărul miresei. Da, o mînă sigură (deși e mică și chiar elegantă, aș spune) apare pe albul imaculat al rochiei de mireasă, pe umărul alb imaculat al Nelei și ne comunică apăsat nouă celor ce privim ca simpli spectatori (și mie celui care mă uit acum la poză, nu celui care sunt acolo în poză, acel copil ce se uită la mine cu o indiferență apatică) că ea e acolo să vegheze lîngă mireasă, ca să nu i se întîmple nimic rău surorii ei mai mici. „Lisăndrina e îmbrăcată cu fustă cafenie, cu bluză albă făcută în casă și cu un taior de culoare deschisă bine asortat. Are și tulpan pe cap cum se purta pe atunci..." O mînă ține lumînarea cu buchetul de flori și mai are un buchet de flori în poală, dar nu flori albe ca ale miresei. Fața ei este destul de comună, asemănătoare cu a femeilor din zona respectivă. Nu are prestanța de infantă a Nelei, ce, cu adevărat, în mod bizar, aici, pare coborîtă din stirpe aleasă ; ca în acele tablouri unde toate prințesele germane și spaniole se recunosc după paloarea cadaverică și aceasta iese și mai mult în evidență prin aura roșcată a părului lor. Sora miresei, adică nașa, are părul negru, ascuns sub tulpanul bogat. Îmi mut privirea către naș ; e îmbrăcat într-un fel de tunică cu nasturi strălucitori închisă pînă sub bărbie, din acelea pe care le purtau pe atunci cei ce lucrau la C.F.R. Nu e în apele lui ; se vede asta din felul cum se sprijină de umărul mirelui. Haina stă boțită pe el și ține neglijent buchetul de flori și lumînarea, parcă plictisit sau dintr-o obligație de care nu putuse scăpa. Are capul înclinat spre ginere, de parcă ar vrea să-i spună ceva, dar se răzgîndește și ridică ochii spre noi spectatorii, într-o sclipire ironică abia perceptibilă. „Marin e trist de parcă ar plînge..." spune mama cu o voce îngroșată de emoție. Unchiul meu e îmbrăcat într-un costum elegant din stofă englezească în dungi, croit larg, cu reverele gulerului foarte late, o eleganță parcă de actor. El chiar are ceva de actor, cu aerul lui sfidător, cabotin. Mă mir cum de pare atît de frumos ; niciodată nu mi-l amintesc să fi fost așa. Poartă mănuși albe în mîinile cam mari și nu-i stă rău. Își ține mîna stîngă destinsă în față, pe genunchiul stîng, iar pe

Scanned with OKEN Scanner

cea dreaptă îndoită elegant din cot, ca și cum ar vrea să-i ofere miresei brațul, dar se răzgîndește brusc și fotograful îl surprinde în această atitudine de *refuz*. Batista albă din buzunarul de sus din stînga al hainei se asortează asimetric cu floarea de ginere de pe reverul drept ; are un nod mare la cravată ce se rotunjește ca un bulb sub gulerul lat al cămășii albe. Fața lui emană o frumusețe bizară ; așa arăta poate Rudolf Valentino înainte de a muri. Din netezimea trăsăturilor transpare o încordare nefirească. Izbește mai ales tristețea ce se citește în expresia lui crispată, aproape încremenită. Pare că este fotografiat pentru ultima dată și parcă el însuși ar crede acest lucru din moment ce privește fix, ca și cum ar privi din spațiul de dincolo. Privirea unchiului meu stăruie asupra noastră în afara cadrului, cerînd, implorînd parcă un ajutor. Strania undă dramatică adiind din figura lui speriată de moarte este oarecum anihilată de sugestia comică stîrnită de floarea arborată de fratele miresei care stă în spatele lui Marin (acesta are un costum deschis, la fel de larg croit, și un flanel în dungi ce pare o cravată sub gulerul alb ; dacă nu ar lipsi nodul cravatei am putea să ne lăsăm înșelați și să credem că este chiar o cravată), care floare apare hazliu în fotografie chiar deasupra urechii mirelui și dacă nu privești atent ai putea să crezi că el dinadins și-a pus o floare la ureche. Poate să fie aici o neglijență de compoziție a fotografului sau poate că, după ce a observat distonanța, așa a vrut el să lase totul, părîndu-i-se că așa trebuie să lase. „Ea l-a ucis cu zile, se aude vocea de Casandră a mamei mele. N-a trecut mult și am auzit spunîndu-se tot felul de lucruri pe seama Nelei. Mai tîrziu Marin a murit de infarct, din cauza ei". Mă uit încă o dată la unchiul meu și-l simt ca de gheață acolo în fotografie, ferindu-se de atingerea Nelei ca de o mușcătură de șarpe. Deodată, mă prinde mirarea observînd o figură necunoscută din al treilea rînd ; această figură de tînăr bărbat este chiar axa de simetrie a întregului cadru, întrucît împarte tabloul în două jumătăți egale. Se află deci în al treilea rînd, între cei în picioare, stînd între fratele miresei în stînga („Asta e Bică, comentează mama, cel care a fost păcălit și a luat o femeie gravidă. Cînd au fost în petit la ea și-au întrebat de ce e

așa grasă, părinții ei au spus că are un chist de care trebuie să se opereze. S-a operat singură la numai patru luni după nuntă născînd un băiat") și mama, în dreapta. Este un bărbat în costum elegant, cu cravata sportivă strînsă într-un nod minuscul. Acum îmi dau seama că ceea ce m-a surprins de la început a fost culoarea neagră a costumului și o anumită nonșalanță a privirii. Da, s-ar putea spune că în afară de mine (de mine cel din fotografie), aceasta este figura cea mai detașată ; e vorba însă de o detașare ce intrigă, chiar așa, care m-a și intrigat de la început, dar nu am avut timp să întreb cine este acel șmecher. Nu știu de ce am folosit cuvîntul „șmecher", dar dacă l-am scris, înseamnă că se potrivește. „E un văr îndepărtat al Nelei. Ea l-a așezat acolo chiar între ea și Marin". Observ că este foarte înalt ; de fapt, stă puțin aplecat, sprijinindu-se de lemnul sculptat al mobilei pe care sunt așezați mirii și nașii. Stă cu brațele încrucișate pe speteaza acelei mobile, ca și cum el de-acum s-ar spăla pe mîini ca Pilat, fiind singurul care nu se sinchisește de spectacol. Acum înțeleg de ce se ferește Marin înspre naș ; poate pentru a nu se atinge de acest individ pe care nu-l vrea în peisaj, dar nu are cum să-l îndepărteze. Da, individul pare că împarte cadrul în două într-o atitudine cu totul neutră, dar, privind mai cu atenție, observ că el, de fapt, înclină apăsat capul spre Nela care și ea, deși stă dreaptă, are o ușoară unduire spre el, o fină și imperceptibilă mișcare de acceptare. „De la început eu am spus că numai ginerele are voie să fie în costum închis, dar Nela n-a vrut să audă și l-a obligat pe Marin să îmbrace costumul ăsta de figurant. Ea a dorit ca acest văr de departe să stea în spatele ei. Gurile rele afirmă că ar fi fost primul ei amant". Mă zburlesc ; de aceea, probabil, individul privește cu un zîmbet ironic ca acela ce posedă secretul lui Pulcinello. Romanul fotografic ar trebui să se încheie aici în farsă tragică.

Cine a mai rămas ? Da, au rămas cei doi tineri din extremitățile tabloului ; ei sunt de umplutură, se vede bine acest lucru după modul în care stau. Unul este rezemat de umărul nașului, privind oarecum jenat în jos, iar celălalt, total izolat, din partea opusă, privește înainte ca

Scanned with OKEN Scanner

și cum ar ști că face parte din decorul cadrului. „Ei doi au fost introduși de fotograf pentru a da simetrie tabloului : să fie deci cinci persoane în picioare în al treilea rînd, după cele patru așezate pe mobila sculptată din al doilea (mirii și nașii) și după cele trei de pe podea din primul rînd". A mai rămas totuși cineva ? „Da, am rămas eu, Martorul". Mama din fotografie privește implacabilă ca o flacără. Ea știe totul. Ea e Casandra. Nici nu pot s-o descriu. Nici nu încerc pentru că știu că nu am cum s-o descriu. Ea *este*.

Scanned with OKEN Scanner

Jurnalul lui M.

Am scris fad „Fotografie cu nuntă“. Nu mi-a reușit. Simt și totuși nu modific nimic. Las totul neretușat. Așa mi-a ieșit. Slab. Fără vigoare. O eboșă ștearsă a unui pictor orb. Să renunț. Să mă apuc de altceva. Să scriu la celălalt roman unde textualismul a fost abolit. Încerc. Revin.

Căutarea tonului. Mă urăște. Din fibrele cuvintelor („cuvintrelor“ cum spune Nichita) transpare o ură falnică a cărei vitalitate mă tonifică. Am găsit. Trebuie să mă prepar să îndur. Să mă aștept la orice. Fără nici o speranță. Fără așteptare. Să-mi pregătesc hîrtia albă. Cît mai multă hîrtie albă. Să scriu despre golul dintre două semne ce mă absoarbe în bulboana scriiturii. Încercare. A defalca o pădure și a o muta aici, în text. Să se audă înaintarea aceea neauzită a rădăcinilor cînd o adiere răcoroasă trece prin cuvinte.

Mă sperii. O iau de la capăt cu puterile reduse. Slăbiciune. Gîndirea slabă apărare. Un tonus negativ. Să

Scanned with OKEN Scanner

nu te bucuri de viață. Să te temi de ea. Exorcizare continuă. Să-ți deschizi rănile cicatrizate. Să curgă sîngele îngroșat prin degetele cu care scrii. Nu știu în ce măsură senzația de frică, de frica lipsei mele de implicare în act *(în această scriitură care trebuie să ia locul existenței)* se transferă sau nu în mișcarea sacadată a frazei și a silabelor. Textul e doar un simulacru, o mediere fără semnificanță. ACEST TEXT.

Unde am rămas ? Da, căutarea tonului. Sentimentul e mai important decît orice scriitură. A accede la scriitură prin sentiment. A te seduce pe tine însuți ca subiect primordial. Abolirea subiectului. Operația de înecare. Destructurarea realului. Deconstruirea acestuia. Tatonare fără orgoliu. Substituție. Fragment. Poietica fragmentului. Interval. Alfabetul alveolar din *veghea lui Roderick Usher*.

Mă urăște. Mortificare. Suprimare prin operații lente de textuare. Meandra textualizării. Păianjen sîngeros. Țesătură roșie. Rană deschisă. Atît.

Din Jurnalul *lui G.: Nu e adevărat nimic într-un roman, nici chiar atunci cînd autorul ne informează că scrie la modul non-fictiv, că-și înfige privirile direct în real. El se joacă mărturisindu-ne că nu știe să scrie, că abia știe să citească etc., că nu știe dacă va putea dezlega încurcătura în care s-a vîrît singur (aceea de a se apuca să scrie o carte — sau, mă rog,* s-o scrie citind-o, *cum afirmă el în ultimul timp), încurcătură „abisală" în vîrte-*

Scanned with OKEN Scanner

jul căreia suntem și noi, cititorii, atrași. Dar nu e nimic adevărat. O dovedește volumul masiv în care el a scris toate acestea și în care noi le citim. Faptul că a „mers pînă la capăt, că a descris „indescriptibilul", că a trăit și a reconstituit „imposibilul", urmărindu-l cuvînt cu cuvînt, literă cu literă, cu penița pe hîrtie, ne arată cît de amețitor e jocul periculos cu literatura. Acolo unde noi credem că și-a dat sîngele trăind, el doar scria. Dovada? Faptul că putem citi tot, pînă și nervii lui, și respirația lui, obsesiile, foamea, tot. Cu cît le simțim mai vii, cu atît e mai sigur că nu sunt reale. E sigur că viața se trăiește, nu se scrie.

Îmi dă telefon aseară un cititor al romanului Intermezzo I, un tînăr pe care îl și cunosc vag și mă întreabă: „Nu-i așa că unul dintre personajele feminine din carte sunteți chiar dumneavoastră? Vreau să verific, nu vă supărați că sunt indiscret. Sora mea, care vă cunoaște bine și care v-a descris în fața mea de atîtea ori, susține și ea că acea E. sunteți dumneavoastră." Îi spun că în carte nu e nici un personaj real, toate sunt fictive, cum și e normal în orice roman. Pe un ton ex cathedra (sora lui mi-a fost elevă și e ca și cum l-aș considera și pe el tot elev de-al meu), îi mai spun că „sigur, ca în orice roman, sunt multe amănunte luate din realitate, dar romanul ca atare tot fictiv rămîne". Iar cît despre mine, eu nu apar în nici un fel acolo (deși, în realitate, autorul a făcut prea destule transferuri de la mine la personajele create, umplîndu-mă de nevindecabile păreri de rău...). O bună prietenă de-a mea, invers, îmi telefonează rugîndu-mă să-i transmit autorului felicitări pentru felul cum a reușit să surprindă „psihologia adolescentei" în Jurnalul lui A." (care este 95% autentic). Îi mormăi ceva, un răspuns din care să nu înțeleagă mare lucru. De ce să-i spun că e autentic din moment ce i s-a părut „autentic"? „Da", spun, „e plin de autenticitate."

Primul cititor nu m-a crezut. Mi-a răspuns respectuos și mulțumindu-mi, cerîndu-și scuze încă o dată pentru indiscreție etc. Dar nu m-a crezut.

Fictiv — non-fictiv... Autorul lui Intermezzo spune în prefața romanului că se dă un pas înapoia Perso-

Scanned with OKEN Scanner

najului său și citește peste umărul lui, odată cu el, chiar ceea ce citește acesta. Adică se vede pe sine ca Personaj care, la rîndul său, citește ceea ce el însuși scrisese. Dacă autorul se dădea încă un pas înapoi, el l-ar fi văzut pe Narator (adică pe sine uitîndu-se peste umărul Personajului său), ceea ce și face pe alocuri, și chiar o spune. Iar dacă s-ar fi dat încă un pas înapoi, s-ar fi văzut pe sine în ipostaza de Autor (ceea ce și face, iarăși, devenindu-și propriul cititor). Încă un pas și... s-ar fi văzut și în ipostaza de Cititor al Autorului care se descrie ca Narator ce privește peste umărul Personajului care citește ceea ce scrie el însuși — și deci ar fi fost acum în ipostaza irelevantă de Critic, adică de Cititor specializat, situat în marginea literaturii, obsedat de ea, ceea ce și este de fapt. Pînă unde s-ar fi putut da înapoi? Pînă unde se poate merge „à rebours"? Probabil numai pînă unde se vede chiar în Intermezzo, *adică pînă în acest cerc vicios, care nu e nici ficțiune sută la sută, nici realitate.*

In ceea ce mă privește, nu știu dacă voi fi existat cu adevărat, înainte sau după scris. *Cînd autorul lui* Intermezzo *m-a provocat să scriu, ca pe un fel de Doamnă T., mi s-a prezentat în minte această alternativă:* să nu scriu. *Dintr-o mie de motive. Unul: fiindcă urăsc literatura cu cît o citesc mai mult. Cum am să pot s-o fac fără a minți? Fără a mă minți, fără a minți pe cineva... Și totuși, uitîndu-mă înapoi, văd că am scris patru pagini de caiet... Deja am mințit, dacă e de mințit.* Este fictiv pentru că este scris. *Realul nu poate fi scris.*

Mișcarea entropică a materiei peste tot, pretutindeni. Obiectele înconjurătoare se metamorfozează demonic și mă obstrucționează. Nu pot să mă mai simt în libertate, nu pot să-mi manifest liberul arbitru. Trebuie să fiu mereu în gardă față de această agresivitate oarbă. Nimic din afară nu există fără să se raporteze la mine în

Scanned with OKEN Scanner

mod violent, fără să îmi arunce o sfidare ; orice lucru dă la iveală un ochi rău ce se deschide doar atunci cînd îl văd eu, din orice ungher se arată un bot de fiară fioros, aflat în latență pînă la trecerea mea ; dintre vrejii inofensivi ai blîndelor plante se repede spre mine o gheară amenințătoare. Materia mă suspectează și mă persecută metodic, autoconștientizată în fibra ființei mele fără alt scop decît acela de a se autoanaliza la infinit. E o formă aberantă a unui proces metaexistențial, un vertij al luptei eurilor multiple, trezite din somn. Mă apăr de mine (de atîția „mine") cît pot, dar simt cum cineva concret îmi apasă sternul, vrînd să mă sufoce și să-mi anihileze orice zbatere, orice svîcnire a corpului ce se apără. Strig, îmi dau seama că strig, sufocîndu-mă în propriul meu strigăt. Conștientizez acest strigăt ca să pot să am timp să recuperez energii noi. Realizez că mă aflu în camera mea și că somnolez, deschid ochii și totuși senzația de apăsare și sufocare continuă pentru un timp ; e ca și cum acele alcătuiri demonice ale materiei nu s-ar feri de conștiința mea trează, nu s-ar retrage în bezna inconștientului ce le-a plăsmuit, ci ar continua să mă tortureze devenind niște *semne ale realului* și instalîndu-se în aerul intimității mele ca parte integrantă a cadrului obiectiv. *Visul începe să substituie realul,* fiind una din formele concrete ale existenței. Mă trezesc de tot și deschid ochii larg ca să identific obiectele din cameră ; le fixez îndelung, le pipăi, le număr, le numesc și întîrzii cît pot asupra lor ca să le dau șansa *să mă recunoască.* Mă liniștesc treptat. Îmi revin din coșmar. Vreau să mă ridic să scriu acest episod (să scriu despre modul cum ceea ce am descris ca imaginar devine real), dar simt că îmi este lene să caut cele necesare pentru scris. De fapt, hîrtia și pixul îmi sunt la îndemînă; mă prefac doar că nu le găsesc, încerc să-mi procur un motiv ca să nu-l consemnez, deși știu că totdeauna acesta (visul) se sustrage foarte abil ca să *nu* fie descris. Constat cu furie stratagema visului și ca să o combat mă ridic, înșfac hîrtia și scriu fără să mă opresc pînă simt că toată camera mi-a devenit familiară, iar obiectele îmblînzite emană acum reflexe benefice către mine.

Scanned with OKEN Scanner

M-am ferit mereu dintr-un instinct sigur să cad pradă întîmplării și am ocolit cu destulă astuție capcanele întinse din toate părțile, dar acum, că am fost învins, nu am cum să nu recunosc ; e un fapt comun că nu poți sta de veghe prea mult asupra aceluiași front și, mai devreme sau mai tîrziu, Celălalt va găsi *fisura* prin care să se strecoare înăuntru, o va găsi chiar cu ajutorul propriilor tale iscoade, căci, așa cum s-a spus, calul troian se află în fiecare din noi. A fi mereu *seducătorul* presupune a sta la pîndă în permanență : regula de fier a jocului impune un ceremonial comportamentistic ce trebuie să varieze, de la caz la caz, dar, în esență, să rămînă inexorabil. Nu am voie să mă abat de la conduita adoptată decît cu riscul de a-mi prinde mîna în clonțul capcanei pe care aceeași mînă (a mea !) a armat-o. Dar linia de demarcație între seducător și sedus este imposibil de fixat, așa că nu se cunosc cu exactitate spațiul și rolurile precise rezervate unuia sau altuia ; este vorba de acea ambiguitate ce se instalează la un moment dat într-o *scenă de vînătoare* cînd nu se mai știe cine pe cine urmărește și cine de cine este vînat. Observi fețele descompuse ale hăitașilor ce se aruncă în desișuri să scoată prada în bătaia puștii, urmărești concentrarea de gheață a vînătorilor ce stau cu arma la ochi gata să sloboadă săgeata sau glonțul, vezi că vînatul se lasă așteptat sau s-a ascuns atît de adînc în subconștientul vînătorilor încît aceștia încep să dea semne de nervozitate, se suspectează reciproc și deodată armele lor se îndreaptă către ei înșiși ; ei stau la pîndă pe malul lacului pentru a ucide mistrețul cu colții de argint și cu blana neagră tăvălită în toate apele infernului lăuntric. Apele rămîn neclintite, căci mistrețul doarme somnul cataleptic din basm și nu se va trezi decît la un timp dat ce nu se dezvăluie oricui. Imaginea din adînc se ridică la suprafața conștiinței vînătorului ca un abur revelator și acesta apasă brusc pe trăgaci înfiorat de o stare de neînțeles. Subiectul ce pîndește pe Celălalt a sfîrșit prin a se descoperi pe sine însuși ca Obiect al unei pînde atavice. Vînătorii primitivi

Scanned with OKEN Scanner

desemnau pe pereții peșterilor de la Altamira imaginea bizonilor spre a se obișnui cu *forma* vînatului și a înceta astfel să se mai ucidă între ei. Cine stă la pîndă ? Cine este prada ? iată obsesii ce se instalează după un timp în conștiința celor doi protagoniști care sfîrșesc prin a se descoperi într-unul Singur.

Pentru oricare, Olga era acel aer auroral al devenirii noastre de viitori bărbați ; în fiecare zi ne grăbeam spre școală (chiar dacă la un mod ambiguu) cu bucurie, numai să o întîlnim pe ea, s-o privim și să ne umplem arterele, venele și capilarele de acel ozon pe care-l emana ființa ei. Simțeam instinctiv că miraculosamente i se conferise acest statut de eclatanță, de splendoare și fericire care iradiază și dă viață existențelor stinse din jur. De multe ori, am avut senzația că mulți trăiesc, se mișcă imerși într-o somnolență larvară, că n-au deloc acel entuziasm, acea lumină interioară care să-i mîne inevitabil spre viață. Sunt stinși, niște morți vii ce-și iau energia de la ceilalți. Este vorba de marea majoritate a indivizilor care mimează un dinamism existențial ; ei se încarcă zilnic prin contiguitate de la o sursă mai mult sau mai puțin conștientă mai mult sau mai puțin declarată. Fără această sursă de vitalitate nici nu se observă că există. Pe noi nu școala ne chema zilnic în acel *loc, (*care elev merge la școală din plăcere ?) ci doar starea de strălucire și euforie dată de apariția Olgăi. Ne aflam în zona tulbure cînd senzațiile învălmășite ne asaltau fără să ne marcheze ; nu aveam conturul precis a ceea ce făceam și poate de aceea ne încercam în toate fără să deosebim ceea ce e bun de ceea ce e rău, fiind deci la stadiul cînd existența se *probează* în sine, spre polul pozitiv sau negativ cu aceeași ingenuitate. Nu eram conștienți de nimic : îmi amintesc că atunci cînd, din greșeală, i-am tras cu praștia în ochi fiicei milițianului (colega noastră) nu aveam deloc sentimentul vinovăției, ci, mai ales, mi se părea că sunt un

Scanned with OKEN Scanner

„erou“ (deci mă pusesem întîmplător în probă) numai pentru că reușisem să aduc daună unei ființe declarate de toți ceilalți intangibilă. În acea mică și intensă zonă în care ne mișcam, se crease acest tabu în legătură cu termenul *milițian*; iată, încălcasem fără să vreau teritoriul de interdicție și acum eram curios de pedeapsă. De altfel, tatăl fetei a venit imediat la școală (deși nici un alt tată nu ar fi apărut așa de repede) și apariția lui a provocat panică printre toți. Milițianul se comporta la propriu ca milițian, nu era doar o spaimă convențională a noastră. Nu mai știu cum m-am salvat atunci; poate mă ascunsesem în labirintul de verde din spatele școlii sau am fost apărat de învățătorul meu Necșulescu care nu se speria așa de ușor de uniforma milițianului și nu admitea nici o intruziune în spațiul său de veghe. Vreau să accentuez asupra comportamentului entropic pe care-l adoptam atunci în mod firesc și numai pentru aceasta am evocat din nou întîmplarea de mai sus. Nu la fel ne comportam față de Olga; ea era un punct de referință pentru orice gest sau cuvînt, pentru orice acțiune întreprinsă în acel spațiu. Nu este vorba numai de faptul că nici unul dintre noi n-ar fi atins-o nici cu o floare și că toți ne-am fi aruncat imediat s-o apărăm de oricine ar fi comis un act de agresiune asupră-i. În mod permanent, noi ne mișcam în jurul ființei sale fragile, cu impresia că ea observă și vede tot ce facem și *apreciază* imparțial performanțele noastre. Deci în consecință, ne formam și ne dirijam faptele în funcție numai de această apreciere; în realitate, Olga era o făptură zglobie ca și noi, dar, în virtutea splendorii emanate, îi atribuiam prerogative de care nici nu avea habar. Oricum, important era că exista acolo printre noi și că în orice moment am fi avut nevoie s-o privim, ea ne stătea la dispoziție. Nu ne împiedica nimeni să ne bucurăm de ființa ei ce se dăruia inconștient lăcomiei noastre de a trăi; poate nici nu era atît de grozavă cu toată starea ei civilă enigmatică (era fiinca lui Nanu, cel mai bogat individ din împrejurimi, avea o mamă foarte frumoasă și tînără, la fel de enigmatică ni se părea și sora ei mai mare, Mimi etc.) dar nu mai conta nimic, din moment ce noi o *investiserăm* cu această putere. Că lucrurile stă-

teau astfel, am avut ocazia să verificăm pe neașteptate cînd a comis un gest care ne-a tăiat la toți răsuflarea, făcîndu-ne să ne revizuim total raporturile noastre cu ea.

Olga dăruia, iradia în orice moment valuri de energie, întreținîndu-ne mereu vie dorința de a trăi ; era, cum spuneam, punctul nostru de referință secret, și de aceea o păstram intangibilă ca pe o mică zeitate. Noi eram armata ei de adoratori ce ne foiam în juru-i cu febrilitate (făceam tot felul de minunății precum aceea cu praștia) numai ca să-i atragem atenția și s-o obligăm să ia act de prezența și de existența noastră. Atîta timp cît ea se comporta aproape egal cu toți, acest provizorat al așteptării ne mulțumea ; în abstracția indeciziei și inocenței ei, existau premizele virtuale ale oricăror posibilități. Cît timp aceste posibilități rămîneau deschise, oricare dintre noi avea șanse egale. Această înțelegere iscată tăcit, fără ca ea să aibă habar, ne măcina pe fiecare, ambiționîndu-ne și conservîndu-ne în *starea de competiție*. În subconștient, eram mulțumiți de indolența micii zeități și ne antrenam cu tenacitate fiecare pe cont propriu pentru a găsi căile spre a-i intra în grații. Acest *statu-quo* dătător de seninătate a fost dintr-odată sfîșiat de ceva imposibil de prevăzut. Într-o zi, mica zeitate coboară de pe piedestal și comite un gest de opțiune inimaginabil pentru noi : ieșeam în pauză (în „recreație“ cum se numea pe atunci) și ne zbenguiam prin fața băncilor, eu alergînd după cel mai mic din clasă, un drăcușor, protejatul învățătorului din motive sociale. Tocmai cînd trecea prin fața ei (îmi aduc aminte totul, eram foarte atent s-o privesc), Olga se repede, îl ia în brațe și-l sărută ; refac cu încetinitorul imaginile și revăd brațele ei fragile (?) încolăcindu-i gîtul, atrăgîndu-l cu putere, apropiindu-și fața de a lui și apoi, cu o gingășie de copil, atingîndu-i încet obrazul și oprindu-se așa parcă spre a ne *sfida* pe toți. Desigur, a fost ca un trăznet pentru imaginația noastră ; da, mai asistaserăm la asemenea scenă, dar totdeauna la una regizată, cînd ale noastre mame ne invitau în glumă să ne „pupăm“ în fața tuturor și noi, copiii, o făceam rușinați, închizînd ochii de spaimă. Acum Olga îl sărutase pe Săndel fără

Scanned with OKEN Scanner

să i-o ceară nimeni, o făcuse din *proprie* inițiativă, cu o detașare extraordinară care ne paralizase. Gestul ei era așa de *revoluționar* pentru codul nostru „erotic", încît nu puteam să-i aflăm vreo justificare ; ni se părea ceva incredibil, ceva ce friza impudoarea maximă, un sacrilegiu, o răsturnare a tuturor preceptelor în care ne formaserăm. În acea clipă eu am suferit imens ; asistam la gesturile Olgăi și inima îmi clocotea de gelozie, amintindu-mi cum mă dezgropase din zăpadă. Simțeam cît de reală era fata asta și cît de firești erau mișcările pe care le împlinea în fața noastră, inițiindu-ne dintr-odată într-un mister atît de tulbure pentru mințile și simțurile noastre infantile. Eram gelos. Crăpam de invidie. Aș fi vrut să fiu eu în locul colegului meu. Simțeam că numai mie mi se cuvenea această glorie, că mi se furase ceva de necompensat în toată existența mea viitoare. (E adevărat poate că toate gesturile mele erotice de după aceea au fost doar o răzbunare pentru furtul de atunci.) Pe Olga am fulgerat-o cu privirea plină de ură ca pe o trădătoare infamă. (Am intuit atunci că femeile *trădează* pentru a te incita, pentru a te seduce și ucide și mi-am propus să mă apăr de a mă mai îndrăgosti vreodată definitiv de cineva. Nu am greșit deloc !) Am urît-o îngrozitor, dar am recunoscut dreptul ei absolut de *a alege*. Nu m-a ales pe mine ! N-am fost capabil s-o atrag. N-am știut s-o seduc. Nu sunt cel mai bun. Nu sunt cel mai puternic. Iată, deci, mi se revela crîncena competiție a existenței. *Nu ai fost ales tu !* Marea și mica zeiță a fost teribilă în cruzimea de care a dat dovadă vrînd să ne administreze *această* lecție. Eram toți încordați de emoție și ură. Ea ne-a asmuțit unul împotriva altuia. Ce lucru extraordinar ! Atît de inocenți, ne-a provocat la marea probă, cu abilitatea unei curtezane. Simt, însă, că pe măsură ce scriu mă îndepărtez de ceva esențial ; există un nucleu, un sîmbure de foc ce mă mistuia atunci și pe care nu pot să-l transfer în întregime în scriitură. Nu mă ajută totdeauna mîna cu care scriu, și realizez că semnele grafice (literele) nu fac decît să estompeze, să dilueze acel palpit viu, acea lacomă sufocare care m-a cuprins cînd am înțeles fără cuvinte cît de periculoasă e viața. În acea trădare a Olgăi, am intuit însuși resor-

Scanned with OKEN Scanner

tul ascuns al zbaterii mele celei mai pure; acolo eram eu cel mai adevărat, în încleștarea surdă, în revolta teribilă că mi se întîmplă ceva tragic, ceva ireparabil pentru întreaga existență. Încordarea inconștientă m-a zdruncinat, dîndu-mi un tremur interior. Nu-mi era frig, dar îmi clănțăneau dinții și nu știam ce e cu mine. Mi se furnică tot corpul acum cînd scriu și mă cutremur la fel de neputință. De ce se ascunde atît de profund viața în pliurile scriiturii, nu-mi dau seama, dar pe măsură ce-mi dau seama de această *neputință,* simt că mă apropii, că sunt aproape gata să ating .acel sîmbure de foc misterios.

Visez că am o casă nouă tot măsor să văd cît spațiu au camerele sunt înalte au diferite forme cameră rotundă pătrată paralipipedică etc nu găsesc un unghi ca să mă lămuresc dacă va fi inevitabilă separarea îmi dau seama după cîteva încercări că sunt de fapt în casa veche din Republicii și că mă asaltează aceleași ciocniri mărunte cu sora mea nu se înțelege bine casa e goală pentru că s-a mutat ea sau pentru că trebuie să ne mutăm acum împreună îmi dau seama în vis de aceste amănunte nesemnificative și nu mai urmăresc aceste imagini tot ceea ce-mi rămîne e acea mișcare neîncetată în camerele goale rătăcirea în *spațiile alveolare* ale unui *labirint interior.*

Nu pot să fac decît ceea ce mi-am propus sau îmi propun ; dacă pornesc de la o solicitare minoră rezultatul este minor, dacă măresc miza observ că obțin o valoare superioară. Iată, mi-am flagelat voința să nu mai stau de vorbă cu nimeni, pierd timp și consum energie : cît am ținut acest comandament, o săptămînă am scris serios cel puțin patru.pagini pe zi ; imediat ce am slăbit disciplina, am decăzut la o pagină : nu mă pot menține mereu

Scanned with OKEN Scanner

încordat, am tendința împrăștierii în o mie de fleacuri, cel mai mult mă consumă discuțiile cu cei ce nu au altceva de făcut.

Ochiul meu se agață de detalii neînsemnate se fixează pe acele accesorii pe care alte dăți nici nu le *notez* nu m-am putut abține azi cînd mă întorceam de la bibliotecă să nu stărui îndelung asupra eczemei vinețiii-roșii întinse aproape pe toată fața unei femei reacția de a o trece în zona semnalelor neimportante nu a dat nici un rezultat cu cît mă forțam să nu mă uit cu atît curiozitatea sau nu știu ce alt resort incontrolabil mă împingea să observ striurile albăstrii ale rănii acele îngroșări mai înnegrite ale crustei ce se forma în unele locuri apoi albeața de var a pielii unde crusta se desprinsese de curînd mă defulam în imaginea aceasta morboasă a unei cărni degradate de excese secrete observam alunecarea într-un cadavru viu cu o pornire pasională cu o dorință de nestăpînit de a proba *starea* de a mi-o apropia.

Privesc faimosul tablou al lui Edouard Manet *Le Déjeuner sur l'herbe*, refuzat în 1863 la Salonul oficial și expus în același an la „Salon des Refusés" sub titlul *Le Bain*. Ceea ce surprinde imediat este *luminozitatea* autoreflexivă a corpului feminin expus brutal într-un cadru de natură ; elementul revoluționar introdus aici de pictor este legat de conceptul compozițional de *nuditate*. Ce se înțelegea pînă acum prin „nudurile" tradiționale este negat : corpul feminin, cu toată nuditatea sa nesofisticată, devine la Manet, în această pînză celebră, un *obiect spiritualizat*. Ce s-a întîmplat ? *Deplasarea* fundamentală a avut loc la nivelul orizontului de așteptare (și de receptare) al publicului. Astfel, în *textul* picturii tradiționale, *nudul* este de obicei asociat strict unui cadru

intim, avînd drept efect mai totdeauna o receptare non-estetică. Acum fiind *mutat* în cadrul natural (un luminiș între arbori frunzoși pe malul unei ape), *nudul* își pierde brusc vechea conotație „voluptuoasă", reevaluînd radical întregul sistem de codificare. *Cultura își integrează natura, textualizînd-o ;* acum privirea îmi este atrasă de corpul nud al femeii nu pentru a-l poseda pe acesta cu acea pornire „concupiscentă" cu care în general „posedăm" (chiar dacă nu vrem să o recunoaștem) orice compoziție cu „nuduri", ci pentru a ajunge la o comunicare spirituală ; da, nu mă mai opresc ambiguu asupra formelor anguloase, nu mai speculez gratuit asupra gambei sau asupra sînului puțin flasc, ci-mi îndrept atenția către figura (chipul) femeii și mă întîlnesc cu privirea ei îngîndurată într-o confruntare gravă : aceasta (privirea ei) mă *reține*, mai precis *îmi* reține toate posibilitățile mele de receptare, și simt că mi le direcționează spre cu totul *altceva ;* mutîndu-mi atenția asupra celor doi bărbați și asupra celeilalte femei din cadru, observ că aceștia reprezintă (cu toată „civilitatea" lor) un simplu decor, ei nu trăiesc tocmai fiindcă nu comunică nimic din punct de vedere spiritual ; îmi dau seama că tocmai acea *reflexivitate agonică* pe care o citesc în privirea concentrată a femeii (preocupată, aproape înfrigurată de spaimă că s-ar putea să fie greșit receptată de către privitor, că acesta s-ar putea să nu fie atent și să nu decodeze exact împrejurarea extremă în care se lasă ea acum contemplată, în acest cadru neprimitor și restrictiv !) o face să *trăiască* într-un *text* pictural nou, ceea ce mă obligă și pe mine să descopăr un alt *context de lectură*. Imaginea nudă a tinerei femei s-a dematerializat în acest proces de receptare, transmițînd corpusculi invizibili din textul tabloului către mine privitorul ; aceștia mă pun în gardă, mă alertează ; să nu scap cumva tocmai pulsația agonală care exteriorizează dilema profundă a subiectului devenit propriu-i obiect.

Corpul ascuțit, numai unghiuri și muchii : de cîte ori îl ating, mă feresc de tăieturi, de răni ; e acea senzație

de durere cînd te lovești de colțul unui obiect contondent, dar simți în același timp dorința accentuată de a te lovi în continuare, de a te răni cît mai adînc în aceste forme prea evidente, prea fragile, de o fragilitate periculoasă pentru propriul tău corp, sau, mai exact, pentru ființa ta interioară care e încă în echilibru, e împăcată și nu dă semne de isterie. Atingerea de acest corp adolescent mă scoate din starea de liniște ; e o smulgere violentă și ambiguă, o conștientizare surdă a gesturilor în care mă complac de obicei. Le înregistrez fără a le conduce spre o lumină mai înaltă. Părul ei are un pocnet metalic ; magnetizează aerul atunci cînd și-l desface din cocul imens, lăsindu-l să umple clinurile strîmte dintre umerii osoși. Eliberat din strînsoare se desfășoară spațial ; îi ascunde sînii, umerii, brațele. Eu îmi apăs fața cu putere și mi-o îngrop în această materie ofensivă care mă atrage irezistibil. Inspir cu poftă mirosul ars de mătrăgună, mă las pradă unei senzații sfîșietoare ; e o împletire strînsă între plăcere (indefinită, însă materială ; de o materialitate indecentă) și teamă (mirosul acesta mă scoate din propriu-mi trup, mă decorporalizează, mă sfărîmă în fragmente disparate pe care le simt ale mele, dar observ cum acestea mă părăsesc, se împrăștie în jur în mod autonom și senzația acestei dispersii mă sleiește de puteri). Spaima cea mai acută e spaima de *seducția* totală, de anihilarea oricărei voințe ; mă înconjoară cu brațe aeriene și mă toarce ca pe un fuior ; mă răpește din pasivitate, mă scoate din prezent și mă ademenește spre un pliu abstract, pe care-l bănuiam, dar nu-l căutam. Are pielea uscată și netedă ca un cristal bine lustruit ; la atingere, mîna se încarcă de energii proaspete ca atunci cînd palpezi o materie vegetală. Sunt absorbit către coapsele-i anguloase de unde iradiază o căldură neverosimilă ce mă potopește, mă sufocă, mă înmoaie pînă mă pierd într-o senzație ambiguă, fără controlul lucidității. Sunt copleșit de valul de senzualitate, niciodată exteriorizată în mod deschis de ea, dar clocotind surd în adîncuri ca magma. Simt cum mă abandonez definitiv ; decad în propria-mi neputință de a mă împotrivi alunecării irepresibile.

Scanned with OKEN Scanner

După ce a spart recipientul din care îmi turna, m-am întristat brusc ; nu știu de ce îmi imaginam că tot ce a fost între noi mai profund poate fi redus printr-o singură mișcare neglijentă la acea grămadă de cioburi plutind în lichidul roșu, sîngele meu pe care-l dau ofrandă ca Iisus și nimeni nu ia în seamă risipa pe care o fac. E curios că imediat după aceea ne-am certat aprig, astfel că noaptea ea s-a mutat în altă cameră ; eu am visat că eram cu ea (sau cu altă femeie) într-un grup de prieteni și unul din ei și-a exprimat bucuria de a fi rămas constant (poate era Dinu) din sentimentul reciprocității ; am întîrziat puțin cu el fără să observ că dispăruse ; ajuns acasă, speriat de dispariția ei, am văzut peste tot un morman imens de cioburi, cearșafuri sfîșiate, mobile răsturnate ; nu exista altceva în toată casa decît urmele furiei distrugătoare (de cîte ori are un pretext să se supere cu mine, prima mișcare necontrolată este de a rupe tot ceea ce întîlnește, de a distruge tot ce am atins *eu* sau ceea ce am atins *împreună, de a șterge orice urmă a existenței noastre comune,* de a anula orice posibilitate prin care să se poată reface cîndva ceea ce a fost între noi. Este aceasta un fapt pe care l-am înregistrat mai întîi puțin amuzat; mă amuza furia care-i da o înfățișare demonică înfrumusețînd-o, apoi treptat amuzamentul a fost înlocuit de spaimă, o spaimă ciudată iscată de neînțelegerea manifestării ei în acest mod și de neputința de a o salva în forul interior, în fața acelui tribunal al ființei mele ermetice care nu iartă nimic computerizînd totul fără cruțare ; pe măsură ce aceste gesturi se repetau, ceva se rupea fără a mai reveni vreodată ; am avut revelația acestei stări într-o dimineață limpede cînd, în roșul pur al soarelui ce scălda acoperișurile clădirilor învecinate, am văzut cum blocul rotund dinspre Calea Victoriei, ce se înalță peste celelalte din jur cu încă șapte-opt etaje, se transformă dintr-odată în imaginea Turnului Babel pictat de Breughel cel Bătrîn, mă uitam și nu vedeam altceva decît acea pierdere totală în labirintul materiei, forțată să devină memorie într-un obiect concret ce trebuie să sfideze orice transcendență) ; este interesant că, în vis, ea vroia să repare dezastrul încercînd să acopere găurile din pereți cu *var*.

Scanned with OKEN Scanner

Citesc toate istoriile de amor și *le trăiesc* din plin. Ce-mi mai folosește să încerc ca subiect aceleași avataruri ? Mi se pare searbăd să pierd timp cu asemenea preocupări. Am însă această atitudine numai cînd mă aflu în bibliotecă, livrat actului juisării dat de lectură. După ce părăsesc cartea și ies la aer, este de ajuns să privesc în jur (să ating cu ochii genunchii colțuroși ai unei femei, să mă împiedic de dîra de miros rămasă în nări după trecerea corpului ei) și simt o presiune nouă în artere și vene ; aș vrea să probez direct gesturile amoroase, să pot trece și singur această probă, s-o repet și să văd ce se întîmplă. Să înțeleg *eu* de ce mă îndrăgostesc !

(Fragment rămas din *Intermezzo I*)

Scrisul mă sustrage, mă extorchează, mă aneantizează și mă seduce ; e o pervertire a esenței, o *transgresiune a ființei lăuntrice*. Integritatea îmi rămîne intactă cît nu mă împrăștii în cuvinte. Eram puternic cît nu reușeam să mă exprim deplin ; atunci cînd mă forțam enorm, dar cuvintele nu se nășteau sau se nășteau aspre, colțuroase, dure, niște obiecte străine. Nu le recunoșteam, ceea ce mă făcea să trăiesc drama intimă a neputinței de a exprima prea plinul din mine, mereu gata să dea peste margini și să inunde tot. Simt cum mă falsifică orice cuvînt ieșit din mine ; *doar corpul e pur, doar el mă reprezintă, de aceea îl urmăresc și-l descriu. Tot ce se interpune între corpul meu și real nu este autentic*. Cu cît scriu mai mult, cu atît mă îndepărtez de sinele meu, mă îndepărtez de mine însumi cu tot atîtea cărți cîte am scris ; în fiecare din acestea observ un *alt subiect* care este în parte *eu*, adică e în parte autentic, dar pe care nu-l mai recunosc căci *nu mă reprezintă pe mine cel de acum*, din momentul în care scriu acest cuvînt, *eu*. Încerc să stric strategiile învățate ale retoricii, să le abandonez în act, dar *discursul* are puterea diabolică de a-și regăsi alte strategii sau de a și le inventa chiar în timpul derulării și, abia cred că am reușit să-l abolesc, că, aproape concomitent, îi descopăr prezența mistifica-

Scanned with OKEN Scanner

toare. N-aș putea să posed realul (și pe mine însumi) decît renunțînd la orice semne sau comunicînd printr-un *discurs al absenței*.

G. descoperi scrisoarea, de altfel destul de superficială, pe care o primisem de la Georgia, unde tonul era mai mult camaraderesc decît intim. Avu loc o scenă îngrozitoare și eu, fără să-mi dau seama ce fac, mărturisii prostește totul spunîndu-i că, oricum, nu era nimic serios la mijloc. Izbucni în acele gemete disperate (o durere surdă contra sorții, contra întîmplării nefaste : crezuse că eu voi rămîne pur, numai al ei ; nu avea cum să știe că îmi propusesem să mă apăr astfel de impuritatea tuturor femeilor care mă vor trăda una după alta, cu cît voi fi mai profund în relația cu ele) ce mă aduseră în stare să regret totul ; am fost izbit de suferința ei crîncenă care depășea condiția comună a existenței, atingînd o limită superioară, rareori întîlnită în viață (oricum, nu o întîlnisem decît foarte rar în literatură, căci tot ce citisem mi se păruse destul de șters). Ea trăia o dramă viscerală în jelania aceea abstractă, se atingea acolo un *prag* tragic tocmai prin depășirea tragicului ; lamentația era de acum cu totul gratuită, dar își plîngea neșansa metafizică și certa acea divinitate oarbă ce nu ține cont de entitatea fiecăruia, ci îi aruncă pe toți în aceeași eroare, lăsîndu-i prea rece în putreda carne. Mă condamnase definitiv în forul cel mai înalt ; devenise o mască, nu mai avea reacții, nu-mi vorbea decît vag și mîngîierile ei erau stranii : nu pe mine cel de acum mă atingeau aceste mîngîieri, ci pe cel pe care îl știau anterior, de aceea mîna ei avea o tandră tristețe în modul de a întîrzia în părul sau pe umărul meu, iar vocea îi era stinsă, îndurerată teatral, dar în acel mod în care vocea unei femei este teatrală atunci cînd suferă cu adevărat (am putut s-o aud numai în interpretarea Valeriei Seciu dată Margaretei în *Maestrul și Margareta* de la Teatrul Mic). Mă simțeam extrem de vinovat, nu pentru ceea ce făcusem, ci pentru că nu

Scanned with OKEN Scanner

fusesem în stare să bănui atîta profunzime din parte-i ; ar fi trebuit să fiu atent și s-o apăr, să n-o las să piardă nimic din frumusețea interioară, simțeam că stricasem iremediabil ceva, avînd sentimentul de neputință pe care-l încerci atunci cînd privești cioburile unei chinezării autentice imposibil de restaurat. Da, eu care mă consideram un *restaurator* al corpului interior și exterior al femeii, constatam dintr-odată că eram un ins grosolan, care nu înțelege nimic din complexitatea sentimentului de dragoste. Efectiv, nu mă mai regăseam și stam aplecat asupra eroinelor celebre pentru a afla o justificare ; încercam, de exemplu, s-o acuz pe Ana Karenina de prea mult *orgoliu erotic* și s-o condamn fără argumente precise. Ea, însă, nu era Ana Karenina ; refuzase cu încăpățînare să fie asociată vreodată cu figurile literaturii, se înfuria cînd comiteam o asemenea eroare și nu voia să mai discute cu mine. Susțineam că literatura e mai profundă decît viața, dar acum aveam prilejul să constat că ea avea dreptate : prin reacția la comportarea mea, G. depășise limitele literaturii, angajîndu-se pe cont propriu în rezolvarea unei dileme care nu mai era a cărnii sau a amorului, tratate după ecuația cea mai simplistă, ci a condiției existențiale în sine, condiție ce implica o *asumare interioară a ființei*. Ea se dovedise aici mult superioară, lovindu-mă cu propria-mi armă. Probabil că simțise acea cicatrice rămasă de cînd descoperisem că *nu pot să fiu iubit* de nici o femeie altfel decît superficial și mă hotărîsem să nu mă mai îndrăgostesc și să le tratez pe toate cu detașare și cinism. Nu aveam să mai pierd timp pentru *a cuceri* vreuna, așteptam să se îndrăgostească ele și să mi se ofere. G. mi se oferise, o luasem fiindcă îmi declarase dragostea și, deși nu eram disponibil în primul moment, îmi ținusem promisiunea. Eu nu aveam nici o *datorie*, nu-i așa, puteam să mă comport oricît de cinic fiindcă o avertizasem în această privință și ea își asumase deliberat orice riscuri. În tot acest timp nu prea am stat împreună cu ea, rămînînd mai mult la Constanța, unde aveam îndatoriri cu studenții ; după cursuri mergeam în fiecare zi la Mamaia și înotam de unul singur cît mai departe în larg pînă mi se făcea frică de apă din cauza

Scanned with OKEN Scanner

singurătății și încordat mă aruncam înapoi spre țărm. Aveam senzația că ating cu pieptul un corp alunecos care înoată sub mine și vrea să mă atragă în adîncuri; era doar o chestiune de o fracțiune de secundă ca eu să nu mai vreau să mă mențin la suprafață ; apa devenea atît de catifelată, îmi transmitea o stare uneori atît de bizară că aș fi putut să uit să mai înot, aș fi putut să mă abandonez din pură plăcere acelei slăbiciuni așa cum făcuse, de altfel, și Josef Knecht, fără să dea o singură clipă impresia că se va lăsa înfrînt de oboseală.

Din Jurnalul *lui G:*

Trebuie deci să vină M, ca să ne „întîlnim", în urma Scrisorii. E o zi de mijloc de săptămînă, de sfîrșit de mai, plină de suflări calde, de lumini aurii, de emoții și de acalmii de sesiune studențească. „Întîlnirile" sunt mai dese și mai palpitante în această perioadă ca oricînd, deși timpul e puțin și sesiunea în toi. Pentru fetele din camera noastră sunt ceva obișnuit. Băieții vin spre seară, fie cîte unul, fie doi-trei odată (s-au împrietenit între ei, dat fiind că fetele lor sunt prietene), se opresc la colțul căminului și aruncă ușor cu cîte o monedă în ușa noastră cu geam care dă pe balcon. Este semnul convenit ca cineva din cameră să coboare. Pe balcon se strîng monede de 25, de 15 bani, de un leu. Cînd nu avem mărunțiș pentru troleu, deschidem ușa simplu și culegem. Uneori le mai strînge femeia de serviciu, dar fetele s-au supărat, au „pus-o la punct" : aceia sunt bani sacri, să se mulțumească cu ce-i dăm noi, cînd avem. Se împrumută bluze, se dau sfaturi de pieptănături, se face coadă la oglindă, se retușează machiajuri, se aud urări de „succes !", se desfășoară conversații ermetice între alee și balcon, se „tachinează", se povestesc victorii la întoarcere.

Azi mă pregătesc și eu de „întîlnire", dar altfel. N-aș vrea să știe nimeni că mă „întîlnesc" și cu cine anume. Șoaptele însă au circulat. Fetele mă observă satisfăcute, cu aerul că habar n-au, respectîndu-mi dorința de dis-

Scanned with OKEN Scanner

creție care probabil se citește pe față. Am senzația ciudată că urmează să vină cineva să mă salveze de la înec. Nu-mi văd chipul în oglindă, probabil că azi „n-am față", mișcările îmi sunt împiedicate, sunt în ceartă cu mine, cu corpul, cu hainele, cu gîndurile. Sunt ca într-o risipire de mine și nu reușesc să mă adun, n-am consistență, asta e. În același timp mă simt puternică și total nepăsătoare: această risipire eu am provocat-o fiindcă am vrut și am o indolență totală față de gînduri și de fapte, o suverană absență din tot ceea ce urmează să fac. M-ar mira să mă întrebe cineva dacă mă bucur sau nu. M-ar mira foarte, fiindcă nu e vorba de sentiment aici: dacă a fost, mi se pare că e deja umbrit, uitat undeva, chiar îmbătrînit. Parcă l-am trăit altădată, demult, iar acum n-o să fie vorba decît de o discuție, probabil, despre ceva care a fost. Mă simt foarte matură. N-aș putea să cobor treptele în fugă pocnind din tocuri cum fac celelalte fete. De „pregătit" însă mă pregătesc: mă pieptăn cu grijă, de mai multe ori, îmi schimb bluza, tot de mai multe ori pînă să mă decid, palmele îmi sunt mereu transpirate, suflu pe ele, o panică îmi blochează toate fibrele, în ciuda calmului total al gîndurilor. Cora mă asigură că sunt „lilială" cu bluza roz-închis fără mîneci și cu fusta albă plisată. Epitetul mă face să rîd, mi se pare buf, nu simt nimic „lilial" în ființa mea, dimpotrivă, deși nu mă văd bine în oglindă, îmi simt clar pe față riduri mărunte. Și încă: un fel de golire totală de inteligență, un trup de oaie care nu vede bine direcția de mers. Aș vrea să nu cobor înainte de a mă asigura că M. a sosit. Mi se ghicește și acest gînd și, cînd sosesc din baie cu pieptenele în mînă, mi se comunică în șoaptă să mă grăbesc, căci el e jos la intrare și așteaptă. Cîteva perechi de ochi au spionat pentru mine, de sus, de la altă fereastră decît a noastră, nu se face tărăboi, nu se comentează, ochii sunt însă strălucitori de satisfacție, au văzut ce trebuia, acum își caută alte obiective. Știu însă că de la intrarea căminului pînă la ieșirea din raza ferestrelor de pe partea noastră mă vor urmări, ne vor urmări, cu aceeași aviditate. Cobor treptele măsurat, ca și cum aș vrea să-mi număr pașii, ies afară în plin soare, iată-l, se apropie și probabil a

Scanned with OKEN Scanner

spus ceva, în sensul că l-am făcut să aştepte, dar nu aud bine şi parcă nu e cel pe care îl cunosc. Abia aici s-ar fi potrivit epitetul Corei: „lilial", aşa cum nu l-am văzut niciodată (dar l-am imaginat). El lasă impresia că e „uşor": foarte slab, parcă ar fi într-un fel de convalescenţă, bluza albă, cu mîneci suflecate şi descheiată la gît, pare prea lungă, pe un trup slab, parcă sterilizat. Numai medicii sau infirmierii mai degajă din ţinuta lor o astfel de atmosferă, caldă, uscată, a-septică, un fel de imponderabilitate. Dacă ar bate o pală de vînt, el ar putea zbura ca un fulg. Eu nu pot spune încă nici un cuvînt, deşi îmi dau seama că e foarte important să spun ceva, orice. Îmi port paşii la întîmplare, la o oarecare distanţă, parcă am scăzut în înlăţime, nu suntem atenţi unul la altul, nu ne privim, dar el, deşi cu stîngăcie, îmi dirijează mersul luîndu-mă hotărît de după umeri cînd şi cînd, apoi retrăgîndu-şi mîna. Nu ne vedem şi din cauza soarelui prea puternic. Ne plimbăm apoi la întîmplare, probabil ore şi ore, prin parcul de la Operă, prin Cotroceni, nu văd nimic ca lumea: lumînările castanilor, feţele trecătorilor, casele au contururi puternice, care însă refuză să treacă dincolo de retină, să se încrusteze în memorie. Nu le-aş putea numi acum. Le amîn. Le văd şi totuşi par absente, ca şi cum de ele m-ar despărţi un zid transparent şi infrangibil. Discutăm tot felul de banalităţi, despre alţii, lucruri ştiute, parcă am vrea să umplem timpul. O nemulţumire surdă urcă în mine, sensibilă secundă de secundă, fără să crească, fără să scadă, o nemulţumire „staţionară". Nu mă interesează nici ce spune el, nici ce spun eu, nici ce aud şi văd în jur, nimic. Simt că mă prefac. Cum anume mă prefac? Mă prefac că sunt emoţionată de această întîlnire şi că în acelaşi timp îmi ascund perfect emoţia, că nu-mi găsesc cuvintele, dar găsesc cuvinte plauzibile, mă prefac că sunt retractilă faţă de propria mea Scrisoare — deşi nu aducem vorba de ea, nu, nicidecum; mă prefac că vocea îmi sună fals şi chiar sună fals, că sunt stăpînă pe mine, că mă interesează la culme ceea ce discutăm (despre M. şi F., despre P., despre ifosele lui cutare, despre viaţă în general, despre opiniile noastre în cutare probleme). Nu ştiu ce simte M., dar eu simt că

Scanned with OKEN Scanner

parcă cineva m-a proiectat la o distanță incomensurabilă de locul unde mă aflu cu adevărat și că nu pot să vin deloc de acolo înspre aici, nu pot să mă chem, vorbesc în absență, *prefăcîndu-mă că sunt de față, de parcă mi-am pus o mască și mă chinui s-o umplu acum cu un conținut care nu se lasă captat. Îmi caut deci cuvinte, vorbesc destul de însuflețit, polemizez chiar, dar în orice clipă renunț în mine la orice părere afirmată prea tranșant,* nu țin *deloc la ceea ce-mi vine să spun, o spun cu gura uscată, nu mă reprezintă, o să văd eu ce-o să fac cu cele spuse de mine acum, totuși le debitez cu o voce seacă, cu un fel de durere în gît, grav, angajant, deși e vorba numai și numai de* altceva *decît de noi înșine. Nu discutăm deloc de noi, ne* ocolim *cu atenție, ocolim pînă și cel mai inofensiv cuvînt care ar putea fi luat de celălalt drept o* aluzie, *ne ferim de acest lucru ca de o primejdie. Vorbim de parcă am merge printre bălțoace, după o ploaie, și am sări din piatră-n piatră, despărțindu-ne, luînd-o fiecare prin altă parte, întîlnindu-ne doar pe cîte o porțiune de drum, consimțind tacit să ne îndepărtăm din nou, pentru că* situația o cere. *E ceva cu mult mai obositor decît mi-aș fi putut imagina. La întoarcere, M. mă readuce pînă la poartă, s-a întunecat, îmi spune cu o voce străină: „Vezi tu, am discutat numai nimicuri, nimic despre noi doi. O să încercăm altădată, de pildă mîine.“ Ne despărțim cu stîngăgie, răsuflînd ușurați.*

Scriu la roman, nu mă pot despărți de firul lui ; e o bucurie perversă în actul scriiturii, mă simt eliberat cu fiecare cuvînt aruncat pradă albului hîrtiei : observ cum scriitura se repede hulpavă să înghită tot ceea ce este în exces în mine și trebuie golit, trebuie să mă golesc de toate cuvintele ce s-au îngrămădit în *arhiva sentimentală a corpului* și acum presează prin mai multe locuri să iasă, ca acele stricăciuni ce se coc pe dedesubt și apoi odată spuzesc trupul cu toxicitatea lor, sunt lucruri pe care nu le recunosc ale mele, dar ele se în-

Scanned with OKEN Scanner

ghesuie către cuvînt, se aranjează în fraze independente, fără ca eu să le fi gîndit sau elaborat. Cum totul este o chestiune de ereditate, nu se poate ca aceste forme să nu fi fost cîndva ale mele, într-o anumită împrejurare pe care acum nu o realizez ca *diacronie*, dar simt că totul se derulează într-un flux puternic, astfel că nu exist decît prin aceste rînduri ce țîșnesc din mine într-o hemoragie distrugătoare pe care nimic nu o poate opri ; mă voi scurge tot în cuvînt, voi deveni o explozie continuă de cuvinte. De cîte ori sunt prins de această febră mă trezesc alienat de propriu-mi eu pe care nu-l accept, mi se pare ceva cunoscut, dar parcă nu identic mie însumi ; parcă altcineva vorbește din text, cineva care seamănă cu mine, dar nu sunt eu ; nu este posibil ca eu să fiu acesta, îmi spun, scrutînd cu mare curiozitate tot ce am scris, de unde pînă unde scrisul s-a derulat astfel, de ce se petrec aceste acțiuni la care eu n-am participat niciodată (aș putea să dovedesc), cel mult aș fi de acord cu posibilitatea lor, dar nu înțeleg de ce expresia le-a comunicat, căci, nu-i așa ?, din moment ce sunt conținute în expresia mea, înseamnă că îmi aparțin, că sunt ale mele : *a scrie înseamnă a te scrie pe tine, a-ți pipăi propriul corp și a-l lectura în procesul propriu-zis al scriiturii :* nu pot fi decît eu însumi în scris, nu pot scrie pe altcineva, oricît m-aș sili să intru în identitatea altei persoane ; nu exist decît eu cu corpul meu înscris în ereditatea mea în această clipă și nu sunt altceva decît *dîra* slabă pe care o lasă proiecția mea în scriitură.

Mă duc la Slatina, ca de obicei, de Crăciun. Există un ritual pe care l-am conservat din studenție, să petrec sărbătorile de iarnă totdeauna cu părinții. Amprenta sacră a zilei acesteia ne întărește puterile și face să crească vitalitatea noastră cotidiană. E zăpadă. Tai lemnele împreună cu tata apoi merg să aprind focul în cele două camere. După ce-l fac să duduie în camera de la

Scanned with OKEN Scanner

stradă (camera mea), mă mut în aceea dinspre grădină, camera nepoților. Abia termin și pe neașteptate simt o slăbiciune ; mă întind în pat, e patul familiar în care îmi plăcea să mă joc cu Otilia cînd era mică ; o așezam pe un picior și o aruncam în sus pînă aproape de tavan, prinzînd-o apoi în cădere. Toți mă admonestau fiindcă exista pericolul de a o accidenta ; doar ei nu-i păsa de nimic, rîzînd în hohote de plăcere și cerîndu-mi mereu s-o mai arunc încă. De aceea patul e aici dăulat, cu șalele arcurilor rupte ; cum te întinzi în el, simți că aluneci în jos. De data aceasta, *alunecarea* mi se pare fără oprire. Parcă aș străbate golul imens dintre două spații separate, fără să am posibilitatea să mă agăț de ceva sigur pentru a mă opri din această cădere nesfîrșită. Observ că încep să pierd *legăturile ;* nu mă mai uit la un lucru sau altul ca pînă acum, cu acea rară devoțiune provocată de impactul reciprocității. Nu mă mai interesează aceste obiecte pe care le-am privit cu evlavie fetișistă ; de prezența lor în această cameră mi se părea că depinde echilibrul planetei, de aceea vin totdeauna aici la date fixe, le privesc, le ating și prind puteri noi. Vin aici atras de ceva extrem de puternic ce mă împinge brusc să las orice alt loc, orice altă preocupare și mă întorc *acasă* (I-am vorbit lui Nichita cînd eram împreună la Belgrad, în 1982, despre această *acasă* a mea. Probabil că ceva din intensitatea cu care i-am evocat această întoarcere periodică spre *locul* natal transpare și în poezia pe care mi-a dedicat-o *atunci :* „Din ce în ce bătea cu mult mai tare / nu știu ce, / valurile cei de sare / se smințeau, / din ce în ce batea cu mult mai tare / nu știu ce, / smintit de dor de-acasă / și de nu știu ce, / smintitule de nu știu ce, / acasa mea.“). Toate obiectele familiare care mă înconjoară mi se par total inutile, prezența lor mă enervează și constat deodată că unele dintre ele sunt lipsite de orice gust ; cum de le-am suportat pînă acum ? De fapt, cred că nici nu le-am văzut, ele existau în preajmă cu dreptul ce li-l da *prezența anterioară* în acest cadru. Aud zgomote difuze care îmi rănesc auzul ; nu înțeleg de ce nu îmi provocau aceeași impresie și mai înainte. De ce, de exemplu, ieri mă simțeam atît de bine în acest loc ? Era singurul loc unde mă sim-

Scanned with OKEN Scanner

țeam la *locul meu*. Acum *nu-mi găsesc locul*, îmi dau seama pentru prima oară de asta ; nu se mai realizează o coerență perfectă între mine și spațiul familial, nu se mai declanșează etanșeitatea metafizică dintre corpul meu și conștientizarea existenței în această clipă. Ceva s-a dereglat iremediabil în apercepția realului și dereglarea aceasta o simt chiar în lipsa de aderență la spațiul meu securizant, sau printr-o aderență *negativă* la real. Devin un străin aici din moment ce, deși aud vocile părinților și ale celor mai apropiați, acestea mă deranjează, îmi irită membrana timpanului ; aș vrea să înceteze imediat, strig la ei să tacă, sunt brutal. (Nu pot să-i mai aud vorbind ; ei sunt părinții mei, îmi vorbesc mie cu atenție, cu dragoste, așa cum mi-au vorbit totdeauna, dar iată, constat că nu pot să-i mai suport *acum*, îmi dau seama de acest fapt total nou, de această relație diversă ce se stabilește între mine și ei și, deși observ că are loc o deplasare aberantă în atitudinea mea, nu-mi pasă de nimic, nu pot să-i mai suport și gata.) Ei tac, dar nu se face deloc liniște ; simt lucrurile cum se mișcă în jur, se deplasează în toate direcțiile, lovindu-mă și derutîndu-mă. De fapt, eu plecasem deja din mine însumi (eram pe cale să plec de tot) și simțeam cu precizie cum mi se încetinesc reacțiile vitale ; raportarea la obiectele din preajmă constituia o încercare disperată de a rămîne în cadru, agățîndu-mă de orice cu organele simțurilor, sau mai precis cu corpurile abstracte ale acestor simțuri ; probabil că nu mai auzeam nimic dar îmi impuneam să aud și de aceea auzeam prin *negativul* auzului. Eram conștient, chiar hiperconștient de ceea ce mi se întîmplă și asistam curios precum eroul lui Kafka la propria-mi *metamorfoză* ; simțeam că plec în alt spațiu (era acută senzația de părăsire a propriului corp pe care-l lăsam în patul dăulat din această cameră cunoscută) și mai aveam timp să privesc încoace, în spațiul celor pe care-i părăseam, constatînd instantaneu cît erau de gălăgioși și de inutili. *Eu* plecam fără îndoială, nu mai aveam prea multe clipe de întîrziat în spațiul gălăgios : *muream* cu adevărat, dar pe nimeni nu interesa acest fapt banal. Atunci m-am forțat să opresc *alunecarea inevitabilă* : mi-am făcut o statistică limi-

Scanned with OKEN Scanner

nară și mi s-a părut că nu trăisem chiar totul din ceea ce mi se dăduse *aici*. M-am ridicat, încercînd într-o mare sforțare să mă adun din nou și să reintru în carapacea corpului ce devenise între timp un obiect printre altele, propriul meu ecorșeu nelocuit. Cel mai greu a fost să pot să-mi locuiesc din nou corpul ; părea că nu mai am aceleași tipare, îmi micșorasem sau îmi amplificasem anumite dimensiuni, era hazliu să constat că îmi uitasem măsurile. Am ieșit în zăpadă, trecînd pe lîngă ceilalți care nu simțiseră nimic ; mă tratau firesc ca și cum nu se întîmplase absolut nimic (cineva a făcut un bulgăre și mi l-a azvîrlit în umăr ; era să mă dea jos, se vede că abia mă țineam în picioare) și mă întrebau aceleași banalități stereotipe, cînd ne așezăm la masă sau unde e cutare lucru cu care mă văzuseră în mînă mai înainte. Nu le-am dat nici o atenție ; am vrut să reînvăț realul și să mă obișnuiesc din nou cu peisajul ; m-am uitat la case, la copaci : nu aveam nici o îndoială, erau aceleași. Am tras aer puternic în piept, atît de puternic că m-am înecat. Da, aerul era cel în care mă născusem, mă *re-cunoștea*. Am făcut mai mulți pași, m-am dus la poartă și am vrut să văd dacă lumea mă vede și mă salută ca de obicei. Mă vedea și mă saluta, a trecut poștașul (s-a oprit să mă întrebe ce mai fac, era același poștaș din vremea cînd îmi făceam liceul), a trecut și Buca (la fel de curioasă de tot ce se întîmplă pe strada noastră mi-a spus ce au mai făcut ai lui Ghighilă, cît au mai furat și cît le-a dat, ea știa tot, nu degeaba mama îi zicea „radio-șanț"). Deci, după toate aparențele nu eram refuzat de lumea care mă cunoscuse. Am mai făcut o experiență și cu obiectele ; m-am dus numai în anumite locuri, în anumite ascunzișuri și am cotrobăit, am căutat lucruri de a căror existență știam numai eu. De exemplu, în fundul scrinului din camera de la stradă se afla, ascunsă într-o carte (între foile cam soioase ale romanului *Martin Eden* citit încă din clasa a șaptea și recitit foarte des) o fotografie în care eram cu A. (Noi doi alături dar *despărțiți*, adică eu uitîndu-mă într-o parte și ea în cealaltă de parcă nu era aici o legătură între noi și fotograful ne prinsese în aceeași imagine fără să vrea. O *legătură* era, căci A/

Scanned with OKEN Scanner

părea că plînge, iar eu priveam peste capul ei cu seninătate, cu acel aer al bărbatului prea sigur de el.) Am căutat și după oglindă să controlez dacă *jurnalul de adolescent* mai este la locul lui. Totul răspundea. Înseamnă că locul mă *re-primea*. Redeveneam nepăsător. Dar nu era decît o *amînare !*

În această perioadă scurtă de ambiguitate, s-a petrecut ceva cu totul neprevăzut, cel puțin pentru mine. Atunci am dat întîmplător peste scrisoarea pe care G. i-o adresa unui oarecare S., scrisoare ce schimbă definitiv datele problemei. Dar, mai întîi, iată scrisoarea :

„*Stimate domnule S.,*

ar fi fost mult mai bine ca adresa mea și numele meu actual să vă fi rămas necunoscute. Mi-e și greu să vă explic de ce. Timpul e nemilos. Oricît ar fi faptele de fapte, el le schimbă și ne demonstrează că ele nici nu există ; contează numai interpretarea pe care le-o dăm. Dar nu vă scriu ca să filozofez. Vreau numai să vă spun că nu mai contează azi ce cuvinte s-au rostit ieri. Jignirea aceea ? Am uitat-o de mult. Scrisorile acelea ? Da, pot afirma cu curaj că ceea ce scria acolo era adevărul adevărat, dar, din păcate, a fost. *Nu e adevărat că v-am distrus viața, ci, dacă e precum spuneți, v-am înfrumusețat-o nebănuit de mult. Și pentru că nu-mi place să mă feresc de cuvinte — ce rău sau ce bine ar mai putea face ele unor oameni ca noi ? — pot spune că și dv. pe a mea. Vedeți, noi am dobîndit astfel ceva ce nu se poate pierde — o trăire aparte, în care se amestecă irealul, în care fiecare gest mărunt se umple de o anumită măreție. Am învățat starea poetică, receptăm lumea la modul euforic, (nu tragic). La ce bun să distrugem aceste daruri ? Și eu, și dumneata avem destulă experiență ca să știm că astfel de cuceriri sunt foarte fragile, ele se pierd mai sigur decît se cîștigă. Vorbim o limbă comună și asta e de ajuns.*

Scanned with OKEN Scanner

Văd stelele noastre sus depărtate pe vecie una de alta, dar fiecare dintre ele poate măsura fericirea celeilalte și sînt făcute să se stingă deodată.

Nu-mi e teamă de nimic fiindcă d-ta înțelegi cel mai bine ce vreau să spun aici. Nu ni se poate întîmpla nimic, nu-i așa? Decît imensa fericire să știm măcar acum că totul a fost adevărat și dacă mai dorim s-o știm înseamnă că nu putem îmbătrîni — sufletele noastre au rămas ca atunci — poate că nici nu putem muri...

Sunt liniștită nespus. Pentru că știu că tu mă înțelegi. Vezi? de aceea nu e nevoie să facem nici un gest, fiindcă gîndul meu și al tău comunică perfect și doar acesta e scopul tuturor căutărilor în dragoste, tot zbuciumul de aici vine. Noi nu avem ce să mai dorim. Noi știm. *Poate că suntem unici prin această ciudățenie, nu? Noi am ajuns primii într-un punct unde alții poate nu vor ajunge niciodată. De aceea sunt sigură că tu vei înțelege că acesta e unicul răspuns pe care ți-l dau și că și atît e prea mult, inutil, total inutil. Nu e nevoie să ne vedem. Dacă tu vei planta undeva pe pămînt un arbore, foșnetul lui va ajunge pînă la mine. Dacă eu am să cînt, mă voi strădui să fie cîntecul cît mai frumos fiindcă voi ști că tu îl auzi.*

Astfel ne vom întrece de departe și semnele noastre de chemare și răspuns le vom înțelege numai noi și ele vor umple pămîntul. Mi-ai scris prea mult și ți-am răspuns și eu prea multe. Mai ales nu e nevoie să ne mai vedem. Știu unde ești, ești acolo unde e și visul. Și eu tot acolo sunt. Ne vom putea găsi ușor oricînd. N-are rost să mai facem literatură prin scrisori. Altfel s-ar descoperi ușor că și tu ești literat, deși nu ți se știe pseudonimul. Știu că și tu ești liniștit — inima mea nu se înșeală. Fie ca liniștea aceasta să fie cea mai frumoasă și mai pură dintre împliniri. Numele pe care mi l-ai dat atunci mi se pare azi nepotrivit — cel puțin pe dinafară. Dar nu m-am schimbat. Rămîi cu bine.

Beatrix"

Scanned with OKEN Scanner

Întîi, fără să ezit, am crezut că l-a inventat pe acest S.; am citit de cîteva ori „scrisoarea" și mi s-a părut prea „literară" pentru a fi și adevărată. La întrebarea directă, ea a surîs ambiguu. Totuși, mi-am amintit că nu amestecă niciodată viața cu literatura și n-am mai fost atît de sigur în legătură cu *proveniența fictivă* a misivei amoroase. Dar dacă există cu adevărat acest S.? Ei și, cu atît mai bine, întrucît astfel voi scăpa mai ușor; eu nu am nici o vină deci, am făcut bine s-o tratez astfel căci, iată, ea mă înșela, fie și la modul acesta *spiritualizat*. În fond, era mult mai grav! Ei, dar eu nu-i pusesem nici o condiție în acest sens din moment ce n-o iubeam (și nici n-o iubesc, nu-i așa?); avea voie să iubească pe cine vrea. Chiar avea voie? Dar atunci, de ce mi-a scris acea *declarație de dragoste?* Înseamnă că totul nu era decît o înscenare abilă a unei studente ce termina facultatea și trebuia să îmbrobodească pe cineva, spre a se căsători.

Recitesc în *Jurnalul* lui Gide acele pagini din care se vede cît de disperat a fost acesta cînd soția sa, Madeleine, i-a distrus scrisorile pentru a nu rămîne nici o *urmă* a suferinței sale. Durerea ce i-a pricinuit este imensă, povestită de Gide însuși: „«Era tot ce aveam mai scump pe lume...» mi-a spus ea. «După plecarea ta, cînd m-am pomenit singură în casa asta mare pe care tu o părăseai, fără nimeni pe care să mă sprijin, fără să știu ce să mă fac, ce-o să mai fie cu mine... am crezut mai întîi că mor... Da, realmente, am crezut că mi se oprește inima, că mor. Cît am suferit... Ți-am ars scrisorile ca să fac ceva. Înainte de a le distruge, le-am recitit pe toate, una cîte una...»" Comentariul lui Gide la acest episod este de un cinism extrem: Madeleine i-ar fi ars scrisorile ca „să-și *desființeze prezența* în scrierile/lui/". În nota la *Et nunc manet in te* nuanțează, însă, astfel: „Tot ce scriam atunci cu privire la excesiva modestie a Madeleinei mi se pare exact; e adevărat că nu încerca niciodată să apară și să se scoată în relief. Era

în nevoia aceasta de estompare, pudoare și ceva din modestia creștină ; dar azi îmi pot spune că, din dragoste pentru mine, ar fi acceptat ușor și cu bucurie să apară alături de mine și să rămînă legată de soarta mea (să spunem : de gloria mea), în mintea oamenilor, dacă faima pe care vedea că o dobîndesc nu i s-ar fi părut dubioasă. În rîndurile scrise atunci, treceam peste ceea ce mi se pare azi cel mai important : ea dezaproba din toată inima, din tot sufletul, purtarea mea și sensul gîndurilor mele. Mai ales asta o îndemna să se retragă din viața mea. O durea gîndul că va avea să figureze și să-și asume un rol, fie și unul șters, fie și unul de victimă (și mă mai iubea prea mult ca să nu sufere îndoit), într-o dramă pe care o condamna în întregime, în care ar fi vrut să nu fie deloc amestecată, și mai ales nu ca acuzatoare". Mai încolo, însă, uitînd orice disculpări o acuză din nou fără drept de apel : „dar, mai puțin mărturisit, sufeream și văzînd cum ea distruge tot ce mi se părea, în mine, mai vrednic să supraviețuiască Corespondența aceasta, purtată din copilărie, era, negreșit, a amîndurora în aceeași măsură, născută, parcă, deopotrivă din ea și din mine ; era ***fructul iubirii mele*** (s. n.) pentru ea..." A unei iubiri, însă, abstracte ce se lăsa speculată doar din punct de vedere *literar ;* iată în ce constă marea perversiune a lui Gide, „perversiune" scripturală exploatată de el pînă dincolo de limita oricărei suportabilități.

Pierzînd șansa de a fi oprit la catedră (Asistentul R. mi-a povestit cum eram primul pe listă și am fost tăiat după ce s-a aflat că am primit sancțiune cu vot de blam cu o lună mai înainte. Profesorul I. mă voia pe mine, dar apoi a înțeles înscenarea cu sancțiunea, pentru a fi „oprit" un flăcău „nevinovat" susținut de Decan. Acesta se răzbună fiindcă îmi exprimasem pe față, în cadrul unei lucrări de cerc, anumite rezerve în legătură cu „contribuțiile" sale în eminescologie. Acolo m-a elogiat public pentru curajul de a-mi afirma opiniile ; eram,

Scanned with OKEN Scanner

cum s-ar spune, aproape „colegi“, dar apoi a manevrat pe toate căile contra mea, ajungînd să ceară să mi se scadă nota la examenul de stat) mă duc totuși la repartiție, mai mult să mă „distrez“. Decanul e vădit satisfăcut văzîndu-mă printre „pălmași“ (n-am reușit să fiu cerut de o revistă sau de o editură, neavînd nici un fel de pile) și mă pune să aleg orice liceu vreau. Sunt cu G. care a intrat odată cu mine deși are medie mai mică ; ea alege un liceu din Constanța, iar eu din Argeș. La nedumerirea decanului, îi răspund rîzînd că n-am să merg la post și că *oricum* (apăs pe sintagmă intenționat) o să ajung universitar cu toată opoziția unora sau altora. S-a înverșunat la față și nici măcar nu mi-a întins mîna cum cerea protocolul. Pe hol mă așteaptă un fefeist cu pantofi scîlciați și fața arsă de soare, un băiat de la țară, ce-mi spune că tocmai el suplinește la acel liceu ; mă conjură la modul patetic să nu-l distrug că are familie. Îi promit că n-am să-l deranjez ; atunci el capătă curaj, scormonește într-o geantă scorojită, scoate o sticlă de țuică (observ că va începe să fie obraznic, vrea să mă „trateze“ cum i-a tratat probabil pe toți cei care l-au sprijinit pentru a suplini acea catedră ce se cuvine de drept unuia cu studiile terminate la zi), mi-o oferă cu o familiaritate vulgară, acum văd că e soios pe gulerul cămășii și al hainei : „nu e suficient să nu vii la post — îmi spune el tutuindu-mă brusc — dar trebuie să mă aștepți figurînd pe post pînă îmi iau examenul de stat în sesiunea din vară, căci, altfel, inspectoratul va da catedra altuia.“ Simt cum mă irit, ar trebui să-l pun la punct pe intrus așa cum merită ; ar trebui să merg înapoi și să refuz postul, lăsîndu-l pentru un coleg eminent care cine știe unde va fi trimis pe cînd trogloditul ăsta predă la un liceu, deși are studiile neterminate. Mă abțin din greață și-i întorc spatele, asigurîndu-l că nu voi călca niciodată pe acolo.

N-aș fi luat-o probabil niciodată pe A. dacă nu m-ar fi impresionat devoțiunea extremă cu care mi se dedica

într-un mod dezinteresat ; ea punea înainte de toate interesele sale persoana mea, apărîndu-mă de toți, de cîte ori se ivea ocazia (și aceasta se ivea foarte des). Nu îndrăznea nimeni să mă critice în fața ei, căci găsea mereu alte argumente pentru a justifica un gest al meu mai aspru sau un cuvînt mai dur, era în stare să construiască adevărate „romane" și să mă situeze pe mine în centrul lor ca erou exclusiv, care a făcut cutare sau cutare acțiune fiind investit pentru aceasta de o instanță transcendentă ce nu trebuie pusă la îndoială de nimeni. Umbla în jurul meu ferindu-mă să fiu atins de mîinile impure, știa să-mi citească de la distanță dorințele și avea un mod sfios și devotat în a mi le îndeplini întotdeauna prompt, astfel că lîngă ea mă simțeam bine în sens larg, nu mă deranja cu nimic, nu-mi punea la încercare răbdarea cu fleacuri și mă lăsa în pace, adică îmi lăsa timp să gîndesc, să citesc și să scriu. Cînd am fost pe munte împreună pentru prima dată, mi-am dat seama că A. era mai mult decît părea ; aici era admirată și respectată de toți, era privită altfel, ca o valoare în sine, ca om întreg în ea însăși, și nimeni nu-și permitea s-o bagatelizeze și s-o ia în rîs cum se întîmpla la Facultate. Dar și aici ea îmi acorda tot mie toată atenția ; nimeni nu avea voie să-i spună ceva mai deocheat sau să-i ceară cine știe ce nici măcar în glumă, fiindcă ea arăta spre mine, ca și cum ar fi fost *legată* prin ceva special și acum nu mai avea anumite libertăți pe care mai înainte le avusese. De fapt, *se legase* singură, fiindcă eu nu-i cerusem nimic și nici nu aveam de gînd vreodată să-i cer. E adevărat că atîta tandrețe și supușenie mă impresionau plăcut și desigur că, dacă nu s-ar fi comportat astfel, probabil că nu i-aș fi dat nici o importanță, poate nici n-aș fi *văzut-o !* Mă lăsam purtat pe munte la sfîrșit de săptămînă, numai dacă aveam timp, dar nu pot spune că nu-mi făceau plăcere aceste expediții în Bucegi din care ieșeam ozonizat, cu o stare fizică și spirituală împrospătată. Tot timpul, însă, relațiile noastre rămîneau pur platonice, camaradерești, în sensul unei restricții pe care o impusesem eu tacit. E curios, dar nu înțelegeam de ce mă curtează atîta, căci, pînă la a-mi spune că s-ar căsători cu mine oricînd, a

Scanned with OKEN Scanner

trecut destul, au trecut doi ani de studenție. Prezența ei devenise pentru mine o obișnuință și dacă nu mă căuta ea zilnic să-mi dea o carte sau să-mi spună ceva, ce a mai citit sau ce a mai auzit, mi se părea că-mi lipsește aerul. Este, astfel, explicabil că începusem să țin la ea, ca la un prieten nelipsit, cu care te întîlnești și cu care discuți zilnic. În anul al treilea s-a ivit acea *prinsoare faustică* pe care mi-am impus-o singur ; Bazil, un coleg de liceu din Slatina, acum la Filologie, m-a atacat deodată brutal în amorul propriu, spunîndu-mi că pe mine nu m-ar lua nici o femeie, fiindcă sunt uscat și nu am nimic atractiv, ce mai, o să rămîn toată viața un singuratic, un misogin. Atunci s-a făcut prezent în subconștientul meu acel demon ce era doar adormit ; ia să vedem ce se întîmplă, mi-am spus, ia s-o pun la încercare. Căsătoria s-a făcut repede și A. se amuza teribil ; nu s-ar fi așteptat la așa ceva. E drept că, dincolo de „pactul" cu Bazil, n-aș fi marșat în nici un caz într-o asemenea aventură *dacă n-aș fi fost sigur că ea mă iubește necondiționat*. Era și o *probă* la care voiam s-o supun. Știa din pornire că n-o iubesc, nici nu avea asemenea pretenție ; esențial era să stau cu ea, orice aș fi făcut altfel, rămînînd totul la liberul meu arbitru, să mă îndrăgostesc de cine voiam. Eu nu i-am impus nimic inițial, căci era foarte inteligentă ; vreau să spun că nu i-am impus acel *statut nou* pe care *trebuia* să-l adopte în mod automat din clipa în care ne-am căsătorit. Am continuat multă vreme să stăm împreună ca și pînă acum. Trezirea mea la realitate a început cînd mi-a semnalat că a *simțit* (și s-a simțit) femeie. M-a înconjurat cu atîtea atenții, încît mă simțeam jenat. (Susținea că fusese aproape frigidă din cauza unei relații vulgare cu un asistent de la facultate). Nu mă interesa trecutul ei fiindcă n-o iubeam, dar din moment ce căpătase un alt statut (acela de *femeie)* cu mine, începeam să am pretenții. Oare *începeam?* Nu prea cred. Ea a fost cea care m-a pus în gardă cînd m-a întrebat pe neașteptate cum să se comporte cu mine ? I-am răspuns plictisit că nu vreau decît să se comporte normal, adică așa *cum merit eu*. Cînd a auzit ultimele trei cuvinte a izbucnit dintr-odată în plîns, ceea ce m-a mirat.

Scanned with OKEN Scanner

„Da, de acum înainte mă voi comporta așa cum meriți tu !“ „De ce *de acum înainte*, ce, vrei să spui că pînă acum te-ai comportat altfel ?“ A început din nou să plîngă. Am intuit că se simte vinovată nu știu de ce, pe moment nedînd importanță întîmplării, dar în mod ciudat am început s-o suspectez în plecările și în gesturile cotidiene. Probabil că făceam asta mai mult în joacă, voiam să observ dacă se ține de ceea ce își impusese singură, dar, în același timp, mi se părea necesar să mă edific și să caut o bază mai solidă de încredere în relațiile cam grăbite pe care le contractasem împreună. Deodată am constatat că *mă înșela*. Am fost sigur, intuind asta brusc ; chiar o citeam din felul cum i se înroșeau obrajii atunci cînd mă mințea. Din acel moment totul era *clar*. Mă simțeam jignit deși nu aveam dreptate s-o judec, întrucît n-o iubeam. O condamnam, însă, în absolut, pentru ea însăși : *Cum putea să mă iubească și să mă înșele în același timp ?* (Atunci eram Savonarola, nu acceptam nici un compromis ! Acum aș putea s-o absolv : experiența m-a convins că e posibil și una și alta !) Inițial și-a pus în minte să nu recunoască nimic ; a trebuit să devin un sofisticat detectiv și simultan un aplicat psiholog ca s-o oblig să se predea. I-am pus în vedere să recunoască fiindcă altfel am s-o duc la individul cu care bănuiam (știam) că mă înșeală și am să-i pun față în față. A fost tare, a fixat întîlnirea, am plecat foarte veseli (dacă e circ, circ să fie !) ne-am apropiat de casa acestuia și cînd mai erau cîțiva pași, a izbucnit iar în lacrimi (în asta era o mare actriță, putea să plîngă foarte ușor) și mi-a mărturisit că este o netrebnică, da, totul e adevărat și să nu mai mergem la acela fiindcă eu sunt un om superior și nu trebuie să mă cobor să stau de vorbă cu un nimeni. Ne-am întors acasă. În aceeași zi mi-am făcut geamantanul, adică mi-am luat cărțile (printre care o *biblie* bibliofilă, dăruită de doctor, tatăl ei) și m-am mutat la sora mea. Ea a suferit în aparență imens, s-a dat cu capul de pereți în orele de seminar, a jucat teatru să le impresioneze pe comănești (ce monstru, dragă, o omoară), a încercat s-o agreseze pe G. prin tactici feminine nu tocmai oneste, dar totul se terminase și plecasem fără întoarcere. E

Scanned with OKEN Scanner

greu de spus ce s-ar fi întîmplat între noi, dacă ea nu s-ar fi comportat atît de bizar. Poate aș fi început s-o iubesc cu adevărat ; *nu este exclus ca eu s-o fi impins în mod deliberat să mă înșele* tocmai pentru a găsi un motiv suficient spre a o lăsa, cu o clipă mai devreme să se întîmple acest lucru.

După multe tatonări, cenaclul „Junimea“ începe să capete personalitate ; în sfîrșit, pare să-și fi găsit un conducător adevărat. Într-o duminică, la ora zece cînd tocmai trebuie să începem, intră pe ușa amfiteatrului Odobescu profesorul G. Ivașcu, pe care-l cunoșteam de la cursurile lui Călinescu (întrucît îl acompania totdeauna pe acesta în fiecare sîmbătă), se apropie de catedră cu acea sprinteneală a sa caracteristică, ne privește cu un surîs sobru și elegant și ne anunță fără prea multe cuvinte că de acum înainte va conduce cenaclul nostru. La început suntem neîncrezători, temîndu-ne că o să se iște o prea mare *distanță* între noi, atît de sălbatici și ireverențioși, și profesorul cu morgă aristocratică, suspectat enorm și din cauza prestigiului restrictiv pe care i-l conferea dubla sa calitate de șef al catedrei de literatură și al revistei „Contemporanul“. E o înfruntare reciprocă în primele ședințe ; G. Ivașcu vrea să ne disciplineze, iar noi vrem să *simțim* ca un dat firesc și necesar această „disciplinare“, mai precis *voim să dăm* numai *dacă ni se dă*. După o perioadă de înfruntare și confruntare reciprocă, deodată ne dăm seama cu toții că cenaclul *merge* și că fără Ivașcu nici nu poate fi conceput.

(Fragment rămas din *Intermezzo* I)

Simt cum în mine există mai multe euri ce se contrazic în permanență, anulîndu-se reciproc în act ; se

petrece brusc o diviziune (mai exact o *sciziune)* a ființei imposibil de explicat, dar, ceea ce este mai grav, și imposibil de intervenit în vreun fel. Entitățile beligerante ale subiectului își dispută simultan fiecare un alt comandament și decid în deplină libertate, indiferente la toți stimulii ce-i activez împotriva lor ; nu vor să ia în seamă nimic și cu cît Subiectul (adică eu !) e mai în pericol, cu atît libertatea lor de decizie și manifestare este mai mare. Are loc un adevărat viol, o deposedare totală de mine însumi, o substituție bizară. În asemenea momente nu-mi mai rămîne decît să constat că nu mai este nimic de făcut și să mă resemnez. A nu mă lăsa însă, astfel „locuit", ar însemna să nu mai pot exista.

Tot ce spun în aceste pagini e adevărat ; au fost scrise dintr-o suflare spre a mă elibera cînd am avut revelația duplicității lui G. Acum consider că acestea trebuiau să constituie adevăratul început al romanului *Celălalt,* pe care l-am scris atunci cu patetism, cuprins de o surescitare acută. Era poate mai mult efectul orgoliului rănit. Constatam că nu eram infailibil, aici unde îmi luasem toate măsurile de precauție, îmi pusesem o cuirasă puternică spre a preîntîmpina loviturile și iată, primeam o împunsătură zdravănă ce ar fi fost ridicol din parte-mi să n-o recunosc. *Răsfoiesc fragmente din acest roman, ca și notele rămase de la scrierea lui și încerc să reconstitui faptele ; cîteodată mă apuc să rescriu unele episoade unde se simte o prea evidentă cădere în melodramă : pînă la urmă las și fragmentele melodramatice, întrucît mi se pare că, de cele mai multe ori, sunt mai autentice decît celelalte, scrise cu detașare ironică. Am strîns, de asemeni, unele scrisori și însemnări ale lui G. în care dă o variantă proprie acelorași evenimente. Le răsfoiesc pe toate în căutarea unei minime certitudini, dar cu cît am mai multe dovezi și documente cu atît simt cum mă îndepărtez de miezul real al trăirii. În realitate, nu povestea e importantă (orice poveste amoroasă se dovedește pînă la urmă plină de fadoare, oricît de*

ingenioasă ar fi schema ei narativă), ci urma, cicatricea vie, singerîndă ce a rămas în trăire.

Celălalt : *Fiecare din noi cade într-o capcană mai devreme sau mai tîrziu fără să-și dea seama ; că e vorba de o capcană simplă (de pe urma căreia te alegi cu o rană ușoară de care te poți vindeca într-un fel sau altul) sau de una mai complicată (pe care n-o simți decît tîrziu cînd te-ai prins definitiv), nu contează. Suntem atît de egoiști cît rămînem puternici, încît nu ne interesează aproape nimic din jurul nostru ; în tot ce întreprindem, spunem sau scriem, nu ne vedem decît pe noi ; un* narcisism *orb ne poartă pașii și ne privim în oglindă cu fudulie vrînd să ne admirăm profilul de eroi. Dar toți eroii sunt falși ; prea își calculează orice mișcare în vederea unui scop meschin, prea știu totdeauna ce va urma și cum se vor descurca. Aproape orice individ își caută un punct de referință absolut în stereotipia grosolană trasată de eroii deja omologați.*

Aceasta atîta timp cît nu ți se întîmplă ție nimic care să nu încapă în rama unui erou ; căci dacă apare ceva neprevăzut, știu eu, o situație nouă care n-a mai fost încercată sau nu a fost trecută în cărți, sau pe pînză, sau în marmură, poate din neglijență sau poate pentru că era atît de insipidă încît nu merita nici o atenție, atunci te trezești în fața unui fapt de excepție : trebuie să optezi. *Ți se topesc toate iluziile de erou ; da, tocmai tu care trăiești acum această stare numai a ta, ești obligat să decizi numai pentru tine într-o privință unică ce nu se aseamănă cu alte întîmplări citite sau trăite. Fără să vrei, cazi în* capcana *care te aștepta, gata croită astfel pentru tine și nu pentru altul ; deodată îți pierzi controlul, nu mai ești un dur, un puternic, un privilegiat, te surpi grămadă informă alunecînd într-o flegmă infimă, nu mai ai siguranța mișcărilor, a gesturilor, a cuvintelor ; s-a terminat cu tine, acele resorturi invizibile care sunt nervii te lasă, nu mai zîmbești distant și*

Scanned with OKEN Scanner

sigur, ai o grimasă pe față, îți tremură mîna cînd aprinzi țigara sau cînd duci ceașca la gură, nu știi să mai fii exact la întîlniri, pierzi timpul, vorbești prea mult sau nu vorbești deloc, nu mai ești politicos cu ceilalți, cînd vezi o femeie te pierzi și uiți ce trebuie să-i spui ca s-o seduci, nu te mai interesează nimic, te deșurubezi din tine însuți, cauți o ieșire și n-o găsești, nu vrei să mai asculți pe nimeni, nu mai crezi în nimeni, ești bolnav, dar nu ai nimic. De fapt, ești prins în propria-ți capcană, dar nimeni nu-ți arată, iar tu nu vrei să crezi că s-a schimbat ceva. Te încăpățînezi să trăiești ca și înainte, în mod automat încerci să te imiți în gesturile tale comune, te uiți în oglindă și cauți să te asemeni unei imagini cunoscute, începi să vorbești despre tine ca despre altă persoană, vrei să te faci plăcut prin cele înfăptuite înainte: știți, în cutare împrejurare eu am făcut asta și i-am răspuns lui cutăriță în felul următor, iar el a zis așa și pe dincolo etc. Nu observi că nimeni nu te mai ia în seamă; ceilalți nu sunt deșurubați ca tine, n-au căzut încă în capcană, sunt puternici, sunt duri, te privesc cu jenă și chiar te compătimesc, dacă nu chiar te disprețuiesc. Nu ai curajul să recunoști că nu mai ești același, că ți s-a întîmplat ceva și că o rotiță merge mai repede sau mai încet. Crezi că totul nu-i decît o întîmplare și mizezi mai departe pe rutina vieții care aneantizează orice; îl vezi pe cel mai bun prieten și ai pornirea firească să i te destăinuiești, dar simți că el nu te mai înțelege, e din ce în ce mai îndepărtat, mai rece, nu mai aveți ce să vă spuneți cînd vă întîlniți; tu te uiți la ceas des, iar el îți povestește o anecdotă picantă. Ești disperat, ai vrea să te rupi din această capcană, dar nu poți; pe de o parte e obișnuința, e evoluția filogenetică perpetuată involuntar în tine pînă la acest moment, iar pe de altă parte e frica, frica animalică de necunoscut, de ce va urma și cum va urma cînd ai putea hotărî un gest definitiv. Din slăbiciune te agăți de speranța că totul se va îndrepta, că totul va reveni la normal, că totul va fi ca mai înainte. E de ajuns această infimă, mizerabilă scamă de speranță ca să renunți la orice hotărîre, la orice schimbare, la orice violență; te scufunzi cu un aer teatral în această baltă de lașitate, în această putoare fetidă

Scanned with OKEN Scanner

a existenței tale și continui să cari în spinare aceeași piatră fără nicio încercare de revoltă, fără bucurie, fără putere și fără...

G. povestește despre senzațiile copilăriei : „Îmi plăcea să ies primăvara și să cutreier cîmpul ; aveam presimțirea că iarba mă cunoaște și mă suportă pe mine singură : numai eu eram aceea care puteam s-o aud cum răsare la miezul nopții cînd luna topește aerul și-l îngheață într-o spuză roșie. Iarba se bucură de această vrajă cînd timpul se dilată înlăuntru și pocnește sec o sămînță acoperind drumurile cu vrejii grei de seve ; aveam o patimă animalică să mă tăvălesc în iarbă și s-o fac să sîngereze în propria-i clorofilă. Ea nu așteaptă decît asta, să fie călcată cu copita, retezată, strivită, apăsată, smulsă cu dinții și rumegată, într-un cuvînt să fie *distrusă*. Această e bucuria ei secretă (ca și a mea), venind dintr-o atavică dorință de violență. Cu cît e mai iubită în acest fel, cu atît crește mai repede, mai deasă, mai înaltă și mai mlădioasă. Eu sunt iarbă“.

Celălalt : *Ca subiect nu poți face deloc abstracție de lumea exterioară ; ea e compusă din toate acele senzații și percepții care-ți marchează ființa pe toată durata existenței. Unele din acestea pot să se transforme în adevărate obsesii, care la rîndul lor sunt mai mult sau mai puțin generale, mai mult sau mai puțin interioare. Primele trec odată cu cauza ce le-a provocat, nu au o influență decisivă asupră-ți, vreau să spun că nu-ți opresc viața în loc, pe cînd celelalte nu trec niciodată, se amplifică, se nuanțează la infinit, capătă alt nume, se manifestă altfel, dar rămîn în permanență,* nu scapi *de ele în nici un fel, torturîndu-te ziua și noaptea. Pe ele se bazează toată existența ta, fiind capabile să te dirijeze spre un sens*

Scanned with OKEN Scanner

activ, sau să te macine perpetuu pînă te depun la margine, epavă sterilă pe care nu se mai fixează nici bureții marini. Un ins fără asemenea obsesii interioare e gol, acționînd automat în toate actele sale, fără inițiativă și fără discernămînt, așa cum ar dormi, ar mînca, ar face copii: inconștient, abulic, resemnat din instinct, dar vital în durata ce i-a fost dată. Celălalt e unul ce nu-și încape în propria-i condiție efemeră, căutînd să și-o schimbe, să și-o nege printr-un activism debordant ce eșuează adesea în tragic.

Acest roman, *Celălalt*, a fost scris, cum am spus, imediat după descoperirea scrisorii către S. Atunci mi-am amintit că G. îmi vorbea mereu de profesorul ei din sat de care se îndrăgostise în secret. Se pare că rămăsese fidelă acestui sentiment prim în tot timpul liceului și în anul întîi de facultate, pînă ce mi-a trimis *semnul*, despre care va fi vorba mai departe. Am scris romanul pentru a i-l trimite lui S. (care nu știam cum arată.) Eram convins că după citirea romanului, acesta s-ar fi comportat ca un adevărat cavaler și ar fi luat-o pe G. Mă simțeam puternic și mă admiram singur pentru generozitatea de care aș fi fost capabil (nu de care „aș fi fost", ci de care *sunt*).

Într-adevăr, între cele două războaie, problema cea mai importantă pentru romancieri era aceea a *autenticității trăirii*; acum lucrurile au evoluat, problema cea mai importantă fiind aceea a *autenticității scriiturii*. Se recuperează ceea ce se pierdea. Conștiința acestei schimbări este o achiziție recentă. Mircea Eliade ca romancier, deși „experiențialist", a fost ineficace din cauza conservării *literarității* discursului romanesc. Esențial este ca ex-

perienţa de viaţă să devină experienţă de scriitură ; eşti autentic cît eşti în scriitură !

Am recitit paginile pe care le-am scris ieri despre „trădarea“ lui A. Totuşi, oricîte supoziţii aş face, apare ceva ce nu funcţionează aici. Totul e foarte clar pînă la un punct ; da, ea n-a fost la înălţime şi s-a comportat în mod mizerabil etc. Dar cum a fost posibil să se întîmple acest lucru ? În fond, cine o formase şi o dăltuise, apoi cine o sedusese, dacă nu tu ; cum a rămas atîta timp lîngă tine şi nu s-a impregnat de lucrul acela după care tînjea cu toată fiinţa ? De ce nu s-a petrecut acest transfer, de ce A. nu s-a convertit de la sine ?, fără ca eu s-o silesc (de altfel, nici nu aş fi avut cum), iată întrebări devenite retorice pe care mi le pun abia acum şi aproape încep să mă simt *vinovat*. În realitate, eu am fost prea egoist, nu m-am văzut decît pe mine, nu am avut timp s-o urmăresc, s-o urmez în viaţa ei interioară şi s-o fac să se schimbe, m-am ocupat mai departe stereotip de scris şi de citit, iar ea a rămas în afară un obiect însufleţit pe care-l arunci într-un colţ, fără să-i dai prea multă importanţă ; oricum acesta îţi rămîne fidel, rămîne *al tău* orice s-ar întîmpla. Am neglijat-o pe A., n-am vrut să pătrund în eul ei, n-am iscodit-o, am lăsat-o în teatralitatea ei găunoasă, am lăsat-o să creadă că este grozavă aşa cum este, fără s-o determin să devină mai gravă, fără s-o fac să-şi reconsidere şi să-şi problematizeze propria-i existenţă, dincolo de spectacolul cotidian artificial ce o însoţea... Toate acestea sunt adevărate în plan cazuistic, dar, în fond, dacă te iubea ar fi trebuit să se schimbe singură ; din proprie iniţiativă trebuia să aibă cea mai mare grijă să nu trădeze (şi să nu *se* trădeze) tocmai pentru că se zbătuse atît să construiască (după trei ani de eforturi) cuplul vostru. La acest cuplu, tu contribuiseşi iniţial prin *modelul* posibil pe care-l ofereai, fie el cît de abstract. Atunci, la acea vîrstă (aveam amîndoi doar douăzeci de ani), suntem mai atraşi de *modelul*

Scanned with OKEN Scanner

abstract decît de realizarea practică. Ea te-a ales pe tine tocmai fiindcă îi lipsea acest model abstract, îi lipsea o paradigmă a existenței de care să se agațe ca de un punct de sprijin (îmi amintesc și acum teoria ei despre partenerii amoroși ca importante *puncte de sprijin* pentru realizarea spirituală și sentimentală). Dacă nu a funcționat, înseamnă fie că modelul nu era bun, fie că materialul pe care a fost probat era prost.

Fac publicistică literară la mai multe reviste în același timp („Viața românească", „Gazeta literară", „Amfiteatru", „Luceafărul", „Contemporanul" etc.) ; dincolo de faptul că în medie realizez un salariu de profesor, am timp să merg la biblioteca Academiei și să citesc pînă la zece ore pe zi. Mă iluzionez că voi putea să continui astfel pînă voi prinde vreun concurs universitar. Nu este deloc ușor, căci la fiecare publicație sunt chestionat asupra prietenilor și a adversarilor ; mi se sugerează fin, deși eu mă fac că nu înțeleg, că trebuie să mă declar adeptul unei tabere sau al alteia. Răspund că prefer literatura bună și că sunt adversarul îndîrjit al impostorii și al polinulităților ce se împing în față prin mijloace administrative sau alte tertipuri. Cîteva reviste mă tolerează chiar pentru *autonomia mea,* altele mă tem pentru acele articole bătăioase la adresa unor somități inventate în culise pe care nimeni nu îndrăznește să le critice. Scriind la mai multe publicații, sunt solicitat să abordez subiecte dintre cele mai diferite, ceea ce îmi convine întrucît pot să practic critica și istoria literară în același timp ; trec de la un articol despre Gib Mihăescu la unul despre Dimitrie Stelaru, sau de la Lucian Blaga la Nichita Stănescu. Îl suspectez pe amicul E. care e șef de secție la „Gazetă" că îmi cere cu deliberare să scriu recenzii despre autori mediocri spre a mă plafona ; să fie „distrugătoare" îmi spune, dar abia după ce le public și observ că mi-am făcut încă un dușman, înțeleg abilitatea lui de a scoate castanele din foc cu mîna mea, în timp ce el rămîne

Scanned with OKEN Scanner

la fel de culant, la fel de obsecvios cu toți. Are atîtea strategii ale abilității, îi învîrtește și-i răsucește atît de ingenios pe toți, dă din coate vîrtos să se facă important și cu mijloace nu totdeauna oneste, dar reușește să obțină ceea ce vrea. „E cel mai periculos" îmi spune despre el, A. M. pe care-l întîlnesc la Bibliotecă, „ai grijă cum te descurci, nu te afilia nici unei găști !" Așa o fi, dar ce fac dacă nu mă mai publică nimeni ? A. M. e un generos ; îmi propune pe loc să devin „corespondent" literar al unei reviste din Iași cu al cărei redactor-șef este prieten, dar îl refuz net, căci nu-mi convine să fiu decît „corespondentul" Academiei. Are umor, gustă gluma și-mi comandă „ca să mă aleg totuși cu ceva" să-i scriu o prefață despre Al. Macedonski. Mai departe, A. M., mă avizează asupra meseriei de scriitor : „fii atent că maratonul literaturii se cîștigă greu", apoi mă anunță cu un zîmbet malițios că „alergătorii de cursă lungă (între care se numără desigur și pe sine) nu prea sunt agreați din cauza viteziștilor care obțin totul *hic et nunc*. Conservă-ți forțele pentru finiș !". Întîlnirile cu A. M. la Biblioteca Academiei sunt totdeauna tonice.

Vine Z. S. la o întîlnire cu studenții ; e un bărbat frumos, nu în primul rînd prin proporțiile perfecte ale staturii sau prin trăsăturile armonioase ale feței sale de mare actor, ci mai ales prin directitatea și francheța privirilor albastre care nu se apleacă în fața nimănui. Iese în evidență, aici, un orgoliu de fier ce ar trebui să caracterizeze pe toți reprezentanții breslei scriitoricești, care, astfel, ar fi recunoscuți de departe de către toți ca niște exemplare modelizante, forjînd și călind viitoarea celulă morală a novicilor. Z. S. știe că a fi scriitor nu-i este dat oricui și poartă la vedere această emblemă de superbie, fără a se sinchisi de reacția celorlalți confrați, invidioși din impotență și oportuniști prin vocație. El a scris cîteva capodopere *(Jocul cu moartea, Ce mult te-am iubit, Șatra)*, e conștient de acest lucru și nu-i pasă de ceea

ce se cîrtește prin colțuri împotrivă-i. Mă recunoaște, cînd îi pun o întrebare aproape ireverențioasă despre *Desculț*, nu se supără și spune că mi-a citit articolul din „Amfiteatru“ despre Gib Mihăescu : „Este un prozator important și trebuie scos din uitarea ce-i înconjoară opera. E bine că ai scris acest articol“. Mă simt flatat de recunoașterea lui Z. S. și mă bucur că mi-a citit articolul. (Notă : este foarte ciudat că Z. S. are parte după moartea sa de aceeași indiferență din partea criticii ca și Gib Mihăescu. Ar trebui să scriu odată serios despre el, căci cît a trăit, nu am scris un rînd, întrucît era președintele Uniunii și orice aș fi spus atunci ar fi sunat fals.)

(Fragment rămas din *Intermezzo* I)

Nu am nici un fel de plăcere să fac dragoste cu A. Ea este cea care mă solicită ; o simt cum i se aprinde respirația, îi freamătă nările, i se măresc pupilele și intră într-un fel de transă ; ar putea carboniza orice corp cu care intră în contact. Mă simt copleșit de dorința firească pe care n-o ascunde, o lasă în văzul tuturor, e ca și cum ar spune „vreau să fac amor cu M.“ ; toți înțeleg și ne privesc cu complicitate, sunt curioși și sunt în același timp mulțumiți de lipsa noastră de convenționalitate, ar vrea să fie și ei astfel, și deși pe la spate ne acuză de impudoare și alte multe păcate, sunt foarte invidioși că n-au aceeași dezinvoltură, aceeași spontaneitate în gesturi.

(Fragment rămas din *Intermezzo I)*

Sunt la Slatina. E ziua de Crăciun. Vețeanu trece ca de obicei cu mișcări de mecanism prost înșurubat, avansînd pe stradă lent ca și cum ar aluneca în loc să meargă.

Scanned with OKEN Scanner

Tatăl meu îl zăreşte de cînd iese pe poarta casei lui (o poartă de sîrmă împletită cu mărăcini, precum porţile de la un coteţ sau de la o vizuină) şi mă anunţă „vine !“. El se apropie puţin aplecat fără să fie atent la alunecuş, e gheaţă pe deasupra zăpezii care a devenit compactă : nu se uită nici în stînga, nici în dreapta, dar e conştient că *toţi îl privesc*. E îmbrăcat cu aceeaşi şubă a lui Mielache pe care o poartă de peste douăzeci de ani, adică de la moartea acestuia, cînd Aurica i-a făcut-o pomană pentru mort. Are nişte pantaloni de velur peticiţi cu tot felul de alte materiale (pantalonii sunt de import, se vede că i-a primit cadou de la cineva care a lucrat în Germania sau în Africa ; i-au plăcut atît de mult că nu se mai desparte de „arhetipul“ lor, peticindu-i la nesfîrşit) şi nişte bocanci soldăţeşti legaţi cu sîrmă în loc de şireturi. Căciula de pe cap, de miel negru, s-a tocit atîta că şi-a schimbat culoarea. Ţine mîinile înfipte adînc în fundul buzunarelor şi, cum se străduieşte să stea foarte drept, apare pe albul zăpezii ca o figură geometrică, un fel de măgăoaie din cele pe care le fac soldaţii cînd merg la tragere. V. este locul geometric al străzii noastre, ţinta în care trag privirile tuturor cu o curiozitate ucigătoare ; cu tot acest tir încrucişat ce ţine de peste cincizeci de ani, el rămîne mereu drept, nedoborît de nimeni, *o formă vie* care se împotriveşte celorlalte forme ce vor s-o suprime, servindu-se de toate mijloacele legale ale civilizaţiei. Cînd ajunge în faţa porţii noastre, se întoarce puţin cu tot corpul şi mă priveşte ; e o privire de jos în sus, precaută, dar ameninţătoare. Mă sperie intensitatea ei şi-l chem să intre, cu un gest al mîinii, fără să spun nici un cuvînt : „Vino, Ioane, să bei un pahar de vin“ reia tatăl meu invitaţia. El se apropie, deschide poarta şi intră cu aceeaşi lentoare. Se opreşte lîngă fîntînă şi face semn că nu intră înăuntru. Aşteaptă ; ne sfredeleşte cu ochiul său răsucit de fiară mereu la pîndă, e un ochi verde de o limpezime pură, nu are nimic uman în el ; îmi este teamă să întîrzii fixat în acel iezer, presimt pericolul de a mă scufunda în apele străfunde. Ne priveşte cînd cu un ochi, cînd cu altul, nefiind în stare să privească direct în faţă. Găvanele sunt adîncite şi nu se înţelege cum de i-au

crescut sprîncenele atît de stufoase ; e ca și cum ar avea o blană ce-i apără animalele ochilor de frig și de alte pericole iminente. Mîinile cu care apucă paharul sunt negre, cu degetele boante, parcă i le-ar fi retezat cineva, torturîndu-l. Mama îi dă o bucată de pîine cu o frîntură de cîrnat deasupra ; el mușcă din amîndouă cu multă grijă, fără să se ungă pe mîini, dar și fără să dezvăluie o foame teribilă, mănîncă foarte corect, aproape abstract. Nu-i sticlesc dinții de foame și nici nu-și accelerează ritmul înghițiturilor. Cînd rupe pîinea nu se aude nici un zgomot, are dinții foarte albi, îi are pe toți ; li se vede smalțul alb ce nu s-a înnegrit încă, nici nu s-a îngălbenit. Sunt într-adevăr dinți de fiară sau de copil, *dinți puri* ce sfîșie orice fără milă. Mi-l închipui sfîșiind carnea unei femei, (cum s-a spus de altfel despre el) și înghițind-o și mîncînd-o pe loc, fără pauză între mușcătură și înghițitură. Îl observ încordat, mă străduiesc să-i citesc orice amănunt al figurii ; are o cicatrice mare deasupra ochiului drept ce se ascunde în desișul sprîncenelor care au crescut atît de dese, poate special ca să ascundă urma acelei răni vechi, de neșters. Urechile îi sunt gălbui și ascuțite, foarte apropiate de craniu, aproape lipite. Nu le folosește prea mult ; probabil că de aceea nici nu vrea să vorbească ; efectiv el nu spune nimic, deși i se vorbește cu multă blîndețe, nu se destinde, rămîne încordat, întorcîndu-se cu tot trupul spre direcția de unde se vorbește, foarte atent, speriindu-se la auzul cuvintelor ca și cum acestea ar fi niște obiecte materiale care pot să-i facă rău, prin simpla pronunțare. Da, V. aude orice cuvînt foarte bine, dar se pare că le-a uitat semnificațiile după felul cum tresare și se încruntă. Bea vinul încet, cu înghițituri regulate, pune paharul pe tavă și mănîncă indiferent, apoi se strînge în șubă și se îndreaptă spre poartă. „O să scriu în roman despre dumneata.“ Mă privește deodată furios, cu o ură nemascată.

Astăzi citesc la „Junimea“ două poeme, *Satul cu lupi* și *Orașul cu ierburi*. Mai citesc I. Popescu (proză) și

M. Ichim (poezie). Textele (le dau în această paranteză încăpătoare : „Lupii veniră în sat nechemați și calmi, / împărțiră satul după familii și rudele mai apropiate, / cu ochii sfîrîind de foame jăcuiră întîi vitele mari / adormind de oboseala mîncatului pe ciolanele lor. // Se treziră la trîmbița burții cu puteri noi, / acum deteră iama printre rîmătoare și oi, / și apropiați de case lingeau geamurile cu liniște, / oamenii privindu-i lupește se strîmbară urît spre ei. // După ce înfulecară mărunțele orătănii proaste / se începu asediul lupilor de afară asupra celor ascunși / își rodeau cozile cîinii jigăriți de foame / pînă și lupilor le era scîrbă să-i mănînce. // Satul tăcea pustiu de oameni și parcă părăsit / soarele drept înțepa blana lupilor suri / se auzea mîrîit ca de lupi prin case / în urmă, lupii se tîrîră-n păduri. // Sleiți cîinii rîcîiră la praguri de uși, / ușile scîrțîiră bolnave-n țîțîni, /un miros de lupi se rostogoli dinăuntru, / niște umbre tîrîte se repeziră spre cîini“ — *Satul cu lupi ;* „În orașul vechi cu turnuri aplecate obosit / dintr-o dată iarba s-a pornit să crească / și curgînd zăludă drumu-a năpădit / știrbe vaci bătrîne se căznesc s-o pască // fără grabă cu indiferența ierbii proaste / a ajuns pe case pîn-l-acoperiș / și căzînd prin hornuri a-nceput să-mproaște / înăuntrul casei tot cu ierburiș // s-a urcat pe garduri cu migală rece / și acuma iată crește și-n copaci / și la boi din ceafă a-nceput să plece / boii se privesc cu ochi opaci // la femei pe cap le crește iarbă / ele și-o țesală voluptuos / și chelia stearpă a-nceput s-o spargă / e probabil un pămînt ierbos // vite pasc pe oameni și prin case / oamenii au uitat să taie vite / și de cînd mănîncă doar ierboase / membrele li s-au făcut copite“ — *Orașul cu ierburi*) stîrnesc interes scoțîndu-se în evidență de către vorbitori „viziunea expresionistă extremă“ și G. Ivașcu mă întreabă în final dacă sunt „de la țară“ sau „de la oraș“.

(Fragment rămas din *Intermezzo I)*

Celălalt : *Da, așa este, nu ai fost atras de ea, ci de acel text (pe tine te preocupă literatura !) pe care ți l-a*

expediat poate întîmplător, așa cum a expediat probabil multe alte asemenea texte spre a pune la probă și pe alții. Cum de nu ți-ai dat seama că nu e nimic adevărat, nimic autentic ?

Constat că de la o vreme am tot mai des senzația acută a morții iminente ; se întîmplă să stau de vorbă cu cineva și deodată așa fără să fiu avizat în vreun fel, mă apucă strîns o gheară de piept și nu-mi mai dă drumul un anumit timp ; mă crispez, concentrîndu-mă tot în jurul acelei dureri stranii, îmi adun toate resursele de rezistență și încerc să blochez toate releele pentru a nu se transmite șocul negativ în întregul corp. Atunci nu mai aud nimic deși interlocutorul meu nu observă ce mi se întîmplă desfășurîndu-și mai departe discursul. Bombardată cu toate energiile de rezervă ale ființei, senzația-pirat dispare brusc la fel cum a apărut.

Mare aglomerație la „Junimea". Un poet răsfățat, dintre cei formați în cenaclu, citește niște *blues*-uri. Mi se pare un salt prea rapid în evoluția sa și am unele îndoieli critice pe care mi le exprim cu francheță ca totdeauna. Șarjînd, spun că data viitoare, ținînd cont de repeziciunea cu care se schimbă, e aproape sigur că el ne va citi proză (Notă : acest lucru se va și întîmpla, eu fiind primul cititor al romanului său care îi va deschide o carieră zgomotoasă de prozator imediat după publicare.) Sunt prezenți mulți scriitori importanți, e și Z. S. care, la sfîrșit, mă citează aprobativ.

(Fragment din *Intermezzo 1)*

Din Jurnalul *lui G. Ne-am hotărît să mergem în grup astă-seară (eu și cîțiva colegi de facultate) la ședința cenaclului „N. Labiș" de la Casa Scriitorilor. Intrăm în prestigioasa clădire cam tîrziu, ședința cenaclului a început, nu mai sunt locuri în sală, eu și cei doi-trei băieți cu care am venit astă-seară, direct de la cursuri, stăm lîngă ușă, dar curînd se mai aduc niște scaune, cineva îmi face semn că mai e un loc neocupat ceva mai în față, mă așez într-un mic fotoliu, mă uit discret în jur, numai persoane cu ținută și atitudine pretențioasă, studiată, atmosferă caldă, totuși distinsă, scînteiază cîte o brățară fină, se aude cîte o tuse ușoară, toți ochii și toate urechile sunt îndreptate în față. După ce m-am așezat, ajutată de bunăvoința celorlalți, urmăresc cu cea mai vie atenție ce se citește, ce se spune. Dar cu o altă antenă a curiozității mele pipăi tot așa de atent ce se petrece aici în spate, în asistență. Pentru mine e important: înveți cum se stă la cenaclu, cum se ascultă, ce atitudine corporală se ia. Eu de obicei parcă nu sunt în corpul meu. Mereu trebuie să-l învăț ce să facă. Asta e. Degajarea nu e punctul meu forte. De atîta crispare îmi simt gîtul înțepenit. Port un flanel negru de lînă subțire, făcut de mama, și-i simt fibrele jenîndu-mă pe spate din cauza căldurii.*

Pe ușa din spate mai intră cineva. Observ, privind furiș cu capul cam pe sub umăr, e o doamnă înaltă, roșcată la păr, cu o blană somptuoasă (pentru mine, cel puțin), tot roșcată (probabil vulpe); e elegantă și fardată, cu trăsături expresive, mîini lungi, și mai expresive. Un domn cărunt se ridică politicos și-i cedează locul. Cine o fi? Nu privesc în spate dar simt un parfum distinct. S-a așezat chiar în spatele meu și, cum nu e loc, scaunele vin, nu știu cum, prea apropiate între rînduri, scaunul ei e cumva lateral față de fotoliul meu, și doar un pic mai în spate. Stînd picior peste picior, doamna din spate ajunge cu piciorul lipit de al meu, pe care mi-l țin puțin în afară, tot din lipsă de loc. Orice atingere străină mă jenează, mă sustrage de la gîndurile mele, o consider o intruziune, un atentat, nu știu cum s-o evit. Încerc să-mi

Scanned with OKEN Scanner

trag piciorul, dar aș jena la stînga mea pe domnul care și așa stă incomod. Întorcînd pe sfert capul, observ privirea doamnei, care, conciliantă, cu un zîmbet de simpatie (ca de la mai mare la mai mic) strînge ușor din umeri, mișcă piciorul cu pricina, e clar că n-are unde să-l plaseze, rămîne lipit de al meu pe toată lungimea de la genunchi în jos. În același timp, aplecată în față (stă pe un scaun mai înalt decît al meu), îi simt totuși respirația foarte aproape, drept în ureche, iar o mînă și-o sprijină parcă neglijent pe brațul scaunului meu, în spațiul rămas liber, cam între brațul și corpul meu, pe flanelul negru de lînă. Rămîn înțepenită și urmăresc ce se discută în față, încercînd să ignor jena minusculă, dar cu atît mai enervantă, cu cît nu o pot îndepărta în nici un chip. Cine ar putea face un gest în situația de față? E doar un cenaclu, e liniște deplină în sală, reacțiile mai zgomotoase sînt la nivel de sală, se rîde, se aplaudă, se tușește numai organizat. N-am nici un motiv plauzibil să mă foiesc sau să mă ridic să plec, de altfel nici n-aș avea pe unde, i-aș deranja pe toți cei care stau în picioare lîngă ușă. Mă trag cît pot, milimetric într-o parte, mă strîng oarecum în mine într-o atitudine de ghemuire atentă, întorc de cîteva ori capul cu aerul de a căuta din ochi pe băieții cu care am venit, doar așa, ca să văd cum stau ei. Rapid, în această retrospecție, trec cu ochii și pe fața vecinei mele din spate și observ că nu urmărește deloc discuțiile din cenaclu, ci caută să-mi prindă privirea (!), ba chiar mă fixează (!?). Are ochi șerpești, parcă verzi, tenul auriu spre roșcat, nas puternic. Mă prefac că nu observ, ea îmi zîmbește însă larg, ridică sprîncenele (mă rog, oricui poți să-i zîmbești, cînd se întîmplă să vi se întîlnească privirile). E un zîmbet cald, distins, pare o doamnă „de litere" (chiar dacă nu le scrie, are probabil vreo strînsă legătură cu ele, nu știu de ce natură, dar precis are, se vede). De ce mi-o fi zîmbind și a doua și a treia oară, din moment ce eu nu i-am răspuns, avînd în plus, probabil, o figură ușor crispată, ușor speriată (asta sînt eu), de ce? Reiau iarăși atitudinea de ascultare încremenită,

Scanned with OKEN Scanner

toată atenția acolo, peste capetele celorlalți, în față, unde spectacolul cenaclistic e viu, palpitant. Nu pot totuși să nu simt că brațul îmi este mîngîiat ușor, fin, de mîna doamnei roșcate, — deci — ușor, fin, trece o dată, de două, de trei ori peste mîneca mea (destul de aspră cred), apoi tot așa de fin palma i se întoarce spre interior, mai jos de subsuoară, aproape de rădăcina sînului, simt deget după deget cum pipăie lin, atît de lin încît mi se pare că visez. Poate nici nu m-a atins, poate de vină e ultrasensibilitatea mea epidermică, senzitivitatea mea de sălbatică, pielea mea de iepuroaică... Totuși, nu mă înșel ; fac o mișcare ca să mă apropii de acea mînă, să-mi dau mai bine seama ce se petrece. Deci, perversiune voită : poftim, să vedem. Da, iată că atingerile sunt brusc mai insistente, mai insinuante, însă tot fine, ușoare, încă nu pot fi reproșate. Dar... iată că și capul ființei din spate s-a apropiat (sigur, își face loc printre capetele noastre, ale celor din față, ca să vadă mai bine, nimic suspect). Respirația e caldă, aproape fierbinte, umedă, pe lîngă urechea mea, pe lîngă gît. Nu mai pot face nici o mișcare. Stau ca într-un clește lipicios, fierbinte, piciorul îmi este și el palpat longitudinal de celălalt picior, ca și cum o pisică de mătase caldă, aderentă, s-ar fi culcat de-a lungul lui. Ei bine, ce am de reproșat ? E o doamnă mai în vîrstă decît mine (eu abia am ieșit din adolescență), probabil așa e ea, maternă, feminină, îi place să mîngîie ființe mai mici decît ea, mai neajutorate, să le „adopte" (cuvînt care îmi repugnă fără drept de apel, deja am fugit de cîteva persoane vare voiau să mă „adopte", de ce să mă adopte ?), oricum, există asemenea persoane, nu pot trăi fără să ocrotească pe cineva, asta le dă prestanță, le sporește șarmul social, ce știu eu ? Probabil că „dama" are acasă o pisică sau un cîine, o vietate plușată pe care o copleșește cu atenții de mămică. Dar nu, privirea exprima altceva. „Dama" asta este, hotărît, „de litere", ochii erau inteligenți, lascivi și hotărîți totodată, lucizi. Ignora însă discuția de litere din față. Părea că o lasă rece și rîsetele joviale, aplauzele provocatoare, „ha-ha-ha"-urile sarcastic-amicale emise din

Scanned with OKEN Scanner

cînd în cînd ostentativ în cîte un grup. Ochii ei se uitaseră în ochii mei atent, cu intenție. Mai fac încă o dată încercarea de a privi peste umăr, dar n-am spațiu: îi întîlnesc ochii umbriți chiar „la primul colț", după șuvițele mele de păr și aproape mă sperii. Sunt parcă ochi ce vor să mă soarbă. Parcă îmi vine să strig în gînd „ajutoor", dar n-am cui. Desigur, nimeni nu vede ce se petrece. Toți din jur sunt niște necunoscuți, afabili, educați, care în clipa asta sînt delectați spiritual, „chemați" în altă parte. Și apoi, chiar dacă ar vedea, ce ar vedea oare? O distinsă doamnă care „corcolește" probabil o biată pupilă, adusă, mai mult ca sigur, să vadă și ea, mititica, un cenaclu... Nu mai pot suporta, reacția mea tipică de revoltă este înroșirea obrajilor, a gîtului, cred că și a pielii de pe cap, poate pînă în vîrful firelor de păr. O furnicare a întregului corp, mii de ace, o senzație de căldură agresivă urcîndu-mi în tîmple, crisparea întregii fețe, arsura ei ca și cum aș avea pielea jupuită, aproape îmi dau lacrimile. Acum-acum am să-mi ies din această stare, parcă aștept ca ea să atingă odată culmea scîrbei, ca să pot reacționa cum trebuie. Mîna de la sub-braț mă pipăie aproape dureros, ritmic, monoton. Ideea salvatoare: mi-a lucit acum o clipă conștiinței cuvîntul acela vulgar pe care-l proferă Bebs, prietena mea, cînd e și cînd nu e cazul. Dar cum să i-l transmit damei? Căci probabil ea a luat demult atitudinea mea drept acceptare, he, he, de mult stăm noi aci pe scaune în această dulce complicitate. Fiori groși, lungi, răsuciți ca niște șerpi îmi trec prin spate de groază. Am să fac acum un gest care o să mă lămurească definitiv (fiindcă tot mai am îndoieli). Scot din poșetă ușor, cu două degete, plăcuța albă de plastic pe care e scris numărul de la garderobă, iar alături de el, un C și un S („Casa Scriitorilor"). Sunt de-a dreptul diabolică. Să vezi ce-am să-i fac, tot o figură „nevinovată". Dar întîi să mă mai conving o dată că are privirea îndreptată spre ceea ce fac eu. Mișc gîtul pe axa lui doar de un grad și mă conving imediat. Privește avidă peste umărul meu: a înțeles că-i voi trans-

Scanned with OKEN Scanner

mite un mesaj. Așez plăcuța cu inițialele (pe care n-am cum să le modific — ha-ha, n-am cum să ies din „literă") în sus și cu un deget îl redesenez pe S, ca și cum m-aș juca. Repet figura. Simt cum dă aprobativ din cap, da, cuvîntul pe care vreau să i-l transmit începe cu S, bine, ghiont ușor cu umărul, semn că pot continua. Tot așa, în joacă, fac cu degetul pe plăcuță un I, îl repet, e nerăbdătoare, vrea să știe mai repede conținutul mesajului, dar acum e rîndul meu s-o terorizez. Reiau: S, I, ușor, fin, lejer (fiorii din spate m-au mai lăsat, arsura obrajilor însă, nu), simt iarăși ghiontulețul ușor de încurajare din spate — „mai departe?"... îmi iau inima în dinți și trag repede celelalte litere ale cuvîntului lui Bebs: C, T, I, R, apoi fac o mișcare bruscă spre spate, ca și cum aș vrea să chem pe unul dintre băieți; dama sare speriată, își ia blana de pe spătar, se strecoară printre cei înghesuiți la intrare, și cum-necum dispare de parcă nici n-a fost. Așa deci. Trag aer în piept, mă așez mai bine, ca să pară că de aceea m-am ridicat pe jumătate și scot un oftat de ușurare ca după o bătălie lungă. Trăiască Bebs!

Nu mai merge. Nu mai pot să-mi mențin independența; orice redactor-șef, deși inițial mi-a acceptat condițiile de colaborare, are tendința să mă racoleze să scriu cum ar vrea el despre unul sau altul. Secretarul general de la o revistă literară de tineret îmi impune să nu mai public la alte reviste: „prea ești cu toate, ori cu noi, ori contra noastră". Gata. S-a terminat cu iluzia autonomiei literare. Trebuie să mă asigur din punct de vedere material. G. m-a anunțat despre un concurs la Institutul universitar din C., „vezi că trebuie să-ți faci dosar din timp". Îmi fac dosarul (am obținut cu greu „negația" de la liceul unde fusesem repartizat), compun amuzat un *curriculum vitae et studiorum*, la care adaug tăieturi de articole de prin diferite reviste și mă duc la Institutul din C. Am întîmplător șansa să dau de o

Scanned with OKEN Scanner

secretară amabilă (de altfel, este o adevărată doamnă și o femeie frumoasă în același timp) care, după ce-mi răsfoiește dosarul, îmi spune zîmbind cuceritor că trebuia să-i telefonez, ca să nu mai cheltuiesc pînă la C, căci aici e implicat prorectorul întrucît s-a înscris la concurs și o nepoată a lui. „Mă sfătuiți deci să nici nu mă mai înscriu la concurs" o întreb direct, la care ea, mereu surîzătoare, mă îndeamnă totuși să merg în audiență la prorector și dacă el va spune „să vă *înscrieți* (și apasă pe acest cuvînt), reveniți la mine". Mă dezumflu total și, abandonînd orice ifose, mă îndrept către cealaltă aripă a clădirii și mă așez mofluz în anticamera așteptării, mai mult spre a-mi spori experiența de viață, printr-o discuție desigur instructivă. După o așteptare îndelungă la ușa prorectorului (între timp, se perindaseră prin fața mea diverși inși cu mutra spăsită care numai ce deschideau ușa și erau întîmpinați cu o ploaie de insulte pe un ton urlat, după care erau catapultați afară cu fața roșie și părul vîlvoi ca și cum ar fi fost malmenați binișor acolo înăuntru), o secretară slabă, impenetrabilă, ca blana de gard, mă invită să intru. Mă împiedic de prag. „Ia loc", îmi spune vocea aceea impunătoare, acum definitiv calmă ; îl privesc pe posesorul ei și constat că mă aflu în fața unui om masiv, un halterofil de categorie mijlocie ajuns la peste cincizeci de ani care s-a apucat să bea ; se nota acest lucru imediat după fața roșie plină de vinișoare și nasul vînăt, borcănat ca un gogoșar murat. Mă privește neutru un timp, mă privește ca și cum aș fi fost o gînganie infimă, mai dă un telefon și urlă nu știu ce la achiziționerul cantinei (de fapt îi spune să-i pregătească masa, căci în cîteva minute vine să mănînce). Se ridică în picioare să plece, apoi își amintește de prezența mea „ce vrei, bre ?" mi se adresează imperativ, ca și cum numai eu aș fi de vină că nu poate el să se ducă să facă ce vrea, de ce mă bați la cap, nu vezi că am treabă, ce-ar fi să te duci dracului în ale tale și să mă lași în pace ! Nu mă ridic, îl privesc cu răbdare, cu interes, cu îndrăzneală ; privirile mele se opresc asupră-i ca și cum ar descoperi acolo, în persoana lui, un punct de atracție extraordinar și îl invită și pe el să ia act de întîmplare ; cum, domne, vrei să strici tot, nu vezi că am

Scanned with OKEN Scanner

venit pînă aici numai și numai să te descopăr pe dumneata ? nu se poate să nu pricepi, ce naiba, te văd destul de inteligent, ar fi păcat să nu ne întîlnim cu adevărat ! E descumpănit de hotărîrea din privirile mele. Simte că nu sunt chiar atît de sperios cum și-a imaginat (aveam să aflu mai tîrziu că știa perfect dinainte de ce am venit, telefonase la secretara Institutului cînd eu eram în anticameră) și își mai dă răgaz, nu e indicat să se poarte nepoliticos cu mine, e mai bine să mă convingă cu argumente. Îi arunc dosarul pe masă și-i indic ferm să-l deschidă și să-l citească, avînd mereu aceeași expresie de bunăvoință. Îl deschide, îl parcurge pe îndelete, citește scrupulos toate tăieturile din ziare (și nu sunt puține), ba chiar are din cînd în cînd unele exclamații ce ar putea fi de aprobare sau dezaprobare, dovadă că pricepe ce scrie acolo (nu înțeleg cum de a uitat că se ridicase pentru a merge la masă), își mai înalță ochii din cînd în cînd și mă cercetează, de data aceasta cu un interes sporit, parcă ar vrea să-mi spună ceva cu totul confidențial, dar se oprește în ultima clipă și își continuă lectura. În sfîrșit termină ; începusem să mă plictisesc, aproape și uitasem ce caut acolo. Mă întreabă brusc de ce nu mă înscriu la concursul pentru postul de asistent la lingvistică, adică la el, căci era șeful catedrei de lingvistică din facultate ; îmi spune că nu s-a înscris nimeni și că i-ar conveni să aibă un ins așa ca mine asistent. Îl privesc numai cu o jumătate de privire, cum privesc pistolarii în filme cînd au înaintea lor un adversar mult mai tare decît s-ar fi așteptat. Mă privește și el la fel. Deschid gura să-i răspund și mă trezesc scoțînd un „cucuriguu" ; tresare, dar nu se alarmează, deși nu se aștepta la asemenea reacție, „cucuriguu" îi repet din nou și apoi încă o dată. „Ce ai, bre, ai înnebunit ?" „Eu sunt cocoș îi spun, sunt literat, nu pot să cînt decît *cucurigu*, stînd toată ziua cocoțat pe stîlpul porții. Nu-mi place să scurm în țărînă, asta-i treabă de femei. Ele sunt chemate să facă lingvistică." Se uită la mine lung ; se miră de sinceritatea mea, dar se vede că i-a plăcut, nu se aștepta la o asemenea ieșire, are buzele puțin întredeschise într-o admirație abia schițată pe care și-o descoperă iritat și apoi devine impenetrabil. Mai

răsfoiește dosarul, mă întreabă dacă am fost la post, îi spun că n-am vrut să pierd timpul cu fleacuri, pe urmă eu colaborez la revista de aici ; devine atent, dar numai pentru a mă întreba tot felul de amănunte ce nu reieșeau limpede din dosar, mă interoghează ca la inchiziție, scormonește, se vede că are vocația acestei scormoniri, știe unde să împungă ca să dea sîngele. Înalță privirea : „Dar e un concurs, bre !“ Îl privesc în pupilele ochilor pînă și le pleacă : „Numai dacă e concurs cu adevărat, mă înscriu ! De aceea am venit la dumneavoastră, să-mi spuneți *dacă să mă înscriu sau nu ?!*“ Se face că n-a auzit ce-i spusesem, dă telefon secretarei și-i cere să afle cîți s-au înscris pînă acum pentru postul de asistent la literatură. După ce ascultă raportul, se întoarce cu o mîhnire bine jucată „auzi, bre, s-au înscris destui...“, mă privește pe sub ochelari (abia acum a pus ochelarii, are un aer inteligent așa, chiar distins). „Nu mă sperii eu de cei ce s-au înscris...“ „Dar dacă sunt mai buni ca dumneata, ce faci ?“ „Nu susțin că eu aș fi cel mai bun, îi răspund, dar dacă dumneavoastră ziceți că va fi un concurs (el nu *zisese* încă nimic despre asta ; eu eram cel care voia să-i smulgă această promisiune, fiindcă îl simțisem totuși *bărbat*, acceptînd provocarea mea deschisă fără a se preface jignit), se va vedea după probele scrise și orale...“ S-a destins. „Știi, am citit într-o revistă americană de șah. Zice că înaintea unui concurs de campion al lumii, lui Alehin i s-a luat un interviu : «Ce părere aveți, o să puteți să-l bateți pe Capablanca ?» a fost întrebat de un reporter afurisit. La această întrebare grea, Alehin a dat un răspuns foarte inteligent : «Nu văd cum aș putea să-l bat eu pe Capablanca» ar fi spus el cu reală modestie, dar după un timp a adăugat uimindu-i pe toți : «dar nu văd nici cum o să mă bată Capablanca pe mine !»“ M-a bătut pe umeri : „Du-te și depune dosarul.“

De cîte ori mă opresc cu privirea asupra unui detaliu ce-mi atrage atenția (părul foarte lung, brațele albe, rotunde, neverosimil de rotunde, linia gleznei fine sau

modul de a se mișca, prestanța feminină ca atare) concentrîndu-mă abstract asupra corpului ei, simt că *mă îndrăgostesc*; aproape e vorba de o posesiune pe cale *imaginară*.

Acasă. E aerul care mă cunoaște și mă adoptă aici în camera mea feciorelnică. Adorm cu repeziciune și încep să visez teribilele întîmplări ce populează imaginarul copilăriei. Mă trezesc puțin, atît cît să înțeleg unde mă aflu și mă scufund imediat din nou în somn. Sunt fericit. Aud în stradă zgomote și voci pe care le integrez imediat unui spațiu securizant; sunt zgomotele de acum 25 de ani ce-mi stîrnesc aceeași anxietate cînd e trecut de miezul nopții. Mi se pare că mă aflu iar în starea de atunci; simt pojghița protectoare a somnului și mă lăfăi în ea ca la sînul mamei. De cîte ori vin aici, mă liniștesc, am dormit fără să mă preocup de nimic. Acum stau în cuibul patului ca un pui de rîndunică (există un cuib sub streașină chiar în dreptul ferestrei mele) și aștept să vină mama să mă cocolească, îmi păstrez boarea somnului, ferindu-mă de cuvinte, de teamă să nu mă smulgă din starea mea de siguranță și mulțumire. Aici îmi simt rădăcinile înfigîndu-se solid în spațiul protector în care m-am născut. *E important să existe casa în care te-ai născut!* Sunt minime zvonuri, strigăte înăbușite și acele secrete vîrtejuri ale materiei pe care aici le detectez cu tot corpul, în care mă regăsesc și în care *îmi* caut o continuitate. Totdeauna, cînd mă aflu în străinătate, am nostalgia acestui *locus aequus*. Înțeleg angoasa dezrădăcinaților; ei nu mai au acea *înșurubare* în cosmosul familiar; se află într-un spațiu metafizic ostil: Mircea Eliade și Vintilă Horia pomenesc în unele scrisori de anxietatea dată de imposibilitatea întoarcerii spre acest topos benefic.

Cînd m-am urcat în tren să mă duc la C. pentru concurs, nu știam că am să devin cadru didactic univer-

Scanned with OKEN Scanner

sitar atît de repede ; mă obișnuisem cu amînările, tipice birocrației de încadrare, astfel că am fost foarte surprins cînd, la începutul lunii mai 1968, după ce am fost declarat cîștigător al concursului, Papașa (prorectorul căruia așa i se spune în Institut) l-a chemat pe decanul Facultății de filologie și l-a întrebat cu mine de față dacă are să-mi dea de lucru imediat. Cum să nu, n-are cine face seminarul de teoria literaturii și m-am trezit înscris în program ; îmi priveam numele sub rubrica din orar de la anul trei și nu-mi venea să-mi cred ochilor. Mă obișnuisem să fiu liber, fără program, sau mai precis, să-mi fac singur „programul", neîncadrîndu-mă decît în orarul meu.

Stau într-o cameră de cămin cu alți trei navetiști din București ; un profesor de geografie, unul de istorie și unul de pedagogie, trecuți de o anumită vîrstă și cu toții mari somități în materiile lor, au diplome și doctorate obținute în marile centre universitare europene. Am aproape douăzeci și patru de ani și sunt frisonat de autoritatea lor academică ; fiind un centru universitar tînăr, aici în C. au fost chemați foarte mulți profesori de valoare care fuseseră stopați în carieră de noul curs al istoriei și au acum dorința de a fi folositori, dăruindu-se cu entuziasm juvenil activității didactice. În spațiul restrîns al celor cîteva camere din colțul acestui cămin studențesc, se concentrează multă inteligență și atîta experiență culturală ; se simte în jur aerul saturat de o „tensiune spirituală" aparte. Sunt bucuros cînd domnul Iliescu îmi traduce direct din greaca veche cîte un pasaj din Herodot despre „geții cei care credeau în nemurirea sufletului", sau cînd domnul Z. îmi evocă Viena din vremea studenției sale, îmi vorbește fără emfază, cu naturalețe și cu umor, ca și cum nu peste mult timp voi putea să constat la fața locului acel detaliu de arhitectură gotică de la Stephansdom sau să văd nu știu ce tablou al lui Breughel cel Bătrîn de la Kunsthistorische-

Scanned with OKEN Scanner

museum ; acesta mă zorește să-mi iau doctoratul și să călătoresc. Tot domnul Z. a fost cel ce m-a sfătuit să adorm totdeauna înainte de intrarea în camera noastră a profesorului P. care, imediat ce se culcă, începe să sforăie instantaneu de se aude pînă la etajul superior, făcînd să tremure geamurile.

Celălalt : „Vezi tu, pe el îl iubesc în mod absolut, el e începutul și sfîrșitul ; tot ce sunt, ce-am făcut, ce voi face și ce voi fi de acum înainte se răsfrînge în oglinda aceea a Lui pe care o conserv în mine intactă. Mi-e atît de frică să-l întîlnesc ; cred că n-aș mai ști de mine, n-aș mai fi eu, m-aș comporta iresponsabil. El e singurul bărbat la care, numai dacă ar face un semn, aș alerga orbește, fără să raționez, fără nici o frînă. Te-aș lăsa, dragule, uitîndu-te chiar în acea clipă. L-aș urma numai pe el orice mi-ar cere, aș fi ca acea pasăre de pe creangă care, hipnotizată de privirile șarpelui, coboară imediat spre acesta fericită. Dar ce-ți torn eu metafore sterile, aș fi ca o cățea în călduri care simte de departe pe cel mai tare ogar. El e acel ogar pe care nimic nu-l mai poate înlocui în imaginea mea ; știu, sînt vulgară, trivială și rea, dar acuma sunt sinceră, îți vorbesc ca și cînd ai muri, ca și cînd nu te-aș fi cunoscut. Mă simt mică, ticăloasă și neajutorată în același timp, dar sunt mulțumită fiindcă ți-am spus adevărul“.

Citesc mai multe recenzii la *Cumpănă* (debutul meu în poezie) spre a mă edifica. Criticul D.M., cunoscut prin onestitate, își începe cronica „spărgătoare a gheții“ astfel : „Aș zice că este oniric, însă mi-e teamă să nu dau cuvîntului o accepție prea eterodoxă, mai ales că habar n-am care sînt raporturile mondene dintre autorul *Cumpenei* și militanții acestei orientări. Spre a nu face o

gafă, voi spune, dar, simplu, fără ambiția de a le situa în peisajul literar al momentului că poemele lui M.M. se nutresc din obsesii convertite în spectacole de vis" și continuă demostrativ : „Poetul derulează în fața noastră un film fantastic, cu cai albi «care se alungă / Lovindu-se nedureros de sîngele lucrurilor, / Zburînd într-un dans alb nevăzut, / Prelungit în toate regnurile pămîntului», «copii lepădați la capăt de drum» ce «ling porțile vitrege ale străinilor / și se încaieră aprig între ei / care de care să sugă laptele de lup», «paseri negre» arzînd «pe ghizduri de fîntîni», atrase hipnotic de «chipul meu din adînc», lupi veniți în sat, cete, sub stăpînirea cărora oamenii, de frică, se preschimbă ei înșiși în lupi, «guri înțepenite în strigăt» și alte asemenea arătări, plăsmuiri ale unei imaginații fecunde, dirijată de o incontestabilă știință a compoziției, de simț artistic. În structura unor metafore, și în lexic mai ales, se simte Blaga. Aceasta în *Lut*, întîiul ciclu. Celălalt, *Păcat*, antiteza primului, e de factură net suprarealistă. Amîndouă sugerează condiția umană, «cumpăna» în care sîntem puși prin dubla alcătuire, pendularea între terestru și «păcatul» tentativei de a desființa lutul. Ca articulație interioară, ciclurile diferă frapant, cel dintîi avînd o tonalitate sacerdotal-oratorică și fiind scris aproape tot, în vers liber, iar al doilea, care poate fi socotit cu aceeași îndreptățire un poem în douăzeci și patru de secvențe, înțepenind divagația suprarealistică în strofe severe și într-un tenace ermetism gramatical. Fiind vorba de-a rosti o judecată nu voi sta în «cumpănă», ci voi mărturisi franc preferința pentru *Lut*, pentru o poezie mai degajată, mai puțin crispată deci, nu fără a remarca o frumoasă secvență din *Păcat*, a unsprezecea : «Picură-n lut o vrajă maiastră / viermii își rod destinul în pace / cenușa din lună acoperă / ochii orbilor cratere stinse // cîte-o pasăre suflă asupră-i / arzîndu-și aripi și căzînd / fără ecou cîte-o pasăre // Doamne, totul e doar o cumpănă // strigătul nostru surpat în oase / rostogolește aștri așteptîndu-ne / dincolo»." Conchide susținînd eronat că ar fi vorba aici de o „poezie de critic" : „Impresia generală : poezie de elaborație lucidă, produs îndeosebi al

Scanned with OKEN Scanner

inteligenței , poezie în care totul : vis, halucinație, delir — se obține la rece. Poezie de *critic*. Neputînd adera la ea afectiv, aș dovedi îngustime de vederi dezaprobînd-o principial. Și aș fi nedrept dacă n-aș recunoaște meritul autorului *Cumpenei* de-a o fi realizat în cîteva rînduri la un nivel ridicat" („România literară", 6 februarie 1969). Această primă recenzie a lui D.M. declanșează riposta polemică a lui N.M. în „Contemporanul", 14, din 4 aprilie 1969 : „D.M. a văzut în *Cumpăna* tipică poezie de *critic*. Este poezie de critic, dar nu prea... tipică. Chiar de n-am fi știut cine este autorul, am fi simțit în metaforele lui, o secretă lipsă de viață, de prospețime, ca o uzură prematură, datorată cenzurii intelectuale. Ca orice critic, M.M. nu e un poet spontan, decît rareori, ceea ce nu înseamnă decît că nu se încrede în cuvinte. Toate îi sînt *cunoscute* : nu are sentimentul că le inventează, ci doar pe acela că le redescoperă. *Dar teme, motive, ale poeziei criticilor nu găsim*. Observația aceasta are totuși cusurul că pune lucrurile în plan absolut". Mai departe N.M. afirmă că volumul *Cumpănă* „conține *poezii adevărate, străbătute de un straniu suflu liric, de viziuni grotești și teribile*, uneori asemănătoare cu acelea ale lui Ioan Alexandru, deși fără teroarea de materialitate din *Infernul discutabil*" (s.n.) și citează textul poeziei „Satul cu lupi". Apoi se apropie de considerațiile lui D.M. în judecata „structurării" elaborate a cărții : „Abia odată cu ciclul *Păcat*, ne dăm seama de structura, gîndită atent, a întregii cărți. Viziunilor apocaliptice din *Lut*, materiei dense de aici, li se opune, în *Păcat*, viziunea unei spiritualizări, a unei evadări din terestru. Frecventele imagini de zbor, de înălțare, de smulgere nu fac totuși lirismul la fel de intens, aici, ca în primul ciclu". Cel care echilibrează lucrurile este poetul Ș.A.D. care recunoaște în autorul volumului *Cumpănă* „un poet al stărilor de criză, pentru care poezia nu mai este cîntec, ci scrîșnire a dinților, teribilă confesiune a unui destin împovărat. Criza spirituală a poetului constă în ruptura dintre eu și originile sale : tot ce depășește individualitatea este resimțit de M. ca o obsesie a animalicului și a ancestralului, ca un asediu pe care forțe oarbe și necruțătoare îl dau citadelei spiritului /.../ Partea a doua a cărții — *Păcat* — sporește

impresia de criză spirituală prin utilizarea unui limbaj eliptic, abrupt, fără indicații ortografice —, crispare a verbului care vrea să sugereze o conștiință bîntuită de vină mușcată de viermele îndoielii. Îndoială care privește, în aceeași măsură, îndeletnicirea poetică. /.../ Volumul lui M.M. atestă prezența lirică a încă unui poet, original tocmai prin spaima sa de ancestral, de materialitate, de «umbletul străin» al unor fantome ce asediază spiritul".

Am tot mai des senzația de pierdere și amețeală, o stare ce-mi vine mai ales după ce scriu sau după ce citesc prea mult. Nu mai pot să receptez realitatea nemijlocit, o străbat mai întîi noțional și dacă observ că există momente cînd aceasta nu se mai organizează conform deprinderilor anterioare, mă opresc șovăind, neștiind bine ce să aleg. Realul se manifestă ca un spațiu al terifiantului, monstru rapace repezindu-se să mă înșface cu mii de guri ce se dovedesc tot atîtea goluri imense ; mi se pare că dincolo de orice obiect se căscă o deschidere fără capăt în care o să alunec fără scăpare chiar acum în clipa în care scriu. De aici derivă neîncrederea permanentă în topografia realității ; am mereu impresia că această „topografie" este total aleatorie și se *schimbă* (sau poate fi schimbată) după toanele imprevizibile ale unei voințe ezoterice, imposibil de stăpînit și cenzurat. În consecință, încep să substitui realul cu semnele realului, trăind astfel într-o realitate secundă care nu ține cont de tranzitivitatea comunicării ; *încep să prefer literaritatea referențialității*.

Este înduioșător să auzi toată noaptea izbiturile apei în țărm ; aici, cînd sunt singur în cameră, după ce zgomotele difuze ale căminului studențesc au încetat, începe să cînte marea. Un concert inaudibil în timpul zilei, proba-

Scanned with OKEN Scanner

bil din cauză că urechea noastră e preocupată de alte semnale, caracteristice pragmatismului vieții diurne. Nelocuind într-un asemenea cadru nu bănuiam acel fond muzical întrețesînd viața într-un oraș marin. Acum îmi dau seama cu certitudine că cine s-a născut și a locuit în preajma mării, trebuie să aibă o altă reprezentare a realului, mult mai acută în latura muzicală, dată de această instrumentație nevăzută. Aș vrea să adorm, dar aud în adînc cum bat tobele profunde ale mării ce fac să vibreze ferestrele, intrate în rezonanță în chip straniu, deși în linie dreaptă de aici pînă la țărm sunt cel puțin două sute de metri ; bubuitul acesta de tobe nu se aude inițial decît ca o uvertură, fiindcă imediat se năruie într-un fîșîit prelung, o ștergere a țărmului cu un v(o)al de mătase absorbind vaierul visceral ce se degajă din spasmul erotic ; urmează ceva scrijelitor, un scrîșnet de durere metalică, orchestra ascunsă execută o bucată stravinskiană și apoi revine la un acord clasic. Adorm legănat de această muzică.

Se întîmplă un fapt repetabil ; aproape totdeauna un bărbat povestește unei femei necunoscute momentele unice ale vieții lui. Astfel, de obicei, el își amintește cele mai pure gesturi, consemnîndu-le cu aceeași candoare, retrăindu-le cu lux de amănunte, probabil pentru a-și etala sensibilitatea pe care toate femeile pun mare preț. Apoi, tot așa îi relatează scenele cele mai tari la care a participat direct spre a o face să tremure, să se pătrundă de puterea și îndrăzneala lui. Acestea sunt *tentative de seducție*. În fond, bărbații nu sunt deloc naivi cînd speră să obțină ceva prin asemenea tertipuri ce aparțin literaturii de consum : femeia se înduioșează de timiditatea lui Mîșkin, dar pînă la urmă îl preferă pe Rogojin, apreciază poetul, dar se abandonează pehliva-

nului. În ambele cazuri, bărbații au o intuiție justă; prin *povestea* lor „unică" urmăresc să uimească, s-o dea gata pe parteneră, s-o facă să creadă că are înainte un produs de excepție.

Celălalt : *În tot timpul cît ai condus pînă la C..., unde știai că locuiește S., nu ai reușit să-ți limpezești gîndurile. Ai condus în mare viteză, e de mirare cum nu ai făcut vreun accident; probabil că reflexele funcționau perfect din cauza încordării nervoase. Orașul C. este pitoresc mai ales prin faptul că aici se află castelul marelui savant, lingvist și scriitor B. P. Hașdeu; ce ciudată fantezie să construiești asemenea arhitectură barocă fără nici o preocupare de stil. E adevărat : ne lipsește stilul orice am face. Impresionantă scara ce conduce sus pe terasa circulară; e ca și cum ai întreprinde o ascensiune spre ceruri mai înalte. Apoi camera de confruntare cu „spiritele" are un* ce *lugubru, înspăimîntător prin ambiguitatea misterului care se perpetuează aici. Geniul reduș la preocuparea de a fotografia propria-i* urmă : *ce dramă sfîșietoare s-a consumat în acest templu păgîn! Murii sunt muți, nu mai spun nimic, au pecetluit definitiv sforțarea marelui înfrigurat de a depăși bariera; totuși te înfiori la gîndul că pe aici au călcat pașii lui; de pe această terasă omul acesta fragil s-a uitat în infinit cu o privire atît de precisă. Te cuprinde frica numai cînd îți propui să petreci o noapte în aceste locuri marcate de prezența demonică a celui ce a scris* Sic cogito. *O fotografie : Hașdeu nu mai dormea probabil decît foarte puțin în ultima parte a vieții, deduci asta după ochii noctambuli, afundați în orbite; dar cum puteau fi ochii care noapte de noapte pipăiau „materia" spiritelor? Fotografia soției : trăsături viguroase de țărancă de peste munți ce dau siguranță existențială; nici o adiere a transcendentului în aceste priviri odihnitoare. Din încrucișarea a două „rase" atît de deosebite nu putea să se nască decît o ființă fragilă; moartea rapidă a fiicei lui*

Hașdeu a retezat mari speranțe care, cine știe dacă nu s-ar fi stins într-un mod mult mai puțin glorios. Te-ai trezit rătăcind in jurul castelului; față de drama îngropată aici, te-ai simțit atît de ridicol că te-ai întors la București fără să-l mai cauți pe S. Dramele mari lecuiesc de vanitate.

Indivizii comuni sunt sortiți unei existențe larvare care exclude cutremurul interior; atenți numai la comoditatea burgheză a vieții, sunt placizi, fără svîrcolirile de conștiință ce torturează naturile superioare. Dar ca să ai timp de asemenea „complicații", trebuie să fii nobil și să nu duci în permanență grija zilei de mîine. Pe burghezul-sadea Balzac (ce muncea ca un rob pentru pîine) l-a costat scump dorința de înnobilare prin căsătoria cu contesa poloneză. L-a costat chiar viața. Dar desigur că merita !

Există momente cînd în anumite locuri sufăr o stare ciudată de rătăcire; nu mai deslușesc contururile obiectelor, nu mai diferențiez culorile, vocile sau materiile din care se compune lumea. Aerul devine ușor, absorbindu-mă brusc spre o falie a realului ce se deschide chiar în această clipă înaintea mea. Atunci văd și simt monstruos; toate simțurile mi se amplifică enorm dilatînd dimensiunile spațiului și ale timpului. E o deraiere rimbaldiană, o „*dérèglement de tous les sens*", cum spune Poetul.

Mă întorc de la Mamaia cu G. și o las într-un loc stabilit, unde să ne întîlnim după ce eu mă duc la „Tomis". Sediul revistei nu e departe, nu găsesc pe nimeni acolo și mă întorc repede. Cobor din troleu în stația din centru,

în locul unde acesta cotește către stînga și o iau spre alimentara din colț; e prea devreme, intru la difuzarea presei ce se află lîngă bufetul dietetic; îmi cumpăr cîteva reviste și mă întorc din nou spre locul întîlnirii. Citesc distrat unele pasaje dintr-un articol și cînd ridic ochii o descopăr pe G. pe *vis-à-vis*, venind dintr-o direcție total opusă decît aceea a magazinului de unde ea trebuia să-și cumpere nu știu ce. O urmăresc întîi cu surpriză, apoi încep să mă ambalez. Ce caută ea acolo? Dar poate că e altcineva, ia să mă uit mai bine. Nu e nici o îndoială; nimeni nu calcă atît de șleampăt în sandale atît de imposibile. Merge agale și are curelele foarte slăbite, astfel că, la orice pas, încălțările îi joacă în picioare și o fac să calce disgrațios. Nu mă vede, are starea ei de indolență cînd se concentrează în sine și nu vede pe nimeni. N-o mai urmăresc și mă îndrept spre intersecție pentru că locul de întîlnire este magazinul alimentar. Trebuie să vină și ea, doar să traverseze strada; să văd ce-mi va spune, cum se va justifica, de unde venea. Intru în magazin, îi dau roată, mă îndrept spre rafturi, să văd dacă mai au Murfatlar cu corăbioară pe etichetă, e un vin destul de bun la prețul de 12,50. Da, au, dar o să cumpăr cînd vine și ea. Privesc spre ieșire. Ce se întîmplă, de ce nu mai apare? Mă uit la ceas, a trecut deja un sfert de oră de cînd am intrat aici, nu înțeleg de ce nu vine? Poate i s-a întîmplat ceva cînd a traversat strada, ia să ies. În fața magazinului e liniște, nici vorbă de acel vacarm ce se stîrnește la vreun accident. Mă liniștesc, dar în aceeași clipă mă neliniștesc. De ce nu vine, domnule? Mă mai plimb puțin pînă în dreptul Casei Albe și deodată o văd venind din direcția cealaltă, de astă dată dinspre Moscheie, are mersul ei lent, legănat, parcă ar fi o rață. Mă înfurii și o întreb cu vehemență pe unde umblă de atîta timp. Mă privește stupefiată, ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Cînd îi cer să-mi explice de unde venea mai înainte cu o jumătate de oră, cască ochii mari și spune că nu a fost niciodată astăzi în acel loc. Încep să-mi ies din fire și ne certăm aprig. Nu înțeleg de ce neagă, doar am văzut-o cu ochii mei.

Îi descriu amănunțit locul și direcția din care venea, cum pășea legănîndu-se și tîrîndu-și sandalele, cum eu o

urmăream de vis-à-vis, dar ea nu mă vedea fiindcă e totdeauna adormită și nu știe pe unde calcă. Nu recunoaște nimic, nu a fost deloc acolo și începe să rîdă „dacă tu mă vezi și acolo unde eu nu sunt, înseamnă că nu mă vezi decît pe mine în orice femeie de pe stradă!“ Asta mă înfurie și mai tare, dar nu vreau să mai comentez. Facem cumpărăturile și mergem să luăm troleul ; stăm la o rudă a ei, în partea de nord a orașului. G. e mereu veselă, mă tachinează tot timpul în legătură cu acea „vedenie“ a mea și se prăpădește de rîs cînd eu mă încrunt și o privesc cu atîta ranchiună. Ajungem la mătușa ei, mîncăm, iar ea își îngăduie să glumească mai departe și cu aceasta : „Uite, M. mă vede și acolo unde eu nu sunt“ și-i povestește tot rîzînd în continuare în timp ce eu mă retrag în camera noastră. Cînd vine și ea, nu mă mai pot abține și încep s-o întreb din nou ; gluma ei mă face să o bănuiesc și mai mult. „Ia mai spune cum mergeam“ și eu, fără să sesizez comicul în care mă aflu, reiau tot traseul, de cînd mi-a intrat în raza vizuală și pînă cînd s-a pierdut printre ceilalți trecători. „Dar de ce nu ai venit la mine ? De ce nu m-ai tras de mînă să vezi dacă eram eu ?“ Sunt prins de o mare dilemă ; de ce refuză G. să recunoască, oare chiar are ceva de ascuns ? Mă frămînt să înțeleg mai bine, îmi dau seama că sunt puțin ridicol cu insistențele mele, dar în același timp nu pot să admit că n-am văzut ceea ce am văzut. Episodul devine absurd, recapitulăm de nenumărate ori totul, G. simte că eu nu vreau să cedez și începe să se enerveze, strigîndu-mi în față că ea n-a fost unde am văzut-o și că probabil încep să am halucinații. Sunt convins acum că totu-i adevărat din moment ce a trecut la insulte ; nu mai zic nimic și o privesc înghețat ; ea înțelege ce se petrece în mine, mai insistă de cîteva ori să mă lămurească, dar eu nu mai răspund nimic, mă refugiez în tăcere care semnifică o învinuire absolută. Nu ne mai vorbim un timp, eu mă apuc să citesc revistele. Ea mă atinge cu mîna pe braț, vrea să vadă dacă mi-a trecut, dar eu nu-i dau nici o atenție. După un timp izbucnește într-un plîns sacadat, ce nu se mai oprește ; mă sperii, vreau s-o mîngîi, o îmbrățișez, îi cer iertare,

dar ea plînge fără să mă ia în seamă, e departe de mine, plînsul ei nu mai mă privește direct, orice fac nu pot s-o înduplec.

Avem cenaclu studențesc pe Institut. Citește un tînăr hirsut, Ștefan Ungureanu, ce nu vrea să se lase modelat de nimeni în nici un fel ; mie îmi place fiindcă are morbul polemic încuibat. L-am stimulat să-și lărgească aria lecturilor. Proza lui prezintă acea elasticitate păstoasă a unui tablou boccionian ; de oriunde ai apuca-o se *ține* rămînînd un întreg, fără a se fărîmița într-o grămăjoară de cuvinte inaderente la un *principiu interior* de elaborare cum se întîmplă în general cu proza mimetică. Sunt uimit să constat unitatea stilistică extraordinară ; îi spun lui G. Căpățînă, „criticul“ cenaclului, ce se află lîngă mine, că dacă acest text nu e copiat de undeva, ne aflăm în fața unui prozator de real talent. În timpul lecturii, intră în sală C.R., profesorul de literatură modernă și contemporană al anului trei ; îi fac semn să vină în prezidiu, dar rămîne în sală, cerîndu-mi în schimb textele citite de Ungureanu. Încep discuțiile ; se vede dificultatea de a analiza asemenea proze, după tracul de care dau dovadă vorbitorii. De obicei, discursul se animă imediat, găsindu-se cu ușurință genul proxim de încadrare a diferitelor texte ce se citesc în cenaclu, pentru a se stărui apoi asupra detaliilor ce stabilesc diferența specifică. Nu mă hotărăsc deloc să intervin în discuții, de altfel chiar aceasta fiind metoda mea, de a-i lăsa pe studenți să afle singuri calea de acces spre specificitatea textelor, eu îndrumîndu-i doar prin unele nuanțări. (Îmi aduc aminte cît de inoportune mi se păreau intervențiile prea tehnice ale cîte unui profesor în cadrul cenaclului nostru din studenție, „Junimea“ ; mi se lua posibilitatea de a descoperi singuri și de a *numi* prin cuvintele noastre operațiile de scriitură pe care le încercam, de a ne dumiri pe cont propriu, de a ne naște noi înșine și de a dobîndi în act conștiința acestei *nașteri*). Între timp, ia cuvîntul

C.R., cunoscut din presa literară ca un comentator priceput al prozei ; se înverșunează de la început împotriva celor citite de studentul nostru : că nu știe să scrie, dincolo de faptul că nu spune absolut nimic în toată „însăileala“ fără cap și fără coadă : că frazele nu se află în raporturi corecte din punct de vedere gramatical, întrucît nu se înțelege unde încep și unde sfîrșesc ; că nu știe să folosească epitetele, fiind aproape toate improprii ; ce mai, se mirà cum de am acceptat să se citească în cenaclu un asemenea text din care nimeni nu are nimic de ales. Textele erau propuse de studenții înșiși, așa că aici eu nu încercam decît să dau o minimă orientare discuției pentru a nu se cădea în „ceartă“ de cuvinte și în promiscuitate de idei. Eu dam un gir „estetic“, ca să zic așa, cenaclului, ce funcționa autoreglîndu-se de la sine prin cei cîțiva poeți autentici pe care îi crescusem și prin verva polemică a lui G. Căpățînă, S. Călin, Ștefan Ungureanu, D. Mușat, A. Sabah, A. Dragomir, G. Olivo etc. Intervenția lui de acum era prea violentă, în stilul său caracteristic, de „critic casap“, potrivită cînd avea de a face cu unele produse submediocre ce se publicau de către edituri, dar, în acest caz, era necesară o anumită moderație spre a nu trage cu tăvălugul peste firul de grîu care abia a ieșit din găoacea bobului. „Mișcarea“ literară cere tact minuțios și răbdare de înger (cum numai Lovinescu a avut la noi), pentru că nu se știe niciodată cînd e pe cale să se nască un scriitor, de aceea virtutea esențială a conducătorului de cenaclu e *așteptarea* : aștepți să vină marele necunoscut căruia să-i dai un nume și să-l lansezi, ceea ce i s-a întîmplat lui Lovinescu prin descoperirea lui Ion Barbu. În fine, spun toate aceste banalități spre a îndulci duritatea lui C.R. fără să mă opresc asupra prozelor și vreau să ridic ședința cenaclului, întrebînd cine va citi data următoare, cînd Ungureanu cere cuvîntul. Văd că-i sticlesc ochii ca unui drăcușor căruia i-a reușit pozna pusă la cale. Spune doar atît : „Sunt mulțumit să constat pe viu priceperea profesorului meu, în materie de literatură și îi promit că voi încerca să comunic în scris observațiile sale negative autorului adevărat al prozelor care este Samuel Beckett. Îmi cer scuze colegilor fiindcă i-am pus la această probă, co-

piind pur și simplu aceste texte dintr-un număr recent din *Secolul XX*." C.R. s-a supărat pe mine, crezînd că eu am pus la cale această păcăleală, dar el nu participa decît foarte rar la cenaclul nostru ca să mă fi putut gîndi la așa ceva. În realitate, Ungureanu (cum singur mi-a mărturisit după ce am devenit prieteni) pregătise această capcană chiar pentru mine.

Sunt multe grade sub zero ; a înghețat apa la țărm ca pe vremea lui Ovidiu ; coborîm pe lîngă Cazino și avansăm pășind cu grijă pe suprafața gheții zigurate. Tresar de spaimă căci simt vibrate surd în corp izbiturile din adînc ale tenebrei lichide ; după cîțiva pași mă retrag către *terra firma*, convingîndu-mă încă o dată că nimic nu-mi transmite o teamă atît de viscerală decît marea.

La dorința Adinei, nepoțica mea, am mers la pescuit înzestrați cu toate ustensilele ; undițe, prăjini, pripoane, viermișori, plasă specială de ținut peștii prinși, ruksac etc. Am plecat dis-de-dimineață spre baltă luînd-o pe la sălcii și urmînd linia canalului. Aici totul e deșert între dealurile din calcar găurite de vizuini de vulpi (cum se spunea acum douăzeci de ani, cînd mai existau vulpi) sau de țiganii de pe moșia boierului Bossè, ce-și luau piatră pentru bordeiele lor. Am mers numai noi singuri cinci kilometri într-o liniște odobesciană (aceea din *Pseudo-Kynegheticos)* povestind tot felul de anecdote despre pescari și vînători mincinoși pînă ce am ajuns la baltă, mai exact am ajuns pe locul fostei bălți secate din motive obscure. O pădure de ciulini înaltă cît un stat de om populează acum fundul acesta pe care pășim consternați de a nu fi întîlnit apa. Unde să fi fugit apa ?

că doar se vede încă urma lăsată de ea pe cele trei dealuri ca un brîu de verde care marca nivelul atins, înalt cam de trei-patru metri față de fundul secat. E o tăcere îngrozitoare și, deși strigăm, cuvintele se aud foarte greu și vorbim numai prin gesturi.

Mă apucă o spaimă grozavă că apele s-au retras doar temporar, absorbite undeva în adînc, și nu așteaptă decît un semn să se prăvale zid înalt de trei metri peste capetele noastre. Îmi amintesc imaginea apelor ce mă aleargă în vis și de care nu scap altfel decît ridicîndu-mă în zbor. Din această spaimă ce mă cuprinde nu las să se vadă nimic în gesturi ; în schimb urc pe dealul din dreapta să privesc „dacă nu se văd venind apele". „Nu se văd", dar nu mai cobor și o chem pe Adina, mai bine să mergem pe culmea acelui deal ca să nu fim totuși surprinși. (Se povestește că după o ploaie torențială, a venit pe vale brusc un șuvoi înalt și a surprins două femei ce se întorceau de la cîmp ; pe una a rostogolit-o pînă în sat înecînd-o ; cealaltă, dezbrăcată de ape, goală, a fost salvată de un tractorist cu care s-a și căsătorit pe urmă. Apele se comportă aici voiculescian, întărîtate de o magie ascunsă, probabil că asta explică neliniștea ce m-a cuprins dintr-odată. E vorba însă de alt fel de neliniște decît aceea încercată la Olt. Mergem pe culmea dealului pe unde iarba a fost arsă de curînd și aproape la fiecare pas se cască orificii largi în care se ascund grabnic șuițe dolofane și guștери galbeni. Traversăm o arătură și apoi continuăm printr-un cîmp cu sfeclă irigată.

Vrem să ne întoarcem către satul Plopeni cînd ne ajunge un om cu o șaretă cu un cal în care ne încarcă și pe noi și ne duce (după ce află ce căutăm) peste încă două dealuri arătîndu-ne direcția justă pentru a ajunge la balta de la Conacul, singura ce are pește („o să prindeți" ne asigură brigadierul Munteanu care merge, deși e duminică, să inspecteze culesul porumbului pe o parcelă cam „săracă" din cauza secetei). Trecem printre turme sadoveniene de oi și de vite și iată-ne strigînd „apă" cu același entuziasm cu care corăbierii străvechi strigau „Pămînt !". Coborîm bucurîndu-ne privirile cu o ima-

gine neașteptată ; în față se întinde, arcuită între două dealuri, oglinda unui lac *civilizat*, întrucît mai ales pe malul de *vis-à-vis* se văd mulți copii și oameni adulți așezați unul lîngă altul cu uneltele de pescuit în mînă. Pe partea de unde sosim noi, malul e aproape pustiu ; o pasăre cenușie cu aripi imense se ridică și planează superb în soare. Admirăm întregul peisaj de parcă acesta ar fi fost scopul nostru unic. Pe măsură ce ne apropiem de apă, rațe și gîște sălbatice zboară speriate în jur, sîsiindu-ne ca pe niște *străini*. De fapt, așa cum apărem, furișîndu-ne peste deal, suntem niște braconieri veniți după pradă. Ochim un intrînd, descarc ruksacul, desfac undițele, tai o rîmă în două, o înfig în cîrlige și arunc. Chiar înainte de a arunca, un pește argintiu, destul de mare, zvîcnește deasupra apei ca o săgeată. Acum eu am făcut tot ce trebuia, rămîne de văzut dacă și peștele va face ceea ce îi revine (îi spun Adinei), adică să muște momeala și *să se lase prins*. Aștept un sfert de ceas, trag undițele și observ că momeala a fost mincată. Repun din nou și mă instalez în postura de pescar, atent să vadă cînd „mușcă". Degeaba. După o jumătate de oră, același rezultat. O las pe Adina la pîndă și merg o sută de metri către un autohton ce abia se zărește în păpuriș. Îl întreb dacă „trage". „Trage", îmi răspunde. Prinsese cîteva kilograme de pește. Nu e *locul* bun, îmi spun. Strîng totul, traversăm un dig improvizat cu pietroaie de diferite mărimi, alunec, mă ud pînă la gleznă. Nu-i nimic, pe partea cealaltă vom prinde negreșit. Am ajuns. Aici e înghesuială. E duminică. Toți sătenii au coborît la pescuit. O femeie a prins vreo zece bucăți, are cizme de cauciuc, intră în apă și aruncă destul de departe. Lîngă ea un băiat pescuiește la pripon, are un ochi acoperit în întregime de albeață, e Ochilă din poveste, vede peștele pînă în fundul lacului, îl găbjește cu ochiul bolnav și-l cheamă. A prins doi pești mari (fiecare de cîte un kilogram), cei mai mari din cîți fuseseră prinși pînă atunci. Mai încolo sunt doi bărbați. Au tăiat o lubeniță lunguiață de peste o jumătate de metru în felii imense și acum mănîncă miezul cu cuțitele, pîndind peștele. Mă apropii, au prins și ei cîteva kilograme, mă îmbie la lu-

Scanned with OKEN Scanner

beniță, iau o felie și i-o aduc Adinei. Ne așezăm între ei și Ochilă cel cu peștii mari, punem din nou momeală și așteptăm. Zadarnic. Toți prind, numai noi privim pluta ce rămîne nemișcată. Adina e nerăbdătoare, mă privește cu reproș că nu prindem nimic. Eu sunt încordat ca un arc. Sunt în probă ; e vorba de o *experiență repetată*. Privesc crispat către semnul plutei, căci am o frică teribilă : dar dacă se *prinde ?* Ce voi face atunci ? Am avut totdeauna un raport special cu acești locuitori ai apelor numiți pești ; existența lor mi s-a părut ceva extraordinar, singura atestare a verosimilității miturilor acvatice. Nu știu de ce nu am îndrăznit niciodată să ating cu mîna un pește viu. Ar fi ca și cum aș comite un adevărat sacrilegiu, o profanare a unei realități supranaturale ; forma perfectă a peștelui reprezintă o sfidare a naturii, iar tăcerea o pedeapsă. Probabil că a rămas ereditară în mine o rămășiță din vechile practici inițiatice instituite ancestral ; întreaga obsesie a mamei mele, de a mă feri de tărîmul acvatic, m-a marcat probabil și în această reacție față de pești. Cert este că, în fibra cea mai profundă a ființei, *n-aș vrea* să prind un pește niciodată, simțind instinctiv că faptul în sine ar fi o încălcare gravă a acelor raporturi magice stabilite cîndva. În planul comportamentului psihologic, simt emanate acele energii magnetice negative ce îndepărtează peștii de undița mea ; de aceea niciodată nu am prins nici un pește oriunde aș fi încercat. Iată, acestei *conștientizări* petrecute în timp, după repetarea infinită a situației, i se substituie acum o curiozitate demoniacă : dar dacă voi reuși să prind pînă la urmă un pește, ce voi face ?! Acest impuls luciferic (în sens blagian) mă împinge să nu renunț la pescuit. Eu *știu* că nu voi prinde nici un pește, dar nimic nu mă împiedică *să încerc* în mod repetat să văd dacă nu cumva, între timp, s-a schimbat ceva. Nu s-a schimbat nimic, sunt bucuros s-o constat, de aceea strîng uneltele, spre stupoarea Adinei, și plecăm. Acum zece ani am mai venit la această baltă cu Dinu și, neprinzînd nimic, am cumpărat pește de la niște copii. Fac la fel. Cumpăr cei

Scanned with OKEN Scanner

doi pești de la Ochilă. La întoarcere, mergem pe malul drept al bălții ; de cîte ori trecem pe lîngă un „pescar", acesta prinde chiar în fața noastră un pește (se întîmplă cel puțin în zece cazuri ; unul nu prinsese nimic pînă la trecerea noastră, iar acum, după ce îi spun că va prinde, *prinde* aproape în același moment). Sunt fericit, căci simt în jur aceeași putere a magiei. În consonanță cu starea mea de acum, din loc în loc sare cîte o săgeată argintie, fulgerînd în soarele lichid. Adina poartă victorioasă peștii cumpărați și-mi propune să spunem că i-am prins noi. Nu-i refuz această plăcere. O admir apoi cum croiește minciuni fără a clipi cînd le povestește bunicilor istoria.

Mă uit în oglindă. Pe frunte, deasupra orbitelor, mi se adîncesc niște cute pe care nu le-am văzut ; una-două-trei, netezesc pielea, nici vorbă să dispară. Sprîncenele au crescut și, dacă nu le îndrept des cu degetele, se lasă în mod dizgrațios precum în acel *autoportret* rembrandtian de bătrînețe. Pe albul globului ocular s-au înmulțit vinișoarele roșii ; de multe ori mă scol cu ochii aproape însîngerați (am văzut la Putna un călugăr astfel, l-am privit de aproape și m-am speriat de culoarea roșie ce ocupa tot albul scleroticii, mă uitam la el, la acea degradare a ochilor săi bulbucați și nu știu de ce m-a cuprins un tremur nervos). Privirile-mi sunt obosite, nu mai au tăria și puritatea de mai înainte. Se observă un fel de resemnare, un abandon în lipsa de interes cu care vizionează peisajul. Sub ochi, adînciturile s-au mărit și ele, căpătînd o nuanță sidefie ; pometii obrajilor parcă s-au umflat și în partea stîngă se vede o surpare a cărnii asimetrică în comparație cu partea din dreapta. La coada ochiului, încrețiturile se lărgesc tot mai mult într-o țesătură fină. (Îmi amintesc cît de satisfăcut am fost cînd cineva mi-a spus că am treizeci de ani, deși aveam cu zece mai puțin, luîndu-se doar după *lectura* acestei porțiuni a feței, care ar înregistra cel mai

Scanned with OKEN Scanner

fidel vîrsta individului și l-ar trăda indiferent de trucurile folosite.) Nu mi-a plăcut acum cînd un țăran mi-a dat vîrsta de cincizeci și cinci de ani ; înseamnă că atîția chiar *am*, fiindcă ei nu se înșeală atît de ușor. Oricît de scurt mi-aș tunde mustața, firele albe sunt mai numeroase decît celelalte. Doar bărbia puternică mă mai salvează. Seamănă cu aceea a Scribului.

Azi mă întîlnesc întîmplător cu G. la gară ; ea vine de la Poarta Albă, eu trebuie să plec la București. Mă ia de mînă și se lăsă moale fără un cuvînt ; o prind să nu cadă și simt cum mă scutură aceeași moliciune din creștet pînă-n tălpi. Nu mai plec la București.

În caietele din vremea studenției, găsesc un citat extras dintr-o „cronică a optimistului“ („Contemporanul“ din 7 decembrie 1962) : „Principial, admitem toți că opera magistrală are drept obiect realul ca esență, realul în superficia lui ducînd la *naturalism*.“ De ce la „naturalism“ ? Iată o perspectivă estetică (aceea a lui Călinescu) ce simplifică lucrurile sau le reduce la o singură accepție. Pe urmă, ce poate să însemne „realul ca esență“ ? Mă bucur să constat că G. Călinescu folosește termenul „realul“ și nu „realitatea“, acesta din urmă suprapunîndu-se mecanicist acelui slogan din toate manualele, care spune că „arta *redă* realitatea“.

Trec prin holul Facultății din București și mă oprește decanul să mă întrebe ce fac (susține că mi-a urmărit

activitatea publicistică, deși a fost plecat din țară ; e un universitar onest, de o mare probitate morală — poate ultimul mohican din Universitatea noastră) ; îmi oferă posibilitatea să mă înscriu la doctorat, are două locuri. Mă bucur neașteptat de această mare șansă și alerg la C. să-mi întocmesc actele necesare. Decanul de aici ezită să-mi dea aprobarea de înscriere la examenul de doctorat, argumentînd că sunt prea tînăr și că trebuie să mai aștept. (Acest „argument", în mod straniu, va mai fi invocat și de alții de acum înainte. De exemplu, de profesorul P. care îmi spune să nu mă înscriu, deoarece nu sunt destule locuri și sunt prea tînăr încă. Mă înscriu totuși, iar la concurs constat cu stupoare că „nepotul" său, deși fost coleg de an cu mine la facultate, nu e deloc „prea tînăr" din moment ce participă și el. Această lipsă flagrantă a oricăror rigori morale mă rănește enorm, întrucît investisem mult ca student în el — mai ales fiindcă reușea să mimeze cu eleganță unele gesturi curajoase, erijîndu-se în apărător îndîrjit și unic al patrimoniului călinescian — ba chiar, din această cauză, îmi atrăsesem mînia fostului decan G. C. N. pe care P. îl numea într-o scrisoare către mine din vremea studenției „un imbecil fără nici o pricepere în literatură, un Torouțiu redivivus, un homunculus lovit de gigantism." În parte, chiar „îndepărtarea" de la Facultate, după absolvire, se datorează indirect acestei opțiuni, exprimată și în scris într-un articol prezentat la o revistă, și care, deși nepublicat, ajunsese la cunoștința lui G. C. N. Scrisoarea lui P., din care am citat rîndurile de mai sus, avea scopul gratuit să mă consoleze într-un anumit fel.

Inițial mă înscriu la doctorat cu Heliade, dar după ce susțin două examene și două referate (care vor apare apoi în carte), formulînd *categoria estetică și existențială* a he-

Scanned with OKEN Scanner

liadiștilor (și implicit a *heliadismului*, ce se va contura treptat ca o dimensiune esențială a preocupărilor mele), îmi dau seama că n-o să mă înțeleg cu profesorul P. la susținere, întrucît acesta interpretează destul de cuminte opera lui Heliade. Cum am deja aproape gata lucrarea despre Ion Barbu, îi solicit brusc decanului să schimb subiectul tezei. E de acord dar trebuie să iau de la capăt alte două examene și alte două referate, adecvate noului subiect; îi rămîn recunoscător pentru această rigoare profesională.

I.B., fost profesor și inspector școlar în C., înainte de înființarea Facultății, vine neanunțat la un seminar avînd ca temă „*Noaptea de decembrie*" și se comportă rigid, pîndind orice „alunecare" ideologică posibilă; a rămas fixat la vechile procedee, la cunoscuta atitudine dogmatică de permanentă suspiciune; e sigur că iată, chiar acum, va mai demasca un dușman ideologic, i se citește întreaga satisfacție pe fața radioasă ca un poponeț de copil și i se micșorează ochii de viclenie; e sigur că mă va prinde, nu se poate să nu spun ceva care să poată fi răstălmăcit. Sunt prudent, mă mențin la nivelul afirmațiilor apărute în prefața mea la volumul *Excelsior*; față de Eminescu, deși la prima vedere e vorba de aceeași situare a geniului (a insului dotat cu posibilități de creație și de sensibilitate superioare), Macedonski face un pas uriaș, mutînd ecuația poeziei din planul simbolic în cel existențial, căci „asemeni emirului, poetul rămîne sacrificat pe altarul poeziei, fără s-o posede deplin decît în momente rarissime". Decanul se leagă de această sintagmă („s-o posede"); dar ce, poezia e o femeie pentru a putea fi posedată ?, mă întreabă el la sfîrșitul seminarului. E de față o studentă, G. O., transferată de la Cluj, care scrie poezii, o las pe ea să-i explice.

Scanned with OKEN Scanner

Celălalt : *În convorbirile cotidiene a apărut de la un anumit moment un argument stereotip — domnul S. ce se constituie ca un fel de chintesență a bărbăției, frumuseții și inteligenței. Nu există ocazie cît de mică să nu fie evocat acest intrus ; ți se pare o „situație stranie" pentru că inițial ai fost convins că e doar o ficțiune sau un simplu pretext vindicativ al ei, cînd iată, constați că a devenit o realitate concretă ce se lăbărțează peste tot și falsifică definitiv relațiile voastre și așa destul de fragile. Simți un fel de masochism în a fi apostrofat în permanență cu expresii de genul „numai pe el îl iubesc", „numai el m-ar fi înțeles", „numai pentru el aș fi făcut acest lucru" etc. Altfel nu înțelegi deloc de ce accepți acest plăcut refren fără a reacționa în nici un fel. Ba se întîmplă s-o provoci special pentru a afla amănunte cît mai copioase pe care ea nu întîrzie să ți le dea ; e aici o perversiune diabolică în a o ațîța, știind foarte bine că nu faci altceva decît s-o ajuți să alunece spre un deznodămînt ce este aproape. În același timp începi să ai o gelozie sinceră pe acest ins ce a putut să-i capteze toate energiile afective, începi chiar să-l stimezi. Te convingi tot mai mult că trebuie să-l cauți și să-i transmiți „scrisoarea".*

Țin seminarul de literatură la anul al treilea. Mă ocup în principal de poezie (Blaga, Barbu, Bacovia, Arghezi, Pillat, Maniu, Urmuz etc.) Despre unii din autori am scris deja și încerc alte abordări în fața studenților care sunt invitați să-mi contrazică propriile-mi ipoteze însă cu „argumente" ; dacă o poezie admite o interpretare, atunci aceasta admite *n* interpretări, cum afirmă Ion Barbu. Vreau să-i obișnuiesc pe viitorii profesori de literatură să se implice singuri în procesul comunicării literare. La cenaclul „G. Călinescu" vorbim săptămînal tot despre poezie (despre poezia *lor !)* cu aceeași pasiune. Merg la Mamaia cu toată grupa și pe plajă le pun problema profunzimii sau a lipsei de profunzime a to-

Scanned with OKEN Scanner

pos-ului mării în poezie. Apoi îi supun pe loc la proba scriiturii : să-mi compună un text despre *mare*. Mi se cere să scriu o recenzie la revista locală despre o cărțulie intitulată *Constelația crabului*. Mă intoxic de atîția „crabi" și atîta mare. Totuși, între a scrie, a vorbi despre poezie în seminar, a urmări „productele" studenților în cenaclu, a călători la Poarta Albă sau la București, mă simt total confiscat în toate aceste „activități" încît *mi se pare că trăiesc, adică mă simt deplin, întreg în această existență a mea de acum.* Dacă cineva m-ar împiedica să fac aceste lucruri, n-aș rezista șocului ; orice agresiune entropică m-ar scoate de pe orbita fixă, deja probată, anihilîndu-mi energiile. Nu vreau, nu pot să fac altceva decît ceea ce fac. Deocamdată, poziția aștrilor pare să-mi fie favorabilă.

Cum n-am poftă să scriu la teză, îmi prepar volumul de *Critice II*, răsfoind cîteva recenzii la *Critice I ;* s-au spus destule pînă acum, că aș fi „clasicizant", „critic de direcție", „critic ideologic", „critic-poet" etc. Sub titlul „Poeți și critici", N.M. răspunde multor insinuări și răutăți în cronica sa din „Contemporanul", nr.10, din 6 martie 1970. Spicuiesc : „După volumul de versuri *Cumpănă*, din 1968, *Critice* reprezintă un al doilea debut al lui M.M. De această latură a activității sale aveam, se înțelege, cunoștință și pînă acum, dar n-o bănuiam așa de susținută. Ca să fiu cu totul sincer, îmi făcusem despre critic o idee unilaterală în parte din cauza cîtorva articole polemice, cam prea categorice... și iată că, în *Critice*, lucrul cu adevărat interesant nu sînt acestea, ci eseurile intitulate *Preliminarii*. Între unele și altele, legătura este de stil și de ton : polemistul nu pierde ocazia să se pună în valoare nici cînd scrie despre Dan Botta sau Pârvan. Deosebirea constă în faptul că eseurile lasă să se întrezărească o *arie personală de preocupări*, o unitate a gustului și a tehnicii, pe care simpla publicistică n-o releva (...) Aici ne atrage atenția imediat o *structură critică :* temele și autorii nu mai sînt aleși la

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOTECA DE FILOLOGIE

întîmplare iar metoda este una singură și anume aflarea la Barbu, Botta sau Pârvan, a unor «idei formatoare». Criticul face ideologie literară sau tinde spre filozofia culturii, examinînd pe Ion Barbu în ipostaza de polemist și de teoretician, pe Dan Botta ca eseist și abia în al doilea rînd ca poet, pe Pârvan ca vizionar și poet al istoriei. Mai ales eseul despre Pârvan mi se pare remarcabil. El este, și stilistic, mai pur decît toate, fiindcă nu odată, stilul lui M.M. este pretențios și sibilinic (modele : Barbu, Botta). Mai multă limpezime nu ar fi stricat și ea l-ar fi pus pe tînărul critic la adăpost de învinuirea că este nebulos. Nebulos, la drept vorbind, nu este, și pînă la urmă ideea transpare, dar este crispat, ca să nu pară discursiv și eliptic, chiar dacă nu e cazul, ca să dea ideea de concentrare". În *Critice II* extind aria „ideilor formatoare" înglobînd și alți scriitori precum Blaga, Sadoveanu, Heliade, Voiculescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Marin Preda și încerc un sondaj abrupt în „eminescologie" în vederea unei posibile abordări personale a eminescianismului.

În copilărie aveam o teamă neînțeleasă de orice agresiune a realului ; era o hipersensibilitate transmisă probabil de la mama, claustrată în propria-i singurătate pe care o umplea de grija bolnăvicioasă pentru „băiat" : eu eram singura ei rațiune de a exista și atunci mă ferea de lume cu brutalitate, mă menținea într-un limb sterilizat, unde nu se întîmpla nimic ; nu mă atingea nici o pală murdară de praf, nu mă lovea nici un ghiont mai tare al existenței directe, astfel că pînă la o anumită vîrstă posedam date foarte sumare despre modul în care trebuia să reacționez la solicitările realului și eram complet incapabil de orice tactică defensivă. (În subconștient, știam că mama va interveni și va neutraliza orice corozivitate a vieții, o va *netezi* astfel ca eu să trec mai departe „pur", fără să-mi pătez mîinile și fără să-mi tulbur privirile cu imagini indecente.) Se poate intui ușor că am fost total contrariat

Scanned with OKEN Scanner

la contactul cu realul cînd am mers prima oară la școală. (E adevărat că și acum mama mă conducea aproape pînă la intrarea în clasă, dscălindu-mă pînă în ultima clipă ce să fac și cum să răspund învățătorilor mei, dar îmi rămînea totuși un spațiu destul de larg de manevră, cînd nu mă mai aflam sub directa ei protecție). Lumea mi se părea un coșmar în care doar unii au un rol de jucat, cei ca mine trebuind să rămînă în expectativă. De aceea nu participam plin de elan la evenimentele copilăriei ca orice copil normal, ci le contemplam, transferîndu-le în interior. (Conștientizarea prematură a propriei existențe atrage după sine adevărate mutilări sufletești.) Jocurile celorlalți copii nu mi se păreau deloc atractive ; nu puteam să accept ideea că trebuie să-mi sfîșii hainele, să mi le murdăresc într-un hal fără de hal, de aceea stăteam și-i priveam ore în șir fără a schița dorința de a fi ca ei. Mă izolasem ermetic și copiii mă ocoleau, făcînd glume pe seama mea. Reținn o întîmplare devenită un fel de reper în legătură cu schimbarea ce a survenit brusc. La școala primară, învățam mai multe clase în numai două săli ; se întîmpla cîteodată să se facă lecții în mod simultan cu două clase în aceeași sală (sălile fiind destul de largi, iar școlarii mai puțini ca acum). Recreațiile erau lungi și învățătorii noștri (înțelegînd cît de important este factorul „joc“ în formarea copilului) le făceau și mai lungi, aproape de o oră. Într-o iarnă, vlăjganii dintr-a patra (căci aici erau și băieții de 14 ani ce nu terminaseră școala primară, probabil fiindcă nimeni nu-i obliga pe învățători să-i treacă dacă nu știau), au netezit în spatele școlii un ghețuș lung de vreo 20 de metri pe care numai cei puternici se încumetau. Alunecarea aceea bărbătească m-a tentat și pe mine și m-am trezit deodată pe gheața lucioasă. Senzația a fost atît de inedită, încît, îmbătat de bucurie (începeam să particip la realele bucurii ale copilăriei), m-am dat pe gheață pînă la amețeală, întrecîndu-mă cu găliganii, să vedem cine depășește o anumită linie. Am rămas și după ore (era prima dată că nu plecam direct acasă cum mă sfătuise mama, deci era prima dată cînd gustam *încălcarea unei interdicții* și mă simțeam satisfăcut ; iată aici motivarea lotmaniană a personajului de text ce trebuie să

Scanned with OKEN Scanner

încalce mereu o limită cunoscută pentru a fi omologat ca atare) să continui acest exercițiu extraordinar împreună cu ceilalți ; a rămas și un coleg, cel mai bun din clasă, un drăcușor căruia-i plăcea să joace fotbal cu căciula mea, fără ca eu să găsesc un mijloc eficient pentru a-l împiedica. Avînd asupră-mi acest ascendent, a vrut să fie primul și pe gheață, cerîndu-mi să-l aștept să pornească el și numai după aceea să mă avînt și eu. L-am urmat deci docil în această ordine, crezînd că așa trebuie să fie : el înainte și eu după. Pe la jumătatea ghețușului, colegul meu a căzut, iar eu, venind cu viteză în urma lui, m-am împiedicat și m-am rostogolit peste. Am avut atunci un moment brusc de furie ce m-a făcut să mă comport altfel, dîndu-mi posibilitatea să probez pentru prima dată o *diferențiere* reală între mine și celălalt ; am uitat raporturile *preexistente* dintre noi doi și înfuriat la culme, m-am repezit și l-am culcat dintr-un singur pumn : „de ce, dacă nu știi să te dai pe gheață, trebuie să mă încurci și pe mine ?“ Furia mea, cum se observă, avea în primă instanță o motivare complet gratuită ; fusese iscată de participarea întîmplătoare la *jocul* atît de nou și de frumos, iar impulsul de a-l maltrata fusese o replică subconștientă împotriva celor ce m-ar fi oprit să gust o anume *frumusețe*. Da, participarea *agonică* la joc m-a făcut să descopăr violența în varianta ei punitivă. Acum îmi dau seama că în momentul în care l-am doborît, m-a cuprins o mare mirare ; nu crezusem că Voicu Săndel (așa se numea colegul meu) e atît de slab, iar eu atît de *puternic ;* nu înțelegeam cum putusem *să-l bat* (în luptă dreaptă) tocmai pe acela care mi se părea mult mai puternic decît mine ; într-un cuvînt, am devenit conștient de *puterea* pe care o *posedam* fără să fac uz de ea. Această descoperire bruscă m-a uimit și am vrut să verific dacă nu cumva mă înșelasem ; a doua zi, cînd cel mai tare la bătaie din clasă m-a provocat fără nici un motiv, vrînd să mă umilească, m-am trezit pe pieptul lui după ce ne rostogoliserăm de cîteva ori în văzul tuturor. L-am privit și după ce am înțeles din felul cum și-a plecat ochii că se dă învins, i-am dat drumul. Toți ceilalți m-au înconjurat

cu afecțiune, bătîndu-mă pe umăr, apoi mi-au dat de înțeles că pactizează cu mine și că mă acceptă de acum înainte ca pe un *cap* al clasei, un apărător potențial, față de diferitele agresiuni din partea altora. Interesant, că fiind recunoscut ca cel mai puternic printr-o întîmplătoare competiție violentă, mi s-a trezit *gustul de competiție* și la învățătură și, în scurtă vreme, am trecut în fruntea clasei, fiind avansat de învățătorul Necșulescu din banca „proștilor" (ultima) în prima. Acea revelație a forțelor latente din mine m-a scos din amorțeală și mi-a dat încrederea în propriile-mi puteri. Tot atunci am înțeles că poți fi cel mai bun, dar din motive obscure, să nu fii *selectat* de grupul din care faci parte.

Am observat în prima adolescență (dacă nu mult mai devreme) o anumită panică (însoțită de o spaimă concretă) ce mi-o provoca întotdeauna persoana feminină în sine, dar mai ales personalitatea corpului feminin transformat într-o capcană din care pot să mă pîndească atîtea pericole ; de fiecare dată mă impresiona apropierea de o fată și imediat ce depășeam o anumită linie securizantă mă invada o atroce timiditate : aveam senzația acută a erotismului emanat de acel corp schimbat într-un polip imens : îi adulmecam sudoarea părului, intuiam orice loc secret al genunchiului, orice iregularitate a cărnii, înfiorîndu-mă fără explicație. Mi se părea că niciodată corpul acela în exces nu va putea fi al meu cu adevărat tocmai din cauza acestei anticipări ; faptul că eu știam (corpul meu *știa)* tot despre corpul ei, îmi interzicea orice posibilitate de comunicare. Un *alter* al meu citise deja tot, intuise tot, posedase tot, astfel că orice tentativă de a relua un dialog concret era ratată definitiv. Mai mult, intuirea unei senzualități prea evidente îmi crea acea stare confuză a simțurilor ca după comiterea unui act complet.

Scanned with OKEN Scanner

Stau închis în camera mea ca-ntr-un bunker. Nimeni nu are voie să vină aici cînd citesc, izolarea mă liniștește ; pot să visez pervers în timp ce simt semnele din text încolăcindu-mă și țintuindu-mă. Nu ies cîteva zile din casă și ca de obicei, cît ține lectura, conduc o viață de eremit.

Mă folosesc de sintagma „romantism gnomic“ spre a ilustra apartenența lui Ion Barbu la o categorie creativă ideală ; cînd susțin referatele la teză, I.O., probabil nefiind de acord cu accepția ce dau termenului, îmi ține o prelegere despre „istoricitatea“ curentului romantic. Îi spun că mă interesează aici un model de creativitate (și deci o tipologie aistorică) și că nu vreau să atentez la pîinea istoricului literar de profesie. Îl liniștesc cu greutate, ceea ce mă face să mă întreb in extremis despre necesitatea „teoretică“ a unei astfel de lucrări.

Din Jurnalul *lui G. Ne plimbăm prin micul scuar de lîngă Operetă. Suntem încă în faza de „stranietate“, au trecut doar vreo cîteva zile de la Scrisoare. Ne așezăm pe o bancă, distanțați, vorbim, adică mai mult tăcem. E însă o convorbire în gînd, între noi, foarte vie, nici o clipă de tăcere acolo, e epuizant. Se apropie o țigancă, se milogește, vrea să ne „ghicească“. El uită de reticențele dintre noi și o repede la modul „scîrbos“ ; gașperița, încă tînără, nu se dezlipește nicicum, ne scormone cu ochii continuînd să se milogească ; e sigură de succes, au ele un ascendent teribil asupra omului cînd vor. Ne mutăm pe altă bancă, ne urmează și acolo, se așează pe partea lui, se tocmește, vrea o hîrtie de 10 lei, îi trebuie să ghicească „în ea“ (instrumentar indispensabil), lasă mai ieftin, cere 5 lei ; El s-a hotărît — ca să scape, scoate o bancnotă de 10 lei și i-o dă. Țiganca scuipă pe ea și începe să-și turuie deducțiile (în timp ce s-a milogit,*

Scanned with OKEN Scanner

ne-a citit pînă-n rărunchi) : „Ai suflet bun, da' ișt can harțagos. Ești tare pă margini ca plăcinta scorojită, da' ești necopt la mijloc. Iști înțepat în călcîie, nu știi să joci. Mai uită-te și pă jos cînd mergi, ai gusturi prea boierești. N-o să-ți placă somnu' și luxu'. Fii mai puturos...“ Pauză. E cu ochii pe mine (mă simt ca la fotograf) : „Domnișoara te iubește !“ (Hait ! mă simt descoperită, de unde o fi știind ?). Îi zic de dulce în gînd, nu mai adaugă nimic, i se adresează numai lui, aparte : „Păste vreo zece zile-așa, sau hai să zicem două săptămîni, aranjezi o afacere, o treabă pă care o știi numai dumneata. Pleci într-un loc numa' ca să te-ntorci îndărăt. Nu te izmeni prea tare, ești prea secretos, da' tot o să-ți iasă bine, hăoleo ce te-aj bate, să fii copilu' meu...“. Gata, pentru zece lei a spus destul. El protestează, cere banii înapoi, țiganca își ia traista de jos, pleacă, face un semn peste umăr a niznai... Se-ntoarce spre mine : „O să fii o boieroaică mare ...Aoleo, ce boieroaică ești...“

La Slatina, licean încă (în uniformă și cu șapcă) nimeresc cu un coleg mai mare, de acum la Facultate, într-o cîrciumă puturoasă de lîngă piață ; scînduri găurite pe jos, mese înghesuite, țigani, miros de mititei și fum. E vremea mustului. Dionysos dansează în ochii chefliilor ce se îndeamnă la cîntare spurcată. Locul sordid e plin de farmec pentru un adolescent care intră pentru prima dată aici. Tulburelul tulbură spumegînd în pahare. Mă amețesc. Mă simt foarte bine. Deodată apare un țigan cu un arcuș la subțioară ; îl face să alunece nostalgic pe corzile dezacordate ale viorii ce ține paganinian lîngă obraz. Sunetul e strident dar degajă acel sentimentalism ieftin de mahala, predispunînd la petrecere. Țiganul e și „gurist“ : „Cînd eram tînăr odată / mergeam la a neichii fată / cu băsmăluța legată / numai s-o sărut odată“. Toți ridică privirile aburite, vioara schiaună romanțios, în timp ce urmează refrenul : „Oooof, c-am îmbătrînit / și nu mai pot/ și la inimă n-am foc //

Scanned with OKEN Scanner

Oooof, c-am îmbătrînit și nu mai pot / și n-am priză la chilot". Vocea răgușită, dar plăcută, scandează cuvintele cu inflexiuni afective bine marcate ; e o savoare întreagă a vieții aici *(savoir vivre)* și lumea asta nesofisticată cade repede în capcană. Alunecare lentă în amintirea unei existențe exemplare. Cîntecul de petrecere, șarpe unduios, ne prinde pe toți în mreaja visării. Nu trebuie prea multă abstracțiune ca să te simți aproape fericit ; puțin condiment (miros iute de mititei și de usturoi) și un afrodisiac melodic (țiganul-lăutar). Sigur, e adevărat, e o chestiune de dozaj ; nici prea mult pitoresc fiindcă atunci se decade în vulgaritate : a te păstra în limita unei ambiguități suportabile, a nu coborî peste un anumit nivel, stabilit prin consens mutual. „Oooof, c-am îmbătrînit / și nu mai pot...", iată ziceri neverosimil de prozaice, fără metafizică, ce impresionează oricînd pe oricine și acum îl înțeleg pe Ion Barbu care, obosit de azur, „se întîmpla să plîngă" fără parapon „cînd, la chef, lăutarii îi cîntau cîntecul lui Iancu Jianu și-al voinicilor lui : *Tot ca dînsul de armați / Și pe cai încălecați / Fețiori de lele nebună / Care noaptea-n frunză sună*". Să plîngă da, căci în *Miorița,* subiectul epic ar vrea să plîngă și nu poate : se rușinează de prea mult azur. Acest plîns interior (care nu se aude decît pentru puțini) i-a făcut pe unii să eludeze dimensiunea tragică a Textului.

Sunt la Biblioteca Academiei. Scotocesc după textele inedite ale lui Ion Barbu, scormonind în revistele „Hiena", „Umanitatea", „România Nouă", „Cuvîntul Liber, „Cugetul Românesc", „Contimporanul", „Vremea", „Sinteza", „Tiparnița Literară", „Facla", „Revista Română", „Capricorn", „Ideea Europeană" etc. Solicit și unele lucrări matematice și urmăresc formulările unor axiome ce au trimitere la exemplul poeziei. Lîngă mine, la aceeași masă se nimerește întîmplător matematicianul S. M. care îmi spune, după ce ne prezentăm reciproc că l-a avut profesor pe Dan Barbilian ; era în stare să șteargă tabla cu

Scanned with OKEN Scanner

demonstrații de cîteva ori, numai pentru a găsi o cale cît mai lapidară de rezolvare, exprimată cu mijloace cît mai restrînse. La Facultate se obliga să lucreze (să țină cursul) adeseori pentru un singur student, capabil să-l urmărească în enunțuri și demonstrație. Mă bucură discuția cu S. M. Dau, pînă la urmă, după atîta „scormonit" peste răspunsurile lui la niște anchete nu prea serioase din „Vremea". La întrebarea ce s-ar fi întîmplat „dacă ar fi trăit Eminescu ?", Barbu răspunde actual că acesta „ar fi renunțat să publice în volum părțile de satiră din *Scrisori,* ar fi ars versurile de amor și s-ar fi adîncit în matematice pe care începea să le cunoască. Ca să-și pună la punct o situație materială, s-ar fi făcut colon al altei țări" („Vremea", 94, 25 decembrie 1929). Este plin de umor și răspunsul la întrebarea „Credeți că scriitorul trebuie să mănînce de două ori pe zi ?" „Da, dar puțin. Sunt oprite alimentele care îngrașe sau, prin piperurile lor, biciuesc simțurile. Doresc o rasă de scriitori smeadă, uscată, ca «de ghindă», adusă la trăsăturile ascetice și la linia bărbătească a lui Radu Dragnea : cît mai aproape de Radu Dragnea și cît mai la o parte de grașii Sadoveanu, Crainic, Minulescu, Lovinescu, Cezar Petrescu etc. Îmi iau voia să recomand scriitorilor postul de bună voie și chiar foamea. Spiritul dezgolit și legile lui le descoperim ajunînd."

Am acces, prin Dinu Pillat, la *scrisorile* lui Barbu către Tudor Vianu ; mi se confirmă o idee din studenție, aceea că ne aflăm în fața unui mare prozator de stirpe muntenească. În orice ar spune, totdeauna merge direct la țintă, frust, nud, dezghiocînd zgura convențională a limbajului, precum Sfîntul Pavel în „sermones" către corintieni. Ca și în matematici, se întrevede dorința de a *comunica direct* (fără ocoluri, fără multe medieri) ; el spune totul (fără a-l învălui în inutilul ambalaj retoric), cum se drogheză, cum cucerește o damă etc. Tactica sa : a lovi cît mai abrupt ideea ca și femeia. Nu se pierde și nu pierde timp, mărșăluind me-

reu, ca și Napoleon care cucerește noi orașe fiindcă nu le dă răgazul să se apere. În scriitură dă la iveală o *natură feminină*; își îngăduie să fie cînd năzuros și fricos, cînd pișicher și golan. Copiez un fragment dintr-o scrisoare adresată lui Vianu din Göttingen, la 18 mai 1922: „Mă, hotărît, eu sunt un mare poet. Așteaptă. Nu în sensul curent, nu ca versificator. Cuvîntul mă stinghерește, îl mînuiesc cu prea mari timidități sau cu prea mari îndrăzneli, nu am sentimentul just al valorii lui muzicale și nu parvine să-mi acopere intenția. Fără un anumit noroc, ceva sinceritate și abilitate de disociator, aș fi un poet-fetus. Materialul meu veritabil e Actul. Aici evoluez ca un vultur, sunt maestru. Adu-ți aminte modelările noastre în absurd, la București; aubadele la Mme Z.; apoi seara de care ți-am vorbit: cînd în cartierul Crucii de piatră, unde mă antrenase un tip și fără un ban în pungă, am imaginat nebunia să cînt cuplete din *salon* în *salon*, să trec cu cheta de-a lungul cercului de grații «desoevrate», să speculez echivocul și să întorc lucrul în serios: adică să împart banii cu celălalt, să f. din ei, iar restul să-l beau într-o cîrciumă unde am scris *Prohodul pentru Răsturnica*, porcăria care îi storcea lacrimi bietului Luchi Caragiale! Apropos zilele astea se împlinește anul de cînd a murit. Cum a vrut el: în rînd cu cerșetorii goi, ce-a mai rămas zvîrlit și la gunoi.

Dar să continui. Aveam bilet la *Simfonia a IV-a* lui Mahler; fiindcă n-am găsit mai ieftin și conducea Bruno Walter, am luat bilet în primele staluri. Îți poți închipui, un biet walach frust și nedus pe la biserici, în înflorirea aia de găteli parfumate și busturi și mîini și pieptănături. Mi-a luat ochii și pentru moment n-am fost în stare să rezolv în părți încîlcirea de minuni. Dar, cînd a început simfonia (știi tu: nevoia de a elibera spațial, cutremurul dioniziac al muzicii) îmi abat privirile la stînga, și văz așa, ceva fără pereche. Ce să-ți spun? O strălucire, o nemișcare și o tensiune. Mai mă uit o dată și văz acumulat deasupra cefii un fel de melc de aur, un ornament greu și mat, un păr cum n-am putut nici să-mi închipui. Am fost prins numaidecît. Cine

Scanned with OKEN Scanner

a spus că emoția estetică e o senzualitate conținută, un f... virtual, a spus drept. Eu nu mă pricep în ale muzicei și o gust cu mai multă bunăvoință de ageamiu docil decît adevărată înțelegere. Dar atunci a fost altfel. Simțeam că am suflet de sticlă, prelungitor de vibrații ca o fereastră. Cînd în partea a treia a simfoniei (o cunoști ?) au început să tune acordurile care vor să închipuie uruitul porților cerului, am simțit că intru și urc pe sub dese circonflexe de lumină : o beție de apoteoză nemaiîncercată. I-am prins mîna și am rămas așa pînă la sfîrșit.

Pe urmă am așteptat-o afară, la ieșire. Vorbea franțuzește, a fost mai ușor să-i spun ce vreau. Am rugat-o să-mi dea voie să prelungesc încă un moment emoția împărtășită și să mergem alături. Pe urmă am orientat-o către o cofetărie și, întrecîndu-mă cu elocința, numai să nu-i dau timp să se reculeagă și să se sperie, ne-am așezat. Măi, ce i-am spus atunci sînt *lucruri pierdute pentru oameni*. De unde le scoteam ? Știam că, dacă nu o am atunci, o pierd. Și-atunci m-am stors ca pe-un burete. Lucruri mari. Le auzeam, mă felicitam surd și îndoiam ardoarea. Mai ales lucruri simple, adevărate și importante, habar n-aveam cine mi le suflă. Și ea stetea alături într-o atitudine, n-am s-o uit toată viața : o atitudine înalt semnificativă, de intensă interiorizare. Prin asta mă ține, prin secretul sau știința atitudinilor, prin semnificația ei plastică. O emoționasem, asta se vedea. De altfel, cel mai ușor lucru să emoționezi, cînd ești tu însuți emoționat. Fiindcă tăceam și-i spionam răspunsul, și-a încovoiat melcul de aur care îi stetea sub pălărie, ca o toartă. Nu mai era loc pentru îndoială, primea ! Afară m-au trecut fiorii morții. Afurisita Contingență ! Unde s-o duc ? La mine, imposibil. Dacă ai vedea-o, ai înțelege pentru ce. Luasem o cameră mobilată la Nord-Berlin, cartier muncitoresc și de curve, cu trei sute de mărci pentru timpul cît voi sta, cîteva săptămîni. La hotel — nu puteam să propun asemenea lucru ! Atunci, atunci... literatura ! Vezi că tot e bună la ceva ? Ai ghicit ? Mme Bovary, scena trăsurii, providențiala, blagoslovita scenă a trăsurii ! Dumnezeu a făcut să-mi treacă prin cap. I-am împărtășit intenția și-am sim-

ţit braţul că-i tremură, recunoscător. Acum să te ia dracu ! Ţi-am dat destule elemente să prelungeşti dincolo, să reconstitui ce a urmat. Eu nu pot să adaug un cuvînt, fiindcă într-adevăr nu pot şi fiindcă îmi repugnă. Ba un cuvînt tot am să adaug : (trăsura a rulat trei ceasuri = 400 de mărci) peste o oră poate, cînd treceam sub lumina reverberelor din Tiergarten, mi-a prevenit rugămintea. Şi-a scos unicul pieptene... mă, şi-a fost ceva cutremurător, nepămîntesc ! Ploaia de aur pe Semelé. M-am îmbăiat într-o fuziune de glorie, m-am şters cu el ca pe un prosop, m-am sugrumat, în prada unui sadism fără seamăn. Pe urmă i-am încadrat capul şi-am ţinut-o aşa la fereastră, în lumina alternativă a felinarelor. Ce-am văzut atunci... Un lucru din lumea cealaltă, un cap plin de gînduri într-un eter fibros. Dracu să mă ia dacă fac literatură.“ Este adevărat că atunci cînd versifică această „aventură“ în poezia *Convertire,* parcă se pierde totul ; dacă în cele două pagini se concentrează un roman palpitant şi o întreagă *poetică,* în această poezie (o citez : „Prin ce-înnodate drumuri, pornind la ce răscruce / Începe noaptea noastră să curgă, nu mai ştiu. / Văd doar la geamuri fuga trăsurii ce ne duce, / Cu-n sac de somn pe capră : ghebosul vizitiu. // În limba ţării tale mă necăjeam a spune / Că eşti supremul bine, înaltul meu regat ; / Că nu cuprinde altă dulceaţă şi minune / Oraşul-zmeu, oraşul ţestos şi ferecat. // Cu ochi în jumătate (ce vor să spună : hai !) / Priveai la omul oacheş venit din Valahai ; / Cu ochi pe jumătate, căci nu ţineai să-l măsuri / Întîia mea cucoană de voaluri şi mătăsuri ! // Pe crengi de vis, doi umezi de muguri : ochii tăi / Se deschideau în floare, cînd lampe din odăi / Burau lumină scumpă la geamul de trăsură. / Cu foarte mare frică te-am sărutat pe gură, // Şi te-am rugat cu ciudă, de mila mea plîngînd, / Să uiţi de stîngăcia băiatului ce sunt, / Că eu visez... cum pruncul flămînd la sîn, la maică, / De carnea ta curată şi albă, de nemţoaică, / Mai rară ca răcoarea în luna lui Cuptor. // — Mi-ai lunecat în braţe, ai desfăcut fuior / Tot părul, ca un galben, întins eter de miere... / Şi m-ai făcut cu-un lucru de preţ mai ştiutor : / Că două sunt, nu una, fe-

Scanned with OKEN Scanner

meie și muiere") totul alunecă spre un sentimentalism desuet; e drept că e vorba de o ocazională, dar cît de fadă e versificarea!

Mă joc cu mașina Adinei; o vuvui și o turui întruna pînă-i trezesc invidia. Mi-o cere, dar nu i-o dau. Se plînge în stînga și-n dreapta. Nimeni nu-i dă atenție sau se face că nu poate s-o ajute. Se descurcă. Ridică telefonul-jucărie cu o mînă foarte sobră. „Alo, poliția?" Se uită la mine foarte expresiv; adică, o să vezi tu acum cum o pățești! „Da. Aici Adina. Da. Mi s-a furat mașina". Are acel ton serios și grav, aproape impersonal cînd cineva reclamă imperios reparația unei nedreptăți ce i s-a făcut. Eu mă fac că n-aud și vuvui și mai aprig cu mașina ei. Ea își continuă „delațiunea": „Da, hoțul este aici. Este unchiul Martin!". O spune calm, și pare absolut convinsă că numai denunțarea „hoțului" va fi suficientă pentru a se rezolva totul imediat. Dar hoțul se joacă mai departe imperturbabil și-i confiscă și păpușa. Are însă instinct, știe să se apere. Izbucnește: „Nici nu-mi pasă! Am sute și mii de păpuși!", îmi întoarce spatele și iese din cameră. A descoperit arma cea mai eficace: indiferența. Deși nu e încă la școală, e deja capabilă să rănească.

Îl ascult pe cel din fața mea, dar nu-l aud. El vorbește fiindcă îi place să vorbească și să se asculte. E un individ insipid care are talentul de a vorbi. Nu știu cum să procedez, să-i spun că nu mă interesează sau să-l fac să vorbească în gol. Aleg ultima soluție. Printr-o concentrare maximă, reușesc să mă sustrag din context; îmi mobilizez toate forțele să gîndesc asupra poeziei lui Ion Barbu; cum poate fi aceasta interpretată prin in-

termediul materialului din *Corpus Hermeticum*; există tentația facilă pentru mulți de a aplica simplist simbolistica hermetică la textul poetic și a ilustra cum are loc trecerea la diferitele stadii de inițiere : *albedo, rubedo, solve et coagula* etc. În realitate, poezia e un domeniu restrictiv și nu acceptă nici o intruziune din afară. Misterele, kabala, esoterismele de orice sursă au cu totul altă funcționalitate cînd intră în *athanor*-ul poetului.

Ocupîndu-mă de „izvoarele“ lui I. Barbu dau de *Tabula Smaragdina* (ce ar fi fost găsită, conform tradiției hermetice, de Alexandru Macedon în mormîntul lui Hermes Trismegistus din Marea Piramidă de la Gizeh). E un frumos poem eminescian, conceput la modul barbian și scris în maniera lui Nichita Stănescu :

I.

„E adevărat,
e adevărat fără îndoială
e sigur și foarte adevărat.

II.

Ceea ce este jos
este precum ceea ce e sus
și ceea ce e sus
este precum ceea ce e jos
pentru a împlini miracolul
lui Unu.

III.

Și cum toate lucrurile au fost totdeauna
și au venit din UNU, tot astfel toate lucrurile
s-au născut prin potrivirea la acest lucru Unic.

IV.

Soarele îi e Tată,
Luna îi este Mamă,
Vîntul l-a purtat în vintre
Pămîntul e doica sa.
Tatăl oricărui lucru,
Telesma întregii lumi e aici.
Puterea sa e completă,
dacă se schimbă în pămînt.

V.

Tu vei separa Pămîntul de Foc,
subtilul de ceea ce este grosolan,
gingaș, cu mare pricepere.
El urcă de pe pămînt la cer
imediat se reîntoarce
și primește puterea lucrurilor superioare și a celor inferioare.

VI.

Tu vei avea prin acest mijloc
toată gloria lumii,
și de aceea orice întuneric te va ocoli.
Este puterea puterii oricărei puteri,
pentru că ea va învinge orice lucru slab
și va pătrunde orice lucru solid.

Scanned with OKEN Scanner

VII.

E acesta modul în care lumea fu creată.

VIII.

Din acest izvor vor deriva
nenumărate potriviri
al căror mod se indică aici.

IX.

E pentru aceasta că am fost numit
Hermes Trismegistus,
deoarece dețin cele Trei părți ale Universului.

X.

Ceea ce am spus despre Opera Soarelui
e perfect și complet."

Celălalt : *Atunci cînd nu te aștepți la un anumit lucru, cînd ți se pare că acel lucru e foarte departe de tine, că ești chiar ultimul om căruia să i se întîmple așa ceva, e imposibil să înțelegi cum limita aceasta a întîmplării, atîta timp îndepărtată de tine, s-a apropiat pe nesimțite ; ce zic, s-a apropiat, de fapt a năvălit peste tine, un tăvălug ce netezește și nivelează totul anihilînd orice* identitate, *orice putință de manifestare și diferențiere. Există deci o* moira, *un fel de motivare oarbă a unor evenimente, și oricît de prevăzător ai fi, nu ai cum să bănuiești cînd acestea vor da năvală peste tine și te vor strivi într-o fracțiune de secundă ; abia reușești să intuiești rostul tău că ceva neașteptat vine și-ți în-*

Scanned with OKEN Scanner

trerupe firul existenței, ți-l retează pur și simplu. Tu te miști liniștit, într-un spațiu securizant, pe care l-ai cultivat (l-ai arat și l-ai semănat cu sudoarea ta) timp de peste douăzeci de ani și ai avut răbdare să-l îmblînzești ; a trebuit să te îndîrjești să faci al tău acest spațiu, să-l faci locuibil pentru că era sălbatic, să te bați cu fiara interioară și să păzești răzorul să nu-l invadeze cohortele întunericului . Ce mai, te afli aproape complet mulțumit, un păstor care și-a crescut cu grijă turma, un grădinar ce și-a îngrijit bine grădina, te afli în acea zonă de odihnă, de automulțumire cînd renunți la veghe și te întinzi leneș lîngă o tufă, lăsînd soarele să-ți încălzească mădularele și vîntul să-ți tăbăcească fața de acum încrețită de atîtea îndoieli și atîtea lupte pierdute cu îngerul. În aromeala acestei clipe de ațipeală, în această abandonare înfimă, îți miești privirile către imaginile cunoscute, imagini construite și plivite de mîna ta (ce a sîngerat adeseori pînă la os) și te bucuri ; toate cele gîndite de tine funcționează firesc, iată, în sfîrșit, poți să stai abstras de oricę preocupare și să contempli lumea ta pe care ai dorit-o așa, în această ipostază. Ești predispus să cazi în pasivitate (în acest moment de răpire) și îți vine pe buze autoamăgitoarea exclamație a lui Faust : „Verweile docht, du bist so schönn“. În asemenea momente, totul devine plăcut și nu se poate să nu afirmi că existența nu are și o justificare mai înaltă ! Da, iată cît de frumoase sînt privirile celor pe care i-ai îndrumat și iubit ca pe tine însuți, iată, ei se mișcă plini de încredere în tine și gesturile lor aburesc de solicitudine. În asemenea clipă de stază, te prinde așa o mică bănuială, sau mai degrabă te apucă pofta de joacă ; e aceasta forma supremă prin care iei în stăpînire realul, sau prin care vrei să verifici în ce măsură acest real a fost bine modelat de mîna ta ; vrei să te convingi dacă acesta te recunoaște drept modelator al său. Ți se încețoșează ochiul și mintea precum lui Avraam cînd este împins să săvîrșească gestul sacrificiului. Cine știe cum îți vine să rostești un cuvînt sau să pui o întrebare cu tîlc către unul dintre acești colaboratori ai tăi întru obținerea binelui și observarea legii morale. O spui așa într-o doară, fiindcă ai vrea să ai

Scanned with OKEN Scanner

ocazia să constați că nu ai semănat într-un pămînt steril și că poți să te retragi în liniște, să te preocupi de alte chestiuni ce te privesc foarte direct și în care nu ai vrea să mai implici pe nimeni. O spui aproape cu bucurie fiindcă știi deja rezultatul pozitiv al jocului; desigur, toți vor trece proba, nu te îndoiești de aceasta. Abia ai pronunțat cuvîntul ales special spre a pune la probă pe ceilalți, abia s-a desprins umed de pe buzele tale, că iată se declanșează un vîrtej de furie, o furtună de mînie, un uragan de ură ce-și trimit către tine un stol de erinii gata să te urmărească oriunde și să te sfîșie. Degeaba încerci să oprești jocul, să le spui că totul nu-i decît o probă gratuită, că nu-i nimic adevărat, că e bine să ne întoarcem la acel statu quo; a fost o glumă, o simplă încercare din parte-mi să văd cît de mult mă iubiți, nu o luați în serios, iată, sunt gata să retractez totul, gata, opriți-vă, recunosc că am greșit, ce mai vreți de la mine?! Dar toate frazele tale se rostogolesc în gol, nimeni nu le dă ascultare fiindcă nimeni nu mai vrea să le dea ascultare. Nu interesează pe nimeni decît partea primă a discursului; doar aceea e în măsură să pună în mișcare universul întreg. Constați că, de fapt, ei nu făcuseră altceva decît să aștepte ca tu să-ți întinzi singur propria-ți capcană; erau siguri că odată și odată ai fi făcut această eroare și te așteptau pregătiți cu cuțitul ațintit, chiar se plictisiseră de atîta așteptare; pasiunea așteptării se măsoară în erupția oarbă a urii lor ce împroașcă totul ca o apă tulbure spărgînd stăvilarul și înecînd totul fără discernămînt. Înțelegi că totul era doar o chestiune de timp, că oricum ar fi sosit un moment prielnic pentru ca trădarea lor să se dea pe față fără reținere, fără teama de a fi pedepsită de rațiunea transcendentă. Există oare această rațiune transcendentă? Nu cumva tocmai aceasta le dirijează gesturile mîrșave? Ei se reped asupră-ți și te căsăpesc cu multă „știință", sunt preocupați să facă bine treaba, să nu mai rămînă nici urmă din tine. Nu te mai vor. S-a terminat! Din modul cum execută această lucrare, poți să vezi că totul era premeditat (avusese loc în conștiința lor o adevărată revoluție prin care își inventaseră toate motivațiile necesare) și că pîndeau din umbră cu

Scanned with OKEN Scanner

ochi cruciș și gură mincinoasă doar clipa în care să te lovească. Din momentul în care deciseseră, nu te mai vedeau decît prin decizia lor ; de aceea, cu cît te arătai mai generos și mai bun, cu atît te urau mai tare și voiau să te lichideze mai repede. În loc să te admire pentru curajul de a te comporta astfel, ei te invidiau teribil. Se pare că singura rațiune de a fi a existenței lor este invidia : *în* Miorița *se întîmplă un fapt emblematic pentru cultura noastră — doi inși se decid să-l trădeze și să-l omoare pe cel de al treilea din invidie. Ce efecte are această* paradigmă negativă *pentru noi este lesne de urmărit în toată istoria.*

După cum se poate observa, conceptul de *fericire* nu a fost decît foarte vag definit, sau nu a fost luat în considerație în mod serios ; s-a stăruit în schimb asupra conceptului de *tragic*. Dacă tragicul e un accident, o *ruptură* violentă a unei *coerențe* presupuse, atunci fericirea nu se poate defini decît ca aparținînd acestei stări de coerență. Ea nu ființează decît ca o permanență, acea permanență ce va fi distrusă de evenimentul neprevăzut. Totuși, cum nu avem termenii exacți ai problemei (nu știm, de exemplu, ce relații se stabilesc între *subiect* și *obiect*), acest concept nu se definește altfel decît prin *absență ; ceea ce e absent este totdeauna dorit și dorința purtată la paroxism creează tensiunile necesare declanșării tragicului*. Numai în aparența stării de fericire intră în funcțiune posibilitatea provocării unei întreruperi, a unei *rupturi*.

Recitesc un fragment din *Poimandres* (în *Corpus Hermeticum*, I—IV, texte établi par A. D. Nock et traduit par A. J. Festugière, Paris, 1972) care-mi dă ocazia să

Scanned with OKEN Scanner

meditez mai „argumentat“ asupra multiplelor semnificații ale *increatului* din poezia lui Ion Barbu. Iată-l : „12. «Nous-ul, părintele tuturor lucrurilor, care e viață și lumină, a generat atunci pe Anthropos, asemenea lui, și l-a îndrăgit pe el ca pe propriu-i fiu, pentru că era foarte frumos, reproducînd întocmai imaginea tatălui. Și, în realitate, el s-a îndrăgostit de propria sa formă și i-a încredințat lui Anthropos toate operele sale.»

13. « După ce a contemplat actul creator pe care demiurgul îl împlinise în foc, Anthropos a vrut să creeze și el. Obținînd consensul tatălui, a intrat în sfera demiurgică pentru a-și asuma toată puterea și a contemplat ceea ce fratele crease. Și planetele îl îndrăgiră și fiecare împărți cu el propriu-i grad ierarhic. Pătruns de esența lor și înstăpînindu-se de a lor natură, el a vrut să înfrîngă perimetrul extern al cercurilor și să cunoască puterea aceluia ce întrece focul.»

14. «Și el, care avea deplină stăpînire asupra lumii ființelor muritoare și asupra animalelor fără rațiune, rupse involucrul sferelor și se făcu prezent prin revelarea armonioasei alcătuiri, arătînd naturii inferioare minunata formă a demiurgului. Cum îl văzu pe Anthropos în posesia unei frumuseți atît de mari, a întregii energii active a planetelor și a formei dumnezeiești însăși, natura surîse îndrăgostită pentru că văzuse reflectată în apă imaginea formei splendide a lui Anthropos și pe pămînt umbra sa. Dar și el văzu reflectată în apă forma asemănătoare lui, care se găsea în natură, se îndrăgosti de aceasta și voi s-o locuiască. Atunci natura îl primi pe iubit, se înfășură strîns împrejurul lui și se uniră în îmbrățișare pentru că erau încinși de dragoste.»

15. «Și pentru acest motiv, omul, diferențiindu-se de toate ființele ce trăiesc pe pămînt, are o natură dublă : e muritor cu corpul și nemuritor ca om substanțial. Întrucît e nemuritor și fiindcă are deplină stăpînire asupra tuturor lucrurilor, suferă condiționarea a tot ce este muritor, fiind supus destinului. Deși se găsește dincolo de armonioasa alcătuire a sferelor, el a devenit sclavul acestei alcătuiri. Fiind androgin deoarece e născut din tată androgin și fiindcă, la fel, eliberat de somn,

deoarece e născut dintr-un tată scutit de somn, este, cu toate acestea, „victimă (a somnului și a amorului)"...»

16. Atunci exclamai : «Oh, Nous-ul meu ! (te rog continuă), pentru că m-am îndrăgostit de discursul tău». Și Poimandres spuse atunci : «Acesta e misterul rămas sub lacăt pînă azi. Natura, împreunîndu-se cu Anthropos, produse cea mai uimitoare minune. Anthropos poseda natura alcătuirii armonioase a celor șapte, și aceștia, cum ți-am spus, sunt compuși din foc și pneumă. Natura, însă, nu avu răbdarea să aștepte și născu imediat șapte oameni ce reprezentau naturile diferite ale celor șapte planete ; și acești șapte oameni erau și ei androgini și îndreptați către înalt». Și atunci am spus : «Poimandres ! acum am atins dorința maximă și nu rîvnesc decît să ascult. Nu trece la alte argumente.» Poimandres a replicat : «Taci ! nu am terminat încă primul argument». «Iată, nu mai vorbesc», răspunsei.

17. «Prin urmare, cum spuneam, nașterea acestor șapte oameni a survenit în felul următor : pămîntul era elementul feminin iar apa elementul masculin generator ; dar cel care a ajutat la maturizare a fost focul, în timp ce eterul a dat spirit naturii care, la rîndul ei, ulterior a produs corpurile după imaginea lui Anthropos. La fel, Anthropos, care era viață și lumină, se schimbă în suflet și intelect, adică viața a devenit suflet și lumina a devenit intelect. Și toate ființele lumii sensibile au rămas la această stare pînă la sfîrșitul unei perioade și pînă la apariția primelor specii ale ființelor vii.»

18. «În acest punct fii foarte atent la argumentul despre care rîvnești să-ți vorbesc. Odată completată această perioadă, legătura ce ținea unite toate lucrurile se rupse prin voința dumnezeiască. Toate animalele, care pînă în acel moment erau androgine, au fost separate în același timp cu omul și astfel deveniră de o parte masculi și de altă parte femele. Și imediat se auzi cuvîntul sfînt : „Creșteți și vă înmulțiți, voi toți ce sunteți opera creației. Și cine este dotat cu intelect să se recunoască nemuritor și să-și dea seama că erosul e cauza morții și să cunoască toate ființele.»

19. «Cum acea voce sfîrși de vorbit, providența, prin intermediul destinului și al alcătuirii armonioase a sfe-

relor, puse în act împreunările și fixă ordinea generațiilor : astfel toate ființele se înmulțiră specie după specie. Cine apoi știu să se recunoască pe sine însuși, avu parte de binele suprem ; în schimb, cine s-a îndrăgostit de corp, care e rezultatul devierii prin eros, continuă să rătăcească în întuneric și să sufere caznele morții cu toate simțurile sale».“

În rezumat, dincolo de alte comentarii de specialitate, antropogonia începe prin generarea lui Anthropos (omul primordial) de către demiurg (Nous). Acesta (Nous) *se îndrăgostește* de propria sa figură reflectată în Anthropos și de aici se stîrnește tot *răul* ce a cuprins universul ; printr-un proces continuu de auto-oglindire, din *narcisismul pur* („act pur de narcisism“ va spune Ion Barbu despre actul său poetic) se declanșează deci o serie de acte impure ce deteriorează „armonioasa alcătuire“ a cosmosului. Dacă Nous nu s-ar fi îndrăgostit de imaginea sa reflectată în *altul*, am fi fost privați de esența noastră de ființe umane, am fi fost privați de *discursul amoros*. Anthropos, la rîndul său, e *curios* să repete actul creator al demiurgului, și, odată capabil de acest act, permută creația lui Nous (o repetă, o multiplică) la nivelul întregii naturi în care se regăsește concomitent, ca subiect ce (se) reflectă și ca obiect reflectat. Dar natura inferioară pe care el însuși a generat-o, provocîndu-l acum la amplexul amoros pe Anthropos, instituie *erosul*, obligîndu-l pe Nous la o pedepsire exemplară, prin negarea stării androginice care-i fusese transmisă inițial. Anthropos se îndrăgostește de sine însuși, în formele degradate de acum ale celor două principii (feminin și masculin), deși ar trebui să știe că „erosul e cauza morții“. În fapt, el va fi generat chiar pentru a descoperi necesitatea „morții“, a divizibilității, ce trebuie să guverneze erosul material. Cine vrea să rămînă nemuritor, trebuie să-și reamintească forma sa originară, androginică și să tindă din nou către acest „bine suprem“.

Scanned with OKEN Scanner

Actul narcisic (iubirea de sine paroxistică) a condus, însă, în mod paradoxal, la împlinirea în amorul carnal. Starea de increat (androginia originară) este negată în favoarea morții (și a vieții). Din contemplarea acestei dileme profunde (a auto-oglindirii subiectului în sine și în *altul*) s-au născut poeme precum *După melci, Riga Crypto și lapona Enigel* și *Oul dogmatic*. În fond, *Luceafărul* eminescian problematizează aceeași limită : dorința de spargere tragică a habitat-ului androginic pentru o recuperare în eros.

Această obsesie a condiției androginice originare nu e altceva, dintr-o anumită perspectivă, decît o încercare de a conserva starea de puritate ; a fi pur înseamnă a-ți fi autosuficient, a te regăsi întreg în tine însuți, a nu avea nevoie de Celălalt. Dar înseamnă și a fi steril. Odată cu dedublarea (sciziunea) ființei (și a corpului) începe eroziunea (și moartea). Încă o dată, trebuie să acceptăm că *eroziunea prin eros* a îmbogățit ființa, întrucît a dus la inventarea discursului amoros. Nu altceva vrea să spună Platon în *Banchetul*.

A trăi nu înseamnă a trăi fiind mereu „sănătos" ; numai o dereglare, o deraiere, o suferință, o deviere, o abatere de la „sănătatea" comună îmi dau ocazia să *simt* dureros existența. De aceea, eu trebuie să fiu „bolnav" în permanență ca să pot să trăiesc cît mai deplin. Această stare de „boală" ne-a fost implantată deja în corp prin „devierea" de la statutul androginic.

Scanned with OKEN Scanner

„Tiurlugiu-liugiurliu mugur-lugur coro-boro logo-rogo, leru-leru meru-meru“ mă joc pornind de la „sonoritățile onomatopeice“ ale lui Ion Barbu din poezia „In memoriam“ („Cir-li-lai, cir-li-lai/Vir-o-con-go-eo-lig/Lir-liu-gean, lir-liu-gea“). Ce înțeles aș putea să le dau ? Dar de ce trebuie neapărat să le dau un înțeles ?

Merg la locuința lui Ion Barbu din strada Davila, nr. 8, după ce, în prealabil, vorbesc la telefon, cu doamna Gerda. Vreau să văd locul unde a trăit geniul ; casa nu mă impresionează, căci mă așteptam să găsesc gheara leului impregnată în aerul acestor camere cam prea strîmte (e vorba de un spațiu comod, tipic mic-burghez). Soția poetului nu are ce să-mi arate ; cîteva romane polițiste îngălbenite pe un raft, în schimb îmi spune că Barbu lucra întins pe o rînă în pat mai tot timpul, ceea ce mă face atent. Nu ieșea decît să se ducă la cafenea. Prea mulții cîini din jur îi satisfăceau, poate, imperioasa nevoie de afecțiune ; cîinii sunt, cum se știe, ființele cele mai fidele. Trăia complet izolat, simțind dorința de a rămîne mult timp așa, apoi brusc acea întoarcere către vorba de taină a unui prieten, către botul umed de credință al unui cîine. Doamna Gerda este o femeie excepțională ; a intuit sîmburele de foc ascuns sub aparența superficială a tînărului debusolat pe care l-a întîlnit la Tübingen și l-a urmat orbește. Numai o femeie superioară poate avea o asemenea intuiție și-și poate propune apoi să se sacrifice pentru realizarea soțului ei. Balcanicul dionisiac, incapabil de ordine și asceză, tînjea după disciplina nemțească, întrupată de Gerda Anne Marie Margot Hossenfelder, fiica unui medic din Cottbus. Este, în parte, același complex de care a suferit și Titu Maiorescu.

Scanned with OKEN Scanner

De cînd mă ocup de „opera literară“ a lui Dan Barbilian, încep să am nostalgii după matematici ; îmi reamintesc fervoarea cu care rezolvam integrale în ultima clasă de liceu cînd voiam să urmez electronica sau matematica. Nu a fost cineva să se țină serios de mine, să mă oprească să merg mereu în zigzag ; după două clase de umanistică, am trădat latina (e drept, după ce am tradus în hexametri *Ultima noapte la Roma* a lui Ovidiu) și am dat diferențe să trec la real pentru a fi în aceeași clasă cu E. Profesorul de matematică, M. Predescu, miza și pe mine (cînd rezolva ceva dificil la tablă, avea obiceiul să spună „Marinescu, mă urmărești ?“ și apoi se uita în direcția mea și continua „și tu M.“), dar eu simțeam că, între noi toți, cel mai bun era Marinescu Octavian (un mic „geniu“ slătinean ; ajuns la Facultatea de electronică era numit „Poincaré“ de colegi și profesori, numai că s-a apucat de pocher și de alte năzbîtii, a suferit două accidente grave, a trecut apoi la fără frecvență la matematică, devenind un excelent profesor de liceu ; e un mare păcat că s-a irosit în gol un asemenea talent) și am schimbat ruta în ultimul moment ; m-am pregătit tot timpul pentru electronică și, după primul examen, m-am retras și m-am dus la Filologie. Aveam conștiința că oricum nu voi fi mai bun decît Marinescu ! Acum regret fiindcă sunt sigur că dacă aș fi știut că el va claca, nu m-aș fi retras din competiție. Dacă aș fi continuat în această direcție, nu mi s-ar mai părea astăzi atît de misterioasă opera matematică a lui Dan Barbilian și aș încerca să-l cuprind în totalitate.

Cineva mă conduce la N. C. ; locuiește pe lîngă Sala Palatului împreună cu o fiică a sa și, deși e destul de înaintat în vîrstă, are aceeași vie inteligență și un umor mucalit. Cînd află că mă ocup de Ion Barbu, îmi povestește că, după apariția primelor poeme de tip parnasian ale autorului *Jocul secund*, l-a întîlnit pe stradă și i-a spus : „Mă Barbule, tu scrii poezii cu Edouard

Schuré pe masă", adică voia să-i sugereze că versifică misterele eleusine, pornind de la cărțile lui Schuré. „N-a mai vorbit multă vreme cu mine, ceea ce înseamnă că aveam dreptate, nu-i așa, dacă s-a supărat!" Îmi mai accentuează. Caut cărțile lui Schuré *(Les grands initiés, Sanctuaires d'Orient)* și îmi dau seama că N. C. m-a pus pe o pistă bună. Mai util îmi este însă Julius Evola *(La tradizione ermetica)* care mă trimite la *Corpus Hermeticum*.

După ce susțin primul referat în vederea doctoratului, criticul Ș. C. mă oprește la sfîrșit și, luîndu-mă deoparte, mă deconsiliază să mă ocup de acest „autor", pe motiv că ar fi scris nu știu ce flagrantă dedicație. Mă mir de tipul de insinuare, străină, credeam eu naiv, unui intelectual atît de rasat. Îmi spun că trebuie să fie altceva la mijloc, nu este exclus ca Ion Barbu să-l fi prins cu ceva pe subtilul critic și acesta inventează „motive" spre a mă îndepărta de un subiect nu tocmai convenabil. Nici nu e nevoie să caut prea mult și dau de un „răspuns" dur, dar la obiect, al lui Ion Barbu în „Adevărul" (nr. 14137, din 24 ianuarie 1930) la foiletonul lui S. C. din „Adevărul" (nr. 14122, 5 ianuarie 1930). Iată-l: „Foiletonul dumitale din *Adevărul* cuprinde observații și obiecțiuni cu privire la volumul meu de poezii *Joc secund*. Între alte lucruri — aspre sau indulgente asupra cărora nu aș putea, o singură dată, avea ceva de zis, rîndurile ce-ai fost așa de bun să-mi dedici conțin mi se pare o eroare. E înglobarea mea în școala de la *Gîndirea*, reprezentată după dumneata de d-nii Blaga, Pillat și Maniu. Știi marea idee ce-mi fac, și pe drept cuvînt, de poezia legendară și tristă a lui Blaga. De asemenea poezia lui Pillat mă încîntă prin incontestabila ei bogăție și veracitate. Adevărat că în ceea ce privește scrisul d-lui Maniu, sunt mereu la părerea pe care am înregistrat-o în articolul meu din *Ideea Europeană* despre poezia d-lui Arghezi. În orice caz, poeții citați întrunesc,

Scanned with OKEN Scanner

în absoluta lor majoritate, sufragiile-mi și nu aș avea nimic de zis împotriva apropierii ce vrei să stabilești, dacă n-ar fi arbitrarul ei. De altfel, demonstrația Dumitale nu rezistă unei cercetări în mai de aproape. De la o statistică verbală, de la constatarea cîtorva *onctuozități* : speranță, har, mir și altele, conchizi la o *poezie ortodoxă*, care nu poate fi în nici un caz, ceea ce am făcut sau am vrut să fac eu. Un raționament prin absurd te va convinge de nelegitimitatea unei astfel de judecăți : Shakespeare e plin de *miniștri ai grației*, de *îngeri*, de *mesagii*, de *suflete sfinte*. Ce vom face atunci ? Îl vom trece pe coperta *Gîndirii* între Șirato și Sandu Tudor. Dar și cronologia literară *(Indexul cronologic* de la urma volumului) descurajează stăruința d-tale în a mă adjoncționa grupului *Gîndirea*. Poezia *Izbăvita ardere* unde se găsește acel *mir* e publicată întîiu sub titlul *După* în *Contimporanul* din 1925. La acea dată ortodoxia *Gîndirii* nu luase corp. *Gîndirea* era tradiționalistă, iar Sandu Tudor, poetul-ilustrație al *Gîndirii*, scria pe atunci la *Contimporanul* poezii barbare în metru popular, cu refrenuri irațională : «Urgun-Colgun-Cosso-Gal» ; sau poezii balcanice cu turci din Ada-Kale. Renunță deci la zadarnicile categorisiri. Mi-ar fi părut bine, în ceea ce mă privește, ca Dumneata, cel puțin, să nu vezi lucrurile sub specia școlilor literare. Rămîne celălalt proces între noi doi : intelectualismul integral. Ești liber acolo să-mi aplici rigorile care le vrei. Mie mi se pare însă că spiritul e prins în el insuși : *actul de narcisism* ne înfățișează o realitate mult mai liberă și mai neprevăzută decît penibila piramidă de silogisme în care se rezolvă, de cele mai multe ori, intelectul pur. După aceste explicații, cumpăna judecății Dumitale se va împăca, sper, în ceea ce mă privește, cu orizontala permanentă a apelor.“ Din această confruntare, criticul Ș. C. iese cam șifonat și era de așteptat să riposteze undeva ; află ocazia nimerită în 1935 cînd are loc cadrilul polemic în jurul monografiei lui T. Vianu. Cel care va deschide focul va fi Vladimir Streinu care atacă exegeza lui Vianu pentru că ar conține părerile lui Ion Barbu însuși despre propria-i poezie. Ș. C. intră în polemică, deși inițial se apără ca dracul de tămîie („Nu pot intra într-un cancan

oricît de prestigioși ar fi protagoniștii") și după ce îl numește pe Ion Barbu „poet-tabu, idolul mic-asiatic al poeziei noastre moderniste", trece la injurii necamuflate : „Judecați, vă rog, un substantiv înghesuit, asfixiat între trei adjective ! Acest record de poezie pură (crescută aici la noi sub semnul : Pöe, Mallarmé, Valéry) întrece tot ce a cules Titu Maiorescu cînd a scris eseul său despre *Beția de cuvinte*. «Stîngi cuburi șubrede intrate». Nu mai cunosc nici un vers așa de prost în literatura română." Sînt edificat ; Ș. C. nu este de acord cu o teză de doctorat despre Ion Barbu, căci descoperirea *implicării* sale nu-i convine.

Criticul C., care se erijează în fost prieten al lui Barbu într-o perioadă cînd poetul se temea de posibile brutalități tipice epocii staliniste (și desigur că atunci avea nevoie de o asemenea prietenie securizantă) îmi povestește o anecdotă suculentă întrucît, într-o convorbire picantă, mă arăt neîncrezător de cifra evident trucată a amorurilor poetului, comunicate „confidentului" său Gaby Sudan, care trebuia să le țină „contabilitatea" : „Mă duc într-o zi la Barbu și-i spun «Maestre, am fost gonfalonierul dumneavoastră dar a trebuit să plec steagul» «În fața cui ?» întreabă el. «În fața prietenului dumneavoastră Ion Vinea !» Se arătă foarte indignat : «Cum ? Cînd eu am trecut prin tăișul lăncii mele 4236 de nimfe ?» «Da, maestre. Dumneavoastră ați avut cantitate, pe cînd d-l Vinea a avut calitate !». Barbu s-a uitat la mine cu scîrbă nespusă și apoi a răbufnit nimicitor : «Dumneata ești marxist ! Ar trebui să știi că, de la o vreme, cantitatea se transformă în calitate». Tot C. îmi confirmă că scena povestită în *Bijuterii de familie* e autentică. Barbu dovedea în orice clipă acea ingenuitate și frustețe ce caracterizează comportamentul geniului.

Scanned with OKEN Scanner

Scriu fiindcă sunt singur și vreau să umplu golul acestei singurătăți cu ceva ; omul se află singur în fața sa, cu toate meschinele dorințe pe care și le ascunde *literaturizîndu-le*. Sunt doar eu singur în fața propriei mele morți și scriind simt că pot s-o amîn mutînd-o în sintaxa discursului. Amînarea aceasta, pe muchie de cuțit, mă obligă să nu mă prefac, să am forța de a trece dincolo de pudoare, de pudoarea puturoasă ce mă face să mă îndepărtez de mine însumi, ascunzîndu-mă între pliurile frumoase ale retoricii. În *Intermezzo I* am descoperit că nu pot să fiu autentic decît scriind cu duritate despre *frustrările corpului meu agresat de propria-i realitate*.

A începe să scrii despre ceva (despre ceea ce *este* acum viu, acea pulsiune, acea maree de sînge ce face să se umfle venele și arterele trupului, ale unui *trup abstract* construit în imaginație), a te întrerupe brusc (cînd nici n-ai avut timp să termini tot ce vroiai să spui, adică nu-ți intraseși încă în acel flux verbal, în acea expresie individuală numai a ta) și a vorbi despre cu totul altceva (despre un gest al cuiva pe care l-ai trăit ca și cum ar fi fost al tău, un gest comun, dar parcă nu tocmai, fiindcă în *slăbiciunea* declarată a celui ce-l împlinea ai descoperit propria-ți abandonare), cînd nu ai vrea să mai continui (ai vrea să renunți la acest efort inutil, dar atunci îți amintești de mama ta cu trupul pe jumătate paralizat care se luptă de șapte ani să învingă, numai ca să-ți dea ție o pildă despre ce înseamnă să fii puternic în slăbiciune, te-ai gîndit vreodată că ea rezistă, își impune să reziste deși este o muribundă, numai ca să te sprijine pe tine fiindcă știe că ești *slab*, că ești obosit de prea multă putere împrăștiată inutil în lucruri neesențiale, în fapte emfatice, narcisiace, îndeplinite doar dintr-un orgoliu extrem ? Ea este capabilă de acest sacrificiu, să-și adune ultimele picături de energie și să reziste, să tragă mai departe la edecul vie-

Scanned with OKEN Scanner

ții numai spre a te ține pe tine în formă, a te face să te rușinezi de propria-ți „slăbiciune“ și a te împinge să continui. Nu de slăbiciune se moare, vrea să-ți spună ea fără cuvinte, ci de exces de *putere*). Să fii în stare să captezi acel puls autentic, să-l surprinzi doar atît cît se manifestă într-un rînd, într-o pagină sau într-o carte și apoi să revii la propoziția cu care ai început și s-o continui de unde ai întrerupt-o.

În *Intermezzo* I afirm că totdeauna mi-a fost *frică* de apă. După toate indiciile ar trebui să mă feresc de această amenințare ascunsă ce mă vizitează drapată în plăcere. Am învățat să înot, cum scriu acolo, în escapadele adolescente la Olt, însoțit de prietenul meu Paul. Aflasem de la fratele lui că este nemulțumit de ceea ce scrisesem despre el în roman deoarece nu reieșea prea clar din context că știa să înoate „mai bine“ decît mine ! Trebuie să verific mi-am propus, dacă este adevărat, dar nu cred că a înțeles ; poate mi-a jucat o altă festă textul care, deseori, nu se lasă scris sau mă scrie el cum îi pare : atunci „adevărul“ nu mai corespunde expresiei și din această *eroziune* continuă de „materii“, se ajunge la o separare totală a domeniilor. Mi-am propus să repar neînțelegerea și să discut pe larg cu Paul despre aceste probleme. Am amînat apoi de mai multe ori, avînd mari îndoieli că va pricepe ceva. Trec prin Slatina întîmplător și-l caut pentru că acum un an îi promisesem să mergem împreună la pescuit. I-am mai spus odată că vin și apoi nu știu de ce nu m-am putut ține de cuvînt. Mă hotărăsc. Îl găsesc acasă. E de acord. Parcă mă aștepta chiar. Își ia ustensilele de pescuit și plecăm la Olt. Ne dezbrăcăm lăsînd hainele în mașină și trecem prin păpurișul mîlos în care piuie rațe sălbatice. În jur, sînt caii răpciugoși ai rudarilor ce pasc între vaci bălțate. Parcă nimic nu s-a schimbat în acest paradis caricat din spatele Grădiștei unde țigani și ape rezistă cu indolență schimbărilor istorice. Paul are același corp suplu de îno-

Scanned with OKEN Scanner

tător de acum 30 de ani. „Am eliminat ciorbele și făcînd zilnic bicicletă am reușit să dau jos 12 kg“, se laudă. După ce ancorează undițele, schimbăm cîteva cuvinte inofensive. Nu știu cum să amorsez discursul despre adevărul romanesc. Deodată își leapădă pantalonii de trening. „Hai să înotăm“ zice și intră. Îl privesc cum se mișcă la fel ca înainte, cu același zvîcnet din picioare (parcă de broască !) ce dă un avans brusc întregului corp, de unde admirația mea din copilărie. După un ocol scurt, ca și cum ar fi vrut să-mi facă o demonstrație de înot, iese. „Înoți la fel de bine“ îi spun. „Nu s-a văzut în roman. De acolo reiese că tu înoți mai bine...“. „Nu asta reiese ci că...“, dar mă opresc. Iată, e clar — îmi zic — ei vor să-i laud în roman, să-i fac mai grozavi decît sunt în realitate, să le confer o *aură*, să-i scot din statutul amorf la care îi condamnă existența. Ei simt instinctiv că doar acolo, în roman, sunt cu adevărat și nu le este indiferent cum îi *prind*. Ca la fotograf, ar vrea să-i fac cu o mînă în șold și cu privirea cît mai vie. Să străpungă astfel uitarea într-o postură cît mai avantajoasă. Să nu-i surprind cumva nepregătiți. Nu le place cînd nu vreau să retușez. Ar vrea să iasă cît mai „bine“, să le placă și lor cum *sunt*, deși nu sunt așa. Cînd unii inși devin personaje de text, nu-și dau seama că se transformă în niște semne și că acestea se supun altor legi, legilor romanescului ; în fond, chiar pentru un romancier important e destul de dificil să țină bine în frîu mecanismul romanului, care o ia razna de multe ori, construindu-și legi noi pe care le divulgă numai în *act*. Și totuși Paul avea dreptatea lui. Romanescul ar putea fi corectat, influențat ca stare de posibilă existență, pus între alte limite ; astfel încît să capteze realul și nu doar să-l estompeze. Dar știm noi ce este realul ? Cum am putea să știm ceva de care ne este teamă ? Realul dă totdeauna o spaimă teribilă și de aici refugiul în minciuna ficțiunii. „Da“, îmi spun, „și mie îmi e frică de real“ și mă pregătesc să intru în apă, deși nu înțeleg ce mă împinge să vreau să înot, acum cînd simt că îmi este teamă. Nu am curaj să intru prin locul de lîngă noi, pe unde intrase el, ci merg mai încolo cu cincizeci de metri, unde mai mulți copii se străduiau să

Scanned with OKEN Scanner

împingă un cal în apă ; pînă la urmă calul se lasă convins, iar ei sar de pe el, folosindu-l drept trambulină. Mă duc pe acolo fiindcă ei se jucau de mult în acel loc și astfel *îmblînziseră* apa ; mă simt inexplicabil terorizat, la fel ca în adolescență, cînd apa Oltului era pentru mine un spațiu plin de sălbăticie magică. Observasem că Paul intrase în apă printr-un loc virgin și asta era o sfidare, el amintindu-și probabil complexul meu de cînd eram adolescenți. Dar, iată, înotasem de atunci în multe ape (fluvii, mări, oceane etc.) și niciodată nu simțisem această feroce frică pe care mi-o dă totdeauna atingerea numai a apei Oltului. Mă înfricoșa ceva aproape irațional, chiar înainte de a-mi uda talpa ; înțeleg acum de ce m-am dus să înot *unde* înotau acei copii complet goi, strigîndu-se și înjurîndu-se plini de naturalețe. Ei nu aveau nici un fel de complex în fața apei. Se comportau normal. Înmoi un picior și mă înfior ca de ceva vîscos și viu ce-mi gîdilă pielea. E o senzație ambiguă, îmbibată de un flux senzual ce mă distrage de la spaimă. Piciorul se afundă treptat în nămol și simt cum se îngroașă, se adaptează structural la materia cu care e în contact. Mai precis, simt o aderență străină a corpului meu la o altă voință ce mă trage în jos. Ceva mai puternic decît mine vrea să mă absoarbă, să mă afunde în tenebra alunecoasă și flască. Mă smulg cu efort din această stare și încep să înot. Îmi place să observ cum avansez la fiecare mișcare de braț. E foarte plăcut să înot aici, constat în timp ce mă depărtez de mal, mai plăcut decît în orice apă în care am mai înotat. Pe cînd traversez această bucurie stranie a înotului, privesc către Paul care nu mă vede întrucît pune o altă momeală în undiță ; simt, însă, nu știu de ce, că doar se *preface* că nu mă vede. El, de fapt, se uită tot timpul la mine, dar se preface că nu mă vede ; în clipă îmi amintesc că, mergînd către casa lui, am vrut la un moment dat să nu-l găsesc (era aceeași stare ambiguă din copilărie cînd fugeam de acasă fără s-o anunț pe mama că merg la Olt și cînd îmi era așa de frică, probabil tocmai fiindcă n-o anunțasem și nu aveam deci asupră-mi acel scut de apărare, pe care mi l-ar fi dat preocuparea ei trează de ceea ce ar fi putut să mi se întîmple dacă intram în apă și dacă...). Acum, cînd ob-

serv că Paul se preface că nu mă vede, îmi revine brusc starea de prealarmă ; nu cumva el se preface că nu mă vede fiindcă știe cît de frică îmi este acum ? Sunt peste o sută de metri pînă acolo și, dacă l-aș chema, poate nici nu m-ar auzi, cum s-a întîmplat cu Marius cînd era să mă înec în timpul liceului la pod. Deși țînusem să înot în mijlocul copiilor, sunt singur în apă. De ce sunt singur ? mă alarmez mai tare, și de ce copiii au ieșit așa, dintr-odată, ca și cînd... (Ei reușiseră să împingă calul la apă adîncă și acum se duceau la vale înotînd în jurul acestuia cu mare antren, bufnituri, strigăte. Era o distanță bună pînă la ei. Nici ei nu m-ar fi auzit.) Dacă mă înec acum nu poate să mă ajungă nimeni. Încep să mă alarmez. Simt cum brusc apa devine rece, neprimitoare. (Pînă acum eram imers în materia ei ca-ntr-un pîntec matern și eram fericit că înot. Aceasta, însă, pînă acum o clipă !). Mă înspăimînt. Am o scurtă tresărire a inimii dată de constatarea stării de spaimă. Intru în panică. Încerc să înot înapoi pe aceleași dîre de apă, de acum îmblînzită de atingerea corpului meu : gîndesc, nu se poate să nu mă recunoască și să mă ocrotească ! Dar, constat, brațele îmi sunt înțepenite ; oricît m-aș strădui, nu mai reușesc să înaintez iar apa nu se mai dislocă ușor sub umărul meu, ci se transformă într-o materie tot mai densă, ce se prăvale peste mine și vrea să mă tragă în adînc. Deși credeam că nu-mi udasem părul (nu-mi place să-mi ud părul ; acesta e un mod bizar al meu de a înota, chiar la Olt îl deprinsesem cînd, de teamă să nu ne fure cineva hainele, cum se mai întîmplase, ni le legam cu cureaua în jurul capului și trebuia să le trecem neatinse pe malul celălalt. Era o probă a noastră !), simt că sunt ud pînă în creștetul capului. Trag mai iute din brațe. Nici un avans. Mă uit spre Paul ; întors cu spatele, e aplecat deasupra undiții. Acum mi-e foarte clar. Se face că nu mă vede că eu mă înec. Vreau să strig ajutor ca în copilărie. Deschid larg gura, dar îmi dau seama în aceeași clipă că nimeni nu va auzi, sau nu va auzi destul de repede ca să poată interveni. Nu mai am nici o îndoială. E pregătit tot scenariul ca să mă înec. Nu se vede nimeni în jur. Nici copiii cu calul nu se mai văd. Nu se mai aud țipetele lor. Nu se mai aude nimic. Apa

Scanned with OKEN Scanner

a devenit foarte rece și curenți de frig îmi încercuie pieptul. E mai bine să nu mă dau în spectacol. Aproape mă abandonez acestei stări de neputință cînd, fulgerător, cu un țipăt ascuțit țîșnește o rață sălbatică din păpuriș. (Mă opresc din scufundare să aștept ce se va întîmpla. Sunt sigur că acum textul va căpăta o întorsătură neașteptată ; se va scrie cu totul altfel, împotriva oricărei programări. Va fi o meandră, o sincopă și apoi se va reînnoda țesătura ruptă, fără să se cunoască lovitura.) E neagră și se rostogolește cu iuțeală spre mine, călcînd apa și făcîndu-și vînt cu aripile care se învîrtesc ametitor ca elicea unui elicopter. Sunt atras de frumusețea mersului ei pe apă. Uite, îmi spun, așa ceva n-am mai văzut. Răpit de imagine, mă bucur intens ; am o clipă de răgaz și simt cum gîndul înecului dispare, se șterge ca și cînd nici n-ar fi existat. În același moment simt rumoarea vieții ce-mi intră bubuitor din nou în auz. S-a rupt pojghița tăcerii mortale ce se așternuse instantaneu cînd nu mai aveam resurse să mă apăr. Acum totul nu mi se pare decît o închipuire a mea, o formă de autosugestie ajunsă la paroxism. Mă întorc fără efort în plută. Mă odihnesc. Apa nu mai e deloc atît de densă, nici atît de rece. E chiar catifelată și caldă, calină. Pescărușii și rațe sălbatice se încrucișează pe deasupra. Fornăie calul abia scos din apă de copii. Paul îmi face semn cu mîna. Am fost pentru o clipă plecat de aici. Am traversat o stază cînd corpul meu s-a zbătut crîncen să nu scape dedesubt. (Sunt momente rare acestea. Mă apuc să fac ceva foarte obișnuit ; mă duc să iau o pîine sau vreau să discut cu cineva despre lucruri comune. Atunci, pe neobservate, sunt furat de o imagine ce se dilată într-o fisură gigantică și mă poartă dincolo. Vizita este scurtă. Cît un fulger. Mă scutură curenții ce trec prin mine și abia conștientizez evenimentul că, iată, mă trezesc din nou în cotidian.) Mă simt ușurat. Brațele mi se mișcă viguroase tăind apa cu repeziciune. Avansez cu fiecare mișcare. Masa lichidă îmi dă aceeași plăcere voluptuoasă din vremea adolescenței. Ating malul. Ies. Chiar am fost cu adevărat în pericol ? Inima îmi bate puternic. Mă încovoiez de durerea efortului. Mă prefac că mă spăl ; rămîn așa, respirînd adînc cîtva timp. Nu mă duc spre Paul, ca să nu observe. Văd un pescar

Scanned with OKEN Scanner

ascuns în papură care mă privește. Se pare că a înțeles ce mi s-a întîmplat. Vrea să spună ceva. Mă duc spre el și-l întreb cît pește a prins. Îmi arată. Prinsese destul. Mă întorc la Paul. Bătăile inimii s-au normalizat. „Noi de ce nu prindem nimic ?“ îl întreb apăsat și atunci am revelația că noi n-am venit astăzi aici să prindem pește. Venisem pentru cu totul altceva : să fiu prins eu, sau mai precis să *mă las prins*. Mă îndîrjesc contra acestui topos al meu din copilărie, ce mă pîndește cu dușmănie și după atîția ani. Aici clocește o magie rea, în aer și în ape. Să fiu atent. Să nu mă las atît de ușor. Trebuie să preiau inițiativa. Mă întorc spre Paul. Îi cer undița. Pun momeală. Arunc. „A mușcat !“ spune un copil de rudar, sosit lîngă noi chiar atunci. Trag undița la mal. Un pește argintiu se zbate în iarbă. Mă uit îndelung, îl privesc încordat. Cască gura, se zvîrcolește, zvîcnește. E teribilă agonia lui fără aer. Simt o plăcere sadică în a i-o urmări. Deodată mă ridic decis și-l arunc înapoi în apă. „Să mergem !“ spun imperativ. Paul își strînge undițele fără să fi prins măcar un pește. Nu am deloc impresia că venise la pescuit. „Înotai mai bine decît acum 30 de ani“, îmi spune. Deci fusese atent. Mă urmărise tot timpul. Pentru asta a venit cu mine aici. Să mă pună la probă ! „Da, înotam ca în roman“, îi răspund scurt. E parcă mai convins. Plecăm împăcați. Se pare că romanescul corectase realul.

În camera de cămin din C. : scriu la Barbu. Sunt fascinat de acest subiect al meu, ce-mi întreține aceeași palpitantă tensiune prin dificultate ; întîlnesc printre enunțurile poetului-matematician această deviză : „Iubesc creația și dificultățile care trebuie învinse.“ Descopăr posibilitatea de deschidere a lecturii poemelor *După melci* și *Riga Crypto și lapona Enigel* din perspectiva *romantismului gnomic* și sunt cuprins de o exaltare frenetică : *subiectul liric comite un hybris, voind să probeze starea de virtualitate a increatului, tentativă temerară, demonică în planul cunoașterii*. Îmi notez aceste lucruri, mi

se termină pasta din pix și fug la C.R. care stă în camera vecină și-l rog să-mi împrumute o unealtă de scris pentru a nota ceva, „foarte urgent". „Parcă *te trece* ceva... ești pe cale să faci un ou nemaivăzut", mă ironizează el, dar, amabil, îmi împrumută chiar stiloul său cu peniță de aur. „Numai cu peniță de aur se scriu asemenea lucruri", îi răspund și alerg repede să nu mă părăsească zeul.

Ultima oră de seminar cu studenții din anul trei, e cald, mergem la Mamaia și ne plimbăm pe malul mării ; discuție în aer liber. Curios, dar nu se poate discuta despre literatură aici, te îmbată prea tare ozonul și ești tras prin toți porii spre existența concretă ; deodată constați edificat că literatura este o realitate de gradul al doilea. Cînd ești tînăr și e soare, viața e mai puternică decît orice. Le vorbesc tot de Ion Barbu, de Brabantil de Brabantillac, experimentînd existența faustică prin landurile Germaniei (îmi e proaspătă lectura scrisorilor lui din această perioadă către Tudor Vianu) și am revelația unei alte cărți despre un *Ion Barbu faustic*, o carte care să nege tot ce scriu acum în *teza* de doctorat. Mă uit la acești studenți, ce nu sunt decît cu puțini ani mai tineri decît mine ; sunt bucuros să-i privesc, că *ei sunt acum cu mine aici* și că discutăm despre aventurile amoroase ale lui Ion Barbu. Dar cine e Ion Barbu ? Ce-i interesează pe ei ? Ei sunt vii, sunt reali, vor să trăiască (iată, chiar acum Ștefan Ungureanu o aleargă pe Georgette, o trîntește în nisip, se prăvălește peste ea și începe s-o sărute !) ; a-i ține în loc, fie și pentru o singură clipă, ar fi o dovadă flagrantă de lipsă de bun simț din partea mea. Întrerup „lecția" și mă întorc la Facultate. Decanul mă așteaptă la catedră și mă înștiințează voios că mi-a tăiat cele două ore de seminar. Așa-mi trebuie.

Scanned with OKEN Scanner

Scrisul la teză reprezintă o probă esențială ; e un pariu cu mine însumi, o formă prin care vreau să mă provoc să-mi pun la încercare propriile-mi capacități de a depăși o limită. Cum la liceul din Slatina nu ni s-a pomenit niciodată numele lui Ion Barbu, am fost fascinat din primul moment cînd I.R. mi-a dat să fac referatul la seminarul special. La început, mi s-a părut un poet artificial, baricadat în dogma ermetismului rebarbativ ; nu reușeam să-l „prind" și acest lucru mă îndîrjea, îmi da ocazia să constat că sistemul literarității rămîne un spațiu fortificat spre care nu toți au acces. Majoritatea interpreților nu ating decît acea aparență vagă, acel discurs despre un *ce* exterior care nu este, de fapt, decît iluzia a ceea ce ei cred că ar fi literatura ; mulți „profesori" debitau truisme voioase despre acest poet, încercînd să-l abordeze cu mijloacele sărace ale impresionismului. Atunci am simțit necesitatea *metodei* în cercetarea poeziei și m-am predat în fața „textului" barbian. M-am „predat" e un fel de a spune, căci, altfel, strîngeam „datele" necesare pentru escaladare, mă preparam intens ; în orice moment căutam elemente noi prin care să mă apropii de materia inexpugnabilă. Cînd P. mi-a spus că e un „poet dificil" și că ar fi mai bine să iau alt subiect pentru teză, faptul m-a bucurat, făcîndu-mă să mă decid definitiv, iar „acuza" lui Ș.C. m-a determinat să mă înfund în Bibliotecă pentru a descoperi *urmele* incriminatorii cu o pasiune de fanatic. Ion Barbu e, într-adevăr, treapta cea mai înaltă la care a ajuns discursul poetic românesc (în direcția acelei literarități poietice „programate") și înfruntarea acestuia într-o lectură congruentă mi se părea lucrul cel mai palpitant. Nu aș fi crezut, însă, că asediul meu va fi atît de îndelungat și că rezultatele vor întîrzia atîta timp ; din ocolurile repetate, din ezitările și eșecurile nenumărate, am învățat că tortura aceasta era singura care mă făcea să trăiesc literatura ca pe un *act existențial*. Mă torturam ca să mă conving că nu era mai ușoară literatura decît matematica pe care o abandonasem din teama de a nu mă realiza deplin : *a mă realiza însemna să mă încumet la probele cele mai dificile*. Am înțeles că Ion Barbu este o probă

Scanned with OKEN Scanner

pe care nu voi reuși s-o învîng niciodată definitiv : mă excită această solicitare permanentă, îmi dă puterea să continui să mă ocup de literatură. Altfel, aș renunța odată cu prima victorie eclatanta.

Mă caută la armată C.I. ; e la fel de indolentă cum o știam (ne aflam în ședință de cenaclu cînd am văzut că ușa este împinsă foarte încet și nu intră nimeni ; credeam că a deschis-o cineva și ascultă fără să aibă curajul să intre, chiar voiam să-l trimit pe Căpățînă s-o închidă, cînd ceva s-a conturat totuși avansînd în cadrul ei : au apărut doi sîni, literalmente întîi au pătruns cu impertinență conurile ascuțite perfect a doi sîni și apoi s-a putut depista cu aceeași calculată încetineală și purtătoarea lor, mai precis *corpul* ei ; într-adevăr, C.I. e toată numai corp, un corp seducător de o feminitate superbă, posedînd toate acele înzestrări și secrete ce nu pot fi ușor descrise, orice descriere avînd defectul de a fixa niște elemente ce devin realitate doar *în mișcare*. Am rămas fascinat de indolența apariției ei în cadru.) Nici nu e conștientă de ce a venit. S-a prezentat la ofițerul de serviciu (e sîmbătă și eu sunt consemnat să nu ies în oraș, fiindcă nu știu ce i-am răspuns maiorului Lupu, comandantul companiei noastre, cînd a emis una din perlele sale) și i-a spus că este soția mea ; a insistat cu toate mijloacele ei de persuasiune să mi se dea totuși drumul să ies, a știut cum să insiste, căci mă trezesc chemat de colonelul S. care mă întreabă grav dacă are cine să mă înlocuiască în plutonul de cercetași, în caz de alarmă, îl cheamă și pe celălalt, îl chestionează dacă va ieși — el nu era consemnat — apoi ia o poză marțială și decretează : „Domnule, să arăți *prosperității* ce am făcut eu pentru literatura română !“ (știa că am publicat două cărți și că sunt doctorand în literatură întrucît îmi făcusem autobiografia la primirea în partid). Mă aflu total în necunoștință de cauză, dar promit să fiu demn de „prosperitate“, cînd el, vrînd să-mi facă o surpriză, cere

soldatului din ușă s-o lase să intre pe „soția“ mea ; eram gata să mă trădez, dar ea e abilă, sare de gîtul meu și mă îmbrățișează cu mare tandrețe, mai exact cu o tandrețe destul de „convingătoare“ pentru a putea să pară că e cine a spus că e. Merg să mă îmbrac și ieșim. O întreb ce ar fi făcut dacă S. i-ar fi cerut buletinul : „i-aș fi răspuns că intelectualii nu-și schimbă numele cînd se căsătoresc, să nu mai aibă greutăți de acte la despărțire“. De ce a venit să mă caute ? Simplu, fiindcă voia să mă vadă înainte de a pleca din țară. „Lasă că-ți povsetesc“, spune văzînd mirarea mea. De o senzualitate ambiguă, C. e femeia felliniană ; mă posedă ea de cîte ori vrea, mă depersonalizează, îmi umilește toate prejudecățile de mascul cu care mă înarmasem. E pentru prima dată cînd o femeie mă desființează astfel, bătîndu-și joc cu tandrețe maternă de toate orgoliile mele de bărbat inaccesibil. Ea mă iubește cu indolența femeii ce știe că s-a născut pentru a fi înainte de toate femeie și a se dărui bărbaților, bucurîndu-i și bucurîndu-se fără a exterioriza acea trucu-lență erotică, pusă în evidență de profesionalitatea curtezanelor. Ea nu vrea să fie astfel decît cu cine vrea ea. „În scurt, iată de ce plec. Am rămas repetentă și am pierdut înscrierea la facultate.“ (Era în primul an.) „La reexaminare m-am gîndit să mă duc la A. care a făcut și consultații auxiliare cu mine la universală, după ce tu ai plecat în armată și s-a lăudat că e prieten bun cu tine, că îți împrumută aparatul electric să te razi“ (O infamie, nu suport să mă rad cu așa ceva). Observ cum scena aceasta e similară celor din *Patul lui Procust*, dar mă resemnez. „Știi, s-a comportat ca un porc, ceea ce îmi confirmă zvonul că e un impotent. A lăsat ușa sălii în care dădeam examen deschisă și, deși i-am vorbit destul de bine, închipuie-ți îmi căzuse chiar Flaubert, a pîndit pînă a văzut că se apropie decanul și, înainte ca acesta să intre în sală, mi-a strigat vulgar că nu poate să-mi dea examenul numai pentru faptul că-i arăt chiloții. Asta-i tot“. Ea fusese, însă, antrenată în tot felul de activități artistice ale Institutului și putea să aibă șansa unei reexaminări. „Prostii, m-am plictisit. Astă-vară un francuz pe care l-am cunoscut la mare m-a cerut în căsătorie. Am venit în București să întreb dacă am primit

Scanned with OKEN Scanner

aprobarea. Plec.“ Nu e patetică. Nu e vulgară. La fel ca la început, sînii ei mă sfidează cu superbie. E naturală. Cea mai naturală și mai firească dintre femeile pe care aveam să le întîlnesc. A doua zi m-a condus pînă în poarta Școlii. I-am întins mîna. Mi-a întors spatele. Plîngea. Imagine emblematică de melodramă ieftină.

Despre C.I. îmi dau seama că aș fi putut scrie mai profund ; ea iradia o atracție latentă, avînd mișcările și gestica marilor eroine ale literaturii, dar dincolo de orice deținea în cel mai înalt grad o cotă de autenticitate profundă, un *nu știu ce* pe care știa să și-l ascundă sau să și-l manifeste numai atît cît să rămînă neartificială, cît să nu șocheze, doar cît era nevoie pentru a i se observa, pentru a i se depista în treacăt puterea infernală. Există un *canibalism* al femeilor ce nu se divulgă decît treptat, în actele tragice survenind totdeauna *aposteriori,* acte acceptate în orice context ca *datum*-uri inexorabile. Nu ai pe loc măsura *hybris*-ului ce se comite sub ochii tăi și căruia tu îi ești o eventuală victimă, dar simți că nu se putea altfel, că singura soluție în acea împrejurare nu era decît aceea care a provocat o catenă de nenorociri : pentru C. I., bărbații ar fi putut în orice clipă să se arunce bezmetici în distrugere și autodistrugere ; era în ea atîta *forță de seducție* că nimeni nu s-ar fi oprit de la nimic dacă, întîmplător, ar fi fost împins în raza atracției ei devorante. C.I. întrecea realitatea și ficțiunea laolaltă, ea se afla în *interstițiul dintre real și semn,* era o așchie din materia (sau antimateria) fundamentală din care s-a croit partea cea mai abstractă a ființei, era acel liant care ne ține ancorați în existență și ne face să credem că ceea ce ni s-a dat nouă e unic și că merită să rostogolim mai departe pietroiul lui Sisif, fiindcă e suficient să vedem rotunjimea sînului ei (al Venerei, al Dianei, al lui C.I.) pentru a fi, pentru a slăvi pe acest mizerabil *a fi,* dincolo de orice alte dificultăți și capcane inevitabile ale existenței. Nu pot să mă concentrez s-o prind în tăie-

Scanned with OKEN Scanner

tura textului, îmi scapă tocmai ceea ce e mai *viu* și mai misterios în ea, înțeleg asta și de aceea recurg la surogatul acestei pagini, un hibrid între ce vreau să spun și real ; *îmi dau seama că nu pot să scurtez decît foarte puțin distanța dintre existență și scriitură și nu am suficientă energie spre a atinge pragul acela înșim cînd cele două forme ale textualității se suprapun, ștergîndu-se orice diferențe dintre ele* sau rămînînd numai acele diferențe care să le apropie cît mai mult. Cînd descriem realul, noi nu-l vedem decît prin *răsfrîngerea în subiectul care suntem,* dar acest subiect nu e „noi" decît într-un mod extrem de sofisticat și observăm că ne-am îndepărtat de noi înșine numai după ce constatăm metatextul ce ne transportă involuntar într-o metaficțiune pe care o repudiem fiindcă o simțim ca unica posibilă în acest univers de semne ce ne seduce și ne refuză simultan.

Suntem la P. Adina e la școală. Eu citesc în camera de la stradă. O aud venind cu alți copii de vîrsta ei, bufnind cu ghiozdanele unul în altul, alergîndu-se și strigîndu-se. Intră pe poartă și se oprește lîngă bunica ei ; o întreabă ce e de mîncare, fiindcă îi este foame. Prind un crîmpei de conversație în legătură cu mine. Ascut urechea. „Mamaie, unchiul M. a întrebat astăzi de mine ?" Bunica are treabă, nici n-o aude. Revine încăpățînată cu aceeași întrebare. „Nu știu. Stai să mă gîndesc. A, da, a întrebat." „Cum a zis ?" vine ea promptă cu altă întrebare, mult mai elaborată ; o interesa în primul rînd, ca subiect în formare, *cum* am zis eu și nu ceea ce am zis despre ea, pentru a decoda în ce termeni există ea pentru mine. „A zis cam așa : »Sulfinica nu mai vine azi de la școală, să ne așezăm și noi la masă ?»" Se învîrte prin curte, sare într-un picior, își desface o fundă, e toată numai funduliță și gulere pretențios brodate, toată lumea o corupe, lingușind-o cu tot felul de atenții. Revine : „Dar *ce* e aia sulfinică, mamaie ?" este totuși

Scanned with OKEN Scanner

acum foarte curioasă ; i-a plăcut *cum*, se vede după felul de articulare a întrebării, de aceea s-a străduit să-și aducă aminte și ce ar însemna acest cuvînt dar n-a reușit. „E o floare mică, albă, care miroase foarte frumos.“ E acum mulțumită, mai sare de două-trei ori, se mai învîrtește prin curte. Dar nu-i ajunge. Se întoarce iar : „Mamaie, dar de ce nu-mi zice *nalbă ?!*“

Nu m-a atras nimic atît de intens ca mecanismul secret ce produce și instaurează relațiile erotice dintre doi oameni. Aici am scormonit totdeauna cu înfrigurare ; nu exista altceva care să mă intereseze mai mult în lecturile mele adolescente. Cînd citeam, mă grăbeam și epuizam repede paginile de descriere a peisajului sau mai știu eu ce, pînă ajungeam la dialogul între cei doi ; îl citeam cu încetinitorul, reveneam asupra celor mai neutre expresii, mă îndîrjeam să le găsesc o semnificație nouă, să dezghioc ceea ce era banal și accesoriu spre a descoperi miezul de foc ce se comunică în orice discurs amoros. Intuisem că orice text conține, trebuie să conțină în centrul său, un cuplu (bărbat și femeie) care se luptă fără scăpare, se încaieră mortal, se ciopîrțește la propriu și la figurat, pînă cînd unul dintre cei doi combatanți cedează, se lasă doborît, se lasă condus, se lasă sedus. Tot ce este mai palpitant în orice carte ține de această înfruntare erotică, de această vrajbă aspră, agonizantă ce precede înfrîngerea Celuilalt.

Sunt pe plajă cu G. și-i dictez rezumatul tezei de doctorat. E încă răcoare (sfîrșitul lui mai), nu e aproape nimeni în jur. Deschid lucrarea la diferite pagini, citesc din ea cu voce tare, verific unele trimiteri la bibliografie, o las o clipă și i-o trec lui G, mă simt emoționat. Îmi

Scanned with OKEN Scanner

amintesc că, dacă n-ar fi fost profesorul G.I. să mă încurajeze publicîndu-mă, nu m-aș fi aruncat cu atîta furie în Ion Barbu. După ce ținusem referatul despre Barbu și Valéry (I.R. îmi ceruse în cadrul unui seminar special să cercetez *Introduction à la méthode de Léonard de Vinci* și volumul *Charmes* și să văd în ce măsură e posibilă o apropiere cu poetica din *Jocul secund)* și după ce intrasem astfel adînc în „materie", i-am oferit lui G.I. spre lectură un text mai lung despre „Conceptul poetic" barbian ; la următorul curs, mi-a spus că i-a plăcut abordarea ce încercam asupra celui „mai dificil poet", întrucît nu seamănă cu recentele „spionări pe gaura cheii" ce au început să apară în ultima vreme în toate revistele, ba chiar îmi promitea că va publica un fragment în „Contemporanul". V. Blendea îmi aduce revista (fuseseră cu „plugușorul" la T. Arghezi și era acolo poza lor pe prima pagină alături de marele poet) ; deschid „Contemporanul" din 6 ianuarie 1967 și, pe a treia pagină, în prima jumătate de sus apare semnătura mea sub articolul intitulat „Ion Barbu despre *geometria* poeziei." V.B. îmi arată că e anunțat și pe prima pagină. Era primul meu articol serios ce apărea în „Contemporanul" (unde mai publicasem unele recenzii, niște „cartușe" critice concentrate începînd din 1965) și acest fapt mi-a provocat o surpriză aparte ; „surpriza" publicării textului într-o revistă de prestigiu ce mă solicita într-un mod special să mă ocup mai departe de Ion Barbu. Îmi conturasem o imagine nouă (față de ceea ce se scrisese pînă atunci) despre teoreticianul și criticul literar descoperit de mine în „ieșirile" sale „narative", cercetate de alții cam în grabă. Imediat după aceasta am publicat încă un articol despre *polemist* în „Amfiteatru" și un altul despre „tradiție și modernism" în „Tomis". Cînd G.I. mi-a publicat articolul nu bănuiam că am să mă atașez definitiv de acest argument ; nu știam încă deloc că va deveni mai întîi tema lucrării de licență și apoi materia lucrării de doctorat. Au trecut cinci ani de cînd mă ocup de Ion Barbu și simt cum seducția aceasta, în loc să scadă, cum ar fi firesc, îmi blochează tot mai mult energiile.

Scanned with OKEN Scanner

Un poet important publică în „Contemporanul“ (nr. 38, 19 septembrie 1969) o luare de atitudine împotriva „inovațiilor de dragul inovațiilor“ în poezie și, după generalități mai mult decît banale, exemplifică prin cîteva nume (cel mai grav lucru i se pare imitația fadă a procedeului „necuvintelor“ lui Nichita Stănescu), pentru ca în final să tragă o rafală în mine și Cezar Ivănescu : „Doi tineri de real talent — Cezar Ivănescu și M.M. — au debutat, anul trecut, cu două plachete (despre care am scris elogios) predominant expresioniste, de o mare cruditate a limbajului. Am aflat, cu totul întîmplător, că noile lor manuscrise nu pot trece pragul editorial, deoarece această cruditate a limbajului este împinsă peste marginile pe care le poate suporta sensibilitatea unui lector care, totuși, nu are complexe. Mă întreb încă o dată : la ce bun această vulgaritate care — chiar scrisă cu geniu — nu poate constitui decît o lectură *ad usum Delphini ?*“ Oare tot articolul acesta, intitulat acuzator „Falsa inovație“ să fi fost scris cu scopul (deloc nobil pentru un poet ce se respectă) de a ne bloca apariția cărților ?

Ajung la Iași, trimis de o revistă, spre a participa la cenaclurile de aici ; îl cunosc pe poetul L.C., o figură emblematică a vieții poeticești ieșene. Deși e pentru prima dată că vizitez acest oraș, nu rămîn decît cu impresii învălmășite. Sunt solicitat să beau enorm, astfel că nu reții decît aburul acela „transcendental“ pe care o anumită stare de euforie îl așază pe realitate, împiedicîndu-te s-o receptezi. Merg la prea multe cenacluri, intru în prea multe case de poeți și vizitez atîtea ateliere de pictori (cu toții sunt numai geniali) încît nu-mi mai rămîne timp pentru nimic. Sunt oripilat să observ că poetul delicat uită preceptul pe care-l vehiculează la fiecare frază („noblesse oblige“) și ne propune să fugim ca niște apași de la „Bolta rece“ fără să plătim. Am timp să mă eliberez totuși de solicitările prea „prietenești“ și reușesc să

Scanned with OKEN Scanner

merg de unul singur la Copou pentru a omagia „teiul sfînt". Ziua dorm la hotel și, ca în Mateiu Caragiale, adevărata activitate începe odată cu lăsarea nopții ; de aceea, orașul mă apasă cu ceturile sale, ca o cetate a Nordului prin care bîntuie companionii lui Pirgu în căutarea „adevăraților Arnoteni". Aventura finală are loc la restaurantul Cotnari, unde la cinci dimineața îl omagiem pe profesorul C., stîlpul cultural al edificiului cantemiresc.

La noi s-a încetățenit, prin inducție, un anume „scepticism" din partea criticii față de afirmarea *imediată* a unor valori noi. Apare o ciudată situație : criticul actual nu vrea să descopere (îi e teamă mereu să nu greșească) autori, ci doar se preocupă să-i claseze pe cei deveniți deja „clasici" pe cale administrativă sau prin prietenii. O lîncezeală sclifosită subțiază în general rigoarea criteriilor, încercînd să instituie o autoritate, imposibil altfel de obținut prin mijloace oneste. Entuziasmul critic în fața talentului lipsește în mod flagrant, de aceea scriitorii noi sînt lansați mai totdeauna de alți scriitori care, avînd o valoare autentică, îndrăznesc să riște cu generozitate. Care critic pe care autor l-a lansat în ultimul timp la noi ?

Pentru a dovedi niște „prezumții" atît de „nefundate" (nu-i așa ?), voi cita o „notație" a lui Constantin Noica (apărută în „Vremea", nr. 97, 16 ianuarie 1930) ce ilustrează situarea criticii noastre la apariția *Jocului secund*. Aceasta se intitula cu totul semnificativ „Criticii noștri..." Iat-o : „Sînt relativ puține foile care au binevoit să ia cunoștință de apariția volumului de revoluție artistică al d-lui Ion Barbu *Joc secund*. Poate că prin tăcerea lor o mare parte din criticii obișnuiți au vroit să se declare inapți pentru cercetarea acestui volum. În orice caz pentru oamenii de gînd a fost prilejul să vadă că în timp ce volumul poetului autentic și greu de valoare așteaptă să fie luat în seamă, toată presa menționa elogios apariția volumului de versuri al d-lui... Ion Pribeagu. Ne-

Scanned with OKEN Scanner

greșit că pentru genul pentru care au ambiția să-l reprezinte, strofele d-lui Pribeagu vor fi fiind bune. Un ziar trebuie totuși să aibă cît de cît simțul ierarhiei și al eticei. Presa noastră are unele moravuri care nu sînt chiar atît de rele, cum se crede. Emite, de pildă, considerente, sentimente. D-l Ion Pribeagu are, probabil, prieteni în presă. Dar arta, arta adevărată și gravă nu are....". Cît de loiali prieteni au azi scriitorii autentici, iată o chestiune la fel de sensibilă ca în 1930. Paradoxală situație : Ion Barbu sau... Ion Pribeagu. Dar totul se poate aranja. Post festum !

(Notă din 1969)

O studentă frumoasă se lansează candidă în interpretarea celor două versuri („Sub verdele lumilor plai / Arai o lumină mioapă") din poezia *Aura*. Cîteodată literalitatea e și ea bună la ceva.

Sunt imers în vis ca un pește tras de curenți subacvatici spre teritorii bizare. Parcă merg în excursie cu copiii și pînă la urmă ajung în pădure însoțit de o singură elevă. Aici ne e frică să nu fim descoperiți de fiare sălbatice ; ea se teme mai ales de lup. Fac pe curajosul și mă aventurez spre desișuri virgine. Acolo dăm de o casă ascunsă unde găsim o bătrînă care ne pregătește o ciulama gustoasă din carne de sălbăticiune (nu ne spune de care) și ne-o lasă undeva afară, la o răscruce, de unde trebuie să ne-o luăm singuri. Este un fel de *probă*. Eleva mea, care acum a crescut devenind o domnișoară, reușește să treacă peste orice obstacol cu vasul în mînă fără să verse o singură picătură. Eu nu pot să fac același drum singur ; mă străduiesc să mă cațăr spre luminișul unde este ea, dar în zadar. Mă agăț de cioturi, de rădăcinile rămuroase încîrligate peste pietre ca niște șerpi, îmi concentrez toate puterile să ajung pînă în vîrf. Cînd

Scanned with OKEN Scanner

să mă ridic peste ultima bordură a voraginii, se rupe o rădăcină putredă și alunec de unde am pornit. O iau de la capăt și cercetez cu atenție orice protuberanță de care mă apuc, orice pietricică de care îmi sprijin piciorul, calculez zonele prin care accesul pe culme este mai ușor, sunt tot o mașină încordată. (Chiar în acest moment mi se întrerupe visul, adică se întrerupe *acest* vis și mă găsesc în mașină în alt vis pe un drum accidentat ; acum sunt cu G. care mă bate la cap fără cruțare pentru că nu am oprit într-un loc unde a văzut o tufă cu flori albastre pe care vroia să și-o rupă pentru a și-o pune în dormitor. Nu pot să opresc imediat și G. nu vrea să facă drumul pe jos pînă acolo ; mă enervez și vreau să merg în marșarier, dar constat că mașina nu mai funcționează și chiar atunci îmi dau seama că suntem opriți pe șinele de cale ferată ; se vede fumul unui tren ce se apropie în goană și i se aude fluieratul. Am timp să cobor, să iau mașina în brațe și s-o arunc dincolo de rambleu. Se transformă într-o grămadă informă. G. rîde cu poftă. Mă trezesc și vreau să mă reintroduc în traiectul primului vis. De această dată rîde fata care nu vrea să-mi dea mîna să pot escalada peretele prăpastiei. Mă trezesc de-a binelea.

Mă sună profesorul P. ; vrea să mă convingă să amîn susținerea tezei cu un an ; s-a supărat un coleg de la Institut : că eu sunt foarte tînăr și că vreau să-l sfidez, că nici C.R. nu și-a susținut încă teza și că, la urma urmei, cum n-am voie să avansez (fiindcă, bineînțeles, sunt „prea tînăr" ; acest argument l-am mai auzit și cînd m-am înscris la doctorat), cel mai bun lucru ar fi să mai aștept, ca să nu mi-i pun în cap pe colegi. Îi răspund sec că „la douăzeci și șapte de ani nu mă mai consider «prea tînăr» și nu am deloc impresia că G. Călinescu s-a folosit de asemenea argumente ca să vă amîne atunci cînd v-ați susținut doctoratul" ; apoi „eu nu intru în competiție cu acești colegi de Institut, mult mai vîrstnici decît mine, ci cu alții, cei din generația mea" ; îi mai spun că-l stimez prea mult ca să pot lua în serios o asemenea discuție".

Scanned with OKEN Scanner

Atunci îmi propune, cum spune, soluția „cea mai onestă“ : „cum am de gînd să rămîn prieten și cu E.P. și cu dumneata, am să-i comunic decanului că mă recuz pe motiv că am prea multe teze de citit (ceea ce este adevărat !) și propun în locul meu pe C., care, de altfel, ține la dumneata și se și pricepe la Ion Barbu“. Umblu răvășit pe străzi ; nu mi-aș fi închipuit că „onestitatea“ distinsului universitar se reduce la asemenea jocuri de culise pentru a menaja orgoliul unor belferi, ajunși la doctorat din întîmplare. Mă simt ca și cum aș fi fost lovit pe la spate. La Institut mă comport ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic ; E.P. mă întreabă de comisie și-i spun prima formulă pe care el o știa : tatonează viclean să vadă dacă îmi amîn sau nu susținerea. N-o amîn, ba chiar cînd decanul îmi propune data de 13 octombrie, îi spun că sînt superstițios și atunci el, cu generozitate, schimbă cu 12 octombrie.

Vin la București cu studenții pentru a participa la concursul pe țară al cenaclurilor studențești. Optez pentru *echinoxiștii* clujeni care propun poeți noi ca Ion Mircea, Adrian Popescu etc. Aceștia se deosebesc de promoția „junimistă“ impusă în revista „Amfiteatru“.

Din Jurnalul *lui G.: Mă duc la Universitate să mă întîlnesc cu M. Vin de la cămin. El trebuie să ajungă din sensul opus ; dintr-acolo simt o presiune covîrșitoare a aerului care-mi zăpăcește pleoapele și mi le apasă în jos. Nu pot vedea nimic înainte-mi, bîjbîi ca o oarbă. Mă uit în stînga și-n dreapta, prin vitrine, unde obiectele au contururi foarte* tari, *mi se vîră în ochi, dar nu deslușesc ce sunt. Fac eforturi să văd ce sunt și șoptesc în gînd : perdea cu franjuri, platourile expoziției culinare încărcate cu bunătăți, cu ornamente. Femei, bărbați, studenți, stopul e roșu, nu trebuie să trec încă, mașini trec*

Scanned with OKEN Scanner

la un deget de pardesiul meu, cineva mă poate apostrofa că nu sunt atentă, pomi care înmuguresc, o ușoară ceață prin care soarele desenează umbrele trecătorilor pe trotuar... ceva mă alertează, pauză în gînd, nu mai șoptesc nimic, e inutil, e inevitabil să mă întîlnesc, dintr-acolo presează siluete multe de oameni și clare, sunt oameni ce așteaptă în stație, precis că ei mă văd, dar eu nu am putere să mă concentrez asupra lor. Toată lumea mă vede, toată lumea nu se uită decît la mine și mă vede. Mi se taie picioarele, aș vrea să găsesc un motiv și să mă întorc înapoi, să vin din altă direcție și chiar cred că mi se poate întîmpla ceva foarte firesc care ar putea să mă întîrzie. Da, zic în mine și chiar cred, mi-a venit cineva din provincie, a trebuit să mă duc la gară chiar la ora care ...Să ajung alergînd apoi aici, cu alt chip, să sosesc rîzînd, să mă explic nonșalant, să mă prefac că am confundat ora întîlnirii, sau pur și simplu, să vin mîine la aceeași oră, sau să fi venit ieri la aceeași oră; chiar am și venit, da, și nu erai, așa că m-am întîlnit cu o prietenă, cu Cora, și ne-am dus la un film etc...Stop verde. Trebuie să trec, simt prezența lui înainte, la cîțiva pași, dar nu-l văd, sigur, din cauza trecătorilor, sunt foarte mulți, se mișcă, își schimbă locurile, eu nu sunt așa de înaltă, poți să fii foarte aproape de un om și să nu-l vezi, așa că nu-l văd. Iată-l, se îndreaptă spre mine, înalt, cu capul ușor îndesat în piept, cu privirea concentrată, rigidă, dar cu mersul sigur făcîndu-și loc cu umerii, strîns în pardesiul gri, adunat în el. Ne aruncăm ochii unul spre celălalt și ne vedem dintr-odată; e o privire care mă capturează și ochii mei nu se mai pot smulge din acei ochi care emit o rază străină, dură, concentrată. Îl văd și parcă nu mai văd nimic în jur, pe nimeni. El se ascunde în gulerul ridicat, în umerii largi, în propria-i talie puternică, înaintează răsucindu-și trupul lateral cu hotărîre, cînd spre dreapta, cînd spre stînga, dar eu nu pot ajunge la el, nici n-am cum, în fața mea e un grup numeros, compact și eu nu sunt capabilă să-l tai în două cum face el ce se mișcă constant. Am reușit să ocolesc grupul, dar cineva m-a împins ușor și m-a întors cu fața spre ușa deschisă a troleibuzului, mă opresc, îmi înfund mîinile în buzunare, fac

cîțiva pași, mă înalț ușor pe tocuri căutîndu-l cu ochii, toată lumea poate vedea că aștept pe cineva. Cineva care întîrzie, dar nu mult, acum-acum trebuie să...E posibil să-i simt atingerea în orice clipă, pe umăr, pe braț, pe păr...Umărul drept, umărul stîng se pregătesc să înregistreze această atingere, își iau toate măsurile, funcționează în alertă, cu toate celulele la pîndă. O atingere, „ce faceți, duduie, nu urcați?", tresar și imediat fac un pas spre scara de la urcare, altă atingere, cineva mă înșfacă brusc de cot și mă întoarce înapoi, ești tu, te privesc cu ochii mari, mi se pare că spui ceva, dar nu e vocea ta, orice mișcare ne este paralizată, luptăm cu orice gest, ne izbim de ceilalți, nu știm să mergem pe stradă, ochii tăi par foarte triști, parcă obligați de ceva foarte puternic să mă privească, arăți de parcă ai fi avut altceva de făcut la această oră, ceva mai simplu, mai normal, mai firesc, arăți de parcă cineva te-a smuls din locul liniștit unde erai și te-a adus aici cu forța, ai acel zîmbet al tău foarte amar, ochii arzători și obosiți, privirea mea e și mai obosită, aproape oarbă, nu știu unde sunt deși văd totul foarte clar în jur, oameni, clădiri, pe tine, dar n-aș putea să spun numele nici unui obiect, mergem împreună undeva, brațul tău stîng mă susține de mijloc chiar cum trebuie, așa cum aș vrea, nu-mi mai pot dori nimic, plutesc, merg undeva, mergem undeva, simt însă că brațul tău nu știe că mă susține, nu-și dă seama, e obligat să facă această mișcare automată, îl simt prin cele două stofe, veștmîntul tău, veștmîntul meu, foarte vii, cu fibre nervoase, calde, mergem undeva, tu spui ceva, eu îți răspund ceva, nimic din ceea ce gîndim nu reușim să ne comunicăm, ne sprijinim reciproc în mers, pașii se acordă, mergem foarte ușor, nu simțim deloc că mergem, am parcurs probabil jumătate din oraș, din cînd în cînd vedem unde suntem, Baia Arcului, Grădina Icoanei, Cișmigiu, apoi pauză mare, ploaie mărunt, e ceață, cînd s-a lăsat o ceață atît de deasă? Schitu Măgureanu, cheiul Dîmboviței, Opereta, Opera, mai avem puțin pînă la Grozăvești, înapoi, piața Rosetti, Moșilor, intrăm în restaurantul „Izvorul rece", acolo într-un colț tu mi-l arăți pe profesorul B. Cazacu, nu te sperii de el, îl saluți ca și

Scanned with OKEN Scanner

cum ați fi colegi, bem din două halbe înalte bere rece cu un strat gros de spumă, cine o fi comandat-o? Deasupra, la înălțimea ochilor mei, ochii tăi și mai mari decît înainte, și mai triști, înecați într-o pîclă, încordați, ficși și totuși aureolați de un zîmbet abia perceptibil...

Sunt la Poarta Albă. Sap în grădină. Trec mulți liceeni pe stradă și mă salută. G. e la ore. Nu știu ce mi-a venit. A fost ceva foarte firesc, am ieșit afară desculț și am simțit sub tălpi pămîntul cald, primitor, ce se îmburuienise. O fibră atavică din țăranul ce sunt s-a trezit brusc, s-a reactivat. Am cerut o cazma de la soțul Miei, m-am dezbrăcat pînă la mijloc și deodată m-am simțit extraordinar. Pămîntul e foarte negru, sfărîmicios, rîme mari se zvîrcolesc în tăișul cazmalei; au apărut nu știu de unde niște găini ce stau atente să înghită rîmele de cum se ivesc, se bat între ele care să se repeadă mai întîi să înșface acea formă libidinoasă și grasă; de unde au atîta foame, nu se mai satură, le alung, dar ele vin mereu mai lacome, se înghesuie peste cazmaua mea, dacă nu sunt atent pot să le retez capetele. „Ei, ce faci, vrei să-mi sapi tot lotul?". E ea, s-a întors de la școală cu o colegă. Mă surprind atît de senin, atît de bucuros că ele au venit, nu știu ce să spun, mă arăt drăguț cu această colegă a ei foarte timidă, care se autoironizează spunîndu-și „medgidioată" întrucît are casă în Medgidia. Las unealta pînă mîncăm și apoi mă reîntorc la lucru; am învățat de la tatăl meu că, atunci cînd te apuci să faci ceva, e bine să și *termini*. Pînă seara sap toată grădina; în urma mea G. pune ceapă, fasole, dovlecei, castraveți, mazăre, sădește roșii, ardei, vinete și multe alte legume și zarzavaturi, aduse de elevii ei de la sera Liceului. Nu e chiar lipsită de tîlc vorba bătrînului Voltaire „Să-ți sapi grădina ta!" E important s-o și ai! Căci ce va face cel care are poftă să sape și n-are ce?

Am avut o discuție în controversă chiar violentă, despre A. cu G. Ea vrea să-i acorde circumstanțe doar ca *femeie*, în timp ce eu o justific la un nivel mai înalt. A. era o personalitate complexă, plină de complexe și bogată în generozitate ; se ridica deasupra noastră cu mult prin capacitatea ei de a-și căuta sau inventa anumite preocupări (ce deveneau *obsesii* profunde) și prin tenacitatea perversă de a și le hrăni și cultiva pînă la absurd. Simțea că totul e gol în jur și că nimic *nu este* important decît dacă vrei *tu* să fie. E important cîtă putere de autosugestie e conservată în fiecare din noi ; cînd aceasta nu este suficientă, existența devine un supliciu, o clovnerie acceptată prin meditație deliberată. Ea se iluziona — *știa* că se autoiluzionează perpetuu și că fără această formă de drogare nimic nu ar fi fost posibil. Distrugerea, oricum, nu putea fi oprită în nici un fel. Forța ei față de ceilalți studenți din grupă consta chiar în acceptarea a ceea ce știa și a merge înainte cu tot avîntul, ca și cum n-ar fi știut nimic, ca și cum ar fi fost împinsă doar de pura naivitate. Viața ei ardea de două ori mai repede decît a celorlalți, fiindcă trebuia să treacă mai rapid de la o fază la alta. De aici aerul de superficialitate. Nu totdeauna, pentru oricine, precocitatea este ceva îmbucurător, mă refer la precocitatea existențială în general ; parcă e mai indicat să ai un ritm mai lent, să atingi cuvenitele stadii ale vieții cu o anumită întîrziere, ca să poți să le guști și să le asimilezi mai profund. Nu e bine nici cînd te găsești într-un *prea-plin*, într-o prea mare risipă de daruri pe care natura ți le-a dat în exces, păgubindu-i pe alții care ar fi știut poate mai bine ce să facă din ele. Cînd ai prea mult, vrei să cheltuiești totul repede, crezînd că ți se va da mereu ; cînd ești mai sărac, îți drămuiești puținul ce-l ai, ba poate chiar încerci să-l înmulțești și astfel simți existența ca pe o *lipsă* și nu ca pe un *surplus*. Cei prea înzestrați se grăbesc, sînt cheltuitori, nu au prea mult timp la dispoziție, vor să termine repede. Așa era și A. Ea a dat în dreapta și-n stînga fără să precupețească, s-a luat pe sine ca pe o entitate străină sieși și s-a aruncat afară din ea, s-a izbit de toți și de toate. Cei mai mulți au ieșit îmbogățiți din acest contact „vio-

lent", cred însă că ea s-a secătuit treptat pînă la autoanihilare. De altfel, avea presentimentul că se „termină" *acum*, chiar în clipa în care stăteai cu ea de vorbă, și se grăbea să-ți spună ceva „esențial", ceva ce nu s-a mai spus, voia să te dea gata pe loc.

Nu știu de ce am dorit să merg la armată cu o satisfacție bizară ; eram poate într-un moment de generală epuizare nervoasă și fizică, după doi ani de la absolvirea facultății, timp în care mă împrăștiasem în toate, pînă cînd să cîștig concursul și să devin asistent universitar la Institutul din C., să mă înscriu la doctorat și să public două cărți (una de poezie și una de critică, amîndouă bucurîndu-se de atenția criticii). Acum aveam o rubrică a mea la publicația locală, puteam să colaborez și la revistele centrale, mi se promitea o locuință aici în C. (eu fiind în permanență nomad, făceam voios naveta între București unde locuiam la sora mea și căminul studențesc din C. ; altfel, cînd nu venea G. la București, mergeam eu la Poarta Albă) și faptul mă atrăgea mai ales pentru că se vorbea insistent de iminența înființării unei edituri locale. Aveam douăzeci și cinci de ani abia împliniți în septembrie 1969 cînd am venit la militărie și mă simțeam deja terminat precum Papini în *Un uomo finito ;* nu mă mai interesa nimic și mă cuprinsese o totală apatie pe care G. a interpretat-o în mod greșit ca o îndepărtare de ea. În realitate, mă *îndepărtasem* de toate și în primul rînd de mine însumi ; izbutisem cîte ceva din ceea ce îmi propusesem, într-un timp relativ scurt, dar efortul ce mă costase îmi răpise entuziasmul ; aveam nevoie de o relaxare nervoasă îndelungă și de aceea mă lăsam pradă conjuncturii vegetative (și animalești) în care mă aflam : voiam să fiu singur, să nu cunosc pe nimeni, să nu vorbesc cu nimeni. Era o adevărată fericire pentru mine faptul că aici *mi se impunea* să nu mai gîndesc, să-mi anulez această facultate și să devin un executant docil al unor co-

menzi de cele mai multe ori mecanice. Eram fericit că sunt cu totul gol : mi se ordona să mă trezesc și mă trezeam, mi se ordona să merg și mergeam (mergeam atîția pași sau în modul în care voia acea instanță supremă purtînd numele maiorului Lupu), mi se ordona să mănînc și mîncam (nu conta *ce* și nici nu mă interesa, deși toată armata am suferit de deranjament stomacal și a trebuit să mă internez de cîteva ori la infirmeria școlii), mi se ordona să mă culc și mă culcam. Toate aceste ordine le primeam nediferențiat și cu mare ușurare, fiindcă mi se părea extraordinar ca cineva (o instanță imanentă analfabetă) să mi se substituie sută la sută și să mă anihileze definitiv ca subiect liber ce se autoreflectă procesional pe măsură ce se manifestă. Primeam ordinele și le executam mecanic, fără cea mai mică abatere, astfel că, totdeauna, Lupu îmi încredința mie să car lăzile de cartușe și să le păzesc, cînd mergeam la tragere, încredințat că nu se va întîmpla nici un accident, întrucît îi executam fidel toate indicațiile preventive. Poate că aveam nevoie de mult de această spălare a creierului și am folosit ocazia abia acum. Nu făceam nici cel mai mic efort de gîndire, ștergîndu-mi din minte orice alte legături ; instinctiv înlăturasem și conexiunile afective. Odată, s-a întîmplat să fiu învoit la sora mea într-o sîmbătă și să vină G., iar eu s-o întreb cu cruzime *de ce a venit ;* a fost șocată, neînțelegînd că eram la limita slăbiciunii și mă apăram disperat printr-o abstragere totală (furioasă !) de la orice altă preocupare. Mă uitam la ea și n-o înregistram, nu mă atrăgea deloc, îmi era străină și mă miram de ce se află acolo ; nu fusesem *in-format* (sau mai exact, nu mă auto-informasem) s-o primesc și n-o acceptam fiindcă presimțeam că îmi va întrerupe perioada de liniște. Da, în mod cu totul straniu, în armată (cu toată trivialitatea „sănătoasă“ din jur) îmi găsisem oaza în care puteam să mă odihnesc nestingherit. Îmi prescrisesem în subconștient să profit din plin de șansa ce mi se oferea, indiferent la orice tip de solicitare, de oriunde ar fi venit aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

Există unele lucruri pe care le-am compromis scriindu-le fad sau, dimpotrivă, cu prea mult patetism ; ideal ar fi să încerc mereu, scriindu-le de nenumărate ori, pînă cînd *timpul scriiturii ajunge să coincidă cu trăirea autentică în expresie :* cînd nu reușesc să dau tonul necesar unei bucăți simt imediat ratarea încercării după lipsa de economie a textului : presiunea cuvintelor unele asupra altora nu e firească, rămîne un gol între ele. Încep să scriu din nou și mi se pare că m-am îndepărtat și mai mult de autenticitate ; am o zi rea astăzi, las scrisul și mă apuc să citesc. Aș vrea să scriu cum mă transfer în lectură și cum simt că trăiesc acolo mult mai autentic decît în propria-mi scriitură. Cînd nu-mi iese nici lectura, las totul baltă și mă duc să mă plimb. Nu vreau să mă gîndesc de ce nu-mi iese, mă uit la case, vorbesc cu inși pe care nu-i cunosc, cînd dracu s-a schimbat atîta orașul acesta ? Unde sunt edificiile arhitectonice atît de familiare ? Mai bine mă întorc acasă, plimbarea nu-mi prieste deloc. Mă apuc să scriu și simt, în sfîrșit, că mă aflu în acel punct favorabil de unde pot să *încep*.

Visez ce-am scris ieri despre fisura ce se deschide lîngă mine în situațiile cele mai familiare ; sunt undeva în casa bătrînilor, mănînc nuci și beau must (bătrînul e lîngă teasc aplecat să zdrobească strugurii), mi se pare vag că viața mea are acum privilegiul de a traversa una dintre acele *staze* cînd bioritmul ei atinge o cotă maximă. Nici nu realizez senzația de plenitudine cînd văd cum se conturează în sol începînd de la cotul meu o dungă, o *tăietură* cam de o palmă (se observă bine cum toate straturile au fost întrerupte, *retezate* violent) ce se lărgește treptat, devenind un *gol imens* din care ies aburi calzi și gaze. E aceasta fisura de care suntem obsedați. De care *sunt* obsedat numai eu, căci nimeni nu o ia în seamă ; tatăl meu își vede netulburat de treabă, vecinii benchetuiesc fără habar, iar mai încolo, chiar

Scanned with OKEN Scanner

pe linia demarcatoare (între două cîmpuri semantice ?) sunt unii ce-și construiesc o casă cu acea nepăsare tipică pentru cei care trăiesc în mod mecanic, fără să-și pună vreodată problema de a se îndoi, fie și numai pentru o clipă, în legătură cu propria lor existență. În vis, această falie capătă proporțiile celei de la Orvieto, unde am mers să privesc frescele lui Luca Signorelli din Capella di San Brizio ; exact ca acolo mi se părea că văd reînviind morții cu cosciugele în spinare. Cînd scriu aceste rînduri, simt în nări mirosul de cadavre.

Mă discută în consiliu pe Institut, fiindcă, după spusele lui Papașa „aș fi fugit de la muncă“ (eram în tabără la cules de struguri la Ostrov, exact în perioada cînd trebuia să susțin teza ; profesorul Zissulescu m-a sfătuit să nu mai anunț pe nimeni din Institut, ca să nu fiu din nou blocat cum se mai întîmplase prin bunăvoința vreunui prieten ; îl anunț doar pe profesorul S., comandantul taberei, și plec cu o zi înainte în mașina lui Zissulescu la București prin Călărași). Rectorul este supărat de ceea ce comunică Papașa și merge la P. să afle ce s-a întîmplat. Află adevărul și, reîntors în ședința de consiliu, acesta anunță că „de puțin timp, Institutul nostru mai are un doctor în filologie, este vorba de tovarășul M. care n-a fugit de la munca patriotică, așa cum s-a afirmat aici de tovarășul Prorector, ci a fost învoit de profesorul S. ca să meargă la Universitatea din București să-și susțină doctoratul.“

Vine cu mine la București G. A., o studentă cu un corp statuar a cărei materie pare a fi fost cioplită de dalta unui grec ; mă abordează foarte liber, fără acele complexe ce se stabilesc de obicei între student și pro-

Scanned with OKEN Scanner

fesor. E nepoata unui poet important care a decedat (de opera căruia m-am ocupat în *criticile* mele) și vrea să mă prezinte soției acestuia pentru a-i solicita niște inedite. Intrăm într-un apartament vechi, cu numeroase mobile înghesuite în toate colțurile, cu camere pline de draperii și penumbre. E ambianța soțului actual al doamnei D. B. care este (aflu acum) pictor. Mă surprinde extraordinara frumusețe (conservată la o cotă mereu ridicată) a acestei femei legendare care pare să nu aibă vîrstă ; reținlentoarea și dulceața mișcărilor ei, ce dau expresivitate corpului totdeauna pus în evidență printr-un truc de mare curtezană. Îmi dau seama că bărbații căsătoriți cu asemenea femei se consumă repede. Doamna D. mă privește atentă și nu prea are ce să-mi spună despre postumele soțului ei ; aproape că nici n-o interesează. Fascinația ei mă urmărește și după ce ieșim ; îi spun lui G. A. că m-am îndrăgostit de mătușa ei. Ea e puțin geloasă pe feminitatea activă a acesteia.

Azi, 12 octombrie 1971, ora 12, susțin teza de doctorat în fața unei comisii formate din patru profesori. „A-l aborda pe Ion Barbu e un mare risc. Asumîndu-ne deliberat acest risc, ne-am aventurat într-o *experiență esențială...*" ; după acest *incipit*, încerc să descriu principiile metodologice care m-au călăuzit în elaborarea tezei și dificultățile cele mai mari ce am avut de înfrînt : de fapt, simt că cel înfrînt sunt eu și angajarea aceasta de acum nu e decît un prim pas într-o aventură ce va continua...Închei expunerea printr-o paralelă între Barbu și Blaga (din altă perspectivă decît aceea a lui Vianu) : „Ion Barbu e un poet *închis*, care-și refuză căile de acces dionisiace (le neagă după ce le-a probat), situîndu-se direct lîngă esențe (fără a exterioriza cucerirea lor), față de Lucian Blaga, care rămîne *deschis* prin concepția tragică asupra destinului creator al omului în univers. Situat în piscul cel mai înalt al contemplației, *instruiește*

Scanned with OKEN Scanner

senin eliminînd reziduurile cumulate anterior. Astfel, baricadat în lirismul său axiomatic și oracular, se refuză cu indiferență imitației, fiind un etern izolat. Gestul său liric singular, chiar dacă ademenește, nu poate face școală, căci, în lirica noastră, filonul barbian s-a epuizat pe sine însuși cu un umor nastratinesc. Doar dacă poate fi vorba de o *modă* — aceasta apare artificială și trucată. Imitația fără substanță este o haină ce îmbracă numai vîntul, chiar și atît fiind prea mult. Tinerii poeți care rimează la modul barbian rămîn fără blazon. Prin ei nu se realizează saltul calitativ în poezia actuală, întrucît epigonismul e revolut. Barbu e un semn spre care se poate privi, dar nu un loc pe care să te poți odihni pentru un nou drum. Față de Blaga, care va fi mereu un *catalizator* liric, Barbu va fi un *inhibitor*. Unul va avea continuatori ; celălalt — numai epigoni.“ După aceea, se citesc referatele oficiale ale celor patru profesori din comisia de doctorat. P. mi-a făcut un bine recuzîndu-se și propunîndu-l în locul lui pe C. ; e cel mai la obiect dintre toți, dovedind cunoașterea temeinică a argumentului și o *mișcare* sigură în spațiul poeziei. Deși e foarte lung îl ascult cu atenție încordată. Iată textul referatului său (mi-a oferit generos o copie pentru a avea în vedere observațiile în caz că aș publica teza) : «Teza prezentată de doctorandul M. M., *Opera literară a lui Ion Barbu*, este o lucrare de exegeză. Direcția aceasta, spre care se îndreaptă hotărît interesul cercetării apare din primul capitol „Barbiana“, unde sunt trecute în revistă principalele judecăți critice, emise de-a lungul timpului asupra poetului. Analiza fină și competentă a diverselor opinii (E. Lovinescu, Șerban Cioculescu, Perpessicius, G. Călinescu, Al. Philippide, Pompiliu Constantinescu, Tudor Vianu și în ultima vreme, B. Nicolescu, C. Dumitru, Dinu Pillat) nu urmărește atît să arate cum s-a desfășurat procesul istorico-literar al receptării lui Ion Barbu, cum a oscilat succesiv balanța aprecierii lor în favoarea sau în defavoarea sa, cît exactitatea și pertinența caracterizării unei formule lirice extrem de originale. Nu sunt de aceea trecute cu vederea nici observațiile contestatarilor C. Emilian, Lucian Boz, I. Cantacuzino, Eugen Ionescu, dacă îngăduie,

fie și prin argumentele respingerii o definire mai strîngentă a particularității poeziei barbiene. Deși circumscrie foarte precis obiectul comentariului și se oprește doar la textele în măsură să intereseze efectiv problema pe care și-o pune, M. M. a parcurs cu atenție aproape tot ce s-a scris despre Ion Barbu, neneglijînd investigația istorico-literară minuțioasă. Polemicile purtate de poet, discuțiile în jurul atitudinilor sale au fost cu scrupulozitate reconstituite în toate articulațiile lor ; M. M. scoate la iveală numeroase pagini necunoscute ale lui Ion Barbu din diverse publicații, mărturii și precizări prețioase ; o mare parte a roadelor acestor cercetări sistematice și sagace e trecută în notele copioase care însoțesc lucrarea și în bogata ei bibliografie, expunerea prescriindu-și — cum menționam, — să-și urmărească riguros obiectul. Mai aproape de o „înțelegere" a naturii poeziei lui Ion Barbu aveau să se situeze întîi Șerban Cioculescu și apoi G. Călinescu. Ultimul, în special, ca de atîtea ori, are anumite intuiții fulgurante ale „romantismului gnomic" barbian, dar nu le speculează îndeajuns — crede M.M. Pînă la studiul lui Tudor Vianu, exegeza călinesciană rămîne cea mai pătrunzătoare. Nelipsită de remarci profunde e și suita articolelor lui I. Cantacuzino, deși ele conduc niște observații judicioase către concluzii false. I-a revenit lui Tudor Vianu meritul — constată M. — să spună lucrurile esențiale despre poet. Exegetul a dat descrierea cea mai completă și exactă a operei poetice barbiene, schițînd odată cu evoluția și logica ei artistică. După Tudor Vianu nu s-au mai spus lucruri importante care să schimbe sensibil imaginea poetului fixată de el. Ultimele lucrări exegetice aduc doar în unele direcții un plus de adîncire. După M. M., ceea ce rămîne pînă azi nesatisfăcător în interpretarea operei lui Ion Barbu e scoaterea la iveală a *axului ei interior*. Altfel zis, nu s-a văzut încă bine principiul poetic fundamental care stăpînește această admirabilă construcție și-i dă o rară coherență. Departe de a avea un „caracter fragmentarist", cum era înclinat să creadă Tudor Vianu, tocmai fiindcă nu i-a degajat limpede „sîmburele" ideatic, ea își relevă o ordine ri-

guroasă lăuntrică și o stăruință în a-și urmări fără abatere ținta absolută propusă. A da o asemenea interpretare globală năzuiește M. M. prin lucrarea sa.

Capitolul următor, intitulat „Conceptul poetic", caută să facă a se înțelege care era ideea despre poezie a lui Ion Barbu. Sunt folosite în acest scop afirmațiile poetului cu prilejul unor convorbiri cu Felix Aderca, I. Valerian, Paul B. Marian, precum și diverse considerații ale sale din unele articole, scrisori și confesiuni *(Note pentru o mărturisire literară, Rînduri despre poezia engleză, Poezia lenească, Cuvînt către poeți, Salut in Novalis, Legenda și somnul în poezia lui Blaga, Veghea lui Roderick Usher, Rimbaud, Moréas* etc.).

Ion Barbu — susține M. M. — este partizanul întoarcerii poeziei la funcția ei inițiatică originară, pe care o avea în civilizația elenistică, la „oda pindarică" și rostul ei înalt ; a instrui despre lucrurile esențiale, despre unitatea universului. Acest concept al poeziei l-au avut marii romantici (Novalis, Coleridge, Eminescu, Poe). E vorba de un *romantism gnomic,* cum îl numește comentatorul. Prin ridicarea la adevărurile universale, marea romantică ar birui — după M. M. — subiectivismul romanticei minore și ar regăsi o clasicitate atemporală, eternă, a poeziei. Contopirea cu esențele e un act extatic. Poetul tinde să capteze o imagine globală și primordială a universului, pe care să o facă sensibilă prin *viziunile* sale. Ion Barbu preconizează în artă un nou umanism matematic. Prin extaza poetică, analoagă cu „starea de geometrie", poate fi regăsită armonia nepieritoare a sufletului elen. Despre esențe nu se poate vorbi decît în limbajul „august" al teoremelor. Aici Ion Barbu se întîlnește cu Mallarmé. Dar poetul *Jocului secund* este un „hermetic" — caută să demonstreze M. M. — făcînd o disociere inteligentă între „hermetism" și „obscuritate". Poeziile lui Ion Barbu au un sens precis, tocmai pentru că țintesc să instruiască despre adevărurile esențiale. Glosarea poate adînci și îmbogăți aceste sensuri inițiale, dar nu le poate schimba. Aspectul dificil, impresia de obscuritate vin din maxima concentrare, din renunțare la tot ce e superfluu în exprimare, ca în teoremele lui Gauss.

Scanned with OKEN Scanner

M. M. reușește să configureze într-adevăr conceptul poetic barbian, cu o remarcabilă precizare a tuturor nuanțelor lui și cu o rară putere de sinteză. În capitolul amintit, păreri risipite ale poetului, de multe ori aparent contradictorii sau greu inteligibile, se organizează, se articulează și dobîndesc o veritabilă logică internă. Ceea ce i se poate eventual obiecta exegetului este că acordă — după noi — o prea mare încredere sincerității oricărei declarații a lui Ion Barbu. M. M. refuză să ia act de gustul pentru mistificație al poetului. Dar chiar din textele pe care le citează, o astfel de dispoziție transpare adesea. Punctele cardinale pe harta admirațiilor poetice ale lui Ion Barbu s-au modificat adesea. Odată apare Mallarmé, ca să fie privit cu rezerve ulterior. Rilke, citat cîndva, e uitat pe urmă complet. Despre poeții englezi, dați ca exemplul lirismului absolut, se spune cu altă ocazie că răsfrîng din variația timpului uman „doar acea limfatică permanență botezată pe nedrept spiritualitate din care respiră plictiseala transcendentă". Odată poetului i se acordă o funcțiune de imensă răspundere (instruitor al cetății); altă dată rolul lui scade brusc în importanță, venind abia după cel al Preotului, Învățatului și Luptătorului.

Sigur că în linii mari, lucrurile spuse de M. M. corespund poeticii barbiene. Dar aceasta n-a fost chiar atît de rotundă cum ar reieși din expunere. Ion Barbu era înzestrat apoi cu o extraordinară forță speculativă. Facultatea sa de a-și justifica *à posteriori* inconsecvențele, contradicțiile, izbucnirile temperamentale sau pur și simplu afirmațiile conjuncturale și a demonstra că ele decurg dintr-un principiu inflexibil n-avea iarăși pereche. Exegetul exagerează atunci cînd ia preă în serios orice a spus poetul. În plus, supuse la o mai ascuțită interogație critică, unele din afirmațiile lui Ion Barbu și-ar vădi slaba consistență teoretică. Ce-și mai păstrează oare din echilibrul și „claros"-ul elen indistincția mistică plotiniană și spiritualismul gnostic neoplatonic? Ce rămîne romantic într-o poetică ostilă eului individual și dornică să atragă anonimatul gnomic? Cum poate fi împăcat Poe cu Moréas sau Coleridge cu Euclid? Barbu a făcut-o și M. M. are deplină dreptate să arate aceasta.

Scanned with OKEN Scanner

Împăcarea realizată rămîne însă contradictorie, e mai mult, credem, oscilația unei puternice personalități între impulsuri adesea opuse, decît rezultatul elaborării unui concept poetic de o perfectă rigoare. De altfel, M. M. e conștient de aceasta și precizează la sfîrșitul capitolului că o asemenea construcție posibilă e în mare măsură rodul unei speculații, neconfirmate totdeauna de creația propriu-zisă. Capitolele „Criticul literar" și „Ion Barbu polemist" completează fericit capitolul anterior. Opiniile și atitudinile literare ale lui Ion Barbu sunt acum examinate în contextul vieții scriitoricești române interbelice și al tendințelor care au animat-o. Sunt disociate cu subtilitate accepțiile proprii date de poet tradiției și modernității. Se luminează bine și exact mecanismele adeziunilor și adversităților estetice ale scriitorului. Odată cu întregirea portretului său spiritual, apare foarte vie și poziția literară izolată pe care el s-a situat.

În continuare, M. M. trece la descrierea operei lui Ion Barbu. *Aceasta e partea cea mai originală și mai substanțială a lucrării.* Pornind de la analiza unor poezii, tipice pentru anumite aspecte ale liricii barbiene, comentatorul caracterizează treptat opera autorului. *Elan, Umanizare, Panteism, Pentru marile Eleusinii, Dionisiacă* îi servesc să prezinte ceea ce s-a numit etapa *parnasiană* a creației lui Ion Barbu. *Cînd va veni declinul* o folosește pentru a surprinde filonul *eminescian,* pe care poetul îl continuă. *După melci* și balada *Riga Crypto și lapona Enigel,* excelent analizate amîndouă, îi permit să explice mai concret ce înseamnă „romantismul gnomic" barbian. Pătrunzînd astfel în centrul simbolurilor poetului, explicarea lor e lărgită și adîncită cu ajutorul interpretării, nu mai puțin izbutite a altor două poeme esențiale pentru înțelegerea metafizicei barbiene : *Oul dogmatic* și *Uvedenrode.*

Nastratin Hogea la Isarlîk, Isarlîk, Domnișoara Hus și *Cîntec de rușine* vin să integreze aceleiași viziuni unitare așa-numitul „ciclu oriental". Descrierea operei se încheie cu discutarea poemului *Din ceas dedus...* E prilejul ca să fie lămurit însuși simbolul *Jocului secund* sub semnul căruia stă ciclul cel mai abscons al liricii lui Ion Barbu.

Scanned with OKEN Scanner

Analizele executate cu rigoare și eleganță, într-un limbaj critic concis și sugestiv, converg toate către aceeași viziune unitară : poezia lui Ion Barbu urmărește etapele unei „aventuri a spiritului", relatîndu-le reușitele ca și eșecurile sub o formă inițiatică. Simbolurile, cu care operează poetul, participă necontenit la o ordine tainică a analogiilor universale. Planul uman și cel cosmic sunt într-o permanentă corespondență. Luînd cunoștință de ea, putem reconstitui etapele unei experiențe soteriologice pe care o face prin poezie Ion Barbu. Inițial, el caută o salvare din condiția mărginită a individuației prin extazul dionysiac, adică prin contopirea frenetic-vitalistă cu Marele Tot. Aceasta nu dă însă decît o unitate degradată a Ființei, pentru că o lipește la treapta simplului clocot animalic elementar, („roata Venerii"), de afect. Starea de grație pierdută a întregii făpturi e „increatul", zona „limburilor", condiția în care existența a rămas încă la stadiul „virtualității", precede geneza propriu-zisă. La regăsirea acestui echilibru superior al lumii arhetipurilor pare să se poată ajunge prin asceză. Dar și un asemenea drum se dovedește sărăcitor, „inuman". Ion Barbu respinge pînă la urmă asceza, care sub semnul lui Mercur, spiritul pur, presupune renunțarea la Eros. Calea împlinirii plenare, poetul o descoperă în existența „solară" a Isarlîkului, ultima Grecie. În acest spațiu mitic, un Balcan spiritualizat, strictă ipoteză mentală, Ființa reușește să evite sterilitatea intelectului pur, trăind integral și corijîndu-și tentația către dezordinea impulsurilor instinctuale, prin asprimea sancțiunii „morale", tăria principiului pedepsitor al „justițiarei turcimi". Treptele desăvîrșirii sunt cele indicate în poemul *Ritmuri pentru nunțile necesare*. Prin roata Venerei, sub raza rece a lui Mercur, ocolit însă ca steril, la contopirea cu Soarele. Poezia capătă la Ion Barbu o funcție „catharctică". Fondul dionysiac al poetului se sublimează, întorcîndu-se la formele arhetipale ale Firii, dar pe un drum care nici nu se mulțumește cu spasmul orgiastic vital, nici nu refuză viața, ci străbate calea ascensională către principiul organizator al universului.

Dionysos se unește cu Apollon, aceasta e unitatea „orfică" a lirismului barbian, de care ne vorbește, adu-

Scanned with OKEN Scanner

nînd rezultatele analizelor într-o remarcabilă sinteză, penultimul capitol al lucrării.

Cercetarea lui M. M. se încheie cu un capitol intitulat „Perspectivă" unde se încearcă schițarea locului ocupat de Ion Barbu în poezia română și universală, precum și aproximarea posibilităților de continuarea a formulei sale lirice. Opera poetului constituie o realizare greu de egalat. Foarte puține înfăptuiri de o asemenea rigoare exemplară cunoaște lirica modernă. Rar, în ea, s-a concentrat atîta substanță între-o expresie mai strîngentă și mai pură. Ion Barbu a epuizat o experiență poetică radicală și absolută, dar ea rămîne închisă. Mai departe nu se poate merge. Față de Rimbaud sau Mallarmé, Ion Barbu n-a rămas la o transcendență goală. Dar tocmai pentru aceasta, la capătul experienței sale, poezia se dovedește insuficientă pentru rostul mîntuitor pe care poetul i l-a dat și, ca urmare, a și părăsit-o. Ion Barbu, conchide M. M., ocupă un loc de excepție în harta liricii universale. Exemplul său e unic, dar are o funcție inhibitorie. Baricadat în lirismul său axiomatic și oracular, poetul se refuză imitației. Ion Barbu nu poate avea urmași, ci numai epigoni.

M. M. reușește, mai mult ca oricare exeget al lui Ion Barbu, să descrie structura intimă a operei poetului. În raport cu tentativele anterioare, acesta din urmă e cu adevărat globală și, mai mult, face să apară realmente un ax ideatic al creației barbiene. M. M. ne propune o interpretare originală, îndelung gîndită, nescoasă din ignorarea acelor piese care ar contrazice-o, capabilă să arunce lumini efective asupra unor poezii, versuri sau metafore foarte criptice. E o incontestabilă contribuție, limpezimea problemei sensului feminin al *Luceafărului* din balada *Riga Crypto*... De asemeni, explicarea înțelesului exact dat de Ion Barbu anumitor cuvinte frecvente în poezia lui, ca „increat", „nuntă". Demn de același interes mi se pare și felul cum M. M. interpretează simbolul *Jocului secund însuși*, sau al Isarlîk-ului.

Mai puțin convingător rămîne atunci cînd ține să valorifice sub raport gnoseologic lirica barbiană. Că o

gîndire apropiată de a neoplatonicienilor poate fi favorabilă poeziei, suntem dispuși să credem. Că iarăși, principiul analogiei universale din diverse doctrine oculte sau tradiții esoterice poate fi la rîndul său stimulator pentru mișcarea ideatică a unui poet ca Ion Barbu care lucrează cu simboluri, mituri și reprezentări arhetipale, e neîndoios.

Dar că toate acestea constituie în planul cunoașterii reale supreme adevăruri, legi secrete ale ordinei lumii, generalizări filosofice foarte înalte concordante cu rezultatele științei, refuzăm să credem. E și discutabil, dacă în ordine morală și practică reprezintă un cod acceptabil, fără serioase rezerve. Cunoașterea științifică și gîndirea speculativă în real acord cu ea, nu știu să fi admis vreodată existența unui Logos originar, permanența arhetipurilor, „increatul" ca o condiție ideală a existenței, „făcutul" ca păcat, „extaza" ca metodă de accedere la planul adevărurilor ultime ș.a.m.d.

Aici ne aflăm pe terenul unei gîndiri mistico-religioase, ori că-i spunem „orfism", ori că o numim „inițiere" în misterele eleusine. Comentatorul își asumă însă deliberat riscurile unei asemenea terminologii, voind să se păstreze cît mai mult în planul mitologiei scriitorului. El știe că rămîne discutabil dacă ideistica lui Ion Barbu ne conduce într-adevăr către mari revelații de ordinul cunoașterii și adevărurilor morale. M. M. descrie exact această gîndire și contribuie ca nimeni altul la a ne face să înțelegem opera poetului, arătînd cum simbolurile ei decurg dintr-un anume *Weltanschauung*. Situarea istorică a opticii barbiene, explicarea genezei acesteia ca fenomen social, ca răspuns adus unor probleme de viață, ar fi întregit explicația, arătînd cum acest idealism de coloratură neoplatonică și aspirația spre rigoarea matematică au izbutit să creeze niște strălucite sublimări poetice, menite a echilibra și satisface tendințele care-l născuseră. Lipsa aceasta stă, după opinia noastră, la originea cîtorva contradicții ale interpretării. Așa, de pildă, se afirmă că regimul Isarlîk-ului e prin excelență solar. Dar poemul care deschide ciclul situează cetatea în amurg, iar locuitorii ei se mișcă într-o grea somnolență. Ion

Barbu însuşi va spune că, odată cu aceste versuri, în poezia lui au pătruns „Moartea şi Somnul".

De asemeni, cetatea imaginară trăieşte „la mijloc de Rău şi Bun". Exegetul e silit să forţeze interpretarea spre a-şi menţine afirmaţia că în lumea Isarlîk-ului funcţionează o aspră şi neindulgentă lege morală. Se mai pot cita şi alte exemple.

Sigur că o încercare exegetică atît de temerară cum e cea a lui M. M. riscă să conţină şi inevitabile slăbiciuni. Nu ele însă caracterizează lucrarea, ci dimpotrivă, seriozitatea şi profunzimea interpretării, nivelul înalt la care ea se ridică.

Doctorandul dă dovadă de o solidă pregătire şi de un spirit analitic ascuţit, capabil să scoată dintr-un text literar semnificaţiile lui cele mai profunde. Totodată nu-i lipseşte nici o cu totul remarcabilă putere de cuprindere sintetică.

Lucrarea pe care ne-o prezintă e un exemplu de construcţie critică originală, ingenios închegată şi temeinic argumentată. O menţiune specială merită eleganţa expunerii, proprietatea caracterizărilor şi plasticitatea expresiei, cunoscute şi din alte lucrări publicate ale doctorandului, de o incontestabilă valoare.

Toate acestea îndreptăţesc pe deplin acordarea titlului de doctor în filologie lui M. M.»

După ce ia cuvîntul prodecanul, iar eu mulţumesc tuturor referenţilor pentru observaţiile extrem de folositoare, comisia se retrage cîteva minute pentru deliberare, apoi revine şi mă declară în unanimitate doctor în filologie. Mergem apoi la restaurantul Athénée Pallace pentru a marca încheierea. Membrii comisiei continuă discuţia asupra ideilor din teză. Îi mulţumesc călduros lui C. pentru referatul său atît de serios şi aplicat. Îmi răspunde academic : „Nu trebuie să-mi mulţumeşti atîta, un doctorat e totuşi un doctorat !".

Scanned with OKEN Scanner

Naratorul se laudă în *Intermezzo* I că scrie numai despre el însuși, fără să se prefacă, fără să inventeze nimic. E firesc să credem așa cînd practicăm acest gen de literatură ce folosește persoana întîi și pornește de la un material de viață autentic. Nu este însă atît de sigur că reușim să scriem despre *eu*. Te silești să fii cît mai exact, cît mai sincer (deși sinceritatea nu înseamnă nimic cînd *scrii)* în descrierea spațiului și a timpului (atît a timpului interior, cît și a celui narativ) și observi după aceea că textul a preluat la un moment dat inițiativa și că a început să scrie numai despre El ; n-ai putea să mai fii atît de încrezător în „sinceritatea" lui a „Textului"). Te încăpățînezi să preiei frîiele, intri din nou în prim plan, reușești să obții victoria pentru o porțiune infimă și apoi ai iarăși impresia că s-a petrecut acea derogare, că te-ai abătut de la *textul tău* și că Textul te domină inventîndu-și ad-hoc, pe măsură ce se derulează, acele strategii minime prin care să se exprime în mod autonom. Din aceste răfuieli permanente se naște *iluzia autenticității* ce nu poate dura decît atît cît ne păstrăm atenția trează, cît nu împingem egocentrismul nostru la impudoarea programatică ; durează cît durează pulsiunea scripturală, adică are durata *fragmentului, a secvenței pulsionale*. Fragmentele acestea creează o *poietică a ambiguității,* dedusă din *structura alveolară* a paginii scrise.

Celălalt : *Dacă te gîndesc intens, ai să vezi că întinerești, devii din nou adolescent cum te visezi tu, îți spune ea astăzi și aceasta e suficient ca să începi să șovăi ; nu mai ești atît de sigur că tu nu trebuie s-o iubești deloc ca să rămîi puternic, ca să rămîi tu însuți.*

Scanned with OKEN Scanner

Mă descopăr și mă formez *ca subiect* în primul rînd în raporturile mele erotice ; aici are loc solicitarea maximă în procesul de auto-cunoaștere, ca și punerea în probă a calităților afective, a *sentimentelor.*

Celălalt : *În clipa cînd ea se apropie de umărul tău, te simți atît de slab, atit de neajutorat ; parcă ar trebui să treci cele mai grele probe și nu știi dacă vei fi în stare. Simți că totul depinde de ceva infim, de un simplu gest, de un fir, de o vibrație a aerului dintre corpul tău și al ei. Sunteți unul după altul ca din întîmplare și luați cunoștință de aceasta încet, cu acea lentoare tandră a fiarelor ce se pîndesc îndelung pînă să se devoreze cu cea mai feroce cruzime. O simți cum stă la pîndă cu ochii mijiți, privindu-te secret prin lama genelor cvasilipite. Te privește și se bucură intens de slăbiciunea de care dai dovadă. Se bucură, dar îi e și teamă ; știe că îi este interzis să te spioneze și înțelege perfect că dacă ai descoperi-o spionîndu-te în acest moment de pierdere, ai respinge-o definitiv și irevocabil. Chiar în acest secret al slăbiciunii tale* pe care *ea îl deține stă toată forța ei ; intuiește că tu ești atît de fragil numai cu ea. De aceea are răbdare să aștepte înaintarea imperceptibilă a corpurilor unul către altul ; trebuie ca ele să fie lăsate în pace să se apropie treptat și cu mii de precauțiuni pînă să se recunoască și să atingă pe căi proprii acea tensiune profundă a contopirii. Ea știe să aștepte ; e vorba de o așteptare învățată prin instinct. Niciodată nu ați intervenit prin cuvînt în acest limbaj secret al corpurilor. Fiecare a simțit pericolul ce venea dinspre cloaca retorica) amoroasă a discursului lingvistic și v-ați ferit să căderi în capcană. Aici e un teritoriu în care se accede în tăcere, puritatea nefiind posibilă decît în spațiile tăcerii. Există un ritual erotic restrictiv pe care îl traversezi ca să te purifici, după cum există o senzualitate pudică care exorcizează sentimentul.*

Scanned with OKEN Scanner

Situat în banalitatea camerei de lucru, el se observă în postura de subiect ce scrie despre *cum* scrie ; e atent la toate impulsurile accidentale sau provocate prin care poate să întreţină curiozitatea ta, cititorule, care nu ai altă treabă acum decît să scormoneşti în puzderia de *urme grafice* rămase pe suprafaţa albă. Nu te apuci să citeşti decît dacă ai o minimă garanţie că aici e vorba de *tine*. Continui lectura numai în măsura în care aceasta se referă şi la subiectul care *eşti* ; tu te cauţi într-un subiect cît mai real, dezbrăcat de convenţionalitatea prozei tradiţionale, golit de tot felul de subterfugii, mai mult sau mai puţin simbolice, de tot felul de aluzii, mai mult sau mai puţin străvezii, şi nu vrei să te laşi sedus decît dacă subiectul scriiturii ţi se *livrează* total.

Cad pe finalul *Simfoniei a II-a* de Rahmaninov şi sunt zguduit de profunzimea muzicii ruse ; în fond, sufletul rusesc tinde să releve un subiect contorsionat în loc să exprime o individualitate. Dostoievski nu face altceva decît să sondeze propriu-i *eu abisal* ipostaziat în atîtea variante demonice. Demoniacul apare ca expresie a unor sentimente în exces atunci cînd sentimentul trebuie transgresat în altceva la naturile prea dotate sentimental. Nu întîmplător Gib Mihăescu va scrie romanul *Rusoaica*.

Răsfoiesc un caiet-jurnal din adolescenţă. Mă uimeşte să constat că extrasele din lecturi urmează aproape exclusiv o unică direcţie ; se reţin doar acele fragmente unde scriitorul sondează subiectul (personajul) în zonele secrete, în limburile celei mai pure intimităţi, de aceea abundă citate din Stendhal şi Flaubert. Orice subiect se exprimă cel mai plenar în discursul amoros, unde inau-

Scanned with OKEN Scanner

tenticitatea e mai ușor de depistat. M-am format spionîndu-l pe Julien Sorel din *Le rouge et le noir*, am adulmecat arcanele benefice din *L'éducation sentimentale*, dar m-am confruntat și cu acelea malefice din *La tentation de Saint-Antoine*. Julien Sorel e inautentic întrucît nu implică direct versantul autobiografic al instanței auctoriale, pe cînd Flaubert se introspectează pe sine ca subiect în toate personajele în care se dedublează și se recunoaște pînă acolo încît poate să spună firesc „Madame Bovary c'est moi !"

A doua zi, merg la Facultate să-l rog pe decan să-mi dea voie să iau afișul mare de pe grilajul liftului, unde se anunța data susținerii tezei mele ; îmi place să conserv asemenea „documente". „E al dumitale, dacă nu cumva l-a luat altcineva !" Nu-l luase. În timp ce-l desfac cu atenție să nu se sfîșie, trece criticul S.V. și, fără să mă salute, se uită cam încruntat la afiș. Aflu apoi că a venit la decanat să solicite să i se recunoască absolvirea Facultății ; e pe cale să devină redactor-șef la o revistă literară și i se cere să aibă studii terminate ; trebuie, însă, să-și mai dea niște examene și să-și susțină lucrarea de diplomă. (Se pare că unii profesori din timpul studiilor — și ei fără studii terminate —, nu i-ar fi trecut notele în catalog sau în carnet : nu-l interesa pe S.V. atunci să termine Facultatea din moment ce el trasa maiorescian direcții în critică.) Îmi imaginez că i-a căzut ca un cui în stomac afișul cu pricina. *Notă :* Cam peste un an, voi afla de la A.D.M. că Facultatea nu i-a satisfăcut solicitarea (nu se putea găsi nici o formă de falsificare a adevărului : examenele trebuiau date !) și atunci a apelat la ministru, care, printr-o dispensă specială (în urma activității sale literare „ieșite din comun" ; e curios cum de nu s-a găsit un ministru să-i confere și lui Eminescu o asemenea „dispensă", dar pesemne că pe atunci nu se practicau

Scanned with OKEN Scanner

„metodele moderne"), i-a acordat diploma de absolvent al Facultății de Filologie, fără să-și mai dea examenele restante.

Mă duc la editură pentru cartea de critică ; redactorul, un tip subțire, trecut de cincizeci, uneori plin de scrobită mansuetudine și exagerată atenție față de interlocutorul care-i ești (se vede că vrea să vină către tine, să se acomodeze cu modul tău de a gîndi ; face aceasta cu naturalețe, voind să pară la fel de tînăr), are alteori puseuri de moftangiu aristocraticesc ; ar vrea să-ți dea sfaturi fundamentale dar se vede că n-are idei și nu se pricepe și atunci o dă (precum coana Chirița) pe un citat. franțuzesc din La Rochefoucauld sau din Renan. Admir pe acest *homme d'esprit*, dar simt cum pierd timpul, căci asemenea citațiuni nu au nici o legătură cu *Creanga de aur* sau cu *Joc secund*. E neîndoielnic un om fin și pare capabil să înțeleagă orice problemă ; conversația pedanticească trădează, însă, imediat, formația sa de intelectual din secolul XIX.

Intermezzo I (1984) începe și sfîrșește cu descrierea fotografiei protagoniștilor (desenate în pagină prin cîteva linii) ; conține o materie fluctuantă compusă din instantanee, *flash*-uri, tușe, racursiuri ce vrea să instituie o *poetică a fragmentului*. Tehnica jurnalului este reactualizată tocmai în vederea atingerii *autenticității scriiturii*, postulat ținut în atenție în permanență prin teoretizările abundente din corpul romanului. Această deschidere românească e în consonanță cu căutările febrile ce au loc înlăuntrul unui gen ținut închis secular de *dogma epicității*. Dar „scriitura fragmentară" au probat-o deja, printre alții, Wittgenstein și Barthes.

Scanned with OKEN Scanner

După ce recitesc fragmentele în care apar Olga, Marina, Candida, E., Victoria, A. etc., deduc că trăiesc cel mai intens cînd cineva manifestă interes pentru persoana mea. *Atenția* aceasta, acordată de diverse partenere „amoroase", m-a impulsionat, m-a făcut să ies din absență și să intru în competiție : în același timp, această „atenție" era o mărturie, un semn de recunoaștere că eu *sunt*, că exist *(acum în acest moment cînd ele se uită la mine aprobator)* și că *l'Autre* are nevoie de prezența mea pentru a-și confirma propria-i existență.)

Celălalt : *Nu mai scrii, nu mai citești, nu mai gîndești ; ești absorbit de ea, te-ai predat cu arme și bagaje : nici o curiozitate nu-ți dă ghes să ieși din starea de somnolență în care zaci complăcîndu-te fără jenă de ridicol. Nu vrei să mai lupți, ai pierdut simțul luptei și al cavalerismului ; nu faci altceva decît să sugi precum Falstaff din propria-ți grăsime. Te-ai transformat într-o ființă domestică, aștepți să fii adulat și excitat de mici vanități pe care ți le cultivi conștient. Observi mulțumit cum te lași să aluneci încet dar ireversibil spre un versant ce nu te reprezintă, ești capturat cu totul, ți s-a înmuiat orice rezistență, ți s-a retezat orice violență, ți-a dispărut orice orgoliu.*

La seminar voiam să fiu mai citit decît ceilalți ; de aceea mă cufundam în biblioteca Academiei și veneam cuirasat cu lecturile cele mai recente, încît pînă la urmă nu-mi rezistau, mă urmau doar pînă la un punct apoi rămîneam singur. Nu-mi plăcea că ei (colegii) se predau prea repede. Cînd nu mă mai aflam în competiție, mă

Scanned with OKEN Scanner

plictiseam ; și apoi eu voiam să seduc, să fiu recunoscut de ceilalți ca învingător. Dezamăgit de ușurința victoriei, la sfîrșit mă simțeam frivol și slab.

(Fragment răzleț din Intermezzo I)

Mă întîlnesc cu profesorul A. D., care îmi spune că mi-a întocmit referat pozitiv în cadrul comisiei de validare a doctoratelor, după ce M. D. a refuzat să-l facă. „Nu ești iubit" îmi mai spune el. Da, nu sunt iubit, privirea mea nu cunoaște înmlădieri umile de devotament prefăcut ; nu cunosc strategiile salamalecurilor și ale prosternărilor. Eu *nu dau ca să mi se dea, ci dau fiindcă trebuie să dau* și aștept să mi se dea dacă merit și nu ca o răsplată.

Exact în momentul cînd am terminat lucrul la cartea *Critice II* și aceasta ar fi trebuit să intre „pe șine", cum zice directorul editurii, am surpriza să aflu că redactorul (cu care începusem să mă înțeleg), se dezice de tot și nu mai vrea să semneze referatul ; acum susține că deși l-a citit pe *sir* (chiar așa !) James George Frazer cu faimoasa lucrare *The Golden Bough*, nu a priceput filonul „inițiatic" pe care-l propun în interpretarea *Crengii de aur* sadoveniene. În sfîrșit, cum nu e nimic altceva de făcut, directorul editurii îi cere un referat extern aceluiași C. (care fusese referent și la teza de doctorat) ; e favorabil și cartea se trimite la tipografie fără numele redactorului „neinițiat" în caseta tehnică.

Scanned with OKEN Scanner

Descopăr un bilețel de la E. din perioada primei studenții ; e vorba de acel moment greu cînd ea se folosește de mine pentru a reuși să contracteze o căsătorie din interes cu un pitecantrop ; găsesc și notele de la întîlnirea cu soțul ei. (Iată bilețelul, scris de ea cu creionul : „Vino marți 25 III 1964 în fața cinema Union, ora 17, ca să discutăm ceva f. important pt. noi. Emilia. P.S. Scuză-mă că n-am venit sîmbătă, am să-ți explic de ce, sper să-mi dai dreptate.“) Am de gînd să le consemnez aici, divulgînd toată promiscuitatea. Ezit cîteva zile în șir ; ar fi ceva atît de dezagreabil față de ceea ce am scris despre ea în *Intermezzo I*. E. se apără bine în vis : suntem undeva pe un cîmp mai mulți și este în mod bizar și E. Nu-mi dau seama în ce etapă a vîrstei. Deodată vine G. și-mi povestește că ele au jucat nu știu ce joc și că fiecare, cînd învingea, avea dreptul să ceară ceea ce voia de la învinsă. Atunci E. i-a cerut lui G. să-i permită un lucru „care m-a cutremurat de gelozie“ — spune G. — : „aș vrea să mă culc cu M.“. Mă trezesc amuzat din acest vis, fiindcă înțeleg că E. are dreptate și că nu trebuie să divulg nimic nimănui din discuția avută cu soțul ei pe data de 25—III—1964.

În copilărie nu prea aveam curajul să deschid gura și să articulez cuvintele în fața celorlalți ; mi se părea că orice încercare în această direcție nu putea să ducă decît la un eșec și că niciodată n-am să pot să mă exprim cu ușurință. Cînd am înțeles că voi fi mereu ironizat sau imitat de un altul, că totdeauna voi întîrzia să spun ceea ce de altfel gîndeam cu mult înaintea lor, am avut o stare de furie și am decis să fiu necruțător ; nu mai acceptam să mă las descoperit cu răspunsul și atacam eu primul, folosindu-mă de limbaj ca de un bisturiu tăios pe care îl manevram cu repeziciune, răsucindu-l de mai multe ori în carnea victimei. Am constatat că m-a părăsit brusc tracul acela și am început să am replică promptă la orice solicitare venită din partea oricui ; din copi-

Scanned with OKEN Scanner

lul sperios și tăcut m-am transformat într-o obrăznicătură, lăsînd mereu impresia agresivității, cînd, de fapt, eu mă apăram de timiditatea ce mă blocase o bună parte a copilăriei. Știam că nu pot să mă exprim stereotip pentru că eu simțeam altfel ; nu aveam acea vulgară curiozitate lingvistică a copiilor de vîrsta mea, nu îndrăzneam să pronunț anumite cuvinte, și aceasta nu pentru că îmi interziseseră părinții să le folosesc, ci pentru că mi se părea că în cuvînt se află ceva cu totul *dăunător* existenței și ființei mele, ceva care mă îndepărta și mă trăda în ceea ce eu aveam mai *pur* în mine ; această stare de puritate mi-a fost implantată de mama care s-a apropiat cu sfiiciune de copilul ce eram, ocrotindu-mă de toate acele elemente obscene care îmi provocau o spaimă terifiantă. Puritatea ce mă poseda atunci îmi procura neputința de a mă manifesta frust la contactul direct cu realul ; mă feream din instinct, făceam o eschivă spontană, închizîndu-mă în starea de mutenie. De aceea, pentru multă vreme, colegele de școală m-au poreclit „Mutul“ (ca în Marin Preda), ceea ce nu mă supăra, ci, dimpotrivă, îmi crea o bucurie neînțeleasă : mi se părea că ele știau de ce nu pot să vorbesc.

G. povestește un episod legat de copilăria ei. „Îmi amintesc cum, într-o primăvară, la baltă, am rămas îngrozită de ceea ce s-a întîmplat. Unul din flăcăiandri, cel mai zburdalnic și mai hojmălău, s-a lăudat într-o zi către fetele prezente, toate mai mari ca mine cu optzece ani, că el le ghicește de ce culoare sunt veșmintele lor cele mai intime. S-au roșit evident cînd au auzit vorbele nerușinate, dar apoi li s-au aprins ochii de o strălucire ciudată și au spus că sunt de acord cu acest joc, dar că dacă nu le ghicește la toate sau, mai precis, cînd, pentru prima dată nu ghicește, ele au dreptul să-l pedepsească cum vor. Eu m-am făcut mică și m-am ascuns ca un iepure de rușine și frică, trăgîndu-mi rochița

Scanned with OKEN Scanner

cît mai strîns în jurul picioruşelor, deşi acum îmi dau seama că eu nici nu intram nî discuţie şi că ei se jucau fără să ţină cont că eu eram de faţă. Jocul începe. Băiatul acela spune fără perdea : «tu, Mihaela, îi ai roz cu trandafiri» ; o fată rămîne perplexă aproape cu gura căscată, surprinsă că era adevărat, voind mai întîi să se supere şi să-l insulte dar pe urmă se răzgîndeşte şi-i dă un ghiont, ceea ce era un mod de a recunoaşte că ghicise. «Tu, Aristiţa, îi ai albaştri cu volănaşe». Aceleaşi gesturi, acelaşi ghiont şi jocul continuă. «Tu îi ai de finet, model gogoşari, tu îi ai roşii, tu negri» etc. Se vede că în tot timpul cît se jucase cu ele (se încăieraseră prin iarbă şi se luptaseră aşa cum se bat băieţii cu fetele în pragul cunoaşterii erotice) acel băiat nu făcuse altceva decît să se uite bine la ceea ce aveau fetele sub poale. Pînă la urmă s-a găsit una mai urîţică pe care din întîmplare n-o spionase şi n-a ştiut să spună. Atunci ele s-au strîns împreună şi-au şoptit îndelung cum să-l pedepsească. Tot şoptind şi rîzînd, le-am văzut la un moment dat cum arătau cu degetul spre mine ; mă descoperiseră înfricoşată de lipsa lor de pudoare, zgribulită într-o margine, tăcînd mîlc. Le-am văzut că s-au simţit descoperite ; jocul lor era deci interzis, nu trebuia să-l ştie ceilalţi, m-au adătat cu degetul cu intenţii răutăcioase, se vedea din sticlirile ochilor. L-au chemat pe băiat la ele şi i-au spus ceva. Acesta iniţial n-a vrut să accepte ce voiau de la el, dar cum au insistat, s-a apropiat de mine, eu priveam tot mai îngrozită şi a vrut să-mi ridice rochiţa. O ţineam cu amîndouă mîinile strînsă bine să nu poată să fie trasă în sus, decît dacă ar fi fost sfîşiată. Mă rugam în acelaşi timp de ele să mă apere dar Caterina, cea care mă lua în braţe în fiecare zi şi mă săruta (era de ajuns ca eu s-o chem «Caterina, vin de leagănă fetiţa !» şi ea alerga imediat şi mă legăna pînă adormeam, ba chiar se certa cu sora ei care din două să mă legende), a continuat să rîdă, să se amuze mai departe, tocmai de mişcările mele de apărare, privindu-mă cu alţi ochi, reci, împenetrabili ; mă miram cum de s-a putut schimba attî de mult. Nu mai era nici un raport de afecţiune între mine şi ea ; parcă devenisem rivale, parcă aveam de trecut o probă numai

Scanned with OKEN Scanner

a mea și pe aceasta trebuia s-o trec singură, să găsesc forța necesară ca să pot să ies din încurcătură. Băiatul acela se prefăcea doar la început că-mi ridică rochița, ca ele să poată rîde cît mai copios de îndîrjirea cu care mă apăram. Văzînd că nu-l slăbesc, a încercat mai serios și eu am avut intuiția că nu mai era vorba doar de o joacă ; atunci m-am repezit cu dinții și i-am înfipt adînc în mîna lui, am țîșnit în picioare și am zbughit-o urlînd și strigînd și nu m-am mai oprit din plîns decît în brațele mamei. N-a reușit să mă potolească toată ziua și, la toate stăruințele ei, nu i-am spus niciodată ce mi s-a întîmplat. Ceva trebuie să fi înțeles ea, dar destul de vag, după ce a observat că nu o mai chemam pe Caterina să mă legene iar atunci cînd apărea la noi în curte pentru vreo treabă, eu mă ridicam și îi întorceam spatele fără să-i mai adresez nici un cuvînt. Nici ea nu a îndrăznit să mă forțeze să-mi schimb atitudinea ; n-a vrut să se trădeze că într-adevăr ceva avusese loc între noi două (între ea care era aproape fată de măritat și eu ce urmam clasa a doua primară), ceva de natură să ne facă să nu mai avem raporturi obișnuite. E ciudat că eu îi port aceeași ranchiună și azi și dacă o întîlnesc pe stradă cînd merg la părinți, îi întorc spatele și o ocolesc cît pot. Nu-mi dau seama de ce mă comport astfel, dar simt că nu am altă cale. Poate că atunci am fost bruscată în pudoarea mea de copil și atitudinea lor atît de dezabuzată față de un mister al feminității, al feminității mele ce se forma încet și tainic, m-a determinat să înțeleg mai repede anumite lucruri pe care era normal să fi așteptat să le fi «înțeles» mai încet, adică atunci cînd mi-ar fi sosit «vîrsta»".

Am scris paginile de mai sus după ce G. mi-a povestit și apoi i le-am citit. E curios că ea mi-a spus că *nu* aceste lucruri pe care le-am scris eu mi le povestise sau că oricum *nu vrusese* să spună asemenea lucruri, că există ceva *neadevărat* aici, deși nu se poate spune exact

Scanned with OKEN Scanner

ce anume. Deci, pe măsură ce am derulat episodul acesta atît de clar în pagina scrisă, undeva a intervenit o *lunecare* a scriiturii spre ea însăși, cînd n-am mai putut să scriu ce trebuia sau ce era „adevărat" și atunci s-a petrecut falsificarea. O pun să scrie ea toată scena. O scrie, o recitește apoi rupe foile. „E imposibil să prind acel secret. Mai bine să lăsăm varianta ta falsificată !". De fapt, mai tîrziu mi-a povestit altă variantă din care reieșea cu totul altceva ; ea și cu o prietenă a ei la fel de mică s-au simțit umilite atunci fiindcă în jocul acela, nu tocmai nevinovat, nu le-a băgat nimeni în seamă, și că de ce băiatul acela nu s-a interesat și de ele. S-a și răzbunat seara, mergînd ca o pîrîcioasă la mama fetelor : „Uite, tanti, Caterina, Tanți și Lili stă să le vadă băieții chiloții" și a așteptat cuminte ca fetele acelea, prietenele ei mai mari, să fie strașnic pedepsite de mama lor.

Celălalt : *O simțeai cum i se schimbă mersul, cum șovăie între a vrea ceva și a se rușina să o facă ; parcă se împiedica de o barieră nevăzută dar își revenea, își revenea față de ea însăși, nu te privea direct, îi tremurau pleoapele imperceptibil însă puteai să constați acea strălucire provocatoare a privirii, acea intensitate pulsatorie a întregii ei ființe. Se dezbrăca în mare grabă, își smulgea ciorapii și și-i arunca apoi se ascundea lîngă tine, se lipea de umărul tău ; avea o furioasă grabă în această operație a dezbrăcării, încercînd să o surprinzi cît mai puțin posibil goală ; era aici un* interval *infim dar esențial în care ea știa că se manifesta mai vie ca oricînd și nu voia să o vezi așa : era momentul acela secret cînd subiectul cedează, se dezvăluie,* înflorește *insesizabil cît ai bate din ochi, apoi devine opac, impenetrabil.*

Scanned with OKEN Scanner

Aproape simultan cu susținerea doctoratului îmi apare al doilea volum de critică ; e a patra carte publicată (alternînd cu poezia) a doua de critică. Continuînd „Ideile formatoare" din *Critice I* (1969), încerc să decriptez structurile arhetipale și să reperez modelele literare incluse în opera unor Heliade, Blaga, Barbu, Sadoveanu, Voiculescu, Hortensia, Marin Preda. Mi se pare firesc ca orice literatură să-și exploreze cu atenție *substraturile mitice* pentru a putea să-și facă prezentă marca proprie în catalogul „universalității", de aceea, în această fază, mă las bîntuit de topologia arhetipurilor literaturii române. Mi se pare aberantă afirmația cuiva despre Sadoveanu ; că întîi trebuie să așteptăm să fie recunoscut ca scriitor universal de către alții și apoi să vorbim de universalitatea lui. Cum „să așteptăm" ? Desigur, orice cultură este (și trebuie) împinsă spre realizarea acestui deziderat de atîția factori interiori, dar nu înțeleg ce înseamnă „așteptarea" aceasta. Există oare o instanță transcendentală ce-l va universaliza pe Sadoveanu fără ca să fie nici măcar tradus ? Problema universalizării (cînd sunt atinse acele minime cote de valoare ce omologhează artistic operele aricărui popor) cred că se reduce, în ultimă instanță, la *sincronizarea difuzării valorilor ;* nu o difuzare pe ușa de serviciu, prin niște traduceri de mîna a patra ; depinde *cînd, unde* și *cine* semnează o traducere pentru a fi receptat pe plan universal. Nu cred că Eminescu putea să devină poet universal prin publicarea unor traduceri semnate de Mite Kremnitz (de care se îndoia poetul însuși). La fel, în cazul lui Sadoveanu, trebuiau traduse imediat, în limbile principale, capodoperele sale *Creanga de aur, Baltagul, Frații Jderi.* Acestea ar fi comunicat lumii un ethos și un *topos* cultural de care nu se putea să nu se țină cît de cît cont la împărțirea dreptului nostru la universalitate ; *drept* care, odată cîștigat, ar fi permis apoi îmbogățirea și nuanțarea. Ne tot întrebam de ce Eminescu nu figurează în lucrarea lui Albert Béguin (*L'âme romantique et le rêve,* 1939) sau de ce Arghezi, Blaga, Barbu, Bacovia nu intră în sinteza lui Hugo Friedrich (*Die Struktur der modernen Lyrik,* 1956), dar, în schimb, compensativ suntem cunoscuți universal prin

Scanned with OKEN Scanner

mitul lui Dracula. Se pare că Dracula a știut să se *difuzeze* prin mijloace mai eficiente (cronicile despre ale sale *gesta* circulau în germană, slavă, turcă, încă în timpul vieții *autorului).* Către universalizare trebuie să mergi singur și să nu aștepți să te nimerască aceasta din întîmplare.

Curios ! Întorcîndu-mă de la C. spre B. după ce am vorbit cu G. la telefon, în tren a stat în fața mea pînă la Cernavodă o fată ce semăna perfect cu ea cînd era studentă. Ochii la fel de expresivi și mari, cercetîndu-mă lacomi pînă în cele mai profunde fibre și lăsîndu-se cercetați, în același timp, cu neascunsă sinceritate ; la privirile mele mai iscoditoare tresăreau speriați. Avea buze cărnoase, arcuite ascuțit, conturînd un pliu în colțul gurii ce se înroșea intermitent la un aflux mai mare de sînge ; atunci i se înroșeau și pometii, chiar se observa aceeași încordare a mușchiului maxilarului. Aceiași sîni trufași, trași cît mai sus. Mă urmărea parșivă între somnul ce-i dădea tîrcoale și curiozitatea de a continua *duelul* privirilor cu mine. Am provocat-o așa cum procedam în adolescență : cine rezistă mai mult fără să-și plece pleoapele. Învingea cînd ea, cînd eu și asta ne făcea să ne amuzăm ; totul numai din priviri, fără un singur cuvînt.

Celălalt. *Cu ea devii viu, simți că trăiești ceea ce credeai că-ți va fi refuzat ; că niciodată nu te va iubi cineva* pentru tine, *cineva care să merite. Cu ea te simți liber, nu mai există apăsarea că nu ești întreg, că nu vei fi niciodată întreg. Pe această regăsire în ea, în corpul ei*

Scanned with OKEN Scanner

sfios, în mîinile ei subțiri ce te înconjoară înfrigurate, în mirosul acela de pîine proaspătă al trupului ei curat, te simți întreg și puternic.

Discursul îndrăgostit este prin excelență *vorbit;* nu *ceea ce fac* eroii îndrăgostiți contează, ci *ceea ce spun,* ceea ce *își spun,* de aici deteriorarea acestui discurs și degradarea în *melodramă.* De la *Dafnis și Hloe* la *Suferințele tînărului Werther* și pînă la *Love-story* se poate urmări cum are loc perpetuarea acestui model amoros, aproximativ în aceleași forme de expresie. În *Celălalt* se cade în melodramă pentru că limbajul a rămas stereotip. Ce mă interesează acum e să descopăr de unde vine iritarea cititorului avizat față de această îndrăzneală a discursului îndrăgostit de a nu renunța la limbajul melodramatic atît de vetust.

La ședința de azi a cenaclului „G. Călinescu" a fost multă lume, unele persoane au venit din afară, fiindcă era anunțat că va citi C. S. Acesta e un băiat taciturn care nu se străduiește deloc să fie luat în seamă, stă mereu în expectativă, parcă e în permanență adormit. Citește un ciclu cam lung intitulat *Isail și Maria.* Vorbitorii remarcă noutatea formulei de acum a poetului ce vrea să renunțe la tonul prea solemn prezent în textele anterioare, tinzînd către o viziune mai ludică, la marginea parodicului. Selectez cîteva secvențe: „1. *Isail a făcut din nisip o femeie / și a strigat către: / Astupați-mi simțurile / în fața mea bărbații să moară / bătîndu-se cu săbii de lemn. 2. Tu însinguratul / tu mototolul / tu gloriosul / tu nimicul din esența nimicului / frumosul și arțăgosul meu numen. 3. Vino blîndule / dragule surdule / simplule orbule/ lupule prostule / frumosule al-*

tule / mototolule vino. 4. Cetatea de stofă / pictată pe-o cofă / cu sînge de cal / la coapse egal / cu o capră brună / pe sub clar de lună. ... 6. Maria peştele prea-frumos / care se-nchina dimineaţa la coarnele mării. / Isail se face funie de nisip şi coboară / în ochiul apei amniotice. / Capre negre şi stele de bumbac pasc / în cer ţipetele păşunii. 7. Auzi? / o lume străină / se plimbă prin ochi / şi istoria urlă-ncontinuu / amiroase / amiroase. /.../ 9. După ce inima / i-a fost azvîrlită la păsări / i-au fost tăiat trupul în bucăţi / să nu se mai cunoască / dacă a fost bărbat / sau femeie. 10. Adu-ţi aminte de îngerul şchiop / care se plimba dimineaţa prin / canalul de sînge se scurge / pe sub oraşul adormit. 11. Ar fi timpul să pleci / merinde ţi-am pregătit / lapte dulce ţi-am turnat în ochi / hei, ar fi timpul să pleci / şi Isail dormea mai departe. /.../ 15. Pe Isaïl nu-l atingeţi! / slab dacă este singur şi gol / nostalgic surîzînd lîngă mare / el e numenul nostru putrezind. /.../ 17. Stă Isail cu faţa în sus / şi nu ştie nimeni / dacă este mort / sau dacă doarme. / Toţi s-au strîns în faţa casei / şi aşteaptă tăcuţi. /.../ 20. (Postumă) Biciuindu-l îngerul biciundu-l / oricît de urît / craniul meu / va înfrumuseţa gloria pitecantropului". (Notă. Nu ştiu ce s-a întîmplat cu acest poet ce promitea să nu se piardă sub crusta cotidianului.)

Sunt la Poarta Albă. Am terminat de săpat grădina şi m-am plimbat cu G. prin livada cu vişinii alb înfloriţi. Elevi şi eleve sburdă behăind în jur. Nu ştiu ce să mai fac. Nu au trecut decît două zile şi mă plictisesc; G. a simţit că vreau să plec dar e orgolioasă, nu vrea să spună nimic. De altfel, am ore la facultate mîine după-amiază. Am mîncat nişte conserve de peşte (produsele de bază în „oraşul" P. A.) pe care le-am udat cu Murfatlar alb din crama liceului (e drept că se simte cam tare metabisulfitul abundent cu care a fost tratat de domnul Talpă). După ce ne-am culcat, nu a trecut

Scanned with OKEN Scanner

mult timp și deodată am simțit că G. frige ; literalmente frigea ca o sobă de teracotă încinsă la maximum. Nu am făcut caz la început crezînd că poate e ceva trecător, dar temperatura corpului ei a crescut continuu. Am aprins lumina și i-am pus termometrul, deși ea spunea că nu are nimic. Halt ! Avea peste patruzeci de grade, am fugit după doctoriță, a venit repede, i-a făcut o injecție și am plecat imediat cu salvarea la spitalul din Medgidia. Cînd am ajuns acolo G. a fost cuprinsă de frisoane ; îi clănțăneau dinții și trebuia s-o strîng cu putere în brațe ca să-și întrerupă tremurăturile. A rămas sub observație două săptămîni, fără să i se dea un diagnostic precis. Am stat cît am putut împreună cu ea și apoi am plecat la Slatina ca să-și revină. E teribilă, își comandase să se îmbolnăvească mortal findcă simțise că voi pleca a doua zi.

Toți copiii de pe strada noastră mergeau la „crîng". Era acesta un ritual primăvăratec ; în prima duminică călduroasă din aprilie, ne strîngeam și porneam în cete, băieți și fete către acel spațiu chemat astfel, cu acea sintagmă plăcută de către toată lumea. Trebuia să coborîm și să urcăm de mai multe ori, nu degeaba strada noastră se numea strada Văilor ; mai întîi coboram pe la Lica sau pe la Avram pînă la cele două fîntîni, apoi traversam gîrla și urcam dealul ; am fi putut să mergem și pe vale, paralel cu gîrla, dar nu ne plăcea să mergem așa, voiam să simțim vîntul de primăvară cum ne arde obrajii cu mușcătura încinsă și să fim mereu la înălțime, să putem privi nestînjeniți cerul albastru, atît de albastru atunci. După ce străbăteam primul deal, aproape doi kilometri, coboram din nou și traversam iar pentru a urca un alt deal și astfel acest lucru se repeta cel puțin de trei-patru ori. Nu mai vorbesc de dificultăți : gropi, pietroaie, mărăcini, apa cîteodată crescută prea mult, alunecam, cădeam, ne udam etc. Toate acestea aveau rolul de a face *drumul* cît mai anevoios și mai

complicat, cît mai lung posibil. Pînă să intrăm în crîng, trebuia să trecem atîtea probe calificante, să traversăm un adevărat labirint. Apropierea de crîng ne era anunțată de verdele compact al lucernii lui Zbîrlea, ce ne lovea privirea. Apoi aceeași apă, numită de noi cu un termen anonim gîrlă, ne conducea către intrarea în pădure. Aici erau două căi : sau să urmezi poteca din stînga rîului care era mai îngustă și mai sălbatică, pe acolo și pădurea fiind mai deasă și mai întunecoasă ; sau să urmezi cărarea de pe malul drept, care nu mai era o simplă cărare, ci chiar un drum mai larg pe care putea să încapă și o căruță cu cai. Pe aici intram noi și nu îndrăzneam să ne îndepărtăm decît cinci-șase metri de o parte și alta a drumului umblat, să nu ne rătăcim. La început căutam florile de sezon, viorele și ghiocei, mie nu îmi plăceau decît ghioceii fiindcă trebuia să scormonesc cu atenție sub frunze la rădăcina copacilor ca să-i găsesc ; îmi plăceau mai ales pentru fidicultatea aceasta a căutării, dar și pentru culoarea albă și parfumul lor suav. Cînd culegeam un buchet destul de mare, i-l dăruiam surorii mele sau altei fete din grupul nostru și apoi mă dezinteresam total de aspectul floral al expediției. Eu nu mă duceam „la crîng“ numai pentru a culege flori cum făceau ceilalți copii, ci pentru cu totul altceva ; mă duceam acolo fiindcă simțeam o atracție deosebită pentru întîmplările terifiante care puteau să aibă loc în pădure chiar în timpul cînd intram în zonele secrete. Îmi plăcea să ascult ce se vorbește în jur, să văd cine cu cine se ia de mînă și să asist la acea *întețire* bruscă a vieții ce avea loc numai acolo, în „crîng“. De aceea, mă furișam cît putema de sora mea mai mare care trebuia să aibă grijă totdeauna de mine și încercam să explorez de unul singur acele ascunzișuri, acele cotloane și acele pliuri de spaimă ale labirintului verde. Ea se speria că mă va pierde și mă lua strîns de mînă (aveam cinci-șase ani pe atunci), dar eu mă smuceam furios și-i spuneam să mă lase singur și să-și vadă de florile ei, fiindcă eu nu vreau să merg împreună cu fetele cum ar fi vrut ea și să fac ceea ce făceau ele, adică să culeg flori și să le leg frumos în chite mici. Mă opream îndelung să privesc extaziat un melc mare care-și scosese

cornul din casă și se tîra lipicios pe stratul de frunze uscate lăsînd în urmă o dîră alburie de gelatină sau rămîneam fixat lîngă o cruce de lemn crăpat pe care nu se mai înțelegea scrisul și imaginam moartea năpraznică a cuiva care fusese surprins noaptea în pădure și ucis de un dușman sau de o fiară ; stăteam aici și priveam lemnul crucii fără să mă dezlipesc multă vreme de ea, astfel că atunci cînd sora mea întreba pe alții unde sunt, i se răspundea că sunt „la cruce". După o bună bucată de mers prin pădure, cu astfel de tatonări și opriri „inițiatice", cu astfel de ezitări meandrice, se ajungea într-un luminiș larg, numit „poiană" ; de fapt, fetele și băieții mai mari veneau la crîng numai ca să se întîlnească „în poiană", unde, după ce fiecare scotea din sacoșă ceva de mîncare, se așezau să petreacă avînd loc aici un adevărat picknick la iarbă verde, bucatele erau tot atît de frugale precum în tabloul lui Manet, reprezentînd doar semnul simbolic al festivității, al sărbătorii ce se desfășura în acest loc ; era aici o *întîlnire* a tinerilor, manifestîndu-se printr-o întrecere a gesturilor mai libere și a cuvintelor mai slobode, mai lipsite de cenzura cotidiană impusă de codul social atît de drastic. Aici tinerii veniseră singuri (fără părinți sau alți însoțitori) să se cunoască mai bine și astfel, în mod instinctiv, se des-făşurau în voie, atît în gesturi cît și în limbaj. Gesturile erau mult mai îndrăznețe, mai brutale (se sărutau cu naturalețe, de exemplu, fără să se ascundă, deși pe atunci nu se practica încă „sărutul în public") iar limbajul lor era mai frust și mai direct. Eu eram numai ochi și urechi ; să văd tot ce era interzis în mod normal (și ei îl făptuiau numai în acest loc, „în crîng", unde prin consens totul era admis) și să aud toate acele expresii pe care nu le mai auzisem deloc și care mi se păreau atît de misterioase. Dar se întîmpla să nu înțeleg uneori, căci nu toate cuvintele îmi erau cunoscute. Nu vroiam să mă smulg din „poiană" pînă se însera. La întoarcere, drumul mi se părea extrem de obositor, dar eram fericit. Auzisem cuvintele și văzusem gesturile cele mai secrete, care-mi provocaseră o încordare terifiantă.

Scanned with OKEN Scanner

Deși am o rubrică la revista locală din C., deși, ca să zic așa, toți cei din redacție se comportă ca și cum mi-ar fi cei mai apropiați prieteni (ba chiar, din amiciție, am scris despre un poet de aici pentru a-i ridica cota, fiind apoi mustruluit bine pentru aceasta într-o revistă din București), intervine un fapt în stare să mă lase perplex ; scrie un critic important despre a doua carte a mea de versuri și, stupoare, „prietenul" poet de la revista locală îi scoate textul din pagină (deși criticul acesta era și el titular de rubrică aici). Întîlnindu-l la București, îmi arată șpaltul cu textul care este excepțional. (Îl va publica în altă revistă unde își mută rubrica și apoi în volum). Cum era și firesc, îmi întrerup colaborarea la revista locală. Acum îmi reamintesc că în mod semnificativ, în timpul cît am fost în armată, s-a publicat aici un atac. învăluit, dar foarte dur împotriva mea ; este clar că dacă și cronica la cartea de poezie ar fi fost la fel, ei ar fi publicat-o imediat.

Mai în joacă, mai din spirit competitiv, croiesc un număr al revistei studențești a Institutului, *Ex Ponto*, gîndind-o ca și cum ar fi o revistă *literară* ; mă zbat să găsesc o grafică mai interesantă, îi îndemn pe cei mai buni poeți ai cenaclului să fie la înălțime, mai luăm cîteva colaborări externe și pînă la urmă iese. Rectorul vede proiectul de număr și se arată entuziasmat de această inițiativă. Papașa, prorectorul (care e și președintele Comitetului județean de cultură), își pune sigla pe toate paginile cîte un „DA" impozant și semnătura. Așteptăm să fie tras numărul după ce a fost purtat cu toate parafele necesare în tipografie. Nu înțelegem de ce întîrzie apariția, cînd, într-o ședință generală pe Institut, mi se impută peste patru mii lei de către Prorector, costul adică al procesului tipografic al revistei pînă la faza „bun de tipar". (Aveam să aflu mai tîrziu că cei de la revista locală s-au alarmat de „concurența" bietei reviste studențești și i-au cerut aceluiași Papașa s-o su-

Scanned with OKEN Scanner

prime *in statu nascendi*, ceea ce Papașa a și făcut prefăcîndu-se a uita de avizul său prim pentru publicare). Mă apăr cu fermitate arătînd cum stau lucrurile (am șansa să pot dovedi buna noastră credință prin exhibarea în public a paginilor cu pricina, „vizate" de Papașa pe care cred că le mai conservă și în prezent G. Căpățînă) și Rectorul mă susține cu aceeași integritate morală de care va da dovadă și în alte ocazii în ceea ce mă privește.

Nu poți scrie decît despre tine ; tot ce pui în mreaja literei, în furnicarul de semne sunt dîrele adînci ale unui singur eu, ale subiectului cuprins de sine, autoreflectîndu-se în alte euri pînă la pulverizarea identității proprii într-o infinitate de alte identități. Aceasta e mișcarea centrifugă a sinelui cînd ești tentat de similaritate. Ceea ce este mai dificil ține de actul *diferențierii*.

Celălalt : *Ea știe să rămînă pură în act. Nu are gesturile acelea comune prin care să-și trădeze dorința ; e atît de crispată ca nu cumva tu să n-o accepți, s-o refuzi în cazul că ar fi prea impetuoasă ; întreaga ei zbatere se citește în tremurul imperceptibil al cărnii cînd se apropie fragilă, topindu-se către mîngîierile mîinii tale : nici nu i se aude respirația, stînd la pîndă să simtă cum urcă dorința în propriul tău corp. Așteaptă ca mîna ta s-o descopere, făcîndu-se mică și ascultătoare, vine spre tine numai cînd o atragi tu lent, nici o clipă mai devreme. E toată o absență încordată și doar svîcnetul arterei jugulare îi trădează tensiunea participării.*

Scanned with OKEN Scanner

Oana, nepoțica mea de doi ani, pășește în jurul unui copil mult mai mare ca ea ce stă întins pe covor și citește un Rahan. Îi dă ocol de mai multe ori și, văzînd că nu-l poate sări, se hotărăște ; așează un picioruș, așteaptă, apoi fiindcă nimeni nu-i interzice, îl aduce și pe al doilea, calcă tot mai decisă pe spinarea lui Dragoș. Băiatul tace imperturbabil în continuare. Oana se uită la el și repetă experiența. Îi place grozav. O repetă din nou. Nu se mai oprește. „Vai ce nerușinată !“ intervine bunica și vrea s-o ia de acolo. „Dar nici nu o simt, tanti Ioana, — spune băiețelul —, nici nu o simt !“ și citește mai departe, fiind atent ca Oana să-și continue jocul ei de mică tirană. Mă întreb care a mai *pervers* dintre cei doi copii. Mai pervers sunt eu fiindcă, iată, am timp să observ ceea ce trebuie să te faci că nu observi.

M-a obsedat dintotdeauna tema călătoriei ; eram foarte atent cînd cineva din familie mergea dincolo de orașul nostru și, la întoarcere, povestea ceea ce văzuse în locurile necunoscute. Avînd pînă la vîrsta liceului un itinerariu aproape stereotip în care mă mișcam și existam, am fost mult timp sigur că nu voi reuși niciodată să străpung limita invalicabilă și să evadez din cadrul amorf. Mi se părea că va trebui să rămîn fixat în acel cadru și eram convins că așa e firesc. Orice tren ce trecea prin gara noastră (unde îmi plăcea să merg deseori, nefiind departe de strada unde locuiam) îmi trezea o nostalgie durabilă ; priveam pe cei ce urcau cu invidie și imaginam în legătură cu chipurile de femei ce se vedeau la ferestre tot felul de aventuri. *A călători* mi se părea o formă de aristocrație, legînd faptul direct de posibilitatea de a fi bogat și a-ți permite să faci ce vrei. Ce aș fi vrut eu să fac dacă aș fi avut mijloacele necesare ? iată o întrebare pe care mi-am pus-o în secret și la care am răspuns tot în secret. În absența călătoriei *reale* mă refugiam în literatura de călătorie. Deși toți colegii mei se omorau după Jules Verne pe mine mă

Scanned with OKEN Scanner

plictisea. Dincolo de vizionarea unor spații noi, ceea ce mă atrăgea cel mai tare erau aventurile ; pleci în alt loc *să întreprinzi ceva*, nu doar să *vezi*, de aceea nu puteam să sufăr descrierile fade în care singurul erou era *ochiul*. Pe acestea le săream la lectură fără nici o remușcare. Dorința de a călători a devenit repede *dorința de a călători într-un spațiu imaginar* ; orice carte era o călătorie așteptată cu nerăbdare. Cei care nu pot călători concret sunt de la sine cei mai avizați cititori. Descoperind plăcerea citirului, m-am abandonat acesteia cu furie și fervoare. Nu mai mergeam la liceu decît ca să pot lua cărți ; afară de cele pe care le împrumutam aproape zilnic de la biblioteca orașului, cele mai multe proveneau de la colegi. Îmi amintesc geanta enormă a lui Irimescu din care puteam să-mi aleg tot ce voiam ca dintr-un anticariat. (I-am spus cuiva că, atunci, citeam cel puțin o carte pe zi și nu m-a crezut ; dar eu citeam cu lăcomie, împins de o foame nepotolită înfulecam tot fără discernămînt. Citirul era o nutriție fictivă, substituind călătoria și acțiunea reală pe care nu puteam să le fac. Nu citeam din obligație ca astăzi, citeam de foame !). După un an de călătorii prin cărți, m-am stabilit la *Odiseea* și *Robinson Crusoe*.

Directorul editurii, marele prozator, mă ia astăzi în mașina sa pînă la Universitate și-mi spune că nu știe în ce fel se comportă C. cu mine pe față, dar că mă vorbește foarte rău pe la spate : „Ai grijă, monșer, ce faci și apără-te singur, fiindcă eu nu te mai pot apăra !“. De fapt, mă mai apără, după cum aveam să aflu de la prozatorul L. F., care de curînd asistase la o scenă la Mogoșoaia, cînd acesta fusese destul de violent „în modalitatea prin care îl trimisese la origine pe un detractor al Dumitale“. Povestește : „Eram mai mulți acolo într-o după-amiază cînd M.P., după ce își făcuse obișnuita sa baie în lac, sta pe bancă înconjurat de unii din chiriașii de la Mogoșoaia. În acel moment se apropie criticul

L. R. care îi spune că a făcut o mare greşală fiindcă a publicat cartea *Critice II*. Atunci M. P. s-a înfuriat şi arătîndu-i nuiaua pe care o avea în mînă, i-a spus că o rupe pe el şi să se ducă în p... mă-sii că el nu are rădăcinile tale ca să-şi poată permite să vorbească aşa". (Această întîmplare mi-o va confirma mai tîrziu şi poetul I. C.).

Nici n-a apărut bine cartea în librării şi sunt atacat de criticul S. V. într-o revistă literară importantă, într-un articol ce se lăfăie pe mai bine de o pagină, intitulat „O plimbare cu Arhetipul". (Abia a trecut o lună de la episodul din hol de la Facultate ; nu ştiu de ce continui să leg apariţia acestui atac de susţinerea doctoratului meu). Arătîndu-şi extrema indignare pentru că editura a publicat o asemenea carte, el mă acuză că aş fi încălcat linia de interpretare impusă de context în legătură cu „actul creaţiei" şi „tema genericului". Metoda e bine cunoscută : se citează trunchiat din textul meu critic şi apoi se generalizează cu rea intenţie în felul următor : „Ce este, deci, ivirea în literatura română a lui Lucian Blaga ? «Predestinarea *întru creaţie* a lui Lucian Blaga e un dat transcendent dictat de impulsuri ontologice». Mai departe : «În preconştiinţa poetică a lui Blaga, dorul era un *ce* ancestral, care aştepta latent supapa prin intermediul căreia să răbufnească». Rolul poetului ? «Blaga nu a făcut altceva decît să dezgroape dogma etnicităţii — oferind-o ca o premisă ontologică originară, plină de rigoare.» În cunoaştere, poetul beneficiază de privilegiul intuiţiei magice. Ah ! Cu ce sclipiri arzătoare în priviri etalează criticul nostru teoria pătrunderii şi extinderii simultane a misterului. E curios cum poate el repeta atît de serafic teze despre ascendenţa spiritualităţii primitive în artă, teze combătute şi discreditate definitiv de estetica ştiinţifică şi care sună astăzi total desuet şi ridicol... Să alungăm, aşadar, raţiunea din artă ! — proclamă din nou deviza polemică,

Scanned with OKEN Scanner

implicită a criticului nostru. El enunță senin și clar opoziția ireductibilă dintre cunoașterea artistică și cea logică și afirmă (categoric !) superioritatea intuiției poetice în descifrarea simbolurilor absolute (spre care inteligența umană oricît ar face eforturi nu poate ajunge). «Cunoașterea pe bază de simboluri e absolută. Sistemele filosofice moderne se împiedică totdeauna de un prag absolut, deoarece se bazează exclusiv pe logică — metodă ce poate fi contrazisă ușor. Nu trebuie să se interpreteze aceasta ca o negație a progresului în cunoaștere, parcurs de filosofia modernă, ci doar ca o altă posibilitate gnoseologică, mai sintetică. Simbolurile au o accepție axiomatică indemonstrabilă, prin uitarea experienței antice originare, sau prin refuzul revelării». Criticul salută entuziast o cunoaștere originară a lumii, de extracție politică." Mai departe, în subcapitalul *tema genericului* S. V. se avîntă la fel de abil, reducînd totul la obsesia sa unică și blamînd critica arhetipală pe același ton acuzator : „Cu obstinație autorul nostru repetă că o singură realitate definește specificitatea artei autohtone. Fiecare creator e îndemnat să caute numai acea zonă originară, care nutrește plăzmuirile ulterioare. El nu trebuie să descrie un cadru palpabil, prezent, ci să proiecteze un univers închipuit, (asta e !), mai real decît toate celelalte prin transcendența lui, de la care pornesc radiațiile autenticității. Unica preocupare a artei, susține cu un aer solemn criticul nostru, este deslușirea... Arhetipurilor... Nu concepe satisfacție mai mare decît să se plimbe cu... Arhetipul. Să-i facem plăcere ! El înalță semeț același stindard : «poetul inspirat dezvăluind oracular formele arhetipale ale universului.» Bineînțeles, «Blaga mergea la sorgintea arhetipală». În literatura lui Voiculescu observă iarăși duhul autohton, nucleul arhetipal, orgia dionysiacă, euforia panică, puterile eresului, manifestările stihiale magice : «Trezită la un dinamism afectiv, materia se conștientizează de propria condiție proliferantă și are nostalgia fecundității spirituale. Începe să aștepte *îngerul*»... Nimeni nu îi reproșează lui M. M. că desprinde și circumscrie la marii clasici un fond mitic arhaic, acțiune critică meritorie cu multiple ramificări. Ceea ce pare curios este că el re-

Scanned with OKEN Scanner

duce creația fiecărui scriitor la nucleul originar, arhetipal și... restrînge pe un ton categoric și infatuat definiția specificului la stadiul generic... Pe el îl preocupă «reîntoarcerea spre o recuperare mitico-magică» și «deziderațul expresionist de reintegrare în Marele Tot». Factorul arhaic real apare epurat tocmai de faptele existenței, încetează de a mai prezenta trăsături palpabile, se transformă în ficțiune". Am citat esențialul din acest prim atac al lui S. V., întins pe o întreagă pagină de revistă. Sunt sfătuit de amici să nu răspund. Mistificația mi se pare însă prea bine ticluită ca să nu-i dau replica. În aceași zi, cînd apare textul atacului, telefonez la redacție să mi se oprească spațiu pentru răspuns. Marți, cînd merg la corectarea șpalturilor, mă întîmpină M. P. secretarul de redacție, un tip rotofei, destul de vîrstnic, cu ochi de viezure, care mă apostrofează, neștiind cum mă cheamă, pentru că cer textul lui M. M. „Eu sunt M. M." îi spun. Se îmbunează : „Nu se poate, acesta trebuie să fie un tip solid și matur, cel puțin de vîrsta mea. Nu un tînăr fragil ca Dumneata." Răspunsul meu apare exclusiv datorită lui M. G. în săptămîna imediat următoare sub titlul *Rațiunea răstălmăcirii sau logica sterilității*. Iată-l : „Unde sunt polemicile de odinioară ? Se întîmplă adeseori să întîlnești discuții întemeiate, stringente, pe cîte o chestiune literară, dar ele sucombă imediat ca un foc de artificii. Astăzi o polemică deschisă pe marginea unor probleme acute ale literaturii actuale se cere mai mult decît oricînd. Ciudat este, însă, că aceasta se confundă cu răstălmăcirea și trunchierea. Cînd cineva (S. V. în „România literară", nr. 47, 18 noiembrie 1971) dovedește neînțelegerea unor lucruri elementare, legate de scriitori reprezentativi ai literaturii române ca Blaga, Sadoveanu, Barbu, Voiculescu etc., cu jenă ne vedem siliți a reveni pentru a pune lucrurile la punct. Deci, ce nu înțelege S. V. ?

1. S. V. nu înțelege cum devine *actul creației* la Lucian Blaga și Ion Barbu. O primă condiție : pentru a-i nega pe I. Barbu și L. Blaga este necesară explicarea lor. O anumită doză de hazard naște pe marii creatori și trebuie acumulări îndelungi ontologice pînă să aibă loc

saltul creator. Acesta se petrece atît de organic cu spiritualitatea întreagă a unui popor, încît apare ca predestinat. Fiecare popor își selectează geniile care să-l reprezinte în eternitate. Noi nu știm matematic cum s-a născut *Miorița,* dar ea există independent de orice explicație, ca o culme a spiritului românesc. În continuarea acestui pisc, au apărut apoi Eminescu, Blaga, Sadoveanu, care să fundamenteze premisele ontologice concentrate uimitor în ethosul mioritic. Din acest punct de vedere L. Blaga ne apare organic cu cultura română și nu ca produs al unui «complex de inferioritate», cum se susținea nu de mult. În articolul nostru *L. Blaga — predestinarea poetului,* am dorit să demonstrăm tocmai neîntemeierea acestei premise și nicidecum să teoretizăm despre «actul creației». Tonul nostru tranșant implică un impuls polemic în subtext pe care S. V. nu-l ia în considerație, inventînd procese și generalizînd propriile-i obsesii, fără să țină cont de contextul dat. Noi afirmăm că «Dorul n-ar fi fost inventat de L. Blaga, pentru că o coordonată spirituală ce caracterizează atitudinea ontologică a unui întreg popor nu poate fi introdusă artificial de către cineva, chiar dacă acesta este însuși Blaga. Apoi poetul a redescoperit în dor o aspirație metafizică anonimă ce da un semn de înaltă spiritualizare atît creației populare, cît și poeziei blagiene», adică afirmam primatul spiritual al colectivității din care se nutresc, sau pe care îl continuă marii creatori. În continuare, asimilîndu-l pe L. Blaga tendinței de explorare expresionistă a satului românesc, susținem în mod normal că «Blaga purta în sine dorul întîi ca poet și aceasta în mod inconștient și, apoi, prin capacitatea speculativă a filosofului, s-a transformat datul nativ în categorie filosofică» Aici nu era vorba de afirmarea «spiritualității primitive în artă», ci de adecvarea poetului Blaga la un fond spiritual și estetic românesc, pentru a se putea explica apartenența întîrziată a liricului la un spațiu rural : «Reîntoarcerea spre o recuperare mitico-magică ține de expresionism ca spirit al epocii. Numai satul îndeplinea dezideratul expresionist de reintegrare în Marele Tot». Aceasta și pentru a-l salva pe poet de «complexul de inferioritate» ce apăsa asupra lui și de idilis-

Scanned with OKEN Scanner

mul semănătorist posibil, pe care i-l putea conferi oricine... Deci noi discutăm o idee precisă, iar S. V. generalizează asupra actului de creație comentînd niște propoziții trunchiate. Ce legătură avea explicația apariției poeziei lui L. Blaga cu *actul creației* în sine incriminat de S. V. ?

E ușor să respingi pe poetul *Oului dogmatic* pentru că ar fi hermetic, dar mai întîi trebuie să-l explici. O gîndire creatoare ne îndeamnă să cunoaștem ceea ce negăm. Altfel ajungem la ravagiile dogmatismului. Deci reconstituind propriile concepte despre poezie ale lui Ion Barbu, încercam să lămurim lirismul *gnomic* al poetului matematician pornind de la stabilirea unor disocieri legate de cunoașterea poetică simbolică : «Simbolurile stau la baza cunoașterii originare, premergătoare marilor metafore-mituri». Arătînd esoterismul implicit acestui concept poetic, punctam diferența dintre cunoașterea intuitivă și aceea științifică, rațională. Mai departe, refăcînd *unitatea orfică a lirismului* barbian, extrăgeam perspectiva inițiatică, implicită în actul său poetic : «Orfeu era un inițiator, iar Barbu nu este nici el ca poet decît un inițiator ce vrea să reveleze prin figurație un fond simbolic, existent în ordinea cosmică și terestră dar mai puțin cognoscibil. Pentru aceasta astrologia și științele oculte, cu care erau familiarizați ultimii romantici, sunt frecvent vizitate de Ion Barbu». Totul era relatat doar în stadiul descriptiv, întrucît atitudinea noastră critică față de lirica barbiană se va trăda doar în final, cînd vom crede că avem acest drept, după ce am explicat-o în întregime. Limpezirea conceptului poetic al lui Ion Barbu constituie tocmai premisa necesară pentru explicarea poeziei sale hermetice. Toate aceste generalități acceptate în toate poeticile moderne, privind cunoașterea poetică la Ion Barbu, sunt comentate astfel de S. V. : «Întorcîndu-se la faza ancestrală mitică poetul vine în contact cu esențele și se dispensează de instrumentele științei, ale cugetului, ale lucidității. Să alungăm, așadar rațiunea din artă», speriat pînă la fobism că «nicăieri în volum criticul nu îngăduie în vreun fel elogiul lumii moderne cu structuralele modificări etc». Dar ce

Scanned with OKEN Scanner

are a face una cu alta ? S. V. ar vrea să vorbim la explicarea poeziei *După melci* despre racheta supersonică pentru a demasca idealismul metaforic al poetului. Noi răspundem că putem vorbi și despre aceasta, dar nu e în chestie. Deci nu e vorba de gîndirea logică pe care o vede compromisă S. V., ci despre cunoașterea poetică la Ion Barbu. Nu e vorba de logica neștiințifică a lui M. M., ci de poezia hermetică a lui Ion Barbu. Să ne dovedească S. V. că pricepe ce este cu poetica hermetică a lui I. B. și atunci accept să stăm de vorbă despre felurile cunoașterii. La acest punct deci, nu era vorba de *actul creației* în sine cum vrea să răstălmăcească S. V., ci de organicitatea poeziei lui Blaga și de premisele cunoșterii poetice la Ion Barbu. Singura motivare posibilă : S. V. e «nevinovat» în privința poeziei, domnia sa n-a scris un rînd despre această pîrdalnică.

2. În ceea ce privește a doua incriminare a lui S. V., legată de *tema genericului,* ni se pare anacronică, întrucît *specificitatea* literaturii române a fost lămurită de alții mai iluștri și e straniu s-o agităm fără rost. Într-adevăr, orice mare creator, conștient sau inconștient, încearcă o recaptare a unei *imagini inițiale*. Întoarcerea la origini implică o decantare modernă a energiilor spirituale pentru o reîmprospătare a lor. Este aceeași revenire perpetuă la *suma* tradițională ca acumulare cantitativă necesară oricărui salt creator. Ar fi hilar să-i respingem pe un Eminescu, Blaga, Barbu, Sadoveanu, Voiculescu pentru încercarea lor continuă de recuperare a unui spațiu mitic. Aici S. V. îmi impută semnalarea *obsesiei increatului* în lirica lui Ion Barbu. Dar despre acest lucru a vorbit pe larg T. Vianu în monografia sa din 1935. De ce nu se ridică S. V. împotriva exegezei lui T. Vianu ? În privința ritualității arhaice pe care tinde s-o ilustreze *eposul sadovenian* pe urmele lui Eminescu, exegeza noastră vine să completeze studii mai ample pe aceeași temă aparținînd lui G. Călinescu etc... Și în cazurile acestea M. M. nu a vrut să ilustreze *specificitatea* literaturii române, cum insinuează din nou S. V., ci a încercat să explice opera unor mari scriitori, relevînd valoarea lor universală. Privit diacronic, procesul specificității e mai complicat decît își închipuie însuși S. V.

Scanned with OKEN Scanner

și nu se lămurește în două propoziții cum încearcă domnia sa s-o facă, dîndu-ne lecții. Dar, încă o dată, noi am explicat niște autori izolați, fără nici o pretenție de teoretizare. Aceasta o face S. V. dintr-o pornire polemică inoperantă. Trunchind și inventînd ca și la *actul creației,* ne descoperă niște vini imaginare, probabil obsedante pentru sine. Trunchierile inhibă orice idee de polemică și apoi pornesc din impulsuri echivoce, divulgînd lucruri grave despre echitatea morală a criticului S. V. Astăzi, noi trebuie să construim o literatură solidă pe un teren sănătos, în afara unor insinuări nerodnice. Fermitatea noastră să se bazeze pe intransigență, iar nu pe răstălmăcire. Dar întrucît considerăm că insinuările acestea nu sunt la obiect, nici nu vrem să deschidem aici o polemică. Ea ar fi sterilă." Acest răspuns al meu apărea însoțit de o notă a redacției în care se anunța că în numărul viitor se va publica replica lui S. V. Iată o adevărată democrativitate a gestului critic, mi-am spus ; într-adevăr, în numărul următor S. V. publica o altă pagină injurioasă cu titlul „Între cer și lut" care demara prin reprosul la adresa conducerii revistei, întrucît publicase textul meu de răspuns, apoi mă admonesta drastic, susținînd că nu „coboară" în polemică fiindcă n-avem o „platformă comună". Mai departe, însă, cobora stigmatizîndu-mă pentru „recluziune" și „autoadmirație". Ideile din studiul despre Marin Preda erau (răs)tălmăcite în același mod : „Satul apare, din perspectiva criticului, «aproape o Cetate utopică», iar Moromete «un inițiator al populației arhaice». Și aici ne întîmpină un lirism mitic, un spirit arhetipal (iar în sens de focar germinal metafizic). «Psihologia lui Moromete se universalizează, căpătînd hieratismul unui *modus vivendi* etern, ce se sustrage oricărei determinări sociologice strîmte, abstractizîndu-se treptat. Moromețianismul reprezintă o metafizică inefabilă cu localizarea în ținutul de relief plan, deschis unei contemplații infinite a cîmpiei dunărene»". Între acuzele incluse sub genericul „autoadmirație", lui S. V. îi „produce un sindrom de nervozitate" „definirea finală" în *Critice II* a lui Voiculescu în acest mod : „Ca și Macedonski, Voiculescu nu a avut simțul cuvîntului, dar acela poseda emoția în cel mai înalt grad. Voiculescu,

Scanned with OKEN Scanner

neavînd nici emoția, a simulat actul liric în totalitate, și cum arta este mai mult sau mai puțin convenție, a sfîrșit prin a se integra artei adevărate". I se pare că prin această „definire" aș prejudicia valoarea lui Voiculescu. Cum se vede, S.V. îmi interzice orice enunț, de orice fel, el este cenzorul suprem de care trebuie să țin cont de acum înainte, altfel nu voi mai avea dreptul să mai public nici un rînd de critică.

Cîteva note ce se publică în diferite reviste, după al doilea atac, scot în evidență agresivitatea lui S. V. Iată una, apărută în „Cronica" (Nr. 52, din 25-XII-1971) și intitulată „La castel în poartă..." : „Recent, *România literară* a găzduit un început de *polemică* — termen de care cei doi preopinenți s-au dezis ca de Satan — între S. V. și M. M. Disputa ar fi devenit, poate, cu adevărat *polemică* dacă una din părți — S. V. — nu ar fi mers cam departe cu *intoleranța*, reproșînd redacției din care și d-sa face parte că a publicat replica lui M. M. Ei, nici chiar așa ! A reduce adversarul la tăcere luîndu-i armele (aici, posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere) nu mi se pare *fair*. Doar dacă nu ai tu însuți o replică pe măsură. Alminteri, S. V. cade el însuși în greșala de care îl face vinovat pe M. M. — căci reproșîndu-i acestuia că e prea categoric în afirmații și că, deși tînăr (? !), are ambiția de a rediscuta valorile cardinale ale literaturii române, fondul ei etnic, autorul *Intrării la castel* ia un ton foarte *de sus*, oficiind cu superioritatea și siguranța neclintită a celui după care nu se mai poate adăuga nimic. Or, cum s-a văzut, observații de nuanță suportă chiar și interpretările critice ale lui S. V. Încît ar fi mai ...diplomatic ca porțile castelului să rămînă deschise..."

Mă aflu într-o piață imensă din vîrful unei coline ; e un punct de maximă altitudine de unde observ (pare că aici este și un templu alb) cum tot spațiul din fața mea se pliază ca valurile unei mări liniștite. Pe măsură ce mă deplasez, piața se lărgește mereu împiedicîndu-mă să mă apropii de o margine și, oricum m-aș mișca, mi se pare că sunt mereu în centrul acestui gol care deodată se umple sub ochii mei îngroziți ; are loc o simultaneitate de acte ; mai întîi e actul privirii ce constată golul absorbant de care mă înspăimînt și, parcă în același timp, acest gol începe să se umple chiar în momentul cînd eu mai sunt sub impresia terifiantă a spaimei de gol. Simt cum chiar din cauza spaimei mele de gol, acesta se umple ; însă se umple cu ceva ce-mi amplifică spaima în loc să mi-o potolească. Deci în timp ce privesc, mă simt aneantizat de giganticul gol și în aceeași clipă năvălește asupră-mi o turmă a plinului ce se materializează sub forma unor soldați călări cu niște steaguri fluturînd în vînt, care, oricît aș încerca să-i feresc, se înmulțesc în progresie geometrică și se apropie vertiginos să mă strivească. Abia cred că am reușit să mă salvez cînd, din alt unghi al pieții, se reped în turmă informă niște berbeci cît boii, cu coarne răsucite și groase, ce înaintează cu pas ferm în masă disciplinată către mine ; mă întorc, mă retrag de unde am venit, alerg, fug, o iau la goană și nici nu respir ușurat că am scăpat cînd din direcție contrară se aude mărșăluitul sălbatic al unei turme de rinoceri ce se prăvale în direcția mea. Mă întorc din nou, nu știu ce să mai fac, mă simt pierdut, se deschide o crăpătură, o mică fisură în față-mi, provocată de tropotul de-acum transformat într-un zgomot teribil ce se apropie furios, și iată alunec acolo și cad, decad într-un spațiu moale, securizant. Căderea aceasta nu durează prea mult și sunt evacuat undeva la jumătatea pantei, de unde observ cum aici are loc un efort uriaș din partea unor vietăți microscopice care tind să urce panta vălurită pentru a avea acces în marea piață de deasupra ; pe măsură ce urcă aceste vietăți cresc în dimensiuni și-și schimbă forma și statutul ontologic. Eu cad într-un pliu al văii unde doi cîini se încaieră pe viață și pe moarte mușcîndu-se și mîncîn-

Scanned with OKEN Scanner

du-se reciproc, vreau să-i despart și îmi dau seama că este imposibil întrucît nu mai au corp ci s-au redus la două boturi fioroase ce se sfîșie fără răgaz.

Fragmentul mă ajută să tușez punctul vulnerabil, acea fisură în care cobor și cotrobăi după subiect. Mă interesează ce se întîmplă cu acest subiect, *cu subiectul meu*. Cum pot să captez ce e autentic în el altfel decît surprinzîndu-l în momentele de slăbiciune, de incoerență, de spaimă ? Există încă romancieri ce vor să investigheze personaje și indivizi ca exponenți ai socialului, sau ai politicului, construind frumoase parabole ; tocmai de aceea nu-i cred. Ce rost mai are să alergi după parabolă cînd realul e parabolic în sine ? Pe urmă, orice parabolă e mai mult sau mai puțin artificială cînd folosește niște operații narative prea sofisticate de integrare a realului. Explorarea subiectului mă scutește de orice mediere ; mă lasă singur cu mine însumi în fața *ghilotinei scriiturii*. Aici nu există decît precedentul Anton Holban.

Există o inhibiție a bărbatului dată de nuditate asemănătoare cu tracul pe care-l ai în fața paginii albe ; mi s-a întîmplat să observ de multe ori că atunci cînd o femeie foarte frumoasă se dezbracă în fața mea, rămîn fără reacție. Interesul se mută în altă parte și încerc să caut cauzele acestei timorări, ale acestei neputințe.

Celălalt : *Mai mult o aperi decît o iubești (e un sentiment care de obicei în adolescență premerge iubirii : în-*

cepi prin a deveni defensorul cuiva, te trezești împins de un resort nelămurit că de cîte ori cineva aduce o ofensă unei anumite fete tu sari și o aperi fără să-ți dai seama nici tu de ce. Întîi o faci pur și simplu ca să te distrezi, apoi îți faci din asta un titlu de onoare pînă cînd toată lumea te recunoaște drept singurul apărător al acelei fete. Ceilalți nu mai îndrăznesc s-o acosteze cu violența specifică vîrstei fiindcă știu că ești tu la mijloc. Chiar dacă ți se întîmplă să nu te intereseze deloc fata respectivă, continui s-o protejezi din milă și din orgoliu. Slăbiciunea ei îți dă ocazia să-ți afirmi puterea.) O privești cu nespusă tandrețe cînd o vezi slabă ; ai face orice să n-o surprinzi în asemenea situație. Aici se află puterea ei.

Nu pot să scriu la roman din cauză că soarele îmi dă prea mare luminozitate în cameră ; dacă nu am o anumită penumbră pe albul hîrtiei pe care bat, mă blochez. M-am ridicat de la masă și mă plimb prin tot apartamentul. De la etajul nouă ochesc peste curtea interioară un apartament de vizavi, cu ușa balconului deschisă, în care văd mișcîndu-se o femeie. E aplecată, are un halat gălbui, aproape transparent, prin care i se conturează vizibil sînii abundenți, mai ales cînd stă în această poziție în care îi ies în evidență coapsele arcuite. Nu înțeleg ce face, căci nu văd prea bine la distanță ; mă apropii de balcon și deslușesc : ține în mînă țeava unui aspirator pe care o plimbă insistent pe covorul din jurul patului desfăcut. E un dormitor cu un pat alb desfășat, ale cărui cearșafuri sunt cocoloșite, aflate chiar în dezordine. Femeia e îmbrăcată sumar și se învîrtește vioaie în jurul acestui pat cu țeava aspiratorului în mînă ; se uită atentă pe țeavă din cînd în cînd săltînd peria în dreptul feții, fără să închidă aspiratorul, apoi continuă foarte laborioasă. E ora două după amiază, cam stranie oră, îmi spun, pentru o asemenea îndeletnicire. Nu e duminică, ci luni. De ce această tînără femeie face curățenie în dormitor tocmai azi, luni, la ora două după amiază ? De obicei asemenea

Scanned with OKEN Scanner

lucru se face sîmbătă sau, în cel mai rău caz, duminica dimineața, după o săptămînă întreagă, cînd din cauza slujbei sau a altor preocupări, nu găsești momentul oportun pentru a te apuca de curățenie. De ce luni și de ce privește atît de atent peria aspiratorului să vadă dacă s-a aspirat bine totul ? „Totul“ ce ? Nu cumva această tînără doamnă a primit pe cineva (poate pe un alt bărbat !) în această dimineață de început de săptămînă (altfel cum s-ar explica faptul că e îmbrăcată într-un capot atît de străveziu și că se află chiar în dormitor ?) Da, e adevărat, sîntem în plin Ev Mediu ; *la donna perseguitata* există încă și acum încearcă să șteargă *urmele* amorului interzis cu un banal aspirator. Instrumentul începe să mi se pară misterios și ambiguu și, dacă ar fi să călinescianizez, ar trebui să-l transfer imediat în spațiul obiectelor poetice. De vizavi, femeia cea tînără continuă să privească țeava aspiratorului și să aspire. Ce ? ! Nu se știe !

Cîteodată discursul amoros se manifestă în forme violente. Eram în clasa a IX-a C, la liceul de fete din Slatina (în clasa a X-a mă voi muta la liceul de băieți „Radu Greceanu“), făceam cursuri în sala de jos din stînga și într-o zi stăteam de vorbă cu Cîzai (nu știu de ce îi spuneam așa, dar el se chema Popescu Vasile, era un băiat inteligent și avea talent să sară ca la circ, se da peste cap în aer fără să atingă podeaua cu mîinile) în fața ferestrei, cu mîna sprijinită în afară. Fiind la parter, priveam în curtea largă unde clasa a IX-a B tocmai juca o partidă de handbal, cînd deodată am simțit o durere ascuțită ; un ac se înfipsese sec în mîna mea, cu atîta violență că durerea m-a făcut să strig. Am apucat să văd totuși fugind o colegă de la B, al cărei nume nu mi-l amintesc ; mă răzbun pe ea deci uitîndu-i numele și *nescriindu-l* aici. Era o fată înaltă, solidă, brunetă, cu privire aprigă de creolă ; i se citea în ochi un voluntarism erotic exacerbat ce mă inhiba, făcîndu-mă și mai timid decît sunt în realitate (și acum naturile feminine prea voluntare mă sperie prin îndrăzneala lor ; e aceeași teroare de a fi

dominat și sedus de puterea lor misterioasă ce mă înmoaie de cîte ori conștientizez raportul acesta). M-a împuns cu acul ei otrăvitor acea colegă, a vrut să mă facă atent că nu-i sunt indiferent. Mai tîrziu mi-a spus direct că mă iubește, dar m-am eschivat și i-am propus să devenim camarazi, să ne spunem reciproc toate secretele (nu înțeleg de ce majoritatea colegelor îmi dezvăluiau unele dintre „intimitățile" lor, întrebîndu-mă ce anume trebuiau să facă în cutare împrejurare ; să se sărute sau nu, să răspundă la nu știu ce scrisoare pe care mi-o citeau fără nici o jenă, iar în cazul că eu le spuneam da, mă invitau să le compun eu scrisoarea). Într-o zi eram la pădurea Strehareț și dictam o scrisoare Zinei, cînd iată a apărut fata cea agresivă (acum mi-a venit în minte numele ei, dar tot nu-l scriu) și a început să mă privească provocator, luîndu-mă peste picior la orice propoziție pe care o emiteam. Mă persecuta acum, răzbunîndu-se pentru lașitatea mea. Am simțit-o la fel de periculoasă și mai tîrziu cînd am venit să fac plajă la Olt cu G., iar ea îi dădea tîrcoale cu o mină foarte decisă, parcă ar fi avut să-i impute ceva, un fel de datorie. Nici acum cînd trec prin Slatina nu mă aflu în deplină siguranță ; mi se pare că ea mă urmărește mereu pentru a se răzbuna.

Ieri am scris episodul despre tînăra femeie ce aspiră covorul și patul în apartamentul de vizavi la ora două după prînz. Azi mă trezesc speriat. Visam că a venit B. în vizită ; după primele cuvinte, G. se arată atît de atentă cu el, atît de tandră, îi face patul și-l invită, el nu acceptă, dar pentru a nu fi nepoliticos se întinde deasupra îmbrăcat. Ea-l îmbie mai departe, se întinde lîngă el de partea cealaltă, îi aranjează cearșaful, îl gîdilă ca din întîmplare. Privesc și nu pot să cred : ea are cuvinte aproape intime și le pronunță în acel mod puțin senzual, electrizate de o afectivitate secretă, are exact aceleași cuvinte pe care credeam că le ținea numai pentru mine. Mă uit consternat la B., dar el îmi face semn să nu mă

BIBLIOTECA BUCUREȘTI

Scanned with OKEN Scanner

alarmez, că nu se întîmplă nimic, că el nu vrea decît s-o amăgească, în nici un caz nu se pretează la acest joc amoros. G. e transfigurată, efectiv nici nu mă vede, vreau să spun ceva, să aduc o sticlă de vin sau așa ceva pentru oaspete și mă expediază cu un gest din mînă plin de indiferență care poate să însemne să mă duc și să-i las în pace. Chiar asta și fac, mă ridic și ies.

Celălalt : *Tu n-o iubești ; n-ai cum s-o iubești, doar ea te iubește. Tu nu faci altceva decît să accepți iubirea ei. O accepți fiindcă, dacă n-ai face-o, ți-e teamă că ar muri.*

Visez un peisaj selenar ; sunt undeva, deasupra unor stînci enorme împreună cu Piero, izolați în spațiu. Stăm pe niște concavități geometrice săpate în rocile de un argintiu vînăt, puțin corosive, dar dînd o senzație securizantă la pipăit. Teama noastră acută este aceea de a nu fi spulberați în neant. Stîncile pe care stăm cățărați se află izolate undeva la marginea continentului și simți că nu mai există nimic în jur ; apa a fost absorbită sau vaporizată (mă refer la apa oceanului), astfel că se văd marile goluri, căderi de adîncime cărora nu le dau de fund. Ochiul poate coborî pînă la un punct, apoi se observă doar un aer străveziu. Din locul unde mă aflu, în sus nu mai e nimic, ca și cum nici n-ar fi atmosferă, deasupra capului e un spațiu vid incolor. Senzația acută e una de pierdere a gravitației. Trebuie să ne tîrîm lipiți de roca poroasă pentru a menține soliditatea atracției acesteia, altfel ne-am volatiliza. Reținem senzația apăsătoare de izolare totală într-un neant cosmic.

Scanned with OKEN Scanner

Nicăieri ca în armată, pitecantropul cavernei ce locuiește în fiecare din noi nu iese mai bine la iveală, dîndu-și pe față toată abjecția de care e în stare ; suntem aici o adunătură de „elevi", între care unii abia au absolvit facultatea, iar alții sunt mult mai în vîrstă (chiar peste treizeci de ani). Esențial este că toți am terminat (nu contează cum) o facultate (matematică, chimie, mecanică, agronomie. filologie. limbi străine, inginerie de toate branșele, arte plastice etc.) și că aproape toți suntem căsătoriți ; de aici derivă că suntem persoane mature, cu instrucție de „înalt" grad (cîțiva suntem chiar doctoranzi) și cu un comportament (auto) responsabil, plin de civilitate, corespunzător, desigur, pregătirii și situației noastre sociale. Vorbe. În realitate, aici insul debordează de violență, uitînd orice instrucție superioară și abandonînd orice educație „aristocratică". În armată se vede cît de șubrede sunt principiile noastre morale. Violența ia cele mai diferite forme, dar toate împreună au drept scop să-l umilească pe cel mai slab, pe cel mai neapărat, pe cel neintegrat într-un clan sau într-o gașcă ; în esență, trebuie eliminat fără complexe cel ce vrea să facă excepție de la regula impusă tacit de ceilalți. Dacă unul e mai altfel construit și nu poate suporta mirosul pestilențial cînd suntem puși să spălăm serviciile sanitare, atunci tocmai acela este forțat de toți în mod deliberat să spele în punctele mai fetide, i se dă lui mereu să facă totul și dacă îndrăznește să se lamenteze, adică să ceară să fie tratat cu înțelegere dacă nu chiar scutit (se presupune că fiind o natură mai delicată ar putea să aibă un șoc și să i se întîmple ceva grav, deci ar trebui ca noi toți să fim umani cu el și să-l protejăm puțin ; măcar din considerație pentru noi înșine), va fi împins cu dispreț nedisimulat, trîntit și jucat în picioare, imers în materia fecală cu entuziasm stahanovist și voioșie deșănțată ; indiferent ce ar păți acel coleg, nu va apărea nici cel mai mic gest de compătimire din partea nimănui, ci, dimpotrivă, satisfacția tuturor e maximă, fiindcă i s-a administrat o meritată *lecție* celui ce voia să se sustragă de la vulgaritate. Nu trebuie să dovedești gust estetic, nu trebuie să ai simț artistic, nu trebuie să vorbești de literatură sau de altceva, în afară de femei, de băutură

Scanned with OKEN Scanner

și de petreceri gen *Satyricon*. Aici am putut să aud cele mai triviale expresii pe care limba română le ascunde în pliurile ei cele mai obscure ; le-am auzit rostite cu energie debordantă, așa cum numai abjecția conservă energii în surplus prin care să poată inunda și deforma realitatea ; am ascultat povestite istorii criminale rămase nepedepsite și după tonul victorios în care erau redate, se putea deduce ușor că ele vor fi repetate cine știe cînd și că vor rămîne la fel de nepedepsite ca și celelalte.

Personal, am avut ocazia să experimentez furia celorlalți în mod cu totul neașteptat ; întîmplător mi-a apărut o carte cam în a doua lună de cînd eram la armată și, cum mi-a adus-o un prieten, am început s-o răsfoiesc în fiecare seară, pentru a repera acele locuri unde fuseseră adăugate cuvinte ce nu-mi aparțineau, sau pentru a descoperi erorile de tipar numeroase, acestea datorate faptului că nu am putut urmări corecturile în regim de normalitate ; inițial colegii mei din dormitorul-stadion s-au arătat foarte binevoitori, mi-au cerut volumul, l-au răsfoit ; m-au complimentat, unii și-au amintit cu amabilitate că citiseră unele lucruri în presa literară (e vorba de cei ce urmaseră limbi străine și printre aceștia, prozatorul M. S.). Eu nu am făcut caz de întîmplare și nici ei, astfel că la urma urmei, mi se părea că totul va fi plăcut aici și că armata e (cu toate violențele ei) o școală a bărbăției, o formă necesară de călire a subiectului atît de vulnerabil, mai ales, în cazul intelectualului. Nu știu de ce, tocmai aici am vrut să recitesc *Getica* lui Pârvan și i-am cerut lui G. să mi-o aducă ; după o săptămînă, însă, cartea (în ediție princeps, o raritate) mi-a dispărut, fapt extrem de grav în măsură să mă alarmeze, întrucît o aveam de la biblioteca Institutului. M-am revoltat și, cum era firesc, am cerut să-mi fie returnată ; atunci, un ins cu față de rumegătoare din gașca agrarienilor (erau cea mai numeroasă *elită* în plutonul nostru) s-a ridicat (de fapt s-a coborît din patul suprapus) și, legănîndu-și șuncile, mi-a făcut semn să-l urmez, m-a condus la tomberonul din fața serviciilor sanitare, a ridicat capacul de tablă cu un băț ce exista acolo, rezemat de perete, a început să răscolească între hîrtii ; am apucat să văd stupefiat foi din *Getica* sfîșiate și murdărite cu acea ma-

Scanned with OKEN Scanner

terie galbenă pe care n-o numim decît eufemistic. Înainte de a mai raționa i-am smuls bățul din mînă voind să-l croiesc, să-l lovesc, împins de furia oarbă a celui fragil, ce nu mai posedă nici o altă replică în fața agresiunii programate ; de acord, puteau să-mi ascundă cartea un timp pentru a mă șicana, dar de ce să procedeze atît de mîrșav ? Nu înțelegeam cauza acestei brutalități și mă revoltam la fel de brutal ; acum înțeleg revolta celui mai slab care nu are de ales, preferînd să moară în această revoltă decît să se lase umilit ; poți suporta sărăcia, durerea, orice, dar nu umilirea premeditată din partea celui ce se simte puternic fiindcă întîmplarea l-a înzestrat cu niște cocoloașe mai proeminente (la brațe și nu la creier) ce au nevoie de antrenament pentru a se menține în formă. Lepădătura (se chema chiar Lepădatu) s-a ferit și a fugit în dormitor. L-am urmărit aducînd înfipte în acel băț ca un corp delict, cîteva file din carte, spre a-l supune astfel judecății celorlalți. Acolo el a fost înconjurat de agrarieni (cei mai numeroși) și, înarmat cu o scîndură de pat, mi-a strigat : „Ce, bă, crezi că-ți merge s-o faci pe scriitorul cu noi ?“ M-am uitat în jur fiind absolut încredințat că or să fie cu toții indignați de nemaipomenita mîrșăvie ; mi se părea ceva atît de evident încît eram sigur că toți vor sări și-l vor lapida pe pitecantrop ; întîi toată lumea a rămas atentă, în acea încordare gravă și calmă cînd se decid mișcările neprevăzute ale istoriei, i-am văzut pe unii indignați, pe alții schițînd hotărît gestul de a interveni de partea mea, dar asta a ținut foarte puțin pînă cînd au putut să-și dea seama de pericolul direct la care se expuneau. Atunci am observat ceva uluitor (îi priveam curios pe cei neimplicați direct) ; i-am văzut cum încep să fie cuprinși în mod treptat de lașitate (această dejecție ce există în fiecare din noi în diferite doze), cum se întorc calmi și își aranjează cearșaful sau perna și se pregătesc să se culce, se întind liniștiți trăgîndu-și pătura deasupra să nu vadă ce se mai întîmplă (la urma urmei ce legătură am eu cu ei, nu le sunt nimic, nici rudă nici altceva, de ce să se bage, mai bine să-și vadă de treabă ; chiar și cei cîțiva ce mi se adresau de obicei cu cuvinte prietenești ca Păiușan, Jurcă,

Scanned with OKEN Scanner

s-au ascuns foarte repede, au ieșit pe hol să-și lustruiască bocanii, s-au dus la toaletă sau pur și simplu au amuțit). M-am înfiorat de abjecția ce zace în noi, de această lîncedă capotare în fața violenței, de incapacitatea de a reacționa bărbătește la amenințarea cu degradarea ființei și am fost consternat de „reacția" imorală la care poate fi adus „intelectualul" ; m-am îndîrjit, nu am vrut să fiu laș, deși îmi dădeam seama că nu voi avea nici o șansă, am ridicat bățul și am încercat să-l pălesc pe pitecantrop. Acesta mi-a parat lovitura și toți congenerii lui s-au repezit către mine ; atunci a intervenit o voce ironică dar fermă „binișor, băieți !" și am observat cum în cercul ce se strîngea în jurul meu a sărit un ins gol pînă la mijloc (avea un torace de grec, cu mușchii puternic reliefați) cu vătraiul de la sobă înroșit în mînă ; sta chircit în față ca o felină gata să sară și să lovească. Agrarienii s-au cumpănit, au vrut să continue asaltul, s-au uitat la unealta din mîna noului lor adversar, s-au privit unul pe altul și au bătut în retragere : „Ce te-a apucat, băi Parpală ? (i-au zis pe un ton împăciuitor)... să nu crezi că din cauza ta nu putem noi să facem ce vrem, dar te stimăm și de aceea ne oprim : să nu crezi că ne este teamă de tine, nici vorbă" etc. Cel care a sărit în ajutorul meu este G. M., absolvent la arte plastice, devenit de atunci prieten nedespărțit și înnobilat de mine imediat cu numele Parpală din Efes. De acum înainte agrarienii ne ziceau „Artiștii" și nu scăpau niciodată nici cea mai mică ocazie de șicană, sau, dacă ar fi fost după ei, nu s-ar fi dat în lături de la nimic.

Ulise a devenit personajul care m-a răpit definitiv, nu numai pentru extraordinarele lui peripeții, ce-mi potoleau setea imaginarului ; cîntecul sirenelor, Circe, coborîrea în infern, Polifem, Nausicaa etc., nu sunt decît treptele inițiatice *obligatorii*, probele *interioare* pe care le parcurge orice subiect aflat în căutarea unei identități proprii. Dar (și interogația e inevitabilă), de ce acestea

Scanned with OKEN Scanner

ar fi mai „obligatorii“ decît altele pe care ni le propun alte texte, adeseori tot atît de celebre ? Probabil, fiindcă Odiseu e mult mai *modern*, cel mai actual actant din cîți au construit marile texte din toate timpurile. Oricare din noi se *recunoaște* în el (vreau să spun că ne proiectăm în ipostaza lui Ulise din primul moment al lecturii fără nici o reținere și fără nici o circumspecție). Odiseu întrunește *auroral* (și în asta constă geniul lui Homer) aspirația către *autenticitate*. Am mai afirmat că autenticitatea reprezintă mai întîi o relație de lectură ce se poate stabili *aposteriori* ca o funcție sau mai precis ca un efect al creativității, sau al artisticității unei opere ; nici o capodoperă nu poate fi pusă la îndoială din acest punct de vedere. Desigur, nu poate fi pusă la îndoială atîta timp cît nu e vizibilă și nu ne deranjează *schema retorică* pe care se bazează. În prezent, am ajuns cu demontarea mecanismelor de construcție ale textelor pînă la limită ; dar o demontare completă ar putea conduce la ideea că acestea nu au fost asamblate bine (altfel operația n-ar fi fost posibilă) sau că, ceea ce este mai grav, nu sunt, de fapt, autentice. Cine nu sunt „autentice“ ? Textele ? (Deci se pune la îndoială valoarea lor în ordinea creativității !). Sau nu e autentică *experiența* comunicată. Deci se pendulează între semnificație și semnificanță. (Desigur, este imposibil să expediem totul în acest mod ; în momentul în care divizăm astfel lucrurile, avem toate șansele să le obscurizăm definitiv.) Este clar că problema are o complexitate ce nu poate fi epuizată în două rînduri ; asta nu ne împiedică s-o ridicăm aici ca pe un fel de ecuație ce rămîne să-și afle soluțiile, căci, nu-i așa, soluțiile pot varia la infinit, în funcție de contextul estetic sau istoric. Cît timp imaginarul rămîne suveran, mă dau pe mîna lui ca lector, adică sunt absolut *convins* de orice : pentru un anumit spațiu al lecturii, retorica e mai tare decît orice realitate, iar eu mă supun comandamentului transcendent al unei instanțe pe care o cred fără s-o cercetez ! Atunci (pentru acel *timp* al lecturii) nu vreau să pun în discuție *impersonalitatea* acesteia și nu mă preocupă consecințele nefaste ce derivă din ea. *Imaginarul înghite realul, îl pulverizează sau îl anihilează*. E dreptul lui ! Dar, la un moment dat, după

Scanned with OKEN Scanner

ce m-am sastisit de atîta imaginar și papilele lecturante mi s-au mai rafinat, încep să emit alte pretenții. (Încep să le emit mai ales după ce am reușit să demontez mecanismele textului, operație nevinovată în aparență dar periculoasă, întrucît mă instigă să intru în faza de *dubitatio*, să mă întreb în legătură *cu*, dar mai bine închid paranteza). Cum poate fi autentic acest imaginar confecționat după o rețetă atît de artificială, te întrebi și brusc nu vrei să mai ai încredere în autorul *fabricant* de imaginar. Vrei să accezi la propria-ți ființă, dar nu pe niște căi atît de ocolite, atît de *mediate*; cu cît retorica e mai abstractă, cu atît eul meu e mai falsificat. Eu mă adăpam deci la imaginar ca să-mi falsific *eul*; revelația mă uimește, dar simt acum o altă necesitate; nu de a mă îndepărta de propria-mi identitate, ci de a o descoperi cît mai de aproape, plină de imondițiile rău mirositoare (dar reale) ale nașterii, ale nașterii propriului subiect. Nu mai vreau personaje care să simbolizeze etc., ci vreau *martori* jurați, care să pipăie cu mîna lor precum Toma. (Aceasta e literatura de călătorii!) Dar dacă Toma (plictisit să mai fie onest sau între timp „cumpărat") începe să fabuleze? Ce-ar fi să-l dau dracului și pe *martor*. Nu mă interesează decît ce-am făcut *eu*, ce-am atins cu mîna mea sau cu gîndul meu. *Postulat: nu am voie să povestesc decît ceea ce am probat, am făptuit eu. Numai această materie e autentică.* Ceea ce am traversat eu ca experiență personală mă reprezintă cel mai exact pe mine și eu nu vreau altceva decît *să mă cunosc pe mine însumi*, să mă extrag pe mine cel real din infinitatea experiențelor celorlalți. *Pot să povestesc numai ceea ce am făcut eu*, fără ocoluri și alte digresiuni. Fără „imaginație"! Mai întîi martorul e înlocuit de personaj (de actant). Acum acesta e înlocuit de emitent. Iată-i cumulați într-o unică instanță narativă pe emitent, personaj, martor etc. O singură *perspectivă* narantă din necesitatea stringentă a autenticității. În *Odiseea*, Ulise e martor, actant și povestitor al propriilor isprăvi. El se *implică* total în actul povestirii (de aceea și folosește timpul prezent și persoana întîi) și toți îl ascultă avizi. Ei simt fiorul autenticității și se lasă furați

de real. De „realul“ povestirii lui Ulisse ; un real ce nu poate să nu fie autentic din moment ce Ulisse vorbește înfiorat despre sine.

Răspunsul meu la al doilea atac al lui S. V. nu mai apare, deși a trecut aproape o lună de cînd l-am lăsat la redacție (G. I. îmi spune sec la telefon că ceea ce i-am făcut eu lui S. V., în cele cîteva pagini publicate în primul răspuns, îi ajunge pentru totdeauna, și că poate să „chelălăie“ acesta pe mii de pagini fiindcă nu va avea nici un efect), în schimb apar alte atacuri la cartea mea ; într-o revistă din Transilvania, M. P. o etichetează în termeni foarte tari „fumegoasă, agresivă și irațională“.

Dincolo de alte considerații extrem de sofisticate în legătură cu iertarea și căința din „Spovedania lui Stavroghin“ rezultă că cea mai demonică dintre toate relele pe care le poate comite un subiect este *seducția ;* Stavroghin se acuză pentru această abjecție de care a fost capabil : să corupă puritatea unui copil. Tot ce face el pe parcursul întregului roman se integrează perfect activității irezistibile de seducător. Pare că nu există persoană, bărbat sau femeie, care să nu cadă victimă forței de atracție a marelui Seducător. Din scrisoarea lui, construită anume pentru a scoate în evidență vocația aceasta, reiese că ceea ce-l interesează (sau îl distrează) este doar să provoace în celălalt dorința de sine ; întreține relații simultan cu o înaltă doamnă și cu cameriera acesteia, fiind obsedat de ineditul acestei situații grotești ; el vrea să participe mereu la situațiile cele mai contradictorii, să se afle *sus* (există un cod al înaltei societăți din care face parte și pe care îl satisface intermitent, rămînînd un desăvîrșit model în acest cadru) și *jos* (se amestecă plin

de fervoare în cloaca cea mai abjectă, simțind că trăiește cu atît mai autentic aici) și să fie capabil să traverseze existența cu greața teribilă a celui căruia nu i s-a refuzat nici o ipostază. Prin *greața* aceasta, prin plictiseala sinucigașă, Stavroghin se salvează din abjecție. El este în stare să reflecteze asupra abjecției sale și s-o combată astfel, fie și numai prin actul *conștientizării*; desigur, s-ar putea susține că prin acest act autoreflexiv, Stavroghin își amplifică vina și că acțiunea sa textualizantă se justifică numai prin cinismul exacerbat de care îl acuză în final călugărul Tihon. (Nu sunt convins de aceste cauze și mi se pare că Tihon e mai cinic în credința sa decît Stavroghin în abjecția sa, dar asta e o altă problemă!) Sunt două împrejurări ce-mi dau ocazia să fac aceste observații. 1) Cînd Piotr Stepanovici Verhovenski se extaziază în fața lui Stavroghin ca în fața unui idol („Dumneata ești idolul meu!") și-i sărută mîna, ni se spune că pe „spinarea lui Stavroghin trecură fiori reci și își smulse speriat mîna". Iată, personajul demonic se „sperie", deci nu se aștepta să provoace o asemenea erupție de demență în Celălalt; el se ferește să cadă la învoială cu acesta și refuză un pact de pe urma căruia Seducătorul ar fi avut de cîștigat. Se scutură de orice tentație și se retrage; s-ar putea răspunde că se retrage tocmai fiindcă nu-l mai interesează efectele seducției, întrucît el rămîne activ doar în *declanșarea* energiilor abjecte, apoi dispare în umbră ca orice demon ce se respectă! Eu nu cred decît că Stavroghin se retrage dintr-un înalt sentiment estetic; decadența sa se manifestă oximoronic din excesul de rafinament. Aristocrația înnăscută nu se dezminte. 2) Cînd Stavroghin descoperă efectul actului său demonic de seducție asupra Matrioșei, începe să fie contorsionat de frica de a fi făcut un lucru oribil; este pătruns de fapta sa mîrșavă și în mod premeditat vrea să șteargă orice urmă, împingîndu-și victima la sinucidere. Mîrșăvia comisă îl obsedează puternic și își scrie ispășirea („spovedania") pentru a se izbăvi. (Faptul că se va sinucide în final dovedește că are vocația opțiunii tragice și că nu era lipsit total de bun simț.) Colindă lumea ca să uite, dar, aflat într-un hotel dintr-un orășel din Germania visează imaginile paradi-

Scanned with OKEN Scanner

siace din tabloul „Acis și Galatea“ de Claude Lorrain văzut la Dresda, și, în mod bizar, deși acestea îl fericesc pînă la lacrimi, îi evocă tocmai crima înfăptuită ; „Văzui în fața mea (oh ! nu în realitate ! de-ar fi fost o fantomă căreia să-i pot vorbi !), o văzui pe Matrioșa slăbită, cu ochii înfrigurați, exact așa cum era cînd stătea pe pragul camerei mele și, clătinînd din cap, mă amenința cu pumnul ei mic. Și niciodată n-am simțit ceva mai dureros. Desperarea jalnică a unei ființe neputincioase, cu mintea încă neformată și care mă amenința (cu ce ? ce putea să-mi facă ?), *dar cu siguranță nu se acuza decît pe sine* (s.n.). Niciodată pînă acum nu mi s-a întîmplat ceva asemănător. Am stat toată noaptea nemișcat, pierzînd noțiunea timpului. Acum aș vrea să explic și să spun ce s-a petrecut cu mine, cît mai clar cu putință. Oare asta este ceea ce se cheamă mustrări de conștiință, căință ? Nu știu nici pînă azi. Ce nu pot îndura este numai și numai această viziune, și tocmai în prag, cu pumnul ridicat și amenințător ; nici înainte nici după, ci exact în clipa aceea ; nimic altceva decît înfățișarea pe care o avea ea atunci, nimic altceva decît această clipă, nimic altceva decît această clătinare a capului. Acest gest, tocmai faptul că mă amenința, nu mi se mai pare ridicol, ci oribil. Resimt pentru ea o milă cumplită, înnebunitoare și sînt gata să-mi las trupul pradă tuturor torturilor numai ca acel lucru să nu se fi petrecut în ziua aceea“. Seducătorul torturat de o imagine a victimei ; o imagine emblematică de neputință față de sine însuși. Dar pumnișorii ridicați ai Matrioșei amenințau demonii săi. Tocmai această „indiferență“ pare să-l fi rănit mortal pe marele Seducător. Matrioșa este el însuși !

Există un ghem de tensiuni în fiecare din noi ce ne ține încordați, totdeauna gata să reacționăm pozitiv sau negativ la stimulii existențiali. Unii știu cum să-și întrețină această stare permanentă de funcționare a energiilor interioare și să-și mențină tonusul nealterat ; sunt,

de aceea, mereu în formă, par plini de vitalitate și nu se simte niciodată *spleen*-ul în gesturile lor. Nu așa s-a întîmplat în cazul colegului meu Emirbec, profesorul de matematică, începe să-mi povestească, preocupată G. Eram vecini de un an (suplinea) la marea masă din cancelarie și am apreciat la el un umor mucalit ce mă înveselea de cîte ori vedeam totul în negru, mai ales cînd tu nu mai apăreai la orizontul *orașului* nostru. (Asta era mîndria lor, de a se lăuda cu Poartă Albă *oraș*, fiindcă exista și Poartă Albă *sat*, cu o populație de vreo zece ori mai mare decît a „orașului"). Cu o seară mai înainte l-am întîlnit la cantina liceului, era de serviciu pe școală, am mîncat împreună. Pe un ton șugubăț m-a întrebat ce cred eu despre mine și despre tot ce fac, dacă sunt sau nu mulțumită, fericită sau așa ceva ; m-am mirat de îndrăzneala de a-mi adresa o astfel de întrebare ; de ce să mă chestioneze pe mine despre lucrurile cele mai intime ? N-am avut timp să mă supăr findcă el (era foarte inteligent) a observat gafa și imediat a reparat-o. „V-am întrebat așa, ca să am un *exemplu* concret de fericire, fiindcă eu o dau dracului de viață, doamnă !" Nu știu de ce trebuia să fiu tocmai eu un asemenea „exemplu", m-am uitat la el și mi-am dat seama că nu poza, era grav și preocupat. Am schimbat vorba ; l-am întrebat atunci despre ce s-ar întîmpla dacă s-ar căsători cu o fată creștină. Auzisem vag despre amorul lui pentru o elevă de-a noastră din ultimul an. Mi-a răspuns că ar fi repudiat de părinți ca trădător al legii mahomedane. Între timp a venit Azis, pedagogul, un om plin de umor, bărbatul colegei mele de limba franceză, și ne-a povestit despre un elev care stă toată ziua în pat și-și privește unghia de la degetul mare de la picior, crezînd că e dotat cu puteri supranaturale și că poate să-și hipnotizeze colegii ; „i-am dat una după ceafă să-l scol și să-l trimit la școală și asupra mea hipnoza lui n-a avut efect deloc", spune hîtru Azis și izbucnim cu toții în rîs. Emirbec rîdea și el, iar după aceea i-a pus o întrebare de trigonometrie lui Azis, fiindcă acesta voia să dea la nu știu ce facultate tehnică și n-a știut să răspundă. Am zis eu din întîmplare „zero" și Emirbec a fost încîntat de „cunoștințele mele de matematică".

Apoi l-a mai întrebat ceva, dar eu am plecat. Aveam să aflăm mai tîrziu că toate întrebările de matematică, pe care i le-a adresat Emirbec în acea seară dădeau drept rezultat totdeauna „zero“ și „chiar fără să știu nimic, îi răspundeam zero și era mulțumit“, mai adaugă Azis, cînd ne povestește mai amănunțit, mie și lui Ozden. A doua zi am lecții de la ora nouă și, cînd ajung, toți se foiesc pe coridoare și vorbesc despre sinuciderea lui Emirbec. Acesta avusese prima oră cu o clasă în care erau numai băieți, scosese pe unul la tablă și-l pusese să facă o problemă, apoi scrisese ceva pe un bilet și-l trimisese pe alt elev să meargă și să-l ducă la altă clasă. Se întorsese către cel de la tablă și văzînd că nu știe, îl apostrofase cu blîndețe : „Bine, mă Ilie, tu vrei să-ți dau doi *chiar azi ?*“. Era foarte sever, umplea catalogul de doiuri, elevii stăteau smirnă în fața lui. Pe urmă a cerut un pahar cu apă, a vărsat în el niște prafuri și după două minute a spus „Luați-mă că-mi este rău“. Elevii l-au luat pe brațe și l-au dus în cancelarie. Înțepenise. A mai spus trei cuvinte în turcește și a murit. Luase cianură. Nimeni n-a descoperit de unde. Îi scrisese ultimul bilet acelei eleve, cam toantă, cam grasă, dar rea de muscă ; nu se știe de ce Emirbec se îndrăgostise de ea și voia s-o ia de nevastă : erau patru versuri amoroase din Eminescu și apoi formula lui din seara de dinainte : „o dau dracului de viață !“. Nu s-a înțeles dacă bietul Emirbec avusese motive camusiene suficiente ca s-o dea dracului atît de prompt, numai la vîrsta de douăzeci și opt de ani, dar el fusese *coerent* cu sine însuși ; dacă toate soluțiile prospectate dădeau ca rezultat „zero“, nu avea sens să mai continue. Părinții lui au zis (cel puțin așa a circulat zvonul) că sînt fericiți că fiul lor a procedat astfel, decît să-și trădeze religia. Da, în cazul lui Emirbec, se pare că ghemul acela de tensiuni nu era destul de bine strîns ; avea chiar unele fisuri adînci, astfel că s-a rupt brusc, lăsînd în jur acel halou distonant pe care-l scoate lanțul de la fîntînă cînd se rupe și se prăvălește în jos, cu ciutura plină cu tot, lovind ghizdurile într-un vîrtej ametitor și vîjîind puternic. Dacă pui mîna să-l oprești, ți-o sfîșie și te umple de sînge, dar

Scanned with OKEN Scanner

orice ai face, nu poți să-l oprești din cădere. Ghemul de tensiuni al lui Emirbec s-a rupt prea repede, într-o primăvară fudulă, cînd cireșii albiți de flori sufocau aerul în prostie, aglomerîndu-l cu miresme afrodisiace.

În orașul nostru, spune G. cu umor, sînt cinci instituții : Liceul, Penitenciarul, Azilul de bătrîni, Cîrciuma și I.A.S.-ul. Noi suntem cu toții foarte atenți ca acestea să funcționeze normal și dacă se întîmplă vreo defecțiune undeva, imediat știe toată „urbea“ și se alertează în colectiv, dîndu-și de lucru fiecare pînă cînd totul revine la starea de echilibru.

Celălalt : *Cînd nu ai nici o cale de ieșire din această disperare lentă ce te cuprinde fără cauză, pentru a te elibera te apuci să scrii despre ceea ce a fost, despre acele zile faste, avansezi în evocarea lor cu atîta bucurie, le retrăiești identic și atunci te încarci de energii noi, reușești să-ți înfrîngi acest* tonus negativ, *și să continui de unde întrerupseseși : tu rămîneai, conștient, nu te scufundai de tot în acea extază a ființei, în acea imobilitate, acel leșin ce urmează ; voiai să te menții lucid, să nu pierzi clipa, aveai presimțirea momentului ireparabil, a acelei cutremurări agonice care te făcea să înțelegi că treci de fiecare dată foarte aproape de moarte ; numai o bucurie sau o plăcere maxime te aduc în această stare de hiperluciditate, cînd știi că viața te-a marcat astfel numai pe tine ; o admirai cum se pierdea în golul dureros, voiai să guști de pe buzele ei acel cutremur, acel spasm neomenesc cînd parcă murea ; se scutură convulsiv în acele ultime teribile mișcări ale corpului care după aceea rămîne imobil parcă pentru totdeauna și vrea să trăiască în acele zguduiri cu toată intensitatea de care*

Scanned with OKEN Scanner

mai este capabil; în fond, acea imobilitate a ei, acea paloare vineție a feții și lipsa respirației pentru cîtva timp nu aveau alt efect asupră-ți: te speriai ca și cum ar fi murit și atunci îi luai mîna foarte delicat și i-o așezai pe pieptul tău, în așa fel ca în contact cu propria-ți inimă să învețe din nou bătăile și să se sincronizeze cu ea spre viață. O lăsai în această abandonare fără s-o atingi, îi respectai plăcerea și trăirea aceasta fără s-o întrebi nimic; se reîntorcea foarte greu, pleca definitiv în ea însăși, își rememora acele senzații ale pîntecului și ale corpului, și le înregistra cu multă încetineală, le întîrzia cît putea, păstrîndu-și pe față o expresie de beatitudine străină de loc și de timp; părea că-și trăia bucuria intimității fizice, numai pentru ea, ca și cînd tu n-ai fi fost decît un factor accidental, fără importanță, căci totul era un impuls interior, o undă ce venea și o îneca cu puterea ei, făcînd-o să uite unde se afla; te simțeai frustrat de rolul tău și o bănuiai capabilă să se dăruie la fel de pură și cu alții. Te întristai de această posibilitate, voind să fii doar tu beneficiarul unei asemenea bucurii, îți imaginai că numai tu ești în putere s-o faci să devină atît de frumoasă și-ți propuneai s-o aperi de orice intruziune vulgară. De multe ori ea te privea într-un mod ciudat; se mira că te aflai lîngă ea, parcă ar fi vrut să fi fost altcineva, dar cu un gest de renunțare accepta totuși realitatea; o simțeai luptînd cu o rezistență interioară după care se apropia cu o mare devoțiune, se lipea de coasta ta din dreapta și suspina, îți lua mîna și ți-o săruta cu umilință aproape, tu ți-o retrăgeai dar ea ți-o lua din nou, încredințîndu-te că nu ție ți se supunea ci corpului tău, ea numai pe el îl adora, doar lui i se prosterna fiindcă doar el o făcea să aibă acele căderi în transă, acele alunecări tulburi spre moarte. Cînd își revenea te suspecta, se ridica brusc dînd la iveală un voluntarism aspru prin care voia să sugereze că gata, ai putut s-o surprinzi, ei, și ce dacă ai descoperit-o în acel teritoriu numai al ei, nu face nimic, fiindcă tu nici nu ai nici un merit; nu tu erai acela cu care

Scanned with OKEN Scanner

s-a bucurat pînă a atinge pragul morții, ci altcineva, o entitate ascunsă ce se găsește în ea și pe care tu nu faci decît s-o trezești din amorțeală.

Un coleg de armată îmi prezintă cîteva pagini de proză să-mi spun părerea ; e un băiat blond cu gesturi timide care a terminat engleza. Sunt elemente suficiente în textele sale că să-mi dau seama că are talent dar nu-mi place stilul cam lăsat la voia întîmplării, împănat cu prea multe podoabe inutile. Îi spun, cu brutalitate, că asta-i proză de domnișoare (e adevărat că el are o anumită feminitate a întregii figuri și a comportamentului) : „trebuie să scrii — îi spun — cu *plasmă germinală*, cuvintele să se țină strîns unele de altele și să adere la întreg precum culorile pe pînza lui Van Gogh ; dacă ar fi sărit un strop din culoarea lui și l-ar fi lovit pe cineva în frunte, sunt aproape sigur că l-ar fi trîntit la pămînt, atît de densă era. La fel și materia prozei tale, trebuie să ajungă la această *densitate implozivă* spre a deveni cu adevărat un mare prozator.“ E surprins de cruzimea tonului meu, dar i se luminează fața de un zîmbet meditativ, cînd îmi mulțumește pentru lectură. (*Notă.* Aveam să-l întîlnesc după aceea, mai tîrziu, pe stradă, în apropierea unei edituri importante : „Bună ziua, domnule M. Știți, eu am publicat un roman în scrierea căruia am ținut cont de sfaturile dumneavoastră“ „Nu înțeleg de ce atîtea politețuri — îi răspund — doar am făcut armata împreună. Mă bucur dacă ți-a folosit *lecția* mea de proză.“ Am aflat apoi că a început să se învîrtească în jurul unui mare romancier, încercînd, prin imitație, să atingă acea forță narativă care-i lipsea. Romanele lui s-au subțiat tot mai mult și, probabil, simțindu-se epuizat, prozatorul blond și delicat s-a dat la fund plecînd nu știu unde și nu s-a mai auzit nimic de el.)

Scanned with OKEN Scanner

După o lună de la începerea armatei, vine și marele șahist F.G. ; are o alură de Charlott încurcîndu-se comic în uniforma militară, prea largă : e tot numai zîmbet și rîde din orice. Îl admir, căci îmi dau seama că vrea să se imunizeze astfel la orice tip de agresivitate. Cu statura lui pitică și cu surîsul drăgălaș pe figură, F.G. reușește un lucru extraordinar, să-i îmblînzească pe pitecantropi ; e drept că el se preface că joacă șah cu ei de la egal, lăsîndu-se bătut cîteodată și această stratagemă are darul de a-i face să se comporte civilizat. Cît ține jocul ; pe urmă își recapătă cu toții natura.

Observ că fără să vreau mă întorc mereu spre episoadele cele mai secrete ale copilăriei încercînd să captez acel aer dens ; scriu și rescriu acele acte ascunse, acele gesturi ermetice, neduse la capăt decît pe jumătate, acele dorințe tulburi, neexprimate, care mi se revelă abia acum în adevărata lor semnificație, acele cuvinte — tabu pe care nu voiam să le pronunț din cauza unei spaime de neînțeles. Toate acestea, însă, s-au sedimentat în adînc, au zăcut în subconștient și acum răbufnesc cu o forță irezistibilă, scriindu-se singure, fără să mai aștepte regulile vreunei retorici. Realul e mai puternic decît orice ficțiune, sau, mai exact, este atît de puternic, încît reușește să-și creeze și să-și impună *propria-i ficțiune*. Nu este suficient să fi întreprins un anumit act sau gest ; devine imperios necesar să-i dai o *lectură* plauzibilă, sau, în orice caz, cît mai plauzibilă posibil. Din oricare lectură de acest gen se aleg și se adună niște semnificații precise ; cel mai greu e să reușești să le transferi genuine în scriitură pînă nu se estompează, pînă nu-și pierd pulsiunea ce le-a dat viață : atunci cînd simți că aceasta (scriitura) nu e destul de autentică, încerci alte variante pînă cînd ai impresia (ți se pare doar) că te-ai apropiat cel mai mult de acel *sîmbure de foc* despre care am mai vorbit. Astfel se și explică faptul că am revenit de mai multe ori asupra unor episoade, rescriindu-le încă o dată,

Scanned with OKEN Scanner

fiindcă *un alt timp al lecturii interioare cerea, de fiecare dată, o altă expresie*. Aici e vorba de un pariu dificil prin care se încearcă o victorie dublă asupra autenticității, victorie ce nu e de conceput decît în fragment, în secvență, în pulsiune scripturală, în tușă, în nuanță, în transparență, precum în pictura vangoghiană ce se relua la infinit, căutînd să capteze cît mai mult din acel *real interior*, ce se refuză expresiei de orice fel.

G. îmi povestește două crime amoroase : 1) O colegă de a ei, profesoară la același liceu, a asistat la ceva abominabil. Se afla în tramvai cînd un bărbat ajuns la maturitate, absolut normal în aparență, a scos un cuțit de bucătărie și a început să o ciuruiască cu lovituri pe o femeie cam de aceeași vîrstă. O ploaie de lovituri. Cu o furie demențială înfigea cuțitul în corpul femeii, acolo unde i se părea că a rămas un loc curat, de unde n-a țîșnit încă sîngele. Cînd femeia nu mai mișca, bărbatul și-a revenit, s-a oprit, a privit în jur și și-a dat seama ce a făcut. (În tot acest timp, nimeni nu a încercat să-l împiedice, toți erau marcați de spaimă.) La sfîrșit nu arăta deloc speriat sau nu da semne că se căiește. Dimpotrivă : „Așa ! — a spus împăcat. Bine am făcut ! Așa trebuia să fac !“ A stat liniștit așteptînd lîngă corpul mutilat și s-a predat de bună voie organelor de miliție ce au sosit la fața locului. Aceeași colegă i-a spus apoi că acesta era tatăl unei eleve a ei și că a făcut ceea ce a făcut pentru a se răzbuna pe soția lui care nu voia să mai stea împreună cu el. 2) De data aceasta îmi povestește ceva mai complex, o tentativă de crimă relatată mai de mult de un operator abil al televiziunii care știa cum să folosească aparatul de filmat pentru a comunica cît mai multe nuanțe. A început prin a filma o tînără femeie : ea merge nepăsătoare și mașina de filmat o urmează, căutînd să-i înregistreze o anume indolență a mersului, o senzualitate evidentă ce se insinua în felul cum își mișca alene coapsele și cum își arcuia

Scanned with OKEN Scanner

corpul. Era o femeie aparent apatică, absolut neverosimilă. Apoi se schimbă cadrul : aceeași persoană stă la o masă într-o cofetărie și vorbește lent, povestește cu un accent peltic despre tot ce i s-a întîmplat cu soțul ei. E la fel de absentă, și pelticăreala îi scoate la iveală o notă senzuală a vocii, ce-i dă o atracție irezistibilă. Se observă asta frapant, în tot ce spune ; într-adevăr, în modul ei de a pronunța și a lungi cuvintele se strecoară o senzualitate bolnăvicioasă. E ceva aici din acel secret care însoțește orice feminitate ieșită din comun, precum se întîmplă cu acea eroină a lui Faulkner care excită și incită un întreg oraș de bărbați, înnebunindu-i pe toți (pînă la a-i face să înceapă să se încaiere între ei), dar aceștia își dau seama la un moment dat că oricît s-ar strădui ei, niciodată nu vor fi capabili (fiecare în parte probează !) să țină în frîu o feminitate atît de profundă (atît de ancestrală) și că oricînd (la fel ca în *Satiricon*-ul lui Fellini) se vor găsi depășiți, rușinați și umiliți în fața unui asemenea monstru. Da, tînăra femeie vorbea despre fostul ei soț cu voce egală, aproape absentă, cum ar fi vorbit despre un copac sau despre un film la care asistase cu totală detașare. „Mie nu-mi mai plăcea și am hotărît să ne despărțim. Am băgat imediat divorțul, dar soțul nu era de acord și mă chema mereu să stăm de vorbă ca să mă lămurească.“ Spunea toate astea cu o nuanță ironică ; adică nu putea înțelege cum de fusese el atît de prost, încît să creadă că ea s-ar mai întoarce. „În ziua aceea m-a invitat chiar în cofetăria asta și m-a plictisit enorm (da, aici am auzit cum s-a pelticărit bine, intervine G.) implorîndu-mă să nu-l las, că el nu poate trăi fără mine și că e în stare să facă orice.“ Aici, operatorul întîrzie cu aparatul asupra chipului femeii ; îi încadrează pe rînd părul roșcat, coafat proaspăt, gura cărnoasă și mare, nasul acvilin și se oprește îndelung asupra ochilor. Ea vorbește, dar nu se mai aude ce spune, căci, de fapt, ea vorbește prin priviri. Ce spun aceste priviri ? Nimic esențial. Sunt neutre, fără nici o implicare, fără un licăr de afectivitate. Au, însă, o sclipire ironică în irizarea striurilor catifelate, un fel de ironie brutală, tipică celor care se apropie cu răceală de propria victimă și o devoră pe îndelete, în chip curios procu-

rîndu-i acesteia chiar plăcere. „Nu am putut să-l mai ascult, m-am ridicat de la masă și am plecat. Eram aici, la cofetăria Universității. El s-a ținut după mine și cînd am vrut să traversez, m-a luat de umeri și m-a împins în fața troleului". E total indiferentă, nu se înfioară de ceea ce i s-a întîmplat, căci a fost totuși accidentată grav și a scăpat numai datorită abilității șoferului. Nu o interesează nimic, pentru că totul e în legătură cu omul acela banal și insignifiant (devenit astfel în mod *brusc*, fiindcă altfel, probabil, nu l-ar fi luat) care a fost mulți ani soțul ei. Se ridică de la masă și pleacă la fel de indolentă, la fel de senzuală în arcuirile unghiurilor frînte ale coapselor, urmărită de operator pînă cînd se pierde în depărtare, pășind fără grabă și îndreptîndu-se probabil către alt bărbat, care o așteaptă la fel, să-i fie o altă victimă benevolă. G. povestește implicîndu-se profund. După această imagine, aparatul de filmat se deplasează într-un penitenciar și încadrează fața unui om chinuit, neras, cu ochii sfîrîind de inteligență. „Am făcut bine — spune, privind în afara obiectivului — nu aveam altă soluție. Eu o iubeam !" „Acum n-o mai iubiți ?" întreabă reporterul. Se întoarce și privește direct în obiectiv ; se înțelege după disprețul din privire că *nu*, e deja preocupat de alte probleme, e absent față de argumentul discuției.

Iată deci două delicte de „fole amor" ce se aseamănă după toate aparențele : femeia se desparte brusc de bărbatul cu care a conviețuit pînă acum o clipă și acesta, hiperlucid, o ucide. Reiau citatul din Camil : „Ei bine, într-o zi vine femeia aceasta și-ți spune că toate astea trebuie să înceteze pînă mîine la ora 11,35 cînd pleacă la gară. Shylock n-a avut curajul să taie din spatele unui om viu, exact livra de carne, la care avea dreptul, căci știa că asta nu se poate. Totuși femeia crede că din această simbioză sentimentală, care e iubirea, poate să-și ia înapoi numai partea pe care a adus-o ea fără să facă rău restului. Nici un doctor nu are curajul să despartă corpurile celor născuți uniți, căci le-ar ucide pe amîndouă. Cînd e cu adevărat vorba de o iubire mare, dacă unul dintre amanți încearcă imposibilul, rezultatul e același. Celălalt, bărbat sau femeie, se sinucide, dar întîi

poate ucide. De altminteri așa e și frumos. Trebuie să se știe că și iubirea are riscurile ei. Că acei care se iubesc au drept de viață și de moarte, unul asupra celuilalt.“ Se pare că bărbatul e mai profund în amor și de aceea mai statornic. El se *fixează* în celălalt (cealaltă), își construiește un *modus vivendi* definitiv, se programează, livrîndu-se total, fără să-și mai ia nici o măsură de apărare. Cînd are loc ruptura provocată, de obicei, de partenerul feminin (dar nu e o regulă aici, căci există și bărbați feminini după cum există și femei-bărbați) poate să survină un act tragic (raportat la cei doi parteneri), sau o crimă (în conformitate cu codificarea juridică). Aici este admis orice *hybris*, căci în amor, indiferent de epocă, nu există decît un cod, acela *medieval* (cu toposul cunoscut „hybris-némesis“ sau „delictum-castigo“) care pedepsea drastic pe femeia trădătoare.

Mergem în livada cu vișini a liceului din Poarta Albă. Roșul intens al vișinelor dă o senzație excitantă. Suntem cu domnul I. (un om plăcut prin umorul lui, ce-i vine, poate, dintr-o materie corporală în exces ; e gras, cu un abdomen falstaffian, dar aceasta nu-l împiedică de la o anumită sprinteneală. El ne-a adus să mîncăm vișine. „Au alt gust cînd le iei direct din pom“, spune el și vom vedea de ce are dreptate). Nu se știe ce resort interior îl împinge să se confeseze ; poate jucăușa Mia (profesoara de fizică) o zvîrlugă care îi alunecă din vișin direct în brațe, rîzînd în hohote ca un copil. „Mă, începe I. să povestească, așa cum mă vedeți voi de gras și de disgrațios, m-am îndrăgostit odată în mod fatal. Era gata să-mi las soția. Fusesem repartizat de un an la acest liceu și soția o lăsasem la ai ei. Aveam o colegă tînără, abia ieșită și ea din facultate ; o fată foarte timidă, nu prea frumoasă, dar ceea ce mă fascinase la ea era o coadă imensă pe care o ținea tot timpul împletită și-i ajungea pînă la șolduri. Eu mă îndrăgostisem total

Scanned with OKEN Scanner

de ea, dar nu îndrăzneam să-i spun nimic. Odată am petrecut împreună un revelion aici ; ingineri agronomi, mecanici și noi profesorii de la liceu. Nu era prea vesel, dar eu mă uitam tot timpul la ea și nu-mi dădeam seama dacă ceilalți se simțeau bine sau nu. Deodată a ieșit să meargă în camera ei ; locuia în una din camerele de oaspeți în care stai tu acum, îi spune lui G. Nu știu ce mi-a venit și m-am luat după ea. I se desfăcuse coada și voia să și-o împletească la loc. Cînd am ajuns în camera ei, se afla în fața oglinzii. M-am uitat la ea prin oglindă ; cînd ni s-au întîlnit privirile am izbucnit amîndoi în plîns : s-a întors spre mine, a dat drumul la coadă, care s-a desfăcut imediat șuvoi ce mă acoperă și mi-a înconjurat gîtul cu brațele. Mă iubea și ea, atunci cînd am sărutat-o mi-a răspuns la sărut. Am rămas la ea în acea noapte. Era cum o făcuse mamă-sa. Era fată, nu știu dacă voi mă înțelegeți prin ce am trecut eu atunci. (Se pare că soția lui nu *fusese*, dacă el stăruia atîta asupra acestui amănunt, comentează G.) Ne-am iubit apoi toată primăvara și vara ; mă duceam cu ea la C. la plajă ; toată lumea știa că suntem împreună. De la un timp, ea a început să plîngă nemotivat și să mă întrebe ce se va întîmpla cu noi, căci știa că sunt căsătorit. Plîngeam cu ea și o întrebam ce a găsit la mine, fiindcă arătam la fel ca acum, îngrozitor de urît cu ochiul ăsta al meu ; e drept că atunci nu eram așa de gras. Totul continuă în această ambiguitate pînă cînd, la un anumit moment, primesc o telegramă de la nevastă-mea ; să vin că a născut un băiat. Trebuie să mă înțelegeți ; mă duc acolo și cînd îl văd p-ăla micu cum semăna leit-poleit cu mine, odată mă înmoi și mă întorc către familie. Ce mai, nu puteam să-mi las nevasta cu copil mic pentru ea. Mă, dar o iubeam cu adevărat. Vin la Poarta Albă și-i spun plîngînd în ce încurcătură mă aflu. Era inteligentă și generoasă. A înțeles și s-a mutat imediat la alt liceu, astfel că am putut să-mi aduc și eu soția aici.“ A povestit toate acestea cu o mare plăcere. Deodată se uită la ceas : „Am întîrziat. Mă așteaptă nevastă-mea la masă. I-am spus să-mi facă o ciorbă de miel haiducească, cu zeamă de varză și ardei iute, așa cum se face la noi în Olt. Asta e ascultătoare și, cînd îi spun ce să

facă, se dă de ceasul morții. Acum cred că stă săraca cu masa gata și ar fi păcat s-o fac să mă aștepte.“ Directorul I. (căci era directorul-adjunct al liceului) își ia rămas bun de la noi și pleacă cu pași mari, înfometați, către casă.

Celălalt : *„Mi-e foame“ zice ea și, după ce îi propui toate mîncărurile posibile, îți cere mereu ceva mai „consistent“, ceva care să simtă cu adevărat că mănîncă : „îți aduci aminte cînd în studenție mergeam la bufetul Academiei și mîncam cîte un cîrnat cu muștar că ne lingeam pe degete ? !“ Rîde apoi, „mi-e foame de altceva, de un alt conținut, aș vrea să mușc din FORMA abstractă, s-o simt cum se înmoaie în saliva gurii și cum se rostogolește pe gît“.*

În fața blocului nostru s-a prăsit o haită de cîini ; sunt din aceia ce au rămas fără stăpîn după demolări și acum au buletin de flotant. Circulă de la bloc la bloc și așteaptă pe cineva care să vină să-i înfieze ca la orfelinat. Am asistat la o scenă foarte tare : o cățelușă sta de cîteva zile mai la o parte și cînd intra cîte un locatar îl privea suferindă, cerșind mîngîiere. Toți o mîngîiau și-i dau și cîte o coajă de pîine. Ea, însă, nu se apuca să mănînce, nu asta dorea, de fapt, ci dorea să fie luată în casă de către o familie. Pînă la urmă s-a găsit o doamnă care s-a îndurat s-o ducă sus. S-a comportat ca un cîine educat și doamna voia s-o țină în casă, după cum avea să-mi relateze a doua zi. Dar, cînd a doua zi a scos-o la plimbare și a trecut pe lîngă ceilalți

Scanned with OKEN Scanner

cîini, s-a petrecut ceva înfiorător : toți cîinii s-au repezit la cățelușă și *au sfîșiat-o* literalmente pînă să intervină niște șoferi. Din invidie ! ! Mai rău ca oamenii.

După ce am scris despre frisoanele provocate de agonia astrului diurn, am ieșit seara ca de obicei, să fac doi pași pe malul Dîmboviței. La un moment dat am avut senzația unor dureri ascuțite în ceafă cărora nu le-am dat nici o atenție. Am presimțit, prin analogie, că mă împungeau, ca și alte dăți, săgețile rătăcite dinspre marele măcel al apusului și, întorcînd capul, am văzut tăierea taurului însîngerat stropind cu sînge fațadele clădirilor înalte de pe cheiul apei. Ajuns acasă, am ascultat puțin Mahler și am vrut să trec la masa de scris. N-am apucat să scriu două rînduri cînd durerile din ceafă m-au lovit cu o intensitate extremă. Simțeam cum creierul se clatină la orice mișcare a capului și nu mai puteam să articulez cuvintele din cauza acuității durerilor. Am bănuit că era doar un curent, o pală de aer. Nici vorbă : pînă n-am îngînat un imn soarelui, nu mi-a trecut.

Cînd mergeam la cîmp primăvara, mi se întîmpla adeseori să mă abandonez unor pulsiuni ciudate ; căderea de lumină prea intensă peste verdele din jur îmi paraliza pentru cîteva clipe toate energiile corpului. Simțeam că nu pot să mă mai mișc, picioarele dilatîndu-se și îngroșîndu-se dintr-odată ; fără o formă precisă se îngropau în pămînt căutînd să capete (să-și redobîndească) starea materiei de la început. Mîinile se umflau la fel, tentacule puternice cu care apucam iarba grasă și grîul înspicat ; le înșfăcam cu degetele lungi și agile, smulgîndu-le din solul moale : apoi le fragmentam,

le fărîmițam, le striveam cu putere pînă ce se transformau în gogoloaie umede din care picura un suc îngroșat. Mă ungeam cu acest suc pe trup și aveam senzația că îmi schimb identitatea ; mi se deschideau toții porii, mă invada o stare de prospețime neînchipuită și levitam ușor. Toată greutatea de mai înainte dispăruse. În tot acest timp, extrem de scurt, abia suficient pentru a fi perceput, auzeam un fel de șuierat, o zarvă a elementelor ce mă înconjurau ; aerul chelălăia, ființă cu mii de guri, încercînd să mă muște, să mă devore. Pentru mult timp, aveam impresia că nu voi putea să mă salvez, că voi fi pulverizat de ceva foarte greu de definit și nu va rămîne nici o *urmă* din mine.

În pictura interioară a bisericii „Înălțarea Domnului", de la Mînăstirea Neamț, cum intri, încă din pridvor, deasupra intrării, te întîmpină scene de cea mai mare violență ; se văd corpuri sfîrtecate, atîrnate cu picioarele în sus, gîturi tăiate din care țîșnește sîngele șuvoi în timp ce capul aburește încă de viața retezată abia cu o clipă mai înainte, ruguri în care se prăjesc (de bună voie !) tot felul de sfinți în devenire. Aceste cazne sîngeroase, expuse în imagini de un naturalism frust, care continuă și în pronaos la fel de intens, îți rămîn fixate în memorie și după ce ai lăsat edificiul și te îndrepți eliberat către agheazmatarul din față ; am zis „eliberat" : da, toată violența aceasta are aici o *funcție catarctică,* fiind unul din procedeele *textualizării,* cel mai puternic din cîte există. Buturile gîturilor tăiate iluminează în bezna cărnii, scoțîndu-l pe novice din amorțeala fumegoasă a viselor erotice și limpezindu-l întru marea jertfă. De aceea, tinerii călugări au un aer stereotip, de duritate și decizie, de neîntîlnit la colegele lor de la Văratec sau Agapia.

Scanned with OKEN Scanner

Primesc o scrisoare de la fostul meu student, Ștefan Ungureanu, prozatorul cenaclului „G. Călinescu", acum profesor de limba română în satul Lunca din județul Piatra Neamț. Iat-o : „*Domnule M., în noaptea asta simt nevoia imperioasă de a vă scrie. Pentru orice eventualitate, îmi cer scuze că mi-am permis. Vreau să vă spun că abia aici am reușit să înțeleg* spațiul mioritic *blagian despre care ne-ați vorbit atîta la seminar. Mi se întîmplă noaptea cînd cuprins de plictiseală ies pe deal în lucernă. De acolo de sus am senzația că pînă în prezent trăit-am degeaba. Intuiesc de ce se va sinucide noul meu prieten. Dar și așa o va face rîzînd. De două ori. A doua oară pentru a-și auzi rîsul. Cred că în prealabil Blaga a vorbit cu stelele și acestea i-au dat taina. Să fie așa? Posibil. Taina e grozavă, atît de grozavă, încît trăiesc ceea ce a trăit doar cel ce a dat firul mioritic. E ceva tăcut care coboară și te îmbrățișează pînă ce nervii se transformă în tot atîtea fibre de frică. Nu, nu este o frică vulgară, e o așteptare a ceva ce trebuie să se întîmple, dar nu se întîmplă tocmai din cauză că ne este frică. Cine știe, poate că, odată cu mîna întinsă și palma deschisă a așteptare, o să simțim cum noaptea ne picură un strop de spaimă. Cîte zgomote, cîte învălmășeli te încleștează aici în liniște? Atunci cînd trișezi vraja se rupe. Începe lent făcîndu-te să te oprești cu siguranța că se mai oprește cineva sau ceva, dar se ucide brusc și te sperii fugind de tine în toate părțile. Dacă marea îți intuiește genunea în continua ei zbatere, noaptea aici dă inegalabilul inedit al increatului în care existăm. Atîta necunoaștere bănuiesc sub stele încît mă sperii. Ajung să mă suspectez de atavism, de primitivism. Știți, gîndindu-mă am ajuns la concluzia, recitind* Miorița, *că de fapt, am de-a face cu o superbă metaforă a morții. Însăși liniștea pe care o degajă poezia în mine o găsesc concludentă.*

Domnule M., în situația în care scrisoarea vă va parveni, răspundeți-mi, deoarece am făcut o descoperire pe care nu o pot confesa decît Dumneavoastră. Eventual aș putea aștepta pînă la iarnă. Multe salutări domnului Popișteanu, fără calambur. Cu cea mai sinceră stimă și afecțiune. Ungureanu. P.S. Nu o mai corectez!". Scri-

soarea e datată septembrie 1971 și însoțește vreo cîteva proze, cerute de mine spre a-l obliga să continue și să nu se lase de scris. Dau una aici tot „fără să o corectez !".

BANAL

Poate dacă în noaptea aceea, ți-aș fi ascultat rugămintea, nu s-ar fi întîmplat nimic. Dar am o scuză, nu eram singur și trebuia să plec împreună cu ei. Vei spune că te săturaseși să mai fii numai cu tine însă nu eram prieteni, locuiam doar în aceeași curte, atît. Da, ar fi trebuit să te pătrund de atunci, pentru că mă lăsaseși, în clipe de îndoială, să te intuiesc, încercînd în momente ca acelea, tăria forței tale.

Poate ai fost puternic, poate.

Cînd te-am văzut prima dată, de-abia te mutaseși la noi, și jucai șah pe banca din curte împreună cu tatăl tău. M-am apropiat de voi, ca să te văd, îmi spuseseră copiii că a venit unul nou la noi. Aș fi vrut să fim prieteni, însă după ce ai terminat jocul, ai închis tabla și intrat în casă nu ai mai ieșit, pînă a doua zi, cînd ne-am întîlnit în drum spre școală. Tu erai licean, la cel mai bun liceu de la noi, era aproape normal să mă sfidezi. Într-o zi, spre surprinderea noastră ai ieșit în curte, și ai jucat tenis cu mine, zîmbind, iar asta te-a costat o înfrîngere, la care tu ai ripostat imediat, chemîndu-mă la șah, unde ai învins, căutînd după aceea să mă umilești în ochii celorlalți. Replica te-a surprins și deși m-ai înfrînt, pumnul meu ți-a lăsat mult timp o pată vineție. Apoi m-ai ocolit multă vreme, erai mai mare și umblai cu femei. Începeai a deveni bărbat, în timp ce eu eram în primul an de liceu și îți pîndeam mișcările, căutînd să imit. La un timp te-ai mutat la o școală mai mare și erai tare mîndru prima dată cînd te-am văzut, ca atunci cînd stăteai cu tatăl tău și jucați șah, deși aproape se întunecase. În vară cînd te-ai întors, ai tăi

divorțau, și a fost pentru prima dată, cînd ai venit la mine, ca să îmi ceri bani. Ți-am dat, ca pe urmă să vii din nou cu o sticlă de coniac, s-o bei cu mine. Atunci, după ce te-ai amețit, îmi spuneai că te-ai născut fără să o ceri, despărțirea lor ți se părea stupidă, atît de stupidă, încît rîdeai cînd te-ai dus să le spui lor, că ce fac ei nu te privește, dar vrei să fii fericit, și nu poți, dacă ei răcnesc în mijlocul drumului tău, care niciodată nu se va întretăia cu al lor, și drumul lor e pe terminate, iar al tău acum începe, sau poate e la mijloc, sau oriunde altundeva, oricum nu la sfîrșit. Erau momentele, în care teama ce mă înconjura inexplicabil, legată poate de acel ceva din ochii tăi, făcea să te suspectez că încerci să joci teatru. Oare îți amintești, că într-o zi mi-ai spus despre viață, care, după tine, era un pahar cu alcool de foarte multe grade, ce trebuie băut dintr-o sorbitură, fiind menit să te ardă, pe spatele pieptului ca o pară iute, că e meschină. Nu mi-ai spus de ce, cred că era așa cum am aflat mai tîrziu, că iubeai și ai fost alungat. Atunci, ai recunoscut că erai prieten cu umilința de mult, de cînd ai aflat că după ce ți-au tăiat moțul au primit bani, dăruindu-ți fără voie mersul lor, pe care acum încercai să-l schimbi. Revolta strivea cugetul, cînd imaginai că maică-ta uitase durerile facerii în bani. Am încercat să-ți explic de o datină, dar ai început să rîzi trist. Vina ai dat-o pe faptul că de mic erai inteligent, toți te lăudau, iar cunoscuții uimiți de tine, pus să le vorbești ca o păpușă, intuiai că se admiră pe sine în felul cu care te înțelegeau. Spuneai mîndru despre acele clipe că ți-au dăruit libertatea, dar mințeai și eu știam involuntar de minciuna ta. Undeva, în tine, teama că ești urît sfărîma oglinzile nu pentru că nu-ți plăceau. Cred în momentele cînd le mînjeai cu sînge mîngîiat în suflet hazardat de timiditate. Patima de-a bea, iscată de aici, a izvodit marea ta alertă, ce îți dăruise tăria să fii ironic cînd ai auzit că ești numit cap de bufniță și te răzbunai aducîndu-i pe toți sub umbra ta. Ori cel puțin, încercai să faci asta. Uneori te vedeam pe geam, cînd treceai prin curte, pentru tine o cochilie infectă, de care îți era groază, că te învîrtești în aceeași ieșire, dar niciodată n-ai scornit alta. Seara te întorceai

Scanned with OKEN Scanner

beat și atunci nu mai treceai prin ea, dar dimineața ai pus mîna la ochi, să nu te mai vadă și ea ți-a căzut, ca tu să încerci să fugi în mîndrie. Și cred că ai încercat. Zbaterea te-a făcut să intri în marea competiție, unde călcînd pe timp, reușiseși aproape pe locul primilor. Era normal pentru tine a fi fost campion, dar undeva te-ai împotmolit de zvonul neașteptat, că cei care te-au adus în ființă își vîntură în zări aerul respirat împreună lipsit pentru ei de noi germinări. Și tu cu creierul rupt, fără a cere ajutorul altora, ai părăsit pista tras lîngă pulbere, într-o casă de coșmar, ce etala pereți impregnați cu refulări dezgustătoare prin falsitatea scuzelor ce erai obligat să le asculți, revoltat că își căutau dreptatea, în același zgomot impunător cu afirmarea unui nou om, pe care îl îngropau cu vorbe salivate.

Crezîndu-te sisific ai pierdut puterea de anticipație, fără a mai încerca zilnic să furi cîte un pic din zalele necunoscutului, de teama rîsului meschin, al unora ce nu i-ai intuit lași, cuprinși de frică în marginea luptei. Spaima, cînd ai observat, că din cauza asta nu vei mai fi niciodată primul, a încercat o sfidare sălbatică, pînă-n ultimile gesturi. Întîiul cu țigara ai fost tu. Doream ca măcar odată să o ascunzi în mînecă. Spuneai că haina ta le are prea strîmte, încît te poți arde, și nu vrei pentru că doare și ești singurul probabil ce ai simți. (Atunci nu înțelegeam că erai slab. Îmi plăcea să cred într-un cinism, eram prea tînăr și doar căutam o adresă.) Orice joc îl făceai cu vrăjmășie seacă și cîștigai, uitînd că noi eram mai slabi, iar a doua zi îl reluai, țipînd admirația celorlalți. În ultimul an, înainte de a pleca spre toți ca noi, ai făcut doi prieteni, care au rămas cu tine mereu dominați. Nu demult, unul dintre ei mi-a povestit că în timpul acela, cunoscuseși o femeie. „O doamnă" cum aveai obiceiul să spui. Într-o zi, după ce le hrăniseși curiozitatea, ai cedat-o, și ironic ai făcut prezentările cu ei goi, foarte serios. El îmi povestea despre asta admirativ. Un timp ai avut totul, și ai riscat o carte, asemănătoare acelora cu care cîștigai la noroc, dînd înapoi banii, ca să poți rîde de privirile îndatoritoare ale celorlalți, pentru care norocul nu se mai lăsa jecmănit.

Scanned with OKEN Scanner

Saltul în rîu te-a pierdut, ai vrut să-l calci drept, în apa ce te înconjura cu mers masiv și o vreme ai trăit-o pînă la brîu, apoi la bărbie, depășindu-te și după ce ai alunecat fără să pășești pe lîngă ceilalți, ai încercat să le citești marea carte, dar mîinile strîngeau convulsiv rădăcinile apucate în contratimp, pietrele care alunecau și apa apăsătoare au debordat cedarea, iar pentru a nu fi lipit de mîl, te-ai lăsat purtat, izbit atît de des, încît definitiv ai pierdut renașterea durerii din durere. Dacă ai fi păstrat calmul ce respectă legea de a nu arunca șansa nici chiar în ultima clipă, plutirea pe sub urmele celorlalți o anulai. Probabil a fost groaznic momentul, cînd făcînd bilanțul ai observat întîrzierea cu cîteva clipe în singurătate. Goana se consumase, trăită amăgit în gol. Acolo, pe șantierul unde ai evadat, ai înconjurat agonia cu cristal și reîntors în mijlocul rîului, beat de tine înotai deasupra. O oglindă întîlnită pe trotuar, aruncată spartă de un om, te-a enervat și alunecînd subțire cristalul s-a spart sfărîmat în ace atîrnate în piele.

Grăbit, cu bani strînși de copilărie terminată, ai cumpărat dulapuri, numai dulapuri, cu aspect de dreptunghi în picioare, unde te ascundeai pe rînd și pentru că aveau broasca inversă răsuceai cheia în interior. Mîna îți tremura sub privirea altora, în care citeai obsedat, ceva ce credeai a fi superioritate. Întîlnirea cu ea acolo, neștiut de alții, reușise să te fortifice și nu-ți mai păsa de tremur, alături de o oază legată în cercuri de altele. Cît de greu ai răcnit în tine, ferit, „Pînă și ea m-a părăsit." Iar disperarea, ai trimis-o vindicativ mamei. Refugiul l-ai încuiat rapid, însă pasul fatal, călcat pe propria întoarcere, ți-a întors capul, lăsîndu-te să privești ochii-ți, formidabil măriți și cu mîinile spre ei, mușchii încordați au spart timpanele, iar șoaptele spulberate din auz te-au bucurat. Prin curte mergeai mai repede, și răspundeai mult prea politicos la salut, chiar fericit. Dintre vechii prieteni, rămăseseră doar cei doi, singurii împreună cu care trăiai același purtat prezent, golit de scurgerea timpului. Doreai să nu vă despărțiți niciodată, iar tăria de-a nu le spune, i-a lăsat să plece, pe drumul lipsit trădării, dar ai rămas.

Scanned with OKEN Scanner

Perversitatea autocompătimirii cu care i-ai lăsat să plece, în speranța tacită că totuși glumesc, ai pierdut-o pe fierul roților, ce treceau spre destine. După aceea, beat pe marginile propriei străzi, noaptea, înspăimîntat-ai în urmele tale dureri, știind că mîine le va astupa vîntul ori pași mai siguri. Și atunci cînd ai călcat o urmă a ta, gestul făcut necontrolat de mînă, spre ea, explica, chiar lipsit de tine că mersul tău își face singur soarta înainte împletindu-se cu altele. Dar puteai înțelege și curios, aplecîndu-te cu ochii albi, pe pipăite, ai urmărit-o simțind că o poți duce acasă. Încet, cu mîinile strînse căuș în temerea privirilor te-ai ridicat surîzînd neîncrezător. O aveai, numai a ta. Umbra aplecată peste tine din spate ți-a amestecat disperarea în spaimă, și cu greutatea strînsă la piept, ai fugit spre locul de unde plecaseră alții, fără a simți șoapta. „Aș vrea să vă ajut, vă rog." Livid, tremurînd, dar cu pieptul apăsat pe palme, ai coborît acolo, unde cîțiva ce te cunoșteau te-au internat. Pricepînd că ei îți fac un bine, le-ai întins urma, să o păstreze pînă revii. Aceia au primit-o, urmărind zîmbetul uimit, ocrotit, neștiut de lumină. Greutatea reîntoarcerii, după ce medicii au ascuns surîsul și ușor profesional ți-au spus că poți petrece sărbătorile, „Așa cred," te-a determinat ca în noaptea lor, după ce-ai privit atent strada, să-ți dai drumul, iar strigătul scos nu l-ai auzit nemaiavînd timpane. Revenindu-ți în ghips, ai auzit cum că țipătul te-a salvat și curios, gîndindu-te la țipăt dar acum atent, ai început încet să te tîrăști spre el.

Ea îmi spune că ceea ce e demonic în noi e numai *spiritul* nostru ; acesta ne înrăiește și ne face să ne certăm, insultîndu-ne turbați pînă obosim. Doar corpurile noastre ne salvează. Ele se recunosc fără cuvinte și încep dialogul lor, fără să țină cont de nimic. Nimeni nu li se poate opune ; nu există nici o altă stavilă între ele cînd se vor. E dreptul lor. „Nu înțeleg de ce le-am lua

această posibilitate de comunicare numai spre a ne satisface orgoliul steril de a fi puternici ?“ Îi dau dreptate, dar nu trece un ceas de cînd am căzut de acord și apoi ne certăm din nou de sar scîntei.

Așa frustă cum e, așa zgrunțuroasă și plină de țepi, aici e viața mea și nu dau voie nimănui să glumească. Mai întîi să-mi dovedească prin scris că a traversat cel puțin tot atîtea evenimente (exterioare și interioare) cîte am putut să trăiesc eu.

La sfîrșitul dialogului *Republica*, Er, cel care a înviat din morți, povestește ce s-a întîmplat cu „sufletul lui Odiseu“ aflat în dilema de a-și alege o nouă viață : „păstrînd amintirea necazurilor de dinainte, deoarece *voia să se odihnească de goana după slavă*, a căutat, tot umblînd încolo și încoace multă vreme, viața unui *bărbat simplu, un particular inactiv* și cu greu a găsit-o, zăcînd undeva și neglijată de celelalte suflete. Văzînd-o, a ales-o mulțumit, zicînd că ar fi făcut întocmai chiar dacă i-ar fi căzut sorțul să fie primul la rînd“ (s.n.). Odiseu e obosit de sine și de alții ; ar vrea să fie lăsat în pace, își alege adică viața cea mai „inactivă“, pe care vrea să și-o petreacă anonim, *incognito*, fără să știe nimeni cine este și fără să fie obligat să mai joace rolul actantului principal într-un scenariu inițiatic ce a dat naștere civilizației mediteraneene. Deci Ulisse nu acceptă să-și repete destinul, acum cînd știe pe propria-i piele *cît* l-a costat această „slavă“ nemuritoare. Trebuie să-l credem cu adevărat „sincer“ ? Eu cred că da, întrucît sunt convins că el a existat și că a trăit la propriu tot ce povestește.

Scanned with OKEN Scanner

Mă cuprinde adesea o slăbiciune ciudată. Mi se pare că nu mai am nici un firicel de putere. Aș cădea unde mă aflu și aș zăcea acolo fără să mă mai ridic. Atunci simt o sfîrșeală din piept, o greață fără motiv. Mi se încetinește de tot ritmul vital și abia mai pîcîi ca un motor fără benzină sau, invers, ca unul care e înecat din exces. Mă aplec într-o parte și pășesc țeapăn, ferindu-mă pe cît pot să nu-mi pierd echilibrul. Îmi apăs inima cu mîna, sprijinind-o, căci altfel am impresia că ar înceta să bată, așa, fără altă explicație. După un sfert de ceas îmi revin și-mi trece această stare din senin, ca și cum nici n-ar fi fost.

Marea are asupră-mi aceeași stranie atracție, pe cît de mare spaimă îmi creează s-o simt cum bubuie în țărm ; mă întorc la Institut împreună cu studenții mei, de la Mozaicul roman, unde am fost în vizită, căutînd să mergem numai pe țărm, pentru a nu pierde din ochi și din auz această suprarealitate senzuală, ce mă excită bolnăvicios. Înțeleg că atracția și spaima îmi vin din seducția terifiantă ce o exercită în permanență această femeie gigantică pe care doresc s-o posed în poezia *Gest* (apărută în volumul de debut *Cumpăna*) : „Dintr-un orgoliu păgîn, / m-am aplecat ca un mire proaspăt / peste sînii glaciali ai mării ; / marea gemea ca o amantă beată / și neiubită-ndeajuns. // Valurile s-au cutremurat pînă-n genuni, încît se clintea mersul ciclic al peștilor / spre o apă scursă din steaua scufundată / în bolgiile abisurilor. // Oricît de viril te-am fecundat / femeie absolută, / niciodată n-am să știu misterul / pentru care nu-mi spui / că doar eu singur / pot să-ți fiu zeu.“ Poezia a fost scrisă înainte de a fi văzut marea.

Sunt la Poarta Albă în permisie de la armată. E iarnă. Gheața oglindă. „Poți să-ți spargi capul cu plăcere

Scanned with OKEN Scanner

uitîndu-te în oglindă", îmi spune G. care a intrat pe ușă. „Azi am avut de contemplat două ipostaze ale existenței dilematice din orașul nostru, începe să povestească. Mă întorceam de la Liceu ; trec pe lîngă Azil și văd ceva ce mi-a stîrnit mila : o bătrînă infirmă. se îndepărtase cine știe cum de clădire și acum nu mai putea să se întoarcă. Se tîra, tastînd cu atenție locul cu mîinile și avansînd mai mult prin alunecare spre scara de la intrare, pentru a nu se rostogoli. M-am înduioșat și m-am dus la ea, am ridicat-o și am condus-o pînă la ușă. Săraca, era sloi, a vrut să-mi sărute mîna din recunoștință. Mai încoace trec prin dreptul celeilalte instituții, Cîrciuma. Aici văd ceva extraordinar. Începe să rîdă în hohote. Nu pot să mă abțin. Am rîs tot drumul. Un bețiv se afla (aproape simetric cu bătrîna infirmă de la Azil) la vreo douăzeci de metri de ușa edificiului lui Bachus ; sta drept, bălăngănindu-se ritmic într-o parte și-n alta, își făcea vînt cu mîinile și apoi, fixînd ușa, se repezea glonț în ea și se izbea atît de tare (fiind închisă) încît se rostogolea din nou pînă în mijlocul străzii. Aici își calcula cu multă minuțiozitate și atenție toate mișcările pentru a se ridica, după un timp reușea și se fixa bine pe picioare, apoi se repezea înainte, buum, și iarăși revenea în mijlocul străzii."

Nu mai pot să public nimic în presa literară, nu mai apar articole despre cărțile mele. Că este vorba de o campanie deliberată pentru a fi scos din literatură, reiese clar din cel mai trivial atac, intitulat „Iraționalismul agresiv", semnat de un ins uns cu toate alifiile care aduce obsesiile lui S.V. la o exaltare paroxistică. Răstălmăcirea crasă se transformă aici în insinuare blamabilă : astfel, sunt acuzat de „rasism", numai pentru că disociez tipologia creativă a muntenilor („heliadistă") de aceea a moldovenilor („lirică") sau de aceea a ardelenilor („realistă"). Mi se face greață să continui.

Scanned with OKEN Scanner

Din *Jurnalul* lui G.

Suntem la mare. Pe străzile Constanței e azi un fel de soare iute, iar briza nu prea se simte. Totul stă. Noi doi am fost la plajă timp de cîteva ore, iar acum vrem să ne căutăm ceva de mîncare (orice — salam, brînză, roșii, fructe) și să ne ducem la mătușa mea, unde stăm „în gazdă", ca să-i tragem un pui de somn. Nu vrem să-i derajăm pe oameni cu mîncarea, fiindcă ei nu au concediu ca noi. (Cu toate astea ne invită seara la masă aproape întotdeauna). Convenim să mai facem cîte un mic drum fiecare înainte de a ne lua de-ale gurii de la o alimentară de aci, din centru. El are de mers pînă la „Tomis", pe strada Costache Burcă, nu departe, iar eu să-mi caut vreo loțiune la o parfumerie, pentru arsurile de pe spate care nu sunt cine știe ce, dar nu vreau să mă văd „jupuită". Pe urmă ne vom întîlni chiar în fața Alimentarei, vizavi de „Miga" (farmacia), unde nu e aproape nimeni, e oră de prînz, în Alimentară nu e coadă, o plăcere să-ți iei ce vrei, sunt de toate, e o zi atît de liniștită, Constanța pare atît de burgheză încît se aud pașii trecătorilor pe trotuare, milițianul din borcanul de la colț pare adormit de-a-n picioarelea, am timp suficient, o iau în sus pe bulevard, el a plecat către „Tomis", e o parfumerie la al treilea colț, de unde am să-mi iau loțiunea respectivă, îmi aleg trotuarul umbrit, trec cu privirea pe vitrine, în picioare am sandale nespus de ușoare, în corp o lene binefăcătoare, aci în centru mașinile trec rar, mă atrage un moment vitrina unui mic magazin de fructe pe care se scurge fără oprire apa, pe tot latul geamului colorat în verde, pentru a păstra răcoarea fructelor și legumelor expuse. Dispozitivul sau aranjamentul pus pentru ca apa să se scurgă astfel, uniform, pe un geam cu grunjuri, e ascuns cu îndemînare, nu se vede nimic oricît ai cerceta; o suprafață continuă de apă lunecă permanent, făcînd vălurele mici — o impresie de natural și miraculos. În coșulețe orientate cu fața către stradă sunt expuse piersici imense, mere, caise, roșii, un pepene dungat, introduse savant printre plante cu frunza măruntă, de decor, bogată, revărsată în dezordine. O încîntare. În tot orașul nu mai există asemenea vitrină. De cîte ori trec simt o bucurie copilărească.

Scanned with OKEN Scanner

Geamul verde al vitrinei pare el însuși de apă, nu se vede deloc sticla (azi nu mai există), fructele par mult mai mari, fantastic, apetisante, senzația de răcoare e minunată, în fața magazinului trotuarul e mereu proaspăt spălat. Mai departe e un mic Lacto unde se mănîncă ieftin și sănătos, miroase discret a perișoare cu smîntînă, a cartofi „Boulangé", mireasma umple aerul de vară abia simțit, plăcut, delicat, fără ostentație, nu înțeapă nările, trec mai departe, primul colț, al doilea, ajung la parfumerie, sunt doar cîteva persoane, mă așez la rînd, aici miroase a tot soiul de cosmeticale, se vorbește în șoaptă, aștept, privesc rafturile. Vînzătoarea, înaltă, prestantă, cu batistă dantelată la piept, guler de pichet alb, orbitor, măsoară savant mililitrii de parfum (esențe de salcîm, garoafă, trandafir rusesc și multe altele, puse în niște clondire imense) și apoi le toarnă în sticluțele cucoanelor, dînd sfaturi, zîmbind, răspunzînd prompt la orice solicitare : Intră o cucoană cam revărsată, gîgîind, merge în față, e „de-a casei", i se toarnă într-o sticluță o eprubetă de esență foarte tare și înainte de a plăti ea și-o toarnă toată pe umeri, pe decolteu, pe palme, își palpează gîtul, fața, foarte satisfăcută, ușurată, suspinînd, apoi trece pe lîngă mine și, confidențial : „Sînt la menopauză, draga mea, ah ce tînără ești, și am niște stări din astea, îmi zvîcnesc tîmplele, mă înăbuș, parfumul e singurul care-mi face bine". Eu, parcă aș fi mama confidențelor (de ce mi se fac întruna confidențe, chiar de către necunoscuți ?), aprob, zîmbesc încurajator, ca și cum însă ar fi vreo mătușă de-a mea sau de parcă aș ști și eu foarte bine cum este să fii la menopauză, îi spun că, da, parfumul ei are o tentă foarte „fraîche", îi fac un semn amical. Am luat loțiunea, am ieșit, mă uit la ceas, voi ajunge înaintea lui la Miga (pînă ajunge el la „Tomis", pînă vorbește cu cine are de vorbit, mai întîlnește vreun prieten...), totuși mă grăbesc, poate fac eu toate cumpărăturile și cînd vine îi dau sacoșele să le țină, ca să ajungem mai repede „acasă", în camera aceea umbrită, tihnită, să ne tolănim cu niște reviste, să vorbim, să somnolăm. Doar e vavacanță... Ajung la Alimentara, îl găsesc deja acolo, furios la culme, uitîndu-se la ceas și plimbîndu-se ca un leu în cușcă : „Unde dracu ai stat atîta, te aștept de vreo

trei sferturi de oră". Rămîn cu gura căscată, ceasul meu e mult în urmă, mi-l privesc, dar nu ceasul contează, știam că e stricat, drumul meu pînă la parfumerie, scurta așteptare la rînd, întoarcerea, nu puteau să-mi ia mai mult de douăzeci de minute, hai o jumătate de oră, ce naiba! Îi spun, se uită la mine ca la o picată din lună, ochii îi sînt măriți (cînd e supărat capătă o tentă vineție la față), mă măsoară gîndind (se vede!) ceva foarte rău la adresa mea. „Ce căutai tu pe strada Mircea?" Rămîn iar „paf", „Eu pe strada Mircea? Dar n-am fost deloc pe acolo, cînd era să ajung, am luat-o pe aici în sus, pînă la drogherie și m-am întors. Nu înțeleg ce spui". Îl văd schimbat la față, nu-i a bună, nu-mi răspunde, intrăm la Aimentara, luăm pe apucate nici eu nu știu ce (eu în astfel de situații mă pierd total, nu mai pot nici să merg drept, parcă mă golește cineva de orice inițiativă), luăm și niște sticle de vin, ieșim, în acest timp nu mă privește, înșfacă pachetele, smucește sticlele, cară el singur totul, nu vrea să-l ajut, mă împinge și pe mine cu o mînă. Eu încă mai cred că e vorba de o glumă (dar ce glumă, el nu glumește așa!), îi zîmbesc, dau să-i vorbesc, nimic. Izbucnește: „Eu te aștept ca un dobitoc și tu te plimbi prin alte părți. Pe cine căutai?" Habar n-am ce vrea să spună, îmi sare țandăra: „Dar tu cînd ai ajuns pe strada Mircea, dacă zici că m-ai așteptat la Alimentara?" Îmi spune că în drum spre „Tomis" el a luat-o de la început pe Mircea, pe acolo trece troleibuzul, voia să ajungă mai repede la redacție, sînt vreo două stații și, mergînd, s-a „întîlnit" cu mine, mergeam în fața lui repede, la cîțiva metri, da eu eram, precis, cu mersul meu uituc, cu curelele de la sanda prea largi, cu călcîiele mele ca niște ouă, cu poalele fustei fluturînd, geanta atîrnînd, mersul meu indolent l-a recunoscut, nici n-a fost nevoie să ridice capul, nu. Mă rog, descrierea mersului meu văzut din spate mă cam jignește, dar mă și satisface (parcă aș fi „Gradiva" din binecunoscuta nuvelă analizată de Freud! Hă-ha-ha!) „Și de ce nu m-ai oprit?" zic, foarte curioasă. „Păi, ce dracu, abia ne despărțisem, eu aveam alt drum, m-am cam mirat eu că te văd, dar m-am gîndit că poate vrei să treci pe la verișoara ta (stă pe Mircea cel Bătrîn, e adevărat,

Scanned with OKEN Scanner

dar la ora asta nu e nimeni acasă, și nici nu mi-a trecut prin cap să mă duc), aveai aerul de a căuta o casă, așa șleampătă cum erai, adormită, eu mă grăbeam, de ce era să te opresc, am trecut de tine, nu m-ai văzut?" „Cum era să te văd dacă nici n-am fost pe acolo???" Lucrurile se încurcă rău (azi ele sunt foarte clare, perfect interpretate în mintea mea), discutăm în autobuz, cam tărișor, poate ne și aude toată lumea, el ține sacoșele jos, sprijinindu-le între pantofii de pînză, iar cu mîinile agățat de curelele de deasupra, se apleacă spre mine, mă scormone cu ochii, e așa de preocupat încît nu știu ce să zic, mi se face cumva milă, trec de partea lui, ia să vedem, poate chiar am fost pe strada aceea, oi fi fost eu cu mințile duse cum sunt de atîtea ori, m-o fi bătut soarele în cap azi prea tare și n-oi fi știut de mine, măi să fie! Îmi vine să și rîd, e ceva ce seamănă a „strada Pacienții" a lui Caragiale, dar nu e chiar „căldură mare", ce naiba... „Și cum zici că mergeam? În ce direcție? Și cum arătam?" „Păi cum să arăți, asta-i bună, cum arăți tu de obicei, cu aerul ăla al tău, de prințesă proastă, cu geanta asta albă, cam spînzurată, așa, de umăr, cu călcîiul jucînd în sanda, chiar m-am și întrebat, măi, de ce nu-și încheie sandalele mai strîns, n-o deranjează la mers? Eram gata-gata să te-apuc de mînă, dar te-am lăsat, știu că ai obiceiul-ăsta caraghios de a te speria și a sări în sus din senin, doar trebuia să ne întîlnim peste vreun sfert de oră, nu?" Mă amuz enorm, „chestia" începe să mă atragă ca un joc, intru în rol: „N-am fost deloc pe acolo, drumul meu era pe strada paralelă, dar poate m-oi fi dedublat, dacă zici tu că m-ai văzut... sau poate, vreo sosie a mea perfectă, mai știi?... Probabilitatea să existe două ființe identice în univers știu că tinde către zero, dar nu e chiar zero..." etc. Nici vorbă de a întoarce discuția așa, e transpirat, nervos, subsuorile bluzei îi sunt ude leoarcă, e aproape chinuit, amuzamentele mele îl fac să turbeze, devine furibund, se stăpînește însă, ia seama în jur, așteaptă încordat să ajungem acasă, ajungem, mîncăm într-o tăcere de moarte, punem restul de vin în frigider, nu e nimeni acasă, trecem dincolo, „la noi". Pînă seara ne certăm „mărunt" (ca o ploaie adică, una care plouă mărunt ce plouă, iar din cînd în cînd

Scanned with OKEN Scanner

devine torențială, tună nițel, dă puțină grindină chiar, se oprește un răstimp și o ia de la cap) Iau de la cap tot traseul meu, refac pas cu pas, onest (măi, poate are dreptate, ia să rememorez eu cu glas tare traiectoria mea, să vedem ce-am făcut, unde s-o fi strecurat posibilitatea de a mi-o fi schimbat?!) E sigur că m-a „văzut", nu încape vorbă, suferă evident, se zbuciumă, nici nu mă mai apuc să-l contrazic, ar fi culmea! Totuși, căutăm împreună niște explicații „științifice": vreo „deschidere" a spațiului m-a sorbit pe mine „afară" din locul unde eram și... am apărut în altă parte, fără măcar să-mi dau seama, da, e posibil, luăm la „purecat" ipoteza, discutăm potolit, ne scoatem din cauză, ne amintim de cele citite despre „triunghiul Bermudelor" (o revistă chiar a publicat un serial de curînd, vrînd probabil să-și atragă cititorii, să poată epuiza tirajul). Bun. Ne întrecem un timp care să aducă exemple mai palpitante, ne amintim că suntem la mare, poate tocmai aici, în apropierea țărmului să fie vreo „spărtură", vreo „gaură" etc. Ne amintim însă brusc amîndoi, de fapt el își amintește primul, că nu putem fraterniza așa de iute pe ipoteza asta, e o tîmpenie, las-o baltă, ce căutam eu pe-acolo asta e întrebarea, era doar ziua-n amiaza mare, el doar nu era beat, nu era orb, nu se poate să-l duc de nas în acest fel. Încep să crăp de ciudă, deja îmi arde și pielea pe spate, cu toată loțiunea pe care mi-am dat-o; deci trec la represalii dure: „Dar dacă tu ai avut halucinații?!? E posibil să mă fi «văzut» într-adevăr, cum zici, dar numai fiindcă abia te despărțișeși de mine, te gîndeai la mine fără să-ți dai seama și m-ai «văzut», pur și simplu, la o distanță oarecare, mergînd în fața ta." O luăm pe panta asta, despicăm firul în patru, el admite pe jumătate că s-ar putea să fie așa, îmi atrage chiar atenția: „Tu trebuie să ai foarte multă grijă de mine, vezi, dacă ai venit spre mine, ai decis tu așa, ți-ai luat pe cap o povară foarte grea, eu de la o anumită vîrstă s-ar putea să nu mai fiu bun de nimic, poate chiar ai să mă întreții din leafa ta, o să fie îngrozitor..." Ei, poftim! Are doar douăzeci și doi de ani, eu la fel, mi-e și jenă de ce spune, joacă teatru, i-o trîntesc, îl spionez cu o satisfacție secretă, numai a mea gîndesc: „iubitul meu tînăr", un privilegiu pe care îl

trăiesc cu un fel de „conștiință bătrînă", de peste ani, mă duc departe, în timp, și de acolo spun către el „eu te-am iubit pe cînd erai tînăr", e foarte duios acest sentiment, e de nespus, nici nu mai țin cont că și eu am aceeași vîrstă, îi pasez lui toți „așii" mei, îi țin mîna, îl admir pentru cartea bună pe care o are...) N-am nici o șansă însă, ipoteza cu halucinația, din moment ce nici eu nu cred în ea (făcînd aluzii la sănătatea lui trupească și mintală, care se află de față...), cade de la sine. O luăm deci de la cap. Nu mai pot, trunchiez scurt, încep să înjur, fac „ca dracu", tai în carne vie, îi deșert în cap ligheane mari de lături, îl „spoiesc" de sus pînă jos, scuip deasupra, îmi trîntesc o pernă în cap, nu vreau să mai aud nimic. Se întoarce cu fața în sus, îl aud cum începe să se lamenteze vorbind singur, monoton, despre mine, la persoana a treia („Măi, eu îi spun, și ea..."), crăp de indignare, n-am replică deloc, renunț, aud la adresa mea tot felul de învinuiri strigătoare la cer (!!!), un roman întreg, mi se reamintește ce-am făcut și ce-am dres și ce-am zis în cutare și cutare împrejurare, reiese că sunt un fel de scorpie infectă, o magaoaie, ciuma feminină încarnată, un monstru periculos cu cît pare mai nevinovat. Descrierea mea mă fascinează, trag perna puțin de pe ureche ca să ascult mai bine, îmi țin respirația, cred că am o figură buimăcită, crispată, de parcă se prăbușește Troia sau de parcă aș fi Rachela plîngînd pruncii uciși de Irod. Descrierea lui e atît de vie, de convingătoare, de crudă, mă șfichiuie ca un bici de foc, nu mai pot răbda, izbucnesc în hohote isterice, îi trag un plîns măreț, total, plînge și așternutul de sub mine, și pereții camerei, plîng cu picioarele, cu mîinile, mi-e milă de trupul meu, de degete, de unghii, îmi vine să mi le sărut, să mi le înghit, mă bocesc de parcă am murit. Plînge parcă și trupul lui culcat alături, și cămașa lui și el însuși în plînsul meu. Pînă la urmă tac, tac în fine de tot, rămînem nu se știe cît timp ca doi morți anonimi aruncați la o periferie, nu mai e nici un cuvînt de spus, se lasă o atmosferă funebră, solemnă, aproape mi-e frică să o rup și nici nu pot să o rup și nici nu este cine să o rupă. Într-un tîrziu se întoarce spre mine, se apleacă

Scanned with OKEN Scanner

asupra mea, mă mîngîie abia atingîndu-mi părul, mă sărută, vrea să se strîngă lîngă mine, să-l ocrotesc. Eu n-am nici o reacție, nu simt nimic deși simt tot, mă mortific, trec către „starea de piatră", piatră la propriu, aș vrea să fac un gest cît de mic, dar nu pot, onest de tot nu pot, poate în clipa următoare, aștept, da, sigur, peste o secundă am să pot, știu ce simte el, aș vrea să-i răspund, dar uite, nu pot, oricît aș vrea, mîinile, trupul, nu vor să asculte nici o comandă, sunt ca de pămînt, sunt vie, dar n-am putere asupra mea, îl privesc și încerc să-i spun cu ochii acest lucru, nu pot, n-am putere, mi s-au blocat toate ale mele, sunt în starea asta de piatră cît sunt, poate n-o să mă țină mult, însă iată, trece clipă cu clipă, aștept, da, de la o secundă la alta s-ar putea să reîncep să funcționez, dar acum, acum încă nu, nu vine momentul, îl aștept și eu, dar dacă nu vrea să vină... Își ia mîna mea, și-o trece pe după gît, i-o las, de fapt nu pot nici s-o retrag, nu pot nici o mișcare, mîna e moale, se mîngîie cu ea pe față, degeaba, chiar adineauri „am plecat" de acolo, nu sunt în mîna aceea, nu mai locuiesc de mult în ea, nici măcar nu e a mea, o simt ca paralizată, nici nu mă interesează, mi-o sărută, își face vînt cu ea, se face mai mic ca să-mi încapă la subsuoară, îl las, nici acolo nu sunt, mă acoperă cu tot trupul, strivindu-mă, mă privește în ochi de la un milimetru, dar deși nu-i ocolesc privirea, simt că nu sunt nici în ochi, nu dau un ban pe mine, nu știu unde sunt, se îmbrățișează strîns cu mîinile mele pe umeri, pe gît, parcă ar vrea să și le înnoade la ceafă, ele alunecă în lături, în nesimțire, ne jucăm „de-a păpușa bleagă" mult timp, se retrage, rămîn în aceeași poziție, fără nici un pic de voință. E extenuat: „Măi, să știi că ești foarte puternică, n-ai idee ce puternică ești." Mai rămîn astfel, cu aceste cuvinte în urechi un răstimp, apoi simt că un deget de-al meu dă ușoare semne de viață, îl mișc, da, răspunde (!), peste puțin întind toată mîna spre el și mîngîi la întîmplare un cot. Face un salt în așternut, revine cu o bucurie infernală, îl îmbrățișez strîns și totuși îl țin la distanță, încît să nu poată face nici o mișcare în plus...

Scanned with OKEN Scanner

La Slatina am avut totdeauna o senzație de tristețe indefinită cînd soarele cobora spre crepuscul ; am mai spus că această senzație nu e o banală figură poetică, solicitînd o retorică spre a se exterioriza, ci o stare interioară aproape tragică, declanșată stereotip de sîngeriul vînăt al cerului. Cînd soarele se transforma într-o sferă colorată ușor de privit (ceilalți îl puteau privi fără nici un efort de adaptare a retinei, căci astrul pierduse forța aceea pîrjolitoare a stadiului anterior), eu îmi dam seama că nu-l mai puteam privi odată cu ceilalți și că, dimpotrivă, fără să vreau, intram în niște „raporturi" absolut bizare cu acea sferă de carton. Receptam o propulsie corpusculară de raze care plecau din centrul lui (din acele vine mai îngroșate ce se colorau mai intens în unele zone) și-mi loveau nu ochiul, ci creierul (simțeam cum îmi bat în tîmplă, întîi ușor apoi mai puternic, cum au puterea să străbată osul cranian și să atingă anumiți centri și să influențeze asupra lor, paralizîndu-i parțial ; dacă nu mă întorceam sau nu mă ascundeam într-un loc ferit, realizam imediat că orice minimă întîrziere mi-ar fi adus o paralizie totală. Este curios că *această alarmă părea să fie comunicată de acolo, chiar din sursa de pericol, din soarele muribund ;* ceva se transforma în acest semnal de avertizare ce putea fi tradus în propoziții simple ca „Atenție, nu mai privi în soare" sau „Întoarce capul repede, fugi !") și inima (simțeam fizic cum i se întețeau bătăile și începea să doară). Atunci avea loc nu știu ce comunicare între aceste două organe ale ființei mele cu ființa agonizată a astrului ; printr-o asemenea experiență nefirească, presimțeam că intram în contact cu *moartea cosmică,* probabil, refractată în corpul meu care devenea astfel un fel de *medium ;* o priveam pe sora mea și constatam că ei nu i se întîmpla nimic, se comporta normal și nu avea aceste frisoane inexplicabile. În altă ordine, această stază, această pulsiune agonică care mă zguduia în amurg, mi se părea un semnal despre mine, despre ființa mea care presimțea brusc un alt avatar și trebuia să fie avizată, să *înțeleagă* și să fie pregătită să răspundă lucid, să se *programeze* adică.

Scanned with OKEN Scanner

Mă întîlnesc azi la editură cu un scriitor cult, aș putea spune chiar „subțire", dacă folosirea acestui epitet n-ar contrazice flagrant cele ce urmează. „Ai văzut, îmi spune, vorbesc în roman despre *narativitate*, despre modul cum se scrie textul și alte bazaconii !" „Și ce te supără în asta ?" îl întreb eu nedumerit. „Păi să scrie, domnule, romanul, nu să-mi arate mie, cititorului, *cum* îl scrie, și aceasta chiar în interiorul textului...". „De ce să nu arate *cum*, reiau eu. Dar dacă acest lucru devine problema esențială a romancierului de azi, de ce să-l silim să facă altceva ?" „Nu, domnule, eu deschid un roman ca să caut acolo viață !" „Bine, îi răspund, atunci n-ai decît să te duci la Tolstoi, la Balzac, la Rebreanu..." „Pentru mine romanul se confundă cu ceea ce au făcut acești mari și, de aceea, de fiecare dată caut viața." „Ceea ce au făcut aceștia este irepetabil, îi spun, iar pentru romancierul sau pentru prozatorul actual poate că *viața* înseamnă cu totul altceva. De ce să fim rigizi ?" „Nu, domnule, orice mi-ai spune, romanul e viață și basta !" Ce era să fac cu un asemenea interlocutor ? Ce să-i mai răspund ? M-am dus acasă și am căutat romanul său, pe care mi-l dăduse să scriu despre el, dar eu nu-l citisem din lipsă de timp. Hai să vedem ce înseamnă „viață" pentru amicul nostru, mi-am spus. M-am edificat repede. În altă zi am treabă din nou pe la edituri și-l întîlnesc iar pe onorabilul. „Ți-am citit romanul", îi spun. „Ei ?" mă incită el. „Nu înțeleg de unde știi tu cu atîta scrupulozitate ce face personajul tău în fiecare zi. Mereu îl urmărești și spui despre el tot felul de lucruri ca și cum l-ai spiona prin gaura cheii : «X se sculă și se plimbă pe marginea mării gîndindu-se *la*», îi citez din roman. De unde știi tu la ce se gîndește acest personaj ?" Mă privește stupefiat. „Dă-mi voie să nu te cred, — continui foarte pornit —, ceea ce faci tu acolo nu este deloc *viață*, fiindcă iei un erou al antichității și mi-l falsifici, bagatelizîndu-l și mototolindu-l. Te rog să mă crezi că dacă vreau să aflu ce este cu el, mă duc mai degrabă la Homer și acolo îl găsesc cel puțin *autentic*." „Ce vrei să spui ?" „Nimic altceva decît că eroul tău nu este autentic din nici un punct de vedere, nici ca ficțiune, nici ca realitate, nici ca topos literar." „Bine,

dar...“ „Nici un *bine*, căci la urma urmei, nu știi nici să scrii. La tot pasul îmi descrii valurile sau peisajul și acestea nu au nici o funcționalitate în contextul dat.“ Mi-am dat seama că încep să debitez banalități răsuflate și m-am oprit.

Celălalt : *E de ajuns să-ți atingă degetele într-un anumit mod, să și le împreune împletindu-le cu ale tale ca să te clatini, să simți un declin al tuturor puterilor. În acea clipă ești sedus de o forță care depășește orice rezistență, e o chemare către care ești atras magnetic. Atunci se petrece o scurtă sincopă cînd pierzi legătura cu realul : ai un acut* sentiment al fragilității *existenței, începi instantaneu să auzi orice palpit, inima bate tare cu un ecou puternic răsfrînt în toate celelalte organe ; în timpan se aude orice sunet pe care-l scot diversele capilare, e o muzică, un concert foarte bine orchestrat în acest corp al tău de care pînă în această clipă nici nu îți dăduseși seama că există. S-a petrecut deci o ruptură undeva, o deplasare a centrilor vitali, dacă poți să te contempli într-o autorăsfrîngere, poți să vizionezi un film interzis în care personajele sunt organele corpului tău ce se comportă într-un mod de neimaginat. Din cînd în cînd, dintr-o curiozitate comică, încetinești mișcarea și ai acuta impresie a iminenței unui accident ireparabil ; în mașinăria asta perfectă pare că totul e pus la punct pentru eternitate, precum mersul aștrilor în traiectoriile lor muzicale ; nu poate exista nici o teamă, nu poate interveni nici o surpriză, orice pliu entropic nu face decît să mențină echilibrul. Și totuși șuieră în tine un* gol, *se deschide surd în sînge o fisură pe unde picură caldă spaima cum picură ceara cînd ții o lumînare aprinsă în mînă și materia topită îți inundă podul palmei și te arde, dar o lași să picure mai departe deși te arde, pentru că ai vag senzația că acest consum de materie (ceara ce se topește arzînd) este benefic pentru ființa ta, i se adaugă și o întărește. (E clar : suntem prizonierii analogiilor. Ne*

Scanned with OKEN Scanner

hrănim cu experiența altora, *din viață sau cărți, iar cînd ni se oferă ocazia, ne comportăm ca niște amărîți de vampiri ce-și sug propriul lor sînge !). Amîni acest fragment, nu-l închei din superstiție.*

Ea visează un joc straniu. Eu sunt prins într-un fel de pariu periculos ; trebuie să mă apropii, în întrecere strînsă cu alții, de un anumit loc. Mă avînt cu toate puterile și reușesc să ajung foarte aproape de acel punct limită. Aici începe, însă, greul. Regula impune o cît mai mare apropiere, dar în același timp există și un mare pericol, căci cu cît avansezi mai mult spre limită, cu atît ai mai mult șansa să fii captat în ghearele unei mașini secrete ce-ți poate reteza o mînă sau chiar capul. Rostul ei e acela de a sta foarte atentă, locuind în cea mai crispată atenție, pentru a fi în măsură să mă tragă la timp înapoi, să mă frîneze să nu alunec în capcană. „Greutatea era teribilă, căci tu, în loc să te lași tras înapoi, te opuneai, avînd o forță atît de mare încît mă tîrai și pe mine către pericol.“ De cîștigat cîștiga numai cel ce se apropia cel mai mult, fără să se lase ciopîrțit de mașinăria kafkiană. „Trebuia să realizăm un echilibru aproape imposibil : tragerea mea să fie nici mai mare nici mai mică decît era necesar pentru ca tu să cîștigi competiția. M-am speriat de pericolul permanent ce te pîndea și m-am trezit !“

Ar fi extrem de simplu să mă las furat de retorica romanului mimetic ; să construiesc iluzia vieții plecînd de la aceste nuclee monadice, descompunîndu-le după rețeta cunoscută : „Cînd soarele apunea între turlele Bisericii Rusești, G. a coborît din blocul aflat pe strada Ghica și s-a pierdut în lărmuiala pestriță dinspre Hanul lui Manuc. Cineva ascuns după perdele groase o urmărea cu o pri-

vire semnificativă..." ce ar aduce perfect cu vestita propoziție „Marchiza a ieșit la ora cinci...". Romanescul, înțeles în această modalitate, mi se pare însă depășit, întrucît nu reușește să capteze ceea ce e viu în scriitură, acel curent semiozic emanat de sentimentul agonic care consumă corporal ființa narantă.

Nu pot să mă exprim decît în fragmente, în intervale, pentru că *existența mea e fragmentată,* petrecîndu-se toată în *intervalul* dintre semne ; trăiesc doar din acele pulsiuni ce s-au fixat în memorie și acum se materializează, *vorbesc* despre mine. Limbajul e autentic cît timp rămîne incongruent și bolovănos. Nu muntele gata format exprimă ceva profund, ci lava clocotindă care nu și-a găsit încă forma : *căutarea* vieții, surprinsă dezordonat în expresie e mai autentică decît forma perfectă a codului de legi.

Suntem la Călugăreni, în tabără, e duminică, Parpală îmi face semn, îmi iau arma, mantaua, bidonul și tot harnașamentul unui soldat în campament și plecăm ; am hotărît să petrecem o noapte în pădure. Ne furișăm să nu ne vadă garda și intrăm în labirintul galben ; e sfîrșitul lui octombrie și în jur totu-i foșnet uscat. Mai întîi ne afundăm cît mai adînc în pădure, căci Parpală a simțit deunăzi mișcare de fazani și vrea să mi-i arate și mie ; el a fost de multe ori la vînătoare, în braconaj, și știe să citească orice urmă, să simtă după miros orice vînat ; mă delectez, sunt în spațiul narativ al cărților cu vînători din adolescență. După un mers întins de mai bine de zece kilometri, Parpală îmi sugerează să mă aciuez la pămînt, se aude un mistreț, îmi spune (va urma, probabil, repetarea unei „scene de vînătoare") ; peste cîteva minute

apare o scroafă sălbatică (e slabă, cu rît ascuțit și păr lucios) urmată de trei purcei destul de crescuți, dar cam costelivi. Nu am timp să mă uit bine, cînd aud un guițat subțire ; Parpală înfipsese baioneta (intrasem în pădure ca doi braconieri autentici, cu baioneta la armă, să nu ne atace vreo jivină, spusese el) în cel mai jigărit dintre purcei și acum se apăra de scroafă, care-i sărise în ajutor ; am aruncat cu bolovani în ea și cu crengi și pînă la urmă s-a dus cu ceilalți. Prin mijlocul pădurii trece un rîușor, scroafa venise să-și adape puii, ne așezăm la mal, găsim un loc mai adăpostit, strîngem lemne uscate mai groase, alegem niște pietre mai mari din rîu și construim un fel de *vatră* pe care aprindem focul. Parpală începe să prepare purcelul spre a-l pune în țepușă, iar pe mine mă trimite în sat, dincolo de pădure, de unde „se simte miros de must". Mă echipez cu amîndouă bidoanele, o iau în direcția indicată de el (e formidabil cu cîtă precizie se mișcă în acest spațiu, cu acea ușurință familiară, ca și cum ar fi într-un teritoriu cunoscut demult) și într-adevăr ies spre un sat ascuns în cotul pădurii ; strugurii terciuiți îmi excită nările, bat la o poartă, unde văd linul de stors în curte și intru cu cîinii grămadă pe mine ; așa cum arăt, cu baioneta la armă și atîtea harnașamente în spinare, parcă sunt din legiunea străină și omul se uită lung la mine, privește mai ales cuțitul baionetei, înțelege de ce am venit și foarte ospitalier mă invită să beau must proaspăt de la storcător. Îi spun că vreau să cumpăr, dar el mă îndeamnă să beau cît pot și între timp îmi umple bidoanele ; am senzația că e cuprins de puțină spaimă și că bunăvoința lui e cam forțată. Totuși, îi las cincizeci de lei, îmi iau bidoanele pline și mă întorc către locul unde Parpală se îngrijea de friptura de mistreț ; mă orientez după dîra mirosului și-l găsesc aproape gata, astfel că ne apucăm să mîncăm cu mare poftă carne friptă haiducește, stropind-o cu must roșu. Nu-i deloc rău, nu-i așa ? îmi aruncă Parpală. Am scăpat de mîncarea cu viermișori și lăcuste (nu se știe cum, dar Șerafet, ce ne gătea în tabără, nu era atent și găseam mereu tot felul de oaspeți nepoftiți, e drept locuitori de ai casei, în gamela cu mîncare) și ne-am clădit un

cadru de repaos mai corespunzător decît rumoarea taberei. După masă, Parpală îmi povestește despre participările lui la diverse vînători ; înțeleg că unica lui preocupare, dincolo de aceea „artistă“ (caută mereu lemne crescute cît mai „expresiv“ sau pietre pe care să poată să le scobească în calitatea sa de plastician) este să vîneze. E cam simplu, nu are probleme de natură interioră, îmi vorbește vag despre unele experiențe amoroase de suprafață, care n-au lăsat urme de nici un fel. (Parpală e un bărbat frumos, cu succes la dame.) Nu stau să-mi bat capul ; tendința de a trăi în cadru liber simplifică totdeauna conștiințele : nu mi-au plăcut deloc unii eroi, din cauza linearității de comportament, din cauza gesturilor prea evident previzibile. Mă aflu la propriu în natură ; aud șipotul rîului ce-mi mîngîie auzul și mă liniștesc profund, simt căldura focului ce adie dinspre pietroaiele încinse, mă îmbăt de aroma tare a pădurii, umplîndu-mi cît pot plămînii, dar știu că toate acestea mă mulțumesc doar pe moment, adică îmi ajută să mă odihnesc și să mă întăresc, fiindcă am traversat o perioadă de slăbiciune echivocă, o decădere a puterilor inexplicabilă (dacă cineva îmi vorbea făceam un mare efort să pot să-l urmăresc, dacă mă împingea un coleg numai cu un deget aș fi picat imediat la pămînt și nu sunt sigur deloc că aș fi reușit să-mi recompun din nou oasele la fel ca personajul lui Poe din povestirea *Omul făcut bucăți)* și că n-aș putea să mă livrez definitiv unei asemenea existențe în *plein-air ;* neputînd să trăiesc decît într-un spațiu *cultural,* vreau să mă folosesc de toate acele inutile complicații rafinate pe care le-a creat civilizația umană ; întoarcerea totală și programată la natură mi se pare o aberație.

Ea nu vrea să accepte în ruptul capului că la Olt era gata să se înece. Susține că noi am fost exagerat de „atenți“ cu ea, voind de fapt să-i stricăm buna dispoziție din acea zi. Dar mai întîi să povestesc scena. Ne-am dus

să facem plajă. Eram mai jos de pod, pe partea stîngă, înspre oraș, acolo unde albia Oltului se lărgea enorm, lăsînd liberă o suprafață imensă de pietriș și nisip în mijloc pe care o marca (din această parte) doar cu un firicel de apă limpede și călduță, strecurîndu-se printre pietrele pe care le înălbea. Am trecut dincolo de această barieră primitoare și am ocupat un loc în zona de nisip (aici făceam sărituri, întrecîndu-ne la saltul în lungime și la triplul salt, probe la care eu fusesem campion în timpul liceului. Cîteodată săream pe pietre ; repetarea acestei probe mi-a tasat vertebrele din zona lombară și aveam să mă aleg cu o discopatie la nici treizeci de ani). Deodată am văzut apropiindu-se din susul apei o barcă de cauciuc. Dar nu era decît o anvelopă gigantică de roată de tractor, umflată cu aer ; o liotă de copii se țineau agățați plutind la vale pe apă. G. nu știa să înoate deloc (mai tîrziu va învăța cu mine la mare să se mențină la suprafață) și de aceea sta pe cearșaf citind ; nici pînă acum n-am înțeles cine a fost cu ideea ca ea să se urce pe acel „vehicul“ de plutit improvizat. Poate Dinu. Cert este că s-au dus pînă aproape de pod și ea s-a abandonat plăcerii de a pluti. Cum am spus, apa nu era adîncă în această zonă în care albia rîului se lărgea, dar după două sute de metri se îngusta foarte mult ; aici apele se înfuriau și izbeau în malul drept plin de arbori și sălcii. În timp, mîncînd lent din mal pentru a-și face loc, se crease un culoar învolburat plin de vîrtejuri și răgălii (așa erau numite rădăcinile arborilor, dezgropate, jupuite și ascuțite de ape ca niște săbii ascunse). Cine nu era atent și intra la „răgălii“, era sfîșiat de „săbiile“ de dedesubt și rareori scăpa. Cădeau în capcană mai ales cei străini, care nu cunoașteau această viclenie a Oltului ; pluteai liniștit pe o apă aproape nemișcată (acolo unde se lăbărța albia de necrezut, astfel că părea un lac) și apoi dintr-odată erai atras, absorbit în vîrtejuri. Trebuia să fii un înotător de mare forță pentru a reuși să te sustragi vîrtejurilor (ce se formau în jurul copacilor trași la fund cu frunziș cu tot) și să eviți să fii o pradă ușoară a răgăliilor ; nu se putea decît folosind o stratagemă, adică înotînd puțin oblic spre malul celălalt, fără să te opui

curentului. Cine încerca să înoate împotriva curentului nu avea prea multe șanse. Acolo nu înotai, ci alunecai printre amenințări văzute și nevăzute. Cred că primul să semnaleze primejdia în care se afla G. a fost tot Dinu. Imensa anvelopă, improvizată în barcă de cauciuc, venea lin la vale, iar ea ne făcea semne cu brațele. Cînd „barca" a început să-și mărească viteza, Dinu a strigat scurt: „Răgăliile!". În aceeași clipă am sărit amîndoi în apă și am început să fugim în direcția lui G. Ea surîdea fericită fără să bănuiască nimic. Ne-am dus cît mai sus ca să putem să tăiem apoi oblic *firul* apei (zona aceasta e cea mai adîncă, unde Oltul curge cu cea mai mare viteză în albia prea îngustată). Dinu înoată mai repede și a reușit să întreacă pe dedesubt „vehiculul" și să treacă în partea din față (dinspre „răgălii"), agățîndu-se cu o mînă de anvelopă iar cu restul (cealaltă mînă și amîndouă picioarele) încerca să o abată de la direcția în care era atrasă G. Eu am prins partea din dreapta a anvelopei frînînd pe cît îmi stătea în putință viteza cu care se îndrepta spre pericol; avînd o suprafață mare de contact, obiectul se ducea aproape nestînjenit direct în colții ascuțiți. Am avut senzația că nu mai e nimic de făcut; în ultima clipă, însă, mi-am adus aminte cum a procedat Stelian cînd era să se înece Jeny tot la Olt; s-a lăsat în picioare, a ridicat-o și a ținut-o deasupra mergînd pe fundul apei către mal. Am procedat la fel. Deși apa îmi trecea peste cap, am simțit ceva solid (poate un trunchi scufundat) sub picioare, m-am sprijinit cu toată puterea trăgînd în partea opusă cînd am observat că adîncimea începe să scadă. Eram epuizat, nu de efort ci de spaimă. Am ieșit din zona primejdioasă. Am tras-o pe G. la mal. Am făcut-o să coboare întrerupîndu-i plutirea. Ea era inocentă. „Ce s-a întîmplat? De ce? Era atît de plăcut!" I-am spus în cuvinte puține despre pericolul evitat în ultima clipă. A început să rîdă. I-am arătat zgîrîieturile adînci de pe spinarea lui Dinu care trecuse foarte aproape de răgălii, ștergîndu-le cu corpul. Nu a vrut să creadă nimic. Ne-am supărat și nu i-am mai vorbit despre acest lucru. Ea, însă, ne-a acuzat cu mare violență că am vrut să-i stricăm bucuria, că am fost invidioși pentru cît de

bine se simțea ea în acea plutire pe apa Oltului și ne-am inventat singuri toată istoria: „E o stupizenie, răgăliile, cine a auzit de așa ceva ?!“

Azi i-am spus că are stadii bizare cînd uită ceva sau vede ce n-a existat în nici un caz; își imaginează că ceea ce-i spun eu nu sunt decît invenții, fantasticherii pe care i le debitez ca s-o sperii, s-o fac să nu mai aibă încredere în propria-i memorie. „Să mă slăbești cu chestia de la Slatina cînd eu aș fi *vrut* să mă înec“ (iată chiar acum în acest discurs a introdus ceva de la ea, căci niciodată eu n-am susținut că ea „ar fi vrut să se înece“, ci doar că s-a iscat atunci un moment nefast, ce putea să ducă la un deznodămînt tragic. Scriu despre aceeași întîmplare și constat că nu pot să mă mențin la cota semnificațiilor pe care le-am scos în prima redactare, ceea ce explică în parte *deriva* în care intră discursul — mai precis modul în care se produce *abaterea* de la real și are loc *alunecarea* spre semnificații ce nu existau înainte și care încep să se propună, să se insinueze numai în timpul trecerii lor în expresie, în chiar fracțiunea de secundă cînd se scrie semnul prin care vreau să spun ceva, să spun acel ceva care nu poate avea mai multe moduri de a-l spune, dar, iată, nu este așa, nu pot să mă apropii de acea semnificație unică, aceea care mă conține pe mine cel mai exact, ceea ce mă face să cred, îmi impune să deduc că nici nu este posibil vreodată ca noi să scriem ceea ce *vrem* să scriem, *ci reușim să scriem doar ceea ce ne vine atunci în memorie sau în expresie* — „derivă“ ciudată și misterioasă ce ne conduce într-un impas, într-o *meandră semantică* din care nici nu știm cum vom ieși; ieșim pur și simplu scriind mai departe despre un lucru ce ni se pare acum foarte cunoscut, da, în fond de ce m-am pierdut în atîtea hățișuri, despicînd firul în opt, cînd nu trebuie decît să expun cît mai exact părerea ei despre „înecul“ de la Olt dintr-o zi cu soare, într-o vară, cînd eram tineri și cu o altă poftă de viață)

Scanned with OKEN Scanner

„numai tu pretinzi acest lucru. În realitate, eu pluteam așa de lin, nici o grijă nu aveam de tine și de preocuparea ta de a mă salva. Eu n-am văzut acele *vîrtejuri* pe care le vedeați voi și m-a amuzat teribil să vă văd cum vă apropiați de colacul meu ca doi nebuni suflînd flăcări pe nări. Și acum mă apucă rîsul de cîte ori îmi aduc aminte. Cred că nici Dinu n-a văzut nimic, dar s-a luat după tine, căci făcea tot ce-i sugerai tu ca și cum l-ai fi hipnotizat". Nu am încotro, trebuie să schimb argumentul ; nu aș putea să stărui asupra unei chestiuni exprimată de ea cu atîta convingere. Nu contează decît convingerea ta ; nu există decît ceea ce tu ești convins că există.

La un anumit nivel al căutării intervine o limită insurmontabilă. Subiectul emitent e conștient de imposibilitatea de a continua ; atunci are loc impactul tragic. Sinuciderea ar deveni în acest caz o soluție, o formă de a *mărturisi* limita. Numai în acest sens, pot să fiu de acord cu Camus. Nu poate fi vorba, însă, de un „sentiment de l'absurdité", ci mai degrabă de un „sentiment de l'absolu".

Eram pur cît nu reușeam să exprim totul (trebuie să mai rămînă mereu un rest, un deșeu care să scape de *moartea* prin expresie) ; atunci mă îndîrjeam enorm, dar „cuvintele potrivite" (cît de searbădă apare acum poetica argheziană și cît de mare dreptate avea Ion Barbu s-o certe !) nu se declanșau sau se declanșau colțuroase, dure, aspre ca niște obiecte străine. Nu le recunoșteam ale mele și neputința de a exprima acel prea-plin din mine mă umilea. Să nu vorbim tot ! Să nu *ne* vorbim cu totul ! Aceasta e chiar pedeapsa : schimbarea în cuvinte, cum spune daimonul lui Nichita. Eu vreau să rezist

Scanned with OKEN Scanner

încă. Va trebui, de aceea, să mă întorc la muţenia primă. *Cu cît scriu mai mult, cu atît mă îndepărtez de sinele meu cel mai autentic, mă îndepărtez de mine însumi cu atîtea cărţi cîte am scris. În fiecare observ un alt subiect care este* eu *într-un procent cu totul infim, adică e numai în parte autentic. Eu nu mă mai recunosc decît în cuvîntul pe care-l scriu acum; imediat ce l-am scris sau l-am pronunţat, acesta s-a uscat, s-a artificializat şi nu mă mai reprezintă. Cuvintele ne respiră şi ne posedă succesiv. Nu noi trăim cu adevărat, ci suntem trăiţi de cuvinte.* Ca să redevin pur, ar trebui să-mi cos gura, să nu mai lase să treacă nimic în afară. Discursul nu ne ajută să ne apropiem de real (şi de noi înşine), ci ne îndepărtează permanent; în semnele grafice nu rămîne decît o grămadă informă, fără identitate corporală, precum elementele din teoria mulţimilor. Ne iluzionăm că, lepădîndu-ne de orice retorică, vom atinge acea formă nudă, acea concreteţe a expresiei prin care să *fim,* să existăm ca fiinţe vii, înlăturînd abstracţiunea discursului. Singura cale posibilă pentru a ieşi din dilemă: să refuzăm orice formă de expresie, să găsim soluţia extremă — *exprimarea prin absenţă!*

Acea retragere, acea retractilitate, acea neparticipare a mea în copilărie la jocurile şi distracţiile celorlalţi erau dovezi ale incapacităţii, ale imposibilităţii de a mă afilia unui grup şi de a mă bucura de privilegiile comune ce decurg de aici în mod spontan. Eu aveam *presentimentul* permanent al unei *rupturi:* e vorba de acea fisură pe care, în mod instinctiv, o simt deschizîndu-se pe neaşteptate între mine şi lume. Lumea e haotică, brutală şi impură; eu mă apăr cum pot mai bine, voind să-mi conserv fondul de puritate ereditat, intuind că aceasta e *materia mea cea mai de preţ.* Într-adevăr, cît timp mi-am respectat *legea interioară,* am fost cel mai puternic; am avut revelaţia în act cum subiectul din mine se forma şi se construia în toată integritatea sa. În momen-

Scanned with OKEN Scanner

tul însă cînd s-a produs eroziunea, am început să pierd treptat tot ce acumulasem mai profund. Acum simt că, de fapt, eroziunea (acea ofensivă a maculării) continuă și eu rezist doar cu acele rezerve minime ce mai există în adînc, acumulate secret din timpul paradisiac al copilăriei.

Am ratat atîtea iubiri, atîtea ocazii favorabile le-am irosit fără a mă opri să culeg dragostea ce mi se oferea ofrandă și nu trebuia decît să întind mîna... Acum îmi dau seama că, de fapt, am cules tot ce era mai pur : un surîs descoperit întîmplător în pliul clipei, o strîngere de mînă tresărind, luminiscența instantanee a unor ochi ce mă doreau intens *atunci ;* în lipsa de împlinire a acestor ofrande, în indecizia, în absența, în întîrzierea gestului erotic stă toată puterea mea de seducție. În realitate, procesul amoros continuă ; s-a creat doar un gol potențial în care toate aceste întîmplări coexistă, nu s-au stins, ele își așteaptă încă împlinirea, se află doar în întîrziere din cauza unei derive secrete, a unei slăbiciuni inexplicabile ce mă surprinde dintr-odată tocmai cînd trebuie să acționez. Cu cît asemenea *procese în așteptare* sunt mai numeroase, cu atît puterile mele sunt mai mari.

Din Jurnalul lui G. : *Eul este inconsistent ; ca să poți exista trebuie să te exprime cineva în cuvinte. Altfel, ai putea rătăci pe mii de căi labirintice, negăsindu-te. Aceasta este iubirea. Sau comunicarea. Ea este atunci cînd simți că exiști în cuvintele celuilalt. La începutul unei iubiri, cei doi sunt niște străini și dialogul lor le este străin lor înșile. Uneori e nevoie de toată viața pentru ca cei doi să se exprime complet unul pe altul.*

Nu pot muri, pentru că moartea unuia dintre ei ar însemna să-l lase pe celălalt fără chip sau cu un chip neterminat. În faza de „stranietate" își iau mii de precauții unul față de ființa celuilalt. Fiecare îl tratează pe celălalt cu infinită atenție, lăsîndu-se pe sine deoparte : în fond celălalt răspunde de viața ta, el îți va da un contur, un statut. Te va face să părăsești forma de moluscă și să devii ceva cu margine fermă. Trebuie să fim atenți, să cucerim bunăvoința acestui Celălalt : el vede toate gesturile noastre. El stă la pîndă și din orice vorbă a noastră face ceva important ca o piatră kilometrică. Orice gest al nostru are pentru el o mare semnificație. El ne citește *tot timpul.*

Îmi amintesc că în perioada de „stranietate" dintre mine și M. el mînca foarte frumos, nu cu gesturi elegante, ci candide, *atingea candid legumele din fața lui, mișca buzele ca un copil, mirosul cărnii lui era pur, de parcă s-ar fi silit să fie tot un miros pur. Aceasta spunea mai mult decît toate cuvintele lui. Tot aspectul lui M. era acela al unui* convalescent *(sau poate al unui nou născut ?)*

Viața e nimic fără cuvînt. Trăim, dar nu știm ce. Trebuie să vină cineva să ne spună. De aici evlavia față de marii scriitori. Ei au reușit să ne spună cîte ceva despre noi.

Deci mirosul cămășii și al cărnii lui era pur, făcea eforturi să fie pur, vocea îi era așa de parcă atunci învăța primele cuvinte. Îmi spunea că nu mă iubește. Însă eu mă încredeam în mirosul său pur. Ce vorbeam ? Cîteva cuvinte doar. De fapt, acum îmi dau seama, ne feream să vorbim orice. Ne alegeam *cuvintele. Iar, prin eliminare, din vocabularul nostru anterior nu rămîneau decît foarte puține sintagme, pe care le șlefuiam bine în gînd, le spălam de țărînă, le înfășam și* le scoteam la templu, *adică le aduceam în dialogul nostru, le azvîrleam* la risc, *suferind anticipat pentru eventualul lor destin neprielnic în auzul celuilalt. Duceam cuvintele către un loc de încercare teribil, nu voiam ca vreunul dintre ele să moară în această luptă ; voiam numai ca armatele noastre cu soldați scoși ca din cutie să se salute, combatanții să se încline adînc unul în fața celuilalt, să-și re-*

Scanned with OKEN Scanner

cunoască reciproc marile calități, să fraternizeze, să se ia de braț, să se contopească odată aceste oști redutabile și să se iubească ca nimeni pe lume, să dea exemplul suprem de cum se pot iubi doi foști dușmani sau doi străini. Cuvintele mele erau ca niște femei care se sileau să fie frumoase, ale lui erau ca niște bărbați tineri care continuau să fie puri. Se sculau foarte de dimineață, cînd toți ceilalți dormeau, se spălau îndelung, făceau un duș sălbatic și repetat, se ungeau, se parfumau. Eram foarte nemulțumită pe vremea aceea de pieptenele meu, de părul meu aproape negru și destul de lung din care-mi strîngeam un coc ce mi se părea maiestuos, dar părul nu prea asculta de pieptene, de voința mea de a-l modela, de a-mi da un profil (colegele-mi spuneau că am un cap de „matroană romană", altele-mi ziceau „îmbujorata Briseis", altele, în fine, pentru brațele mele cam subțiri, însă foarte albe, căzînd cu demnitate de la umăr în jos, îmi ziceau „Hera brațalba", deși epitetul aparține de fapt Atenei, dar ce contează? Erau glume „filologice", imperfecte, dar cu șarmul lor.) Mai ales, nu plecam „la bătălie" fără să-mi potrivesc (inconștient aproape) expresia ochilor în oglindă. Îmi priveam atît de mult propriii ochi în oglinzile numeroase din sala de baie (a căminului studențesc), în care la ora aceea nu intra nimeni, mi-i priveam atît de mult, pînă aproape nu mă mai recunoșteam, se producea un miracol : propriii mei ochi deveneau nespus de frumoși, de o severitate mîndră ; o privire sigură, mîndră și frumoasă care nu părea a avea nevoie de nimeni. După ce mă împodobeam cît puteam, ieșeam și plecam căutînd să-mi păstrez această expresie cît mai mult, neprivind la nici un trecător pe străzi, în autobuz, pînă în cartierul îndepărtat în care locuia M. Pîndeam însă pe furiș reacția celorlalți, a străinilor întîlniți pe drum, căutam să surprind priviri invidioase sau chiar vreun cuvînt admirativ, mă așezam în autobuz pe scaunul din spatele șoferului, apărat de un geam și de o mică perdeluță care-l transforma, pe partea mea, într-o oglindă ; mă furam cu ochii în ea, îmi potriveam și acolo acea expresie pînă eram mulțumită de ea, fără ca nimeni să observe. Cine m-ar fi întîlnit la ora aceea nu m-ar fi recunoscut în întregime. Mă transformam cu grijă

în fiecare dimineață, mă înfrumusețam cu tot ce credeam eu, după criterii greu de explicat în cuvinte, îmi alegeam în gînd cuvintele (soldații mei, garda mea invizibilă). Pe unele le respingeam la această selecție (dădeam liber în ziua aceea soldaților prea adormiți, celor care nu mi se păreau copți pentru bătălie, celor care mai slujiseră în alte bătălii, mai puțin importante, le atrăgeam atenția să rămînă mobilizați pe loc, poate îi voi chema sub arme în ultima clipă ; poate luam cu mine și unele cuvinte fără nici o instrucție de luptă, „leii" spontani, care nu sînt încă dresați, dar care la nevoie vor surprinde adversarul, trecînd dintr-un salt prin cercul de flăcări).

Cuvintele au în ele viață trecută (semnificat anterior), gesturile însă nu. Nu toate. Cuvintele au în ele „mii de morți". Cărăm cadavre.

Se sărbătoresc zece ani de la înființarea Institutului de învățămînt superior din C. ; mă simt bine între atîția colegi, unii cu o prestigioasă activitate științifică. Se țin toasturi și se dansează. La un moment dat Papașa începe să-mi spună că nu trebuia să mă grăbesc cu doctoratul (același „motiv" de discuție) fiindcă i-am jignit pe ei, ca mai vîrstnici, în același timp, dîndu-i ocazia rectorului să-i moralizeze pentru că sunt leneși ; îi răspund dur că trebuiau să-și ia doctoratul în urmă cu treizeci de ani și nu acum, iar el, în replică, îmi citează unele propoziții critice din referatul lui C. la susținere, dîndu-le altă interpretare ; pe scurt mă acuză de misticism. Rămîn stupefiat și-l întreb de unde cunoaște acel referat ; îmi relatează că a fost „informat". Deși nu l-am invitat, singurul coleg ce a participat la susținere a fost P.E.

Scanned with OKEN Scanner

Avînd deja doctoratul, în acest an mi s-a pus în normă cursul de folclor. E mai greu decît mi-am imaginat. Aici totul este virgin, pădurea freamătă înfiorată de ozon tare : orice interpretare se sperie de strigătul sălbăticiunilor neomologate și neclasificate încă. De la Hașdeu (care scrie acum o sută de ani un text esențial despre „basm“ în *Magnum Etimologicum Romaniae)* cu excepția lui Caracostea, aproape nu s-a făcut nimic solid. E curios de ce D. Caracostea nu a perseverat în cercetările sale. Multe aglomerări de detalii, atîtea considerații de bun simț, dar lipsește *metoda* precisă, chemată să disciplineze un material fascinant care debordează de atîta bogăție de sensuri. În general, se povestește conținutul, fără preocuparea unei perspective de ansamblu, care să ilumineze relieful acesta alpin. Îmi folosește mult pentru o primă abordare propedeutică „manualul nemțesc“ al lui Gheorghe Vrabie. Îl și cunosc pe folcloristul eminent cu ocazia unei sesiuni de comunicări de la Pitești, unde vorbesc despre *sentimentul vieții în lirica elegiacă*. Bătrînul profesor mă aduce apoi cu mașina pînă la București. Întîlnirea cu el este reconfortantă ; știe atît de mult și e la curent cu ultimele achiziții în domeniu.

Celălalt : *Geamătul din adînc te uimește ca ceva ce nu-ți aparține. Te scufunzi într-o oază cu nisipuri mișcătoare. Corpul amoros te devoră. Ești sedus de gesturi savante ținute în secret. Nu mai ești tu. După un timp fără timp te trezește, sărutîndu-ți ochii ușor. Te aduce spre real, te redă stării de luciditate. E ciudat că nu există nici un semn, nu transpare nici o urmă a abisului lacom de care fuseseși răpit, în care locuiseși lacom sau te lăsaseși să aluneci, fie și pentru o singură clipă.*

Scanned with OKEN Scanner

După ce citesc fragmentul de mai sus am un vis fellinian. Există în *Satyricon* acel episod grotesc : eroul e urmărit de un faun mascat în taur ce-l aleargă prin niște canale labirintice pînă îl aduce într-un spațiu deschis de o perspectivă infinită unde tronează corpul nud al unei femei gigantice. Aici este silit să treacă la act. Pînă la apropierea propriu-zisă de corpul acesteia, ne îngrozim împreună cu protagonistul de proporțiile fantastice ale marelui polip feminin, luat în *racursiu* de aparatul de filmat. Picioarele sunt două dealuri imense ce urcă în formă de V spre muntele pîntecului peste care cresc colinele celor două vîrfuri rotunjite ale sînilor. Se creează astfel imaginea obscenă a corpului feminin, văzut exclusiv ca sațietate a cărnii. Noi nu ne speriem de actul în sine, ci de excesul senzual pe care ni-l provoacă (în cazul de față ni-l impune) imaginea *materială* a corpului. Tot ce este în exces dă o senzație de spaimă : e teama teribilă că nu vom putea face față acelei probe de virilitate. Am vrea să fim luați cu încetul să nu fim surprinși nepregătiți. Orice femeie care are inițiativa, inhibă. Cînd se trezește catapultat deasupra acestui corp amorf, tînărul erou e cuprins de aceeași spaimă originară a primului bărbat chemat la oficierea ritalului. Îi clănțănesc dinții de o frică ancestrală, rămasă neschimbată din ziua dintîi. Fiind total neputincios, cum era de așteptat, femeia îl scuipă cu scîrbă. Peste fundalul acesta de un grotesc trist, răsună hohotele de rîs ale unei asistențe necruțătoare. Mă trezesc traumatizat.

Cînd nu mai rezistă mă acuză în absolut. „Așa-mi trebuie, dacă am fost avizată și n-am ținut cont.“ Îmi povestește apoi ceva de domeniul fantasticului, o întîlnire cu *cineva,* un „ăla“ care s-a interpus cîndva între noi doi cu un mesaj premonitoriu. „Era după ce eu îți scrisesem și tu ai venit să mă cauți la cămin. Ne-am sărutat atunci pentru prima dată și apoi ne-am despărțit cînd se însera. A doua zi aveam examen la literatură universală.

Scanned with OKEN Scanner

În urma primului sărut între noi eu eram în extaz, nici nu vedeam pe unde calc. Nu era mult pînă la cămin, cînd aud o voce în spate și puțin pe laterală (totdeauna *diavolul* apare cumva pe laterală, căci el mai mult stă decît merge, fiind făcut să împiedice mersul) ca și cum ar fi venit din frunziș. Nu mă uit imediat, dar tresar speriată (cum am mai spus, ea are o tresărire bruscă atunci cînd îi adresezi cuvîntul pe nepregătite, ca acei copii pe care îi sperii, se scutură frisonați, se strîng în ei și scot un fel de icnet, o onomatopee tipică prin care se exprimă surpriza și frica). Era o voce oarecare, chiar foarte *oarecare ;* de obicei, la auzul unei asemenea voci nu intrăm în alarmă, fiindcă tocmai faptul de a fi oarecare îți dă încredere și nu ai nici o bănuială în eventualitatea vreunui pericol. Mă abordează deci la modul cel mai comun «Domnișoară, sunteți bună să vă opriți două secunde». Eu continui să merg și aștept să mă solicite a doua oară. E probabil un ins ce vrea să-mi ceară o informație ; nu poate fi un mizerabil din aceia ce se ațin pe la colțuri, gata să te acosteze dacă te afli singură pe stradă și cărora nu știi ce să le răspunzi, ca să-i ții la respect. El insistă cu aceeași voce securizantă, citindu-mi parcă gîndurile și vizînd deci să mă facă să exclud orice altă bănuială : «Nu vă speriați. Sunt un om serios. Nu vă cer decît două secunde.» Se ținea mereu la distanță de mine. Vorbea de undeva dinspre cotul meu stîng, era și nu era, îl auzeam dar nu-l vedeam. De fapt, nu voiam să privesc în direcția lui. Nu mă interesa deloc. Mi s-a părut că s-a oprit în loc politicos și astfel m-a obligat să mă opresc și eu, poate e un biet om rătăcit prin București și vrea să mă întrebe despre cutare stradă, iar eu nu trebuie să-i refuz răspunsul, confundînd teama cu sclifoseala și prostia. Politețea mă îndemna să mă opresc pentru acest dialog oarecare. «Ce doriți ? Cu ce vă pot fi de folos ?» Dar el nu-mi răspunde imediat și insistă asupra seriozității lui : «Uitați-vă bine la mine, sunt un om foarte serios !». Se creează astfel un aer misterios în jurul dialogului. Devin curioasă și mă întorc pe jumătate către el, să nu creadă cumva că *m-am întors* definitiv din hotărîrea mea și că sunt dispusă să-l ascult. (Nu te întorci către celălalt decît pe sfert sau cel mult

Scanned with OKEN Scanner

pe jumătate, te așezi mereu într-o poziție cît mai incertă spre a te feri de inoportunitatea ce s-ar isca în momentul cînd acesta ar confunda raporturile și ar depăși buna cuviință). La urma urmei, am vrut să văd cine e acest ins atît de insistent, atît de convingător în insistența sa. Dar dacă va fi mai rău să-l refuz ? Iată, nu mint, a existat o pornire de acest fel, căreia deocamdată nu-i dam atenție. Un omuleț de statură pricăjită, trecut bine de patruzeci, total șters în costumul strîmt de culoare nedefinită (poate brună, o culoare ce nu atrăgea atenția și pe care o confundai imediat dacă nu îți fixai nuanța în memorie, dar de ce să memorezi culoarea hainelor unui individ atît de insignifiant ce nici nu merită să-l vezi că există ? În fond, exista el cu adevărat ? începi să te întrebi numai o clipă după aceea). «Vă reții numai cinci minute. Am să vă spun ceva foarte important» și continuă să mestece aceleași fraze despre seriozitatea sa : «Pot să vă fiu un frate mai mare sau chiar tată, sau secretarul organizației din care faceți parte» (Încerca să-și aroge o identitate prin care se sugerează *autoritatea,* se insinua deci în spațiul acela în care nu încape îndoiala în legătură cu cele comunicate. Ar fi vrut să mă facă să mă predau fără nici o împotrivire, ba chiar să-i rămîn îndatorată). «Vreau să vă dau în sfat». Eu mă simt jignită de îndrăzneala asta, ce sfat să-mi dea mie un ins pe care nu l-am văzut niciodată în viața mea. Îi întorc spatele și vreau să plec. Îmi dispare orice curiozitate. Ăla începe să păcăne din nou din gură ca să mă reasigure : «Uitați că stau aici, nici nu mă apropii, dar ce vreau să vă spun e foarte important. Numai vă rog să stați pe loc și să mă ascultați.» Încep să mă simt intimidată, mai ales după ce se recomandă și-mi arată actul de identitate. Mă uit și nu văd nimic. (Poate nu a văzut fiindcă nici nu voia să vadă nimic. N-o interesa și atunci n-a reținut un nume oarecare. Dar dacă n-a văzut nimic pentru că acolo nu era nimic ? El doar o sugestiona și ea vedea ceea ce-i dicta *el* să vadă !). Mă opresc și aștept cu nerăbdare să aud ce-mi va spune mai departe, știind că orice îmi va spune va fi complet nefondat, întrucît nimeni nu putea să-mi spună ceva atît de „important“ sau de „vital“, cum a mai accentuat vrînd să

Scanned with OKEN Scanner

mă prindă, să mă ademenească în capcana curiozității. «Repet că v-aș putea fi un sfătuitor bun, unul în care să aveți încredere». Nu mai vreau să ascult. El continuă : «De douăzeci și cinci de minute, pe ceas, am stat în colțul străzii și am urmărit cum te sărutai cu un tînăr care a plecat acum spre Kogălniceanu». Mă blochez. Mai întîi sînt bucuroasă în sinea mea să aflu că am putut să mă sărut cu tine douăzeci și cinci de minute. Nu mi-am dat seama de asta atunci și e bine că cineva a stat să cronometreze. În același timp mă încrunt supărată chiar din acest motiv : cum e posibil ca cineva să mă spioneze ? Cine e ăsta de s-a pitit îndărătul propriei absențe ca să poată vedea ceea ce un om civilizat ar fi ocolit să vadă. (Dar dacă s-a pitit în dosul propriei *absențe* — scriu cuvîntul cu un ușor tremur, nu pot să nu realizez o anume ambiguitate ce se amplifică treptat, pe măsură ce derulez faptele — pentru că nici nu se putea altfel, fiindcă el nu era altfel decît o absență. Acum mă trec fiori, mi se face pielea de curcă). Eram mîndră deci că a avut ce să vadă (ceva ce-mi aparține numai mie) și în același timp mă indispuneam și voiam să-l iau tare cu ceva cam de genul «Cum îți permiți dumneata ?», dar n-o spun totuși fiindcă îmi dau seama că nu puteam să-l împiedic să vadă ceea ce era vizibil pentru toată lumea. Zic scurt, sfidător : «Da, și ce-i cu asta ? Să știți că mă grăbesc !» «Domnișoară, dumneavoastră nu-l cunoașteți pe tînărul cu care v-ați sărutat. Feriți-vă. Am să vă spun lucruri teribile despre el». Zîmbesc foarte sigură de mine. Mi se pare absurd ca cineva să-mi spună că eu nu te cunosc și că el te cunoaște mai bine decît mine. Totuși lăuntric am un șoc : dar dacă cineva deține un mare secret despre tine pe care eu nu l-am aflat ? ! Mă zguduie spaima. Aș vrea să aflu orice despre tine. Îl privesc recunoscătoare pentru o clipă, sunt gata să cedez tentației. Trebuie să fii de acord că pe oricine poate descumpăni o asemenea provocare psihologică. Îmi bate inima să-mi spargă pieptul. Sunt atît de speriată. Totuși îi întorc spatele și plec. Nu admit ca cineva să aibă un asemenea tupeu : «Nu mă interesează absolut deloc ceea ce voiți să-mi spuneți.» Grăbesc pasul și ajung repede la poarta căminului. Nu-l văd cînd trece pe lîngă

Scanned with OKEN Scanner

mine, dar în parte mă oprește : «Am înțeles că stați la căminul studențesc. Nu știu cum vă numiți. Iată numărul meu de telefon» și-mi repetă de două ori un număr pe care îl înregistrez fără să înțeleg de ce ; mă scutură un curent electric prin tot corpul cînd mă atinge la cot : «Am să vă spun un secret foarte mare despre acel tînăr de care abia v-ați despărțit.» Înlemnesc de groază, dar mă smulg și o iau la goană. Mai aud : «Dacă pînă mîine la ora nouă dimineața nu-mi telefonați, se va întîmpla un lucru ireparabil.» Îmi astup urechile și fug. Mi se pare că e mereu lîngă mine, că mă va urmări oriunde. Înainte de a coti pe alee mai întorc capul. Nu e *nimeni*. Aleea e absolut pustie, parcă ar fi fost tot timpul așa. Inspectez bine în jur. Mă uit în tufișurile de trandafiri. Nimic. Cum e posibil că doar i-am auzit pasul lîngă al meu, i-am simțit atingerea la cot. Numărul de telefon îl știu foarte bine și acum. Am fugit tremurînd în cameră și am așteptat să se întîmple inevitabilul. Nu am știut ce voi face a doua zi, dacă voi telefona sau nu. Nu am închis ochii toată noaptea. Dar dacă ar fi putut să ți se întîmple ceva rău ție ? M-am pregătit să-i telefonez. M-am îmbrăcat să ies dar era prea devreme și m-am întins puțin. Nu m-am mai trezit decît seara. În somn am uitat totul. Poate am greșit. Trebuia să mă fi luat după acel ins.“

Povestirea ei are un anumit haz. Totdeauna am avut strania impresie că o să mă pot întîlni o dată cu *el* ; de aceea l-am studiat bine în *Faust* și în Dostoievski, căutînd o cale de acces. Dar, iată, el e acel *ochi din mulțime* ce mă urmărește mereu și mă pune la probă față de cei mai apropiați. Lovește ca să se facă recunoscut acolo unde nu te aștepți.

Scanned with OKEN Scanner

Mă duc la editură și-i arăt marelui prozator articolul lui P. A. Își îndeasă fața-n pagină pentru a vedea textul mai bine ; citește fragmentul în care se spune că istoria acționează brutal asupra țăranului în *Moromeții II*, comițînd o crimă colectivă : „Și de ce susține el că nu-i adevărat ce spui dumneata, monșer ? Ba e foarte adevărat ceea ce citează el drept negativ... o națiune de țărani care și-a omorît țăranii, asta suntem.“ E dintr-odată preocupat. Mă privește prin lentilele groase : „Ce-au cu dumneata, monșer ? Ce le-ai făcut ?“ Aceeași întrebare avea să-mi adreseze și celălalt mare prozator, președintele Uniunii, peste cîteva zile, cînd m-am dus la el să-i spun că nu mai pot publica nimic. După ce secretara mă anunțase, auzind de numele meu, Z. S. a venit șonticăind pînă la ușă și m-a chemat înăuntru, unde se mai afla o fostă colegă de facultate, A. M. care tocmai publicase un articol despre opera prozatorului. Mă ia foarte direct, cum obișnuia : „Ce-au cu dumneata, domnule ?“ „Ce să aibă ? Nimic !“ „Ce-au cu dumneata, domnule ? — repetă după o retorică a sa — Ce le-ai făcut ?“ „Nu le-am făcut nimic“ „Ce-ai scris, domnule, că toată ziua vin la mine să te atace.“ „N-am scris nimic !“ „Ba ceva ai scris, că vor să te distrugă. Mi-au cerut chiar să te arestez !“ „Am venit să mă arestați Dvs.“ „Ce-ai scris, domnule ?“ „Am scris că Sadoveanu, Blaga, Ion Barbu și V. Voiculescu sunt mari scriitori...“ „Și ce ? Ei spun că nu sunt mari scriitori ?“ „Ba da, însă ei vor să le arătăm erorile ideologice mai întîi și să-i acceptăm numai după ce le dăm cîte o palmă bună la fund să se învețe minte !“ „Ha-ha-ha, ha-ha-ha !“ rîde el frumos cu fața aceea de bărbat adevărat. „Și cine sunt ăștia, domnule ?“ „Păi cine să fie ?“ Și-i spun cine sunt. „Ha-ha-ha... ha-ha-ha. Toți dorobanți, toți căciulari...“ Eu nu rîd. Nu am de ce. Sunt preocupat de situația în care mă găsesc. „Și ce faci ? De ce ai venit la mine ?“ „Să interveniți să mi se dea drumul la cărți și să fie lăsate să apară articolele ce s-au scris despre mine și sunt scoase programat. din pagini de reviste...“. Pune imediat mîna pe telefon și cere să vorbească la direcția presei, apoi vorbește la editură. „Nu trebuie să te lași învins. Vor trece toate astea și adevărul va ieși la iveală... Știu că e greu... Hai să-ți spun ce mi-a

Scanned with OKEN Scanner

spus aseară nepotul meu Alexandru. Zice : «Mă, tu ești bătrîn.» «Da, mă, sunt bătrîn.» îi răspund eu. «Mă, ție ți-e frică» zice. «De ce îmi este frică, mă ?» «Mă, ție îți e frică de moarte.» «Da, mă, îmi este frică.» «Mă, să nu-ți mai fie frică.» «De ce, mă, să nu-mi fie frică ?» «Fiindcă eu o să mă fac mare și o să inventez un medicament să nu mai mori.» «Zău, mă ? Și ce faci tu cu medicamentul ăsta ? Îl dai la toți ?» «Nu, ce-s prost ! Numai la ai noștri !»"

Îmi relatează cum, atunci cînd era mică, la ei în sat s-a produs un miracol. Era în momentul în care oamenii au „spart" colectiva (s-au dus cu toții peste noapte, și-au luat vitele și căruțele și alte unelte ce le fuseseră confiscate, și s-au ascuns în pădurea din apropiere). În dimineața următoare, cineva a „văzut" chipul Maicii Domnului în geamul dinspre răsărit al bisericii satului. (Biserica domină mare și albă de pe un deal înalt, astfel că „terorizează" orice parte a locului. Inșii se împiedică de imaginea acesteia toată ziua ; se scoală și pleacă la muncă uitîndu-se către biserică și se întorc seara izbindu-se *material* de aceeași imagine. Satul se modelase asimilînd această perspectivă). Zvonul s-a întins iute și dealul a fost invadat de toată lumea. S-a dus și ea cu mama ei s-o vadă. „Eu nu vedeam nimic. Femeile se apropiau pe rînd, se închinau și comentau cu voce reținută vedenia. «O vezi, tu ?» întreba una. Cealaltă se uita lung înainte de a răspunde și atunci cînd m-aș fi așteptat să spună «nu», zicea «da» și completa aducînd niște detalii în legătură cu acea rază ce-i înfășoară trupul, sau cu o parte a veștmîntului ce-i atîrnă în dreapta sau în stînga. Mă străduiam să văd ceea ce arătau că văd ele și nu vedeam nimic. Mi-a înțepenit gîtul de atîta uitat și tot nu reușeam să văd cu ochii mei minunea. M-am adaptat pînă la urmă la regula jocului. Dar dacă ele nu vedeau nimic, însă își propuseseră să vadă ? Nu se putea să nu vadă din moment ce cineva *văzuse*. Ar fi fost un sacrilegiu să

Scanned with OKEN Scanner

nege minunea. Mi-am das seama instinctiv de acest secret pe care nu mi-l spunea nimeni. Am ascultat cum mama mea povestea celortlalte ce vede și am început să văd și eu. Mai precis, m-am *convins* că văd și desigur vedeam din moment ce povesteam, la rîndul meu, celorlalți copii, ceea ce vedeam. Mă și miram că ei nu văd nimic. Misterul a devenit pentru mine mai mare, cînd după trecerea evenimentului, am strîns-o cu ușa pe mama și ea mi-a mărturisit că, de fapt, nu văzuse nimic. Eu m-am supărat și am vrut s-o conving că minte că nu văzuse. Cu mine, miracolul se produsese."

Am citit într-o revistă italiană despre un miracol similar (niște copii cărora li se arătase Maica Domnului și care au provocat un adevărat pelerinaj spre acel loc ; au venit tot felul de savanți americani să-i cerceteze dacă sunt normali și, după testări sofisticate au constatat că, da, copiii erau normalissimi, deși susțineau mai departe că pot să stea de vorbă cu Maica Domnului cînd vor ei, ba chiar se mirau de faptul că ceilalți nu puteau să facă acest lucru atît de la îndemîna oricui). Întrebarea ce se poate isca este în legătură cu mecanismul formării convingerii că *ai văzut* un miracol. Că *ai participat* la acesta. Este vorba, deci, de o problemă de *cunoaștere* colectivă, de o inițiere ce se petrece totdeauna sub pecetea unei iminente terori metafizice. Un semen dotat cu mai multă imaginație *vede* (sau inventează) brusc ceea ce tu, pus în aceleași condiții fizice, *nu vezi* (sau n-ai cum să inventezi). Obsedat de incapacitatea proprie, ești ros de spaima că el *vede ceea ce tu nu vezi*. Te simți marginalizat, rămas pe dinafară, exclus de la un eveniment esențial. Te îndoiești de rațiunea existenței tale, întrucît nu *cunoști*, nu traversezi o etapă de cunoaștere pe care o traversează ceilalți care pot să vadă ceea ce tu nu vezi. Are loc declanșarea unei *presiuni metafizice* asupra subiectului care ești și, brusc, declari că *vezi* ; nu vezi nimic cînd faci această primă experiență conoscitivă, dar

Scanned with OKEN Scanner

tu simți că *te prepari să vezi*. Mai departe, presiunea imaginarului învinge rezistența realului și deodată *vezi*. Toți trecem prin misterul acesta și ne declarăm fericiți fiindcă am înțeles regula inițierii. Nimeni nu are voie să dezvăluie că n-a văzut, că n-a participat la revelarea misterului, căci în interstițiile pure ale spațiului interior, el a participat ! Interesant este faptul că acum și cel care a *văzut* primul (dar el *știe* că n-a văzut nimic și că totul e doar o mistificație !) începe *să și vadă* ceea ce inventase. Acționează și asupra lui aceeași spaimă ; se simte legat prin același secret pe care trebuie să și-l asume pînă la sacrificiu. Existența devine acum o *proiecție a imaginarului,* un comportament derivat complet dintr-un scenariu construit pe bază de autosugestie. Așa se întîmplă, probabil, cu marii martiri, care traversează „biografii" cu totul de neimaginat față de datele inițiale ale vieții lor profane. Se poate deduce ușor, de aici, că, în anumite împrejurări și în cazul unor anumiți subiecți, imaginarul e mai puternic decît realul și atunci acesta (realul) este receptat ca o absență ce trebuie substituită de prea-plinul imaginarului.

Oricine va putea citi în aceste texte, succedîndu-se într-o aparentă organizare aleatorie, tot atîtea romane cîte poate *trăi* el însuși în ipostaza naratorului, dar nu este exclus să fie inapt să trăiască vreunul ; autorul își cere scuze și nu se supără dacă acel cititor nu va continua lectura.

„Știi, îmi spune azi O. — acest Mephisto de doi bani — că P. face amor cu D. M. ?" „Nu cred, ești un porc." „Ba chiar a lăsat-o însărcinată." „Nu pot să cred, e o fată atît de pură, atît de singură." „Tocmai de aceea,

era *prea* singură și a vrut să guste și ea din singurătatea în doi", face mai departe poante ieftine acest netrebnic. Îl las în stradă, întorcîndu-i spatele (O. nu minte, el îmi servește totdeauna știri calde, verificate ; poate le deține chiar de la D.M.). Ce resort secret o fi împins-o pe biata P. în patul unui ins atît de libidinos ? Deunăzi, acesta mi se lăuda că deține un carnețel amoros în care își programează damele, cîteodată și trei pe zi ; o colegă mi-a povestit că uzează de mijloace perverse de seducție ; le arată fotografii pornografice cu el însuși în ipostaza de amant rafinat (are prieteni regizori care l-au filmat astfel) după ce le umple cu bijuteriile mamei lui (sugerîndu-le că ar putea să li le ofere, deși *după*, le alungă insultîndu-le cinic) în timp ce le servește cu prăjituri fine. Totuși, de ce s-o fi făcut-o P. ? Poate din *autorăzbunare* ! O fată atît de cinstită și de educată a simțit deodată impulsul de a *cîrmi* invers, de a proba și cealaltă față a medaliei. I-a trebuit, cred, mult timp pînă să opteze și să treacă la fapte. S-a strecurat în corpul ei (și în mintea ei) o îndoială, a existat o mică spărtură ereditară prin care energia negativă s-a reactivat, s-a pus în mișcare neanunțat trecînd cu tăvălugul peste imaginea ei luminoasă. Sunt fals, speculez asupra schimbării acestei fete pe care o asociasem purității nealterate, prefăcîndu-mă atît de preocupat. Dar cine îmi dă acest drept de a decide asupra comportamentului ei pozitiv ori negativ ? Oare nu își este ea singură măsura absolută a tuturor actelor ce-i aparțin ? Și, la urma urmei, sunt eu atît de pur, atît de linear în tot ce fac ? Nu cumva am și eu aceleași răbufniri, aceleași contorsiuni, aceleași căderi în *subterană*, ce ar putea fi considerate de altcineva (chiar de ea) niște manifestări anormale ? Încep s-o prețuiesc pentru îndrăzneala de a-și asuma propria libertate.

(Fragment rămas din Intermezzo I)

Scanned with OKEN Scanner

Mi se discută în catedră cursul de folclor ; am reușit să elaborez și să dactilografiez următoarele prelegeri : Literatura orală, Lirica naturii, Lirica elegiacă, Lirica socială, Poezia de ceremonial (Nașterea, Maturitatea, Nunta), Poezia renașterilor vegetale și a fecundității. S-a petrecut un incident straniu și rectorul a cerut această dezbatere în cadrul catedrei pentru a mă disculpa de acuza de „iraționalism". Iată cum stau lucrurile. În Institut s-a prezentat un tovarăș B. care a cerut să analizeze cursurile de la catedra de filosofie și socialism științific. Nu se știe cum i-a ajuns sub mînă și un caiet cu notițe de la cursul meu de folclor. (Se spune că ar fi fost la mijloc Papașa, care a vrut să se răzbune pentru întîmplarea cu numărul topit din revista studențească). Deodată, obiectul cercetării și analizei nu mai este ceea ce trebuia să fie (cursurile de filosofie etc.), ci cursul meu. Sunt acuzat în consiliu (fără să fiu prezent) că sunt iraționalist, mistic și alte asemenea „bube" cu care mă obișnuisem deja. În curs, însă, nu se găsesc argumente care să probeze aceste acuze ; se citează o sintagmă din Blaga din *Spațiul mioritic* („Iată natura întreagă transformată în catedrală") discutată la curs și o alta prin care eu aș condamna „invazia imperialistă romană". De asemeni mi se impută că citez mai des pe Mircea Eliade, Blaga, Lévy-Strauss decît pe Athanase Joja, Gulian, și alți mari filosofi... Aflu de la prietenul P. că rectorul le-a dejucat planurile (lui Papașa și lui B.) comportîndu-se demn și apărîndu-mă dîrz : „Nu înțeleg cum poate fi acuzat un cadru didactic tînăr — ar fi spus — care pe lîngă faptul că are titlul celei mai înalte specializări (doctoratul), publică în cele mai prestigioase organe ale presei noastre. Nu trebuie să uităm că asistentul universitar doctor M.M. este la primul său an de curs și cel mai bun lucru ar fi să-l ajutăm și nu să-l distrugem. Propun să-i fie analizat cursul în cadrul catedrei de specialitate și numai după ce mi se va aduce la cunoștință rezultatul acestei analize, vom decide dacă trebuie discutat și în biroul județean de partid." B. privește numele meu tipărit pe diverse publicații an-

Scanned with OKEN Scanner

terioare și bate în retragere. Va pleca în aceeași zi din C., ceea ce mă face să cred că misiunea lui avea un singur scop.

Din Jurnalul lui G. *Vine F. de la facultate și tîrziu, după ce mă ia la cantină să mîncăm, îmi spune că a stat de vorbă cu M., că avea o cămașă gălbuie, era descheiat la gît, ea s-a apropiat și l-a gîdilat (cum e posibil ?? eu n-aș fi în stare să-i ating nici umbra ! am acea senzație de* stranietate, *în timp ce-mi povestește, e ca și cum cineva mi-ar spune despre mine însămi că sunt cu totul altfel decît mă știu, păstrîndu-mi totuși numele) deci așa, l-a gîdilat amical vîrîndu-i degetul prin despicătura cămășii și l-a întrebat ce mai face. El i-a răspuns încîntat că „toate femeile din grupă" sunt îndrăgostite de el (și cutare, și cutare...), altă oroare, deci asta să fi fost impresia produsă de Scrisoare ? Sau... așa i-a venit să zică pe moment ? Poate nici n-a primit-o încă. F. îmi povestește în continuare că era vesel, contrar obiceiului lui de a umbla cu capul în piept și a se uita tăios pe sub sprîncene. Era „luminos, era altfel, vorbea și rîdea cu toată lumea". (Atunci... poate totuși a primit-o... ?). Au „bîrfit" de bine pe toți din grupă, iar pe urmă, cică a întrebat-o pe F. ce părere are despre mine : „Dar G. cum e ? De ea ce spui ?" la care F. ar fi răspuns : „Măi, G. este un om foarte profund și serios." Văd toată scena clar, de parcă aș fi fost acolo. Îmi vine să o sărut pe F., dar sunt incapabilă să fac cel mai mic gest. Ascult doar. Depind de cuvintele ei, de ceea ce-mi spune ea. Mă rog să nu uite ceva și mai ales să nu inventeze, să nu deformeze. Trăiesc și mă hrănesc din asta. (Se pare că nu e posibil, în legarea relațiilor dintre doi inși ce se caută, fără astfel de intermediari, oricît de nedoriți ni s-ar părea ei. Astfel, pentru noi, F. a jucat rolul minunat de purtător de mesaje și de confirmare a adevărului lor, de martor.) Mai trece o zi în care stau tot cu ochii în tavan și aștept. Orice vorbă auzită, orice privire din jur poate avea o*

Scanned with OKEN Scanner

semnificație pentru mine, orice zvon. Nu pot să descriu această așteptare. Deja întrevăd ceva atît de orbitor, încît nu pot crede, nu pot crede că aș putea fi la înălțime. Îmi fac un examen al ființei și nu pot crede că eu *aș fi în stare, că mi s-ar cuveni să trăiesc de-a dreptul transformarea posibilului în real.*

S-a mirat mult de acele dovezi de altruism absolut pe care i le-am dat în două ocazii, în ceea ce o privește ; una e legată de întîmplarea cu ursul în drum spre cabana Zboina, cînd eram la Soveja. Nu pricepe de ce am fost eu atunci atît de atent, de ce am stat mereu în fața pericolului ca și cînd aș fi vrut să mă sacrific pentru ea. Altă ocazie i s-a oferit la mare. Eram la Eforie Nord pe digul din fața hotelului Sirena ; ne țineam de mînă și călcam desculți pe pietrele digului, care, udate de apă, începuseră să devină lunecoase. Deodată eu am simțit că alunec și atunci, în aceeași fracțiune de secundă, i-am dat drumul, să n-o trag după mine pe pietre. Am căzut, după ce am alunecat ca pe schiuri, de la înălțimea de peste un metru, drept în picioare și mi-am fracturat bine metatarsienele. (Simt și acum fractura de cîte ori merg prea mult pe jos, sau cînd trage a ploaie). „E inexplicabil ce resort a funcționat la tine, cînd ai avut timp să vezi pericolul și să-mi împingi mîna — am simțit gestul apăsat de a-mi arunca mîna, mai înainte cu o clipă de a o folosi drept mijloc de salvare. Eu, dacă aș fi fost în locul tău, m-aș fi agățat cu toate forțele de tine ca să n-alunec și te-aș fi tras și pe tine..." Acestea i se par excepțiile în care aș fi dovedit că nu sunt egoist.

Recitesc *Oedip din Colonos* în excelenta traducere a lui George Fotino. E o piesă de rezistență, ultima, se pare,

a marelui tragic. Aici e semnificativ transferul de la transcendența oarbă ce condamnase pe Labdacizi, cu cruzime, la asumarea unui destin istoric (și uman), cînd eriniile nu mai urmăresc turbate înfăptuirea unei legi nefaste, trasate de zeii abstracți. Oedip nu se simte deloc vinovat, ci absolvit de orice vină, întrucît *n-a știut* ; vina începe odată cu *conștiința* actului comis voluntar. Ne aflăm deja în jurisdicția istorică și nu transcendentală. Mai mult, bătrînul, aflat sub ocrotirea celor două fiice-surori (Antigona și Ismena), instituie datina cu puterea sa de părinte urgisit de fiii „nemernici" (Eteocle și Polinike) și-i condamnă necruțător (să se ucidă reciproc), în virtutea încălcării datoriei inviolabile a fiilor față de părinți. Oedip își blesteamă fiii, nu din cauză că asupra familiei sale apasă o *moira*, ci pentru că aceștia erau vinovați de încălcarea datinei. Omenescul se impune cu o vigoare tragică mai mare decît retorica *fatum*-ului transcendental vehiculat în alte texte. De aceea poate, Oedip este și cel mai tragic erou grec.

În loc să fiu eu cel care o posed, încep să fiu cel posedat ; cît timp nu iubeam, aveam totdeauna inițiativa actului care era, dincolo de toată complexitatea inclusă la nivelul textualității iubirii, una din formele acute de manifestare a puterii : eu eram recunoscut ca Seducător în absolut și puteam să mă joc cum voiam cu prada amoroasă. Puteam să decid cu detașare de beduin cînd să tai capul victimei cu o singură lovitură de sabie fără să curgă un strop de sînge ; sala de operație (de vivisecție) rămînea la fel de curată, strălucind cu miile-i de oglinzi răsfrînte una în alta. Acum, curios, totul decurge altfel ; eu sunt cel sedus și pe măsură ce simt acest lucru, devin slab, mă văd depășit de ea care începe să preia inițiativa și s-o păstreze pe toată desfășurarea competiției. Desigur, seducătorul e puternic cît timp se *sustrage* ; el nu se investește niciodată în totalitate, conservîndu-și în permanență o rezervă de energie pe care își bazează inițiativa :

acea forță de anticipare și de intervenție n-o poți deține decît dacă te menții mereu lucid, dacă te distanțezi, nelăsîndu-te tîrît în starea de semiparalizie, survenită odată cu atingerea punctului maxim. Cînd te autocontrolezi îndestul, poți amîna juisarea, poți să fii factorul decizional în această încleștare de forțe în care nu trebuie să cedezi primul, să încerci să reziști cît poți fără să te scufunzi în leșia slăbiciunii.

Don Juan este învingător fiindcă nu juisează niciodată ; el e un priapic aflat în căutarea obsedantă a posibilității de a realiza această bucurie a ființei ce i se refuză.

În *Celălalt* pentru a nu da impresia de monotonie se recurge la schimbarea perspectivei, cîștigîndu-se într-un plan al construcției romanești ; se folosește persoana a doua pentru o minimă distanțare ; naratorul se jenează să se implice direct, deși impulsul prim e acela al descrierii *vieții ca viață* și nu ca literatură, tocmai din teama de falsificare. Acesta a fost și e un deziderat suprem ; a nega descrierea vieții ca pură literatură, ceea ce duce mai mult sau mai puțin involuntar la un alt efect ușor de prevăzut ; neputîndu-se niciodată să se scrie *viața ca viață*, se scrie *literatura ca viață*, și aparent se străbate drumul invers.

Privim împreună o fotografie de la Soveja. Iat-o. Vreau s-o descriu, dar intervine ea. „Îți amintești de

acea pereche de îndrăgostiți trecută de prima tinerețe ?“ Nu-mi amintesc nimic, sau, mai precis, îmi amintesc de acea studentă ce locuia alături de noi împreună cu mama ei. „Erau atît de discreți că nimeni nu-i observa. Ea avea părul strîns în codițe ca o fetiță, iar el era deja sur și atent să nu incomodeze. Mergeau ținîndu-se de mînă numai cînd nu-i vedea nimeni. Se observa că se cunoscuseră atunci. Se priveau cu mirarea că s-au întîlnit totuși. Trecuseră de mii de ori unul pe lîngă altul, dar nu se întîlniseră ; acum întîmplarea i-a adus aici și s-au întîlnit. Adică au înțeles că s-au întîlnit în sfîrșit. Erau amîndoi în jur de patruzeci. Poate așa se explică sfiala cu care se priveau și-și vorbeau. Sunt sigură că-și spuneau lucruri din cele mai banale, dar le plăcea să se asculte unul pe altul. Li se părea ciudat că au răbdare să se asculte și că nu se plictiseau. Era o continuă tatonare între ei. Se jenau să pară sfioși. Se plimbau prin locuri retrase și doar își atingeau mîinile. Sunt sigură că nu făcuseră amor încă și că nici nu se gîndeau deocamdată la așa ceva. Ei refăceau o stare de puritate pe care poate, din cauze obscure, nu reușiseră s-o trăiască în adolescență. Nu se grăbeau deloc, ca și cum lumea abia atunci se năștea odată cu aceste gesturi ale lor, cam stîngace și cam incongruente. Se simțeau ridicoli, dar era acel ridicol ce se iscă dintr-un exces de tandrețe, imposibil de ascuns față de ochii iscoditori ai celorlalți. Să spun că erau fericiți ar fi prea puțin ; cînd alți indivizi decît noi au un confort sufletesc vizibil, ne simțim frustrați, aproape furați de ceva și procedăm în așa fel încît această stare de nemulțumire să se vadă. Ne mișcăm cu zgomot, strigăm, insultăm pe cineva sau pe noi înșine, numai ca ceilalți să audă și să-și controleze gesturile. Ei înțelegeau că se simțeau atît de bine și că acest lucru nu putea să nu deranjeze. De aceea se ascundeau. Dacă ar fi fost tineri nu le-ar fi păsat de nimeni și de nimic. Acum, nemaifiind astfel, știau că n-are cum să treacă nepedepsită îndrăzneala lor de a se iubi fără vulgaritate și cu conștiința unei regăsiri. Nu voiau să se prefacă indiferenți, deși știau că ar fi trebuit să procedeze astfel. Așa se procedează de obicei. Ei știau regula, dar o încălcau din timiditate. Nu fuseseră timizi cu o clipă înainte de a se cunoaște. Se

Scanned with OKEN Scanner

descopereau acum așa și faptul îi umplea de bucurie. Voiau să trăiască din plin această nouă stare și de aceea nu se sinchiseau de protocolul impus de vîrsta lor care nu mai era aceea a iubirii naive. Da, dar ei negau orice interdicție de vîrstă sau de orice altă proveniență. Se complăceau într-o intimitate infragibilă la invidia noastră. Ne provocau fără să-și propună deliberat. Provocarea lor era o invitație la tinerețe și puritate. Era un gest superb ce m-a făcut să-i urmăresc tot timpul cît am stat la Soveja.“ A vorbit pe nerăsuflate despre ceva ce existase în jurul meu (al nostru) și e atît de curios că eu nici acum nu cred că ceea ce îmi spune ea a fost real. Trebuie, însă, să o cred. Ea nu povestește decît ceea ce a văzut. Memoria ei este fenomenală. Dacă ar scrie, ar fi o mare prozatoare. „Eu nu pot să scriu ceea ce povestesc.“ Poate are dreptate. De aceea povestește extraordinar.

Povestește inventînd realitatea. Ea vede mereu o altă variantă numai a ei, dar verosimilă la o întîmplare pe care am traversat-o împreună. La fel ca în *Rashomon*. Totdeauna plauzibilă, făcînd concurență celei adevărate. Ne certăm, susținînd fiecare varianta lui. Dar adevărul nu este decît o proiecție subiectivă. Orice subiect se formează după propriu-i etalon. Nu accepți etalonul celuilalt decît dacă acest subiect nu există în sine, manifestîndu-se la nivelul mimetic. Iată varianta mea asupra unei întîmplări petrecute la Soveja. (Apare destul de plină de evenimente această mică escapadă a noastră în locul literar „Soveja“ al lui Alecu Russo). Într-o zi ne propunem să mergem la cabana Zboina. Trebuia să urcăm pe o potecă destul de îngustă, timp de cîteva ore, pînă pe platoul alpin, întîi însoțind albia unei ape zdrumicate, și apoi direct prin pădurea deasă de brazi. O luăm la picior, deși cîțiva dintre localnici ne-au anunțat că drumul este periculos din cauza urșilor. Trebuia să mai vină un grup mai numeros (cu care ne vom întîlni la coborîre), dar fiindcă ei nu sunt gata, plecăm foarte devreme. Mer-

Scanned with OKEN Scanner

gem tăcuți, uitîndu-ne cu oarecare teamă la umbrele ce se conturau spre interiorul pădurii, dar nu avem nici o îndoială că nu poate să ni se întîmple nimic. (Cînd vrei să ți se întîmple un anumit lucru, te prefaci a-l neglija total. De fapt, îl neglijezi tocmai pentru că, în subconștient, *știi* că numai comportîndu-te astfel, poți să-l provoci să se realizeze. În fond, Scufița Roșie pleacă singură în pădure dintr-o necesitate interioară ; ea vrea să se pună la probă, la o anumită probă !, adică vrea să întîlnească lupul !). Cînd mai aveam puțin pînă să ieșim din din pădure (deja se vedea platoul alpin), deodată se deschide spațiul de probă ; eu mergeam pe poteca dinspre frunzișul cel mai des, cel dinspre prăpastie și chiar la o palmă de urechea mea se aude un grohăit-boncăluit-mîrîit-mugit ce-mi zbîrlește părul și în același timp urmează rostogolirea unui corp greu peste crengi uscate. Ea mergea în dreapta și o văd cum se repede în sus printre copaci, cu picioarele împleticindu-i-se de teamă. Îi strig să o ia către cabană, spre platoul alpin, eu ațintindu-mă spre locul de unde venise zgomotul acela înfricoșător. Aveam un retevei în mînă și mi se părea că e suficient pentru a o apăra. Da, a o apăra, căci n-am avut spaimă prea mare pentru mine, ca și cum eu aș fi fost în orice caz apărat de la sine. (Există o perioadă în existență, cînd, foarte tînăr, n-ai senzația acută a primejdiei și *această stare de nepăsare te ajută efectiv, dîndu-ți sîngele rece necesar pentru a putea să înfrunți pericolul*. E drept că eu mă antrenasem în această privință, citind foarte multe cărți de aventuri.) N-am vorbit prea mult deși ea afirmă că i-am spus cuvinte de îmbărbătare cu cel mai mare calm, astfel am ajuns la cabana Zboina și am vorbit cu cabanierul ; acesta s-a amuzat, zicînd că trebuia să vorbim tare ca să se sperie înainte de a ajunge prea aproape, că a fost un urs care mînca zmeuriș și s-a speriat el mai rău ca noi. E suficient să strigăm că nu ni se va întîmpla nimic la întoarcere. Aici povestirea ei e complet diferită de a mea ; susține că mai întîi am ajuns voioși la cabană, că am mîncat împreună cu cabanierul și că acesta ne-a vorbit de o ursoaică întîlnită de el pe platou care n-a vrut să se îndepărteze decît după ce a tras al doilea foc de armă („mie nu-mi era frică, dar se ridicase în

Scanned with OKEN Scanner

două picioare venind spre noi și s-a înspăimîntat copila" spunea pădurarul acela cu aer foarte liniștit. O văd pe G. cum se micșora de frică la fiecare amănunt. Acum spun *o văd* — ceea ce înseamnă că am participat și eu la această scenă, reală deci ! — îmi dau seama de acest fapt abia acum cînd relatez în scris lucrurile, ceea ce mi se pare semnificativ). Am plecat înapoi și numai la cîteva sute de pași de cabană a avut loc întîlnirea cu ursul ; acolo eu m-aș fi oprit și doar ea s-a întors la cabanier rugîndu-l să ne însoțească pînă jos contra plată. El a venit pînă la locul unde așteptam eu, a tras un foc de armă și ne-a spus să cîntăm și să strigăm tot timpul căci acum nu ni se va mai întîmpla nimic. Eu nu-mi amintesc nimic de această buclă cu întoarcerea, iar G. nu vrea să renunțe în ruptul capului la ea. Pînă jos am cîntat tot timpul și am spus tot ce ne trecea prin cap cu voce tare. La jumătatea drumului ne-am încrucișat cu grupul numeros care urca, le-am relatat despre urs și n-au crezut, s-au uitat doar zîmbind la noi, dînd faptului o semnificație de altă natură. Nu am stăruit. (Aveam să aflăm după două zile că au stat blocați la cabană de teamă, întrucît s-au întîlnit și ei cu același urs și în același loc.) Am mers apoi mai calmi, fără să mai strigăm atîta ; pe mine frica nu m-a ajuns decît aproape de vile cînd, de acum, nu mai exista nici un pericol. O frică viscerală, însă, indescriptibilă...

Există o atitudine (o aptitudine) în a se dărui la unele femei, depistabilă în orice împrejurare ; au ele anumite gesturi exteriorizate cu totul accidental din care se poate constata întreaga intensitate a atașamentului lor numai față de acel bărbat care se află în *acea* clipă lîngă șoldul sau lîngă cotul lor din dreapta sau din stînga ; oricine poate înțelege imediat că acea femeie se află *acolo* sudată de coasta bărbatului aceluia și că nimeni nu va pătrunde între ea și bărbatul ei, că nici măcar un laser

n-ar reuși s-o separe deoarece culisează atît de perfect în acea formă de existență, împreună numai cu acel om încît nimeni și nimic nu o poate despărți. Aici e vorba de un instinct aparte și trebuie vocație specială pentru asemenea trăire ; la G. pot spune că situația era inversată : ea se manifesta formidabil în intimitate, dar, în cadru mai larg, avea reacții timide și cuvinte stranii prin care se delimita sau mai precis se punea în opoziție cu mine, comportîndu-se ca și cum eu trebuia să fiu un dușman permanent al ei. Punctul ei de vedere nu pornea niciodată de la al meu, ci totdeauna era de cealaltă parte ; eu eram mereu pe o poziție greșită, ceea ce ziceam nu corespundea întrucît jigneam pe cutare, nu aveam dreptate fiindcă am vorbit pe un ton prea ridicat etc. Chiar în contexte mai puțin solemne, în prezența unor prieteni comuni, i se părea că l-am insultat pe cutărică dacă l-am pus puțin în postură ridicolă, sau cum de am îndrăznit să nu văd că lui ixulescu i s-a terminat băutura din pahar și de ce nu m-am grăbit să-i torn. Prin asemenea gesturi mă scotea din starea mea firească și astfel atrăgea atenția și celorlalți că ceva nu funcționa bine aici. După aceea treceau săptămîni întregi și reproșurile ce-mi erau adresate porneau de la nu știu care ocazie (pe care eu o uitasem) unde „mă purtasem îngrozitor“ și vai, de aceea nu va mai putea da ochi cu nu știu cine. Acel nu știu cine probabil nu-și mai aducea aminte de nimic, dar ea continua să mă acuze pentru aceleași infime lucruri... Ceea ce e curios, ea susține totuși totdeauna că e adevărat tocmai contrariul și că eu fac ce-i imput ei, dar de aici încolo lucrurile se complică, intrînd deja în teritoriul fantasticului.

Suntem în tabără de muncă la Dorobanțu ; studenții trebuie să lucreze la soia sau la scosul cartofilor. E canicula. Reușesc să-i convingă (să *le* conving, căci sunt aproape numai fete) să-și termine norma pînă la ora unsprezece ca apoi să poată face program distractiv. Ori-

cum, fiind în iulie, soarele frige ; se bea multă apă. Mă constrîng să rezist numai cu două căni de ceai băute dimineața. Locuim în localul școlii din comună ; s-au scos băncile și s-a așezat paturi suprapuse. Dorm lîngă ușă, păzind intrarea. Dimineața cînd mă trezesc să dau scularea, un miros greu de senzualitate apasă clasa-dormitor ; în somn, materia corpului feminin fermentează, degajînd în exces efluvii ambigui. Ies repede afară să mă răcoresc, amețit de această mireasmă și merg în curtea școlii pentru a scoate apă din fîntîna cu ciutură ; stau cățărat pe ghizdurile de piatră și scot apă turnînd-o în jgheabul de ciment în care studentele se spală. Unele cochetează puțin cu mine și-și lasă sînii să alunece afară din combinezon sau își descoperă pulpele cît mai sus ; sunt superbe aceste femei tinere în explozie, așa aplecate peste jghiab, spălîndu-se și împroșcîndu-se cu apă rece. Mă simt rău, îmi vîjie capul, am vertijuri ; tot așa trebuie să se fi simțit și faunul lui Mallarmé înconjurat de hergheliile de nimfe. Provocat de inocența formelor unei studente ce mă privește în permanență, fără să-mi adreseze vreodată vreun cuvînt încep să scriu poemul „Alint“ („Nu vrei să-mi fii mireasă / te-am luat dintre fete / și te-am însemnat / să nu dea tîrcoale nimeni viei tale“). O cheamă Albertina și-mi imaginez că a coborît din romanul lui Proust ; are trăsături foarte fine și pulberea aspră a cîmpului îi înroșește pielița albă a feței : e aici un act de auto-supliciu. Prea mult rafinament în luxuria saloanelor strică sănătății și e necesară o cură de barbarie în cadru natural. Extraordinar : Albertine la culeș de soia. Cîteodată natura corectează cultura și-o ironizează prin întîmplări neprevăzute. Mă complac în acest joc al privirilor cu această eroină a lui Proust decăzută în peisaj semănătorist ; e același joc din vremea adolescenței ce-mi dădea senzația paroxistică a vieții. Constat că nu mă mai plictisesc, nu mi se mai pare o corvoadă să stau aici și să păzesc fetele la cîmp. Deodată totul s-a estompat și cadrul s-a transformat într-un *topos-atopos* ce mă protejează cu o aură sublimă ; de aceea,

Scanned with OKEN Scanner

probabil, Dafnis și Hloe se mișcă în peisajul sgrunțuros al Greciei ca și cum s-ar afla în cele mai aristocratice saloane pariziene.

Cele cîteva luni de viață comună cu A., tot atît de intense pe cît de restrînse, au fost suficiente pentru a mă maturiza definitiv, un fel de *descensio ad inferos,* o inițiere completă în toate sensurile. Nu cred că ea și-a dat seama de acest lucru ; mă credea cu mult superior ei și tot ce făceam i se părea perfect, nu mă chestiona niciodată, nu se crampona de mine, nu mă plictisea, știa că eu am un mod *propriu,* de a vedea existența și de a o practica. În aparență doar, căci, în realitate, situația era aceasta ; eu doar aveam impresia că sunt foarte sigur de mine și de ceea ce trebuie să fac, altfel mă frămîntam clipă de clipă pentru orice gest, pentru orice cuvînt pe care-l spuneam. Din timiditate mă vedeam adeseori izbucnind violent, dar totul nu era decît o mască pe care mi-o puneam spre a ascunde fondul secret, fondul pur. Precum în zen simțeam că totul e vid și aveam aceste gesturi de negație, aceste refuzuri ce păreau premeditate de o prealabilă cunoaștere, dar ele nu erau decît reacții instinctive, un mod copilăros de a mă apăra de agresivitatea celorlalți care, cu cît te văd mai descoperit, mai deschis confesiunii, cu atît te lovesc mai eficient. Acest lucru i se întîmpla lui A. în toate combinațiile ei și eu am acceptat-o inițial și pentru a o apăra ; dar „aceptînd-o“ cît de puțin, m-am descoperit, mi-am desfăcut zalele de la piept și aceasta a fost suficient ca să fiu imediat lovit, cît mai puternic, cît mai eficace. De cine ? Chiar de aceea pentru care mă descoperisem ; nimeni nu m-a *învățat* mai bine cum poți fi lovit sub centură și nimicit așa, din joacă, decît A., dar ea a făcut-o fără să-și dea seama ; ea era educată în acest fel, în anturajul său loviturile sub centură erau un fel de atenții, de complimentări pe care și le administrează persoanele de bine spre a putea să suporte anodinul cotidian, spre a nu se plictisi.

A. m-a învățat vulgaritatea în stare pură ; ea nu era vulgară, dar se comporta involuntar în cel mai vulgar mod posibil, ca să fie de bonton. Sau poate că eu am fost surprins pentru că nu eram deloc în stare să accept acest *modus vivendi*, aveam alte rădăcini, alți zei la care mă închinam. Nu am acuzat-o niciodată, dar nu înseamnă că puteam să n-o execut. Am lăsat-o să-și aleagă singură pedeapsa ; avea forță de bărbat, nu degeaba se îmbrăca ea în mod obișnuit în pantaloni ; și-a ales ceea ce pentru ea era lucrul cel mai greu, dar și l-a ales ca să se pedepsească *în sine*, ca pur antrenament existențial, căci cred că în același moment m-a uitat iremediabil, în goană după un alt Martin care să-i procure aceași intensă senzație de *autenticitate a trăirii*.

Celălalt : *Nu te sperie nimic mai mult decît faptul că te-ar putea înșela, nu din intenție precisă ci din nebăgare de seamă, din acea indolență a ei (se pot isca acele împrejurări nefaste cînd cineva, din cauză că ea se încrede în oricine, ar profita de această candoare, de această superbă nepăsare de care este capabilă prin ereditate și ar forța-o pur și simplu, ar violenta-o înainte ca ea să-și dea seama cu adevărat de ce i se întîmplă). Ce-ai face atunci ? Nici nu încerci să-ți imaginezi cum ai reacționa. Este cert că n-ai suporta asemenea catastrofă ; nu ai fi pornit contra ei, dar nici n-ai accepta situația cu seninătate. Din* Ramayana *se vede că Rama n-a scutit-o pe Sita de gelozia lui infernală, deși aceasta trece proba focului cu bine spre a-i demonstra că a rămas la fel de pură. Nu, eroului nu-i vine să creadă că a fost posibil ca iubita lui să rămînă neatinsă din moment ce s-a aflat captivă în mîinile adversarului său ; la drept vorbind, nici ție nu ți se pare firesc să fi ieșit basma curată atît de ușor. La fel te-ar obseda și pe tine această „trădare" involuntară, te-ar scoate din ritmul obișnuit al existenței și te-ar*

Scanned with OKEN Scanner

face să te comporți altfel ; ai acuza-o deși ai spune că n-o acuzi, ai fi în permanență neliniștit deși ai afirma că ești liniștit.

O privești cu ochi de estet, apreciezi linii, forme, curburi. Nu te interesează nimic altceva, căci există o intelectualitate a corpului după cum există și o corporalitate a intelectului ; ambele sunt la fel de provocatoare prin nuditatea lor, dar, în același timp, la fel și inhibante. Prin această nepoată a poetului D. B., cu trup statuar de Veneră antică, ai avut revelația frumuseții corpului feminin în sine, dincolo de senzualitate : carne rece, marmoră restrictivă ce se lasă palpată doar pentru o testare a proporțiilor perfecte ; nu aveai reacție fiindcă deciseseși cerebral că acel corp trebuie admirat ca entitate estetică în sine iar nu posedat. A trebuit să adormi, să uiți tot discursul estetic pentru a avea apoi o pornire spontană. Motivații sofisticate de intelectual de care ea rîde : „mă dezvirginezi și apoi îmi faci teorii despre statuara greacă, professore !“ Într-adevăr, corpul ei a dat acest semn roșu, ceea ce m-a făcut să bănuiesc cum a ajuns Nietzsche la descoperirea coordonatei dionysiace a artei grecești.

Ne e foarte greu să definim realul. Nu avem instrumentele adecvate. În schimb, e mai ușor să definim conceptele, suma de semne abstracte ce se configurează în sisteme epistemologice. Semiologia nu e o știință nouă decît pentru europeni care au trăit permanent sub emblema individualului. Nu cumva, dacă întîi a fost semnul (ideea, arhetipul, *das Ding an sich*-ul), trebuie să ajungem la concluzia că realul a devenit doar materializarea acestuia ? Umberto Eco se amuza cînd odată, la un con-

gres de semiotică de la Pavia, afirma că realul a fost corectat după ce s-a auvt mai întîi schema abstractă ; astfel regele Soare își modifica hotarele regatului după o hartă fantezistă, mărindu-și teritoriul. Puși în imposibilitatea de a decide cu fermitate asupra conținutului realului, ne-am întors spre semiotică, tocmai din foamea de concret, ca o compensație de a-l recupera altfel decît în universalii. E interesant că indienii plecau de la semiotică spre gramatică și nu invers cum au făcut europenii.

Vine la noi J. Nu știu cum se face că G. își aduce aminte că nu mai are țigări și citofonăm să ne aducă. Rămîne să-i aruncăm banii de pe balcon. Îi punem într-un plic, dar un curent de aer îi deviază, pe balconul de la etajul I. G. se duce, sună, iese o fată mai simpluță și întreabă despre ce e vorba. G. îi explică : „Cîți bani erau“ se aude o voce și atunci ea observă prezența unei bătrînici care aproape nu se văzuse pînă atunci. „O sută“ spune G. „Să deranjezi numai pentru atît...“ și bătrînica întoarce spatele ofuscată. Fata în casă (sau servitoarea ; pe urmă aveam să observăm că este o servitoare de familie, ca în alte vremuri, care umblă tot timpul sobru îmbrăcată, cu o basma strînsă pe cap, fără să aibă vreodată inițiative proprii : să spună ceva, să comenteze, să-și manifeste disprețul sau aprobarea neîntrebată, în ascensor sau pe scară) se duce și-i aduce banii. Faptul în sine mă amuză și mă face atent. Citesc numele ei, al bătrînei Doamne, și sînt edificat. Îmi imaginasem. Este o Cantacuzină ! Am răbdare s-o spionez cînd trece cu servanta apoi ; e de o sobrietate desăvîrșită. Impune respect prin simpla prezență. Nimeni nu-și permite s-o trateze cu familiaritate. Femeia de serviciu de pe scară amuțește cînd trece „Cantacuzina“.

Scanned with OKEN Scanner

Ecaterina e o fată inteligentă, de familie bună ; m-a uimit îndrăzneala de a se repezi să mă sărute în catedră, în pauză, cînd puteau să intre în orice moment un coleg sau vreun student. Îmi place distincția ce-i scoate în evidență prezența oriunde s-ar afla la seminar, pe stradă etc. O doresc mai mult pentru că ea nu manifestă nici un fel de preocupare pentru asta, comportîndu-se foarte firesc, fără acele frisoane, reale sau jucate, ale altor studente. Mă urmează cu tact, nu se avîntă din proprie inițiativă niciodată, astfel că îmi creează o stare de pîndă permanentă ; aș vrea s-o am mereu ; s-o simt cum se bucură, cum participă și-și dă drumul. Lipsa ei de participare mă incită, trezindu-mi o curiozitate de Don Juan decrepit : de ce nu se manifestă ca alte femei, ce se întîmplă cu ea, nu-i place sau pur și simplu e frigidă ? Din aceste dubii nu pot ieși pînă n-o simt fremătînd, încordîndu-se, dar acest fapt se petrece numai după un adevărat maraton ; am ajuns să o posed de mai multe ori în timp record. Mă intrigă această situație ; cu altele nu aș putea să ajung la asemenea probe. Imediat ce le simt vulgare, nu mă mai interesează și le alung mergînd la bibliotecă sau scriindu-mi articolele ; nu pot suporta pe nimeni în preajmă cînd scriu sau cînd citesc. Cu Ecaterina se petrece invers ; nu mai am nici o restricție, nici un complex, aș poseda-o în permanență. Tocmai indolența, absența și fragilitatea corpului ei mă îndîrjesc, mă excită și nu mă mai interesează nimic altceva decît s-o fac să atingă acea cotă de participare încît s-o simt că se înmoaie, că cedează, că e înfrîntă în această competiție atît de dură. Cînd, după oricîtă așteptare, sunt obligat să-mi dau drumul și să termin, ea rămînînd cu totul indiferentă, mă simt umilit. Precum în *Lunaticii* lui Vinea, mă antrenez să fiu capabil să reiau totul de la capăt ; observ însă că tot acest exercițiu nu mă extenuează ca în alte ocazii, ci mă întremează, îmi dă alte resurse pentru a putea continua pînă cînd E. scoate, în sfîrșit, acel geamăt de abandon. Atunci mă simt extrem

Scanned with OKEN Scanner

de puternic și o privesc satisfăcut ca și cum aș naște-o eu în această stare de bucurie ce i se citește în toate trăsăturile.

Celălalt : *Tu te agiți să rezolvi o problemă pe care ți-ai inventat-o singur ; nu ai nici o dovadă precisă că ea te-a înșelat, sau cum spui tu că te-a trădat cu acest S., dar vrei să-ți complici existența cu toată această frămîntare, cu aceste mărunte „dileme" fără de care nu te-ai simți bine, n-ai avea impresia că trăiești deplin.* Agitația *aceasta implică o ascuțire a voinței, o întețire a orgoliului, o rafinare a nuanțelor, o sporire a puterilor interioare și, la urma urmei, tu ai vrea să nu găsești o dezlegare imediată a firelor pe care singur ți le înnozi în jurul gîtului, ci, deși nu o spui (sau nu ți-o spui) ai fi mulțumit să-ți prelungești cît mai mult această stare, s-o complici pe cît este posibil, indiferent de deznodămînt ; cu cît acesta e mai complicat, mai întortocheat și mai greu de suportat, cu atît ți se pare că trăiești mai profund, ți se pare că ți-ai găsit calea adevărată, calea ta, fără de care ai trece prin crize extreme, ai fi bolnav de inactivitate, ai tînji după ceva* nou, *după o* angajare *acută în existență. Da, problema ta reală este această angajare cît mai dură a subiectului în existență, această* punere la probă continuă.

Am găsit la anticariat, în raidul meu aproape cotidian, extrasul din „Revista Fundațiilor" (februarie, 1946) cu lecția de deschidere ținută la Facultatea de Litere din București la 16.I.1946 de G. Călinescu ; o achiziționez pentru 35 de lei, cam mult raportat la cele zece pagini. Intitulată *Sensul clasicismului,* alocuțiunea călinesciană despre roman este mereu actuală, deși problemele sunt cu

totul altele astăzi „Îndrumarea clasicistă", spre care îndeamnă Călinescu literatura română la acea dată, apare ca un afront adus valorilor clasice ale literaturii noastre, din moment ce pe el nu-l interesează poetica (și poietica) clasicistă (deduse din manifestarea istorică a clasicismului), ci modalitatea de „a crea durabil și esențial" („la îndemîna claselor" mai adaugă, din pură demagogie). Sună ca un „afront" întrucît literatura română s-a manifestat dintotdeauna, continuînd această organicitate clasică permanentă ce i-a fost impusă de modelul literaturii orale, prin excelență „clasic"; aceasta, poate, și ca revanșă (sau recompensă) la faptul că noi *nu* am traversat un moment *istoric* clasicist, bazat pe o modernizare estetică de sine stătătoare. Călinescu șarjează în maniera lui cunoscută atunci cînd vorbește de necesitatea urmării unei „rețete" pentru a crea la modul clasic: „Problema se reduce deci la a ști cum trebuie să privim materia spre a obține, artisticește, un unghi de vedere adînc." Falsitatea acestei supoziții nu mai merită să fie comentată; „unghiul de vedere adînc" aparține exclusiv artei romancierului (indiferent de modelul estetic la care aderă) și în nici un caz nu se poate determina printr-o viziune metafizică aprioric. El susține că deosebirea dintre romancierul român și cel francez constă în faptul că primul „încearcă a desprinde din observația momentului o schemă universală, pe care în momentul începerii romanului *n-o are clar în minte*" (s. n.), pe cînd „adevăratul clasic (francez) nu se ridică de la particular la universal; făcînd sforțări inutile de a da semnificație evenimentului, el *exemplifică* doar universalul, cînd acesta apare întîmplător" (s.a.). Este clar că e mai autentic romancierul român întrucît investighează „artisticește" o materie vie, căreia îi află, cum e firesc, o semnificație (înscriind-o astfel într-o schemă mai abstractă) după ce a luat-o în posesiune, și în nici un caz romancierul francez ce pare preocupat doar să aplice niște canoane teziste asupra oricărei „întîmplări", așa cum presupune Călinescu. Atingerea universalului nu poate fi canonizată prin metode perene, ci, eventual, recunoscută numai *aposteriori*. Toate observațiile cuprinse aici sunt valabile luate fragmentar, dezvăluind ebuliția geniului intrat în perorație personalistă. Dincolo de fla-

Scanned with OKEN Scanner

granța paradoxală a unor enunțuri, din gesticulația scăpărătoare a discursului reiese că G. Călinescu este un „ne-clasic", cultivînd „solilocul" care e o „expresie a individualului, a personalismului, a psihologiei cazuistice". Nu există scriere a autorului *Bietului Ioanide* care să fie concepută altfel decît ca o afirmare a genialității ; G. Călinescu respinge, însă, Renașterea, tocmai pentru că ar promova un „cult exagerat al persoanei geniale". Susținînd că artistul renascentist e un polivalent (manifestîndu-se pe mai multe planuri de creativitate) și că din această cauză începe totul și nu termină nimic, Călinescu dă ca exemplu edificator pe Leonardo da Vinci ; este evident că, probabil, îl are în vedere pe Michelangelo și nu pe Leonardo, despre care nu se poate afirma în nici un caz că „dibuie peste tot și nu isprăvește". Apoi, nu este exact că „artistul de Renaștere fuge de specializare" ; dimpotrivă, mie mi se pare că face exces în această privință. Ideea despre „abolirea geniului" (autorului) în cazul operelor „clasice" („Cine a vorbit vreodată de geniul lui Homer ? Homer e aproape un mit. Curent, vorbim de mînia lui Ahile. Chiar cu Dante se observă acest proces interesant că biografia scriitorului e suptă toată de alegorie, prefăcută în ficțiune. Dante a fost distrus ca om de *Divina Comedie* și a face biografia lui separată de operă e o imposibilitate".) devine o posibilă anticipare a uneia dintre falnicele supoziții textualiste : abolirea instanței auctoriale de către Text. Actuale sunt aserțiunile finale ale „lecției" călinesciene ce vor să fie un îndreptar pentru scriitorul român, în general„ talentat", dar neșcolit : „Deși Universitatea nu poate interveni direct în cursul literaturii, ea poate modifica pe încetul mințile, întrucît toți scriitorii viitori e de presupus că vor avea un contact cu învățătura universitară." Nu mi se pare că acest deziderat a fost împlinit, ba am impresia că s-a petrecut mai degrabă devierea în direcția inversă. Totuși, preceptele cu care-și încheie lecția sunt incitante, deși au rămas simple precepte : „1. Va trebui să moderăm lirismul și să învățăm a fi imperturbabili în toiul însuși al evenimentelor, verificatori academici ai universalului. 2. E necesar să diminuăm, pe cît e legitim, subiectul și să reducem prestigiul genialității, ca proiecție

Scanned with OKEN Scanner

a eului. 3. Literatura noastră face prea multă sociologie și istorie, este cazul de a o îndrepta spre psiholgie caracterologică și spre umanitatea canonică". Nu e nevoie să „moderăm" lirismul, ci să-l transformăm radical prin inserția tragicului. Lirismul e o modalitate prea abstractă de asumare a istoriei ; *trebuie să ne angajăm sincronic în istorie* și s-o dirijăm conștient, fără să ne lăsăm sufocați de unele împrejurări nefaste ce se perpetuează liric. În altă ordine, cred că nu e recomandabil să „diminuăm subiectul", ci, dimpotrivă, să-l *provocăm* pentru a-l face să se manifeste, abandonînd anonimatul și pitorescul folcloric ; genialitatea trebuie și ea cultivată (și nu „redusă") ca formă de exaltare paroxistică a eului, căci, altfel toată literatura română va fi populată numai de *euri* mediocre. Nu de „psihologie caracterologică" ducem lipsă (care, de altfel, ar fi anacronică azi), ci de acea *angajare experimentală acută* ce caracterizează spiritul secolului. Nu suntem luați în seamă decît prin Brâncuși, Tzara și Ionescu și nu prin alți scriitori, ceea ce trebuie să ne pună serios pe gînduri.

Sunt chemat la comitetul județean de partid la tovarășul C. împreună cu profesorul S. (secretarul de partid al Institutului) și cu Papașa ca să fiu discutat pentru cursul de folclor. Mergem la Casa Albă ; ei intră la C., iar eu sunt pus să aștept pe coridor. Trece aproape o oră pînă cînd se deschide ușa și apare profesorul S., roșu de furie (cum este scund, această furie îi dă un aer comic și mă abțin cu greu să nu izbucnesc în rîs). „Hai să mergem, îmi spune, nu mai e nevoie să intri și dumneata". E mereu nervos și pînă la Institut nu scoate o vorbă. Acolo intră ca din pușcă la rector, se închid împreună pentru o jumătate de oră și după aceea ies destinși, chiar bucuroși, parcă ar fi făcut cine știe ce bravură. Rectorul mă cheamă în cabinetul lui, cere să ni se aducă două cafele și, pișicher, deși știe că nu fumez, îmi oferă o țigară. O iau și o aprind simțind importanța ges-

Scanned with OKEN Scanner

tului. „Ai dușmani mulți la București și aici. Ai scăpat de astă dată. C. voia să te dăm afară din Institut. Te-a apărat bine S.“ Apoi mă întreabă ce mai scriu, ce mai este prin lumea literară și încordarea amîndorura se diminuează. „Du-te la studenții care te așteaptă!“ îmi spune el și-mi strînge mîna cu o solidaritate umană de care nu-l credeam capabil. Aveam să aflu mai tîrziu că micuțul S. se comportase în această împrejurare surprinzător de demn, dînd dovadă de un curaj neașteptat. Pus în fața situației de a-mi judeca activitatea științifică (și literară) în perspectiva unei imediate înlăturări din Institut, acesta își reamintise că a fi universitar obligă la unele minime datorii morale și nu se lăsase intimidat. „De ce mă obligați să iau o decizie necinstită — ar fi spus el în fața lui C. —, în dubla mea calitate de universitar și de secretar de partid ? Ca universitar consider că publicațiile numeroase ale lui M. M. și titlul de doctor în filologie îi dau dreptul să-și țină cursul așa cum crede el de cuviință. Ca secretar de partid mă simt obligat să constat că valoarea științifică a activității literare a tînărului nostru coleg trebuie s-o stabilească specialiștii în domeniul său. Eu sunt profesor de biologie și îmi declin orice competență, de aceea ar fi corect să cerem părerea unor academicieni ca Al. Dima sau Șerban Cioculescu despre lucrările tovarășului M. M. și numai în cunoștință de cauză să decidem în legătură cu scoaterea sa din învățămîntul universitar.“ După acest puseu de curaj, S. a părăsit indignat biroul lui C.

Celălalt : *Simți că existența ei e legată de a ta ; ea e atît de pură, atît de frumoasă în intimitate, numai pentru că te iubește pe tine. Nu vrei să existe altcineva care s-o cunoască. Trebuie să rămînă exclusiv a ta. În același timp, ai impresia puternică a fragilității ei inexorabile : cine va ști s-o apere de spaimele ei interioare ?*

Ea are niște raporturi ciudate, numai ale ei, cu realul. Se mișcă parcă imersă în alt spațiu și în alt timp, în altă materie, cu alte proprietăți și legi. E în stare să se interiorizeze pînă la sustragerea totală din clipă; se află lîngă mine, vorbim împreună, se amuză, o vezi că participă, e prezentă la ceea ce se discută, se zbate să mă contrazică, se supără că nu-i dau dreptate. Aceasta ține un timp insignifiant de scurt. Dacă las să treacă o fracțiune de secundă fără să-i atîn atenția cu ceva, am pierdut-o. A plecat de aici. Eu mă întorc spre ea în mod firesc, continuînd discursul după o întrerupere de cîteva secunde, în care mi-am căutat argumente mai puternice, sau pur și simplu mi-am căutat expresia cea mai nimerită. Mă întorc spre ea, e un fel de a spune, fiindcă tot timpul am fost cu fața la ea. Mă întorc spre ea cu vorba, adică pronunț primele sunete, articulez primele foneme dintr-un cuvînt; nu apuc să-l termin că ea scoate un răcnet de spaimă și întinde brațele speriată înainte să se apere ca de o agresiune iminentă. Își dă seama că sunt eu, mă recunoaște, sau mai exact recunoaște spațiul în care ne aflăm și atunci se rușinează toată de această spaimă a ei pe care nu știe cum s-o explice și începe să-și ceară scuze în mod stîngaci. Eu simt, însă, că s-a îndepărtat imens în acea clipă, că s-a deschis o falie gigantică între ea și real și revenirea bruscă din spațiul acela îi provoacă un șoc teribil. E o zguduire, un tremur și o bîlbîială dezarticulată pînă ce își recapătă funcțiile fonatorii și poate vorbi. Mă simt atras tocmai de această ciudățenie a ei și, deși îmi e teamă să nu i se întîmple ceva, încerc s-o surprind în această sincopă și s-o văd cum se sperie. Atunci e mai vie.

Sunt pur, dar nimeni nu mă atinge. Puritatea e restrictivă; colegele mă privesc cu un surîs echivoc, le e teamă de timiditatea mea, au gesturi aproape materne prin care mă umilesc, de aceea devin brutal, le insult. În

asemenea momente sunt invidios ; invidios pe popescu și pe orășeanu din cauză că nu sunt ca ei libidinos și fățarnic. Acum aș opta hotărît pentru celălalt versant, acela al vulgarului, al trivialului.

(Un fragment rămas necuprins în Intermezzo I)

Un vis. Merg la cineva, la un prieten foarte apropiat. Intru în casa care nu este decît o locuință normală, ca oricare alta la început ; trec printr-un coridor labirintic, apoi dau într-o cameră cu o perspectivă infinită — aici se deschide un cer *albastru* deasupra ; acesta pare natural, flancat de un drum șerpuind pe un fond de catifea violet ce se pierde dincolo de orizont. Pare că există chiar și dîra adîncită în relief a acestui drum, ca și cum ar fi fost săpată de șenila unui tanc. Aici totul e albastru, un albastru artificial, dar senzația e una de mare prospețime, ca atunci cînd te-ai afla afară, în cîmp, *en plein air*. Prietenul îmi dă cărți din biblioteca sa cu gesturi firești, parcă mi-ar oferi fructe coapte pe care le culege chiar acum din pom. (Biblioteca este un copac imens pe ale cărui ramuri cresc cărți în loc de fructe. Urcăm în copac amîndoi și citim cărțile ce se deschid și se închid singure după ce terminăm pagina.) O muzică bizară, nemaiauzită acompaniază stranietatea peisajului în care noi îndeplinim gesturi neverosimile ce nu ne aparțin, dar reflectez simultan că ele se integrează normal în spațiul oniric în care mă mișc. De fapt așa cum se petrece în vis, totul se transformă în contrariul său în mod fulgerător. Prietenul meu, care părea foarte puternic, devine dintr-odată foarte fragil ; se sperie de ceva, fuge pe drumul acela din peisajul fictiv, îl văd alunecînd, se izbește cu ceafa de un stîlp și rămîne întins ca și cum ar fi leșinat ; alerg să-l ajut, îi masez ceafa și văd că, dincolo de acel trucaj, totul e normal, praf, țărînă, drum de pămînt. Acolo e însă un alt spațiu cu alte semne. Îl trag dincolo și-l văd cum își revine. Ce senzație de lărgime, de altceva, de viață reală !

Scanned with OKEN Scanner

Poezia nu ne exprimă decît în ceea ce avem mai abstract în noi ; aceasta filtrează zgura și epurează acele reziduuri, acele erzaţuri și dejecţii ce formează totuși o bună parte din ființa noastră *materială*. Am vrea să ne întoarcem deci către zona aceasta de *prefabricate*, la aceste calupuri de viață ce ne aparțin în întregime și pe care noi le aruncăm pe furiș ca pe niște felii de carne intrate în putrefacție sau niște fructe mucegăite din cauză că au fost culese cînd erau prea coapte. Existența se „coace“ și se „trece“ de multe ori fără ca noi s-o observăm, sau o observăm deja cînd este prea tîrziu și atunci o îndepărtăm cu un sentiment de jenă, ca pe un lucru ce nu este al nostru. Dar viața asta, așa putredă, fetidă, pestilențială, neagră, ratată este a noastră și din ea exală forța cosmică a planetei. Pentru aceasta există *romanul*.

Nu mai cred în romanul de tip *mimesis*. Cine, care romancier se mai încumetă să fie atît de naiv încît să se întoarcă din nou la Balzac și Tolstoi ? Desigur, o „întoarcere“ este posibilă, dar aceasta e doar o întoarcere „utopică“, un simulacru, fiindcă, oricît ne-am strădui să negăm tot ce s-a întîmplat între timp cu romanul, acest *lapsus* va fi doar o simulare ; chiar dacă ne forțăm să uităm (pentru a ne odihni, pentru a avea timp să înnodăm din nou firul întrerupt), celulele noastre „narative“ au înregistrat tot și și-au schimbat structura (sau și-o schimbă chiar acum din mers) fără să mai aștepte aprobarea noastră de „scriptori“. Cînd autorul a început să se implice conștient în giganticul proces de textualizare / intertextualizare, cînd el a înțeles că e un simplu producător de text, cînd, în sfîrșit, a fost zguduit de frisonul scriiturii, e aproape o blasfemie să se mai creadă că acesta va renunța brusc la asemenea achiziții fundamentale și va recurge din nou la retorica romanului tradițional. După acest vast proces de *semiosis* (cînd fervoarea semiozică i-a traversat mîna și textul), la care a participat fără s-o știe ca mesieur Jourdain, emitentul de text

Scanned with OKEN Scanner

(adică romancierul) a cîștigat în autenticitate (chiar acesta a fost *pariul* etapei experimentaliste !). De acum înainte el trebuie să caute filonul prim, îndreptîndu-se spre atingerea *Poesis*-ului.

Din Jurnalul *lui G. Sîntem la un seminar de LRC (limba română contemporană), undeva într-o sală de la etajul doi, cam deasupra secretariatului facultății. Profesorul, începînd o discuție despre onomastică, se uită în registrul grupei și ne spune fiecăruia de unde provin numele noastre. La unele se încurcă și e ajutat chiar de posesorii respectivelor „porecle", fiind ei mai buni cunoscători ai istoriei propriei lor familii. În acest timp, cum eu port un nume banal de artizan popular, discut cu colegul de lîngă mine în șoaptă. „Bîrfim." De fapt, el e cel ce îmi dă atenție, vrea să discute cu mine ca să-mi dea ocazia să observ că e un ins profund. Îmi propune să-mi facă la ureche o succintă „fișă" caracterologică a celor din grupă, pornind de la el, făcînd înconjurul mesei spre stînga, pînă va ajunge la mine. Accept imediat și-mi plec urechea, mai ales că D. care-mi vorbește are niște ochi siguri și penetranți, cu care scrutează omul cu aerul că-l cunoaște ca pe buzunarele lui și mai are și o voce bună pentru a șopti (vorbirea lui face multe „ș"-uri, „șuete" însoțite de rîsete interioare, de aparteuri, o curioasă voce bărbătească bună pentru o „șuetă"). Aud lucruri surprinzătoare, pe care singură niciodată nu le-aș fi decelat : „Anca P.... Fată simpatică, dar nulă ca intelect, n-are tată, problema ei este să se mărite și să rămînă în București. Are o groază de mătuși care o îmbracă, uite, și pulovărul ăla de pe ea, care e lucrat cuminte și bine, e precis făcut de o mătușă. Toți o sfătuiesc cum să se îmbrace, cum să se pieptene, e în stare să plîngă dacă rupe o pereche de ciorapi. Ține nasul pe sus, dar e slabă psihologic, n-are personalitate, e certată acasă continu și învățată cum să se poarte, pas cu pas..." ; „Aura*

Scanned with OKEN Scanner

B ... asta e nebună, are o dublă psiholgie, mi-e frică de ea. Face pe băiețoasa, pe camarada dezinteresată, se repede la cîte unul și-l smotocește, înjură birjărește, se dă chipurile drept antifeminină. În realitate, gîndul ei e numai la bărbați. Da, bunînțeles, bea vodcă, cunoaște chelnerii de la restaurantul Berlin, îi dau pe datorie cînd n-are bani la ea. Face versuri... spanac, niște spanace lesinate, romantice. A scris Călinescu un rînd despre ea cînd era elevă într-o «Cronică a optimistului». I-a intrat în cap că e genială. Fizicul de păpușă de circ îi dă niște complexe de mă face să vomit." (Rămîn perplexă: în pauze l-am văzut pe D. discutînd cu ea serios, își făceau confidențe, păreau doi complici. Și cînd colo..., ce aud? În fine, tac, nu-i mărturisesc mirarea mea, ascult mai departe). „Dan M. ... fin băiat, amic excelent, de familie bună, taică-său... a fost înainte ceva mare pe la o fabrică de armament, acum e mort... Nu te uita la el că-și ia aere de prost, are o cultură, numai să vrea el s-o arate, dar îi place s-o facă pe boemul, pe «blazatul»; Tanța G., fată bună, trec mai departe, n-am ce discuta cu ea, cînd e prin preajma mea mă duc dracului mai încolo, ca să nu m-audă cînd spun porcării. Eu oamenii prea cuminți îi taxez drept insipizi. Îmi pare rău, mi-e rușine, dar asta e..."; „Mariana I.!... o curvă cu C mare, scuză-mă, o boarfă care e și proastă, și nespălată pe deasupra. M-am culcat și eu o dată cu ea, așa, de milă. Pe urmă am văzut-o cu niște negri și i-am spus c-o bat. Ce crezi că mi-a răspuns? (O imită): «Bine, Doruleț, dacă vrei tu s-o fac numai cu tine, bine. N-am știut.» Ptiu! Are niște părinți cumsecade, învățători mi se pare, ei habar n-au ce face asta pe la facultate. Le-au trimis prietene de-ale ei o anonimă acasă, la Craiova, au venit bieții oameni s-o caute la cămin, ea a trimis-o pe una să spună că nu e acasă. Făcuse un avort. Și acum a făcut un avort, de-aia merge așa deșelată. Ptiu!" Nu știu ce să fac. Să ascult mai departe, să n-ascult? Obrajii îmi sînt roșii ca focul, mi-e teamă să nu se audă în jur ce vorbim, să nu ne facă observație profesorul, care între timp, făcînd și el înconjurul mesei, jovial, ne dădea cheia numelor noastre invocînd lucrări de specialitate, dicționare, fapte istorice. D. e de tot sfruntat. Nu mă pricep să i-o retez. Natura

Scanned with OKEN Scanner

nu m-a înzestrat cu acel instinct de a trunchia o conversație neplăcută. Caut o replică și n-o găsesc. Mi se pare că e tot vina mea că am început această discuție, așa că o înghit iar din lașitate contribui la ea prin ridicarea sprîncenelor, gesturi mute, strîng buzele... Sunt o mizerabilă. Mi se pare veridic ceea ce aud, unele lucruri le știam și eu, dar spuse așa, cu cuvintele lui D., nu mi le-aș fi imaginat. Poate că eu sunt de zece ori mai meschină decît D. prin faptul că vocabularul meu ocolește anumite cuvinte. Așa mi-a zis și M. (care nici prin vis nu bănuiește ce ecou au cuvintele lui în ceea ce mă privește): „Ești f. f. meschină, deși te consideri o pură și o grațioasă." A pus totul la persoana a treia, m-a arătat cu degetul celorlalți și cu vocea aceea a lui, penetrantă, m-a pus la zid: „Ea (nu-mi pronunță niciodată numele!) e foarte meschină, deși se crede puritatea și grația în persoană." Și eu de ce n-am răspuns nimic și doar am îngăimat ceva și, ca de obicei, m-am înroșit??

Ascult mai departe șuieratul fierbinte al lui D. cu sentimentul unei culpe teribile și al unei neputințe tîmpite. Sunt o gîscă, ce mai... A făcut ocolul mesei, eu ascult numai cu o ureche și în același timp mă bruftuluiesc fără milă în gînd, dar ascult totuși, cu un fel de sadism. „Eleonora P. ... nu e pe lumea asta. Are ceva dereglat. Părinții au stricat-o, nu știe să-și scoată singură nici măcar o adeverință. Au isterizat-o cu grija lor. Se autoanalizează în exces. E îndrăgostită moartă, știi de cine, știe toată grupa, face confidențe pe toate drumurile, e neajutorată la propriu. Păcat de ea, mi-e milă, e mai deșteaptă decît noi toți, altfel..." Ș.a.m.d. Aștept cu înfrigurare ca D. să ajungă la mine. Cînd ajunge, se oprește brusc: „Gata. Acum poți să-ți dai seama ce bine îl știu pe fiecare. Eu doar par că dormitez, că mă țin de goange, că latru; în realitate îi știu pe toți, pentru mine n-au secrete. Vorbesc cu doi-trei pe care îi consider eu oameni de bine, restul..." Îl pistonez să spună și despre mine ceva, mă chinuie curiozitatea, oare despre mine ce-o fi gîndind? Îl somez să spună pe șleau că, oricum, n-o să mă supăr, orice-ar fi... Refuză net, o dată, de două ori, de trei ori și, după ce se asigură că n-are încotro, îmi spune, cu precauții, următoarele: „Tu... ești o fată ex-

Scanned with OKEN Scanner

trem de sinceră, proastă de sinceră, nu te supăra. Chiar cînd vrei să te prefaci, din sfială ți se citește totul pe față. N-ai primit o educație ca lumea în familie și asta se cunoaște de la distanță. Nu vorbesc de calități morale, cinste etc. — asta părinții te-au învățat, dar nu știi să te porți în societate, cum să spun? Se vede că educația de genul ăsta ți-o faci singură, faci eforturi pentru asta. Aici tot ce știi ți se datorește ție. Dar o faci pe apucate, nu știi să te îmbraci, să te machiezi. De exemplu, te rujezi fără să ai nevoie, îți faci unghiile. Nu te supăra că ți-o spun. E de prost gust.“ Acum, gîscă cum sunt, mi-e jenă și-mi pare rău că l-am rugat să-mi spună ce crede despre mine. Mai ales că văd și eu că are dreptate, sfînta dreptate. Toți au dreptate cînd îmi spun ceva despre mine. De mîine nu mă mai rujez. D. ghicește ce gîndesc: „Acum, n-o lua și tu chiar așa. Știu: de mîine nu-ți mai dai cu ruj. E bine să fii cum vrei tu, cum îți vine, de ce să-ți faci complexe?“ Știu că nu mi-a spus tot ce gîndește, probabil că nu mi-ar spune oricît aș insista. Ieșim de la seminar, plec la cămin cu un sentiment de jenă și nemulțumire prostească. Da, sunt foarte meschină. E adevărat. Sunt un fel de Aneta Pascu.

Mă uimește înghesuiala din jurul lui *David* de la Galleria dell' Accademia; toată lumea privește formele perfecte ale acestei statui de atlet. Nu e nici o îndoială că atracția e motivată în mod superficial, fără participare estetică. Se admiră minuțiozitatea lui Michelangelo în a reda musculatura gambelor și a coapselor, este privită curbura toracelui și amplitudinea mușchilor pectorali, e măsurată cangea lungă a brațului scos în evidență de mîna bărbătească în care se văd cum se umflă venele și tendoanele sub presiunea sîngelui. Gîtul puțin răsucit spre stînga pulsează de vigoare taurină susținînd capul inexpresiv, ca orice produs de serie. Într-adevăr, observ că privirile vizitatorilor stăruiesc asupra *corporalității*,

privită ca etalon al modelului bărbătesc ; americancele întîrzie mult asupra dimensiunilor prea reduse ale sexului ce nu satisfac probabil exigențele lor și de aceea spun obscenități amuzîndu-se copios. E clar : statuia e echivalată simplist cu acea perspectivă elementară după care ceva are valoare numai întrucît corespunde criteriului *verosimilității*. Este omologat numai ceea ce poate fi măsurat cu rigla sau poate fi pipăit cu mîna. Receptarea aceasta presupune o tehnică „fotografică" rudimentară, ce numai rareori implică esteticul. În fond, cred că artistul însuși a fost conștient de scopurile extraestetice ale operei acesteia care trebuia să dea o idee politică exactă despre epoca lui Lorenzo Magnifico. E curios cum toți trec pe lîngă așa-zisele *opere incompiute,* numite *prigioni,* proiectate de Michelangelo pentru mormîntul lui Giulio II, fără să se oprească aproape, înșelați probabil de apelativul *incompiuto :* imperfect, nedăsăvîrșit, neisprăvit, neîmplinit, incomplet, nedeplin etc. Dar cîtă diferență ! Aceste opere „imperfecte" trăiesc, sunt *vii* față de perfecțiunea *moartă* a lui *David.* În fiecare se simte *efortul agonic* de eliberare din materia amorfă ce se manifestă chiar acum sub ochiul nostru ; e o gigantică sforțare a formelor în a-și afla un contur, în a-și fixa o identitate posibilă, încă ambiguă, încă șiroind de limfa impură a smulgerii din pîntec, din matrice, din naștere. Figurile sunt adormite parcă (dorm somnul greu al materiei înainte de ecloziune), se află la limita trezirii, acea desprindere blîndă din tenebrele visului în care viața e mai puternică decît în realitate. Ele somnolează încă, odată cu materia ce nu s-a dumirit de propriile-i tipare ; e aici o dramă, aceea a opțiunii între forma definitivă (și de acum precis omologabilă) și misterul potențial zăcînd în „formele" increatului. Mă opresc înaintea acestui „prigione detto *Il giovane" :* piciorul drept se conturează aproape în întregime, pe cînd celălalt se contractă să se smulgă din piatră, în care se află îngropat pînă la gleznă, carnea e zgrunțuroasă, acoperită de impurități, de acele striuri ascunse, de bulbucături și goluri, nu are levigateța abstractă a lui *David.* Apoi toracele e strîmt, deformat de strînsoarea oului în care a stat și din care vrea să se dezghioace complet. Mîna dreaptă e răsucită înapoi

Scanned with OKEN Scanner

cu braț cu tot și ferecată în lanțurile pietrei, iar cealaltă, stînga, a reușit să iasă informă (nu are încă degetele eliberate, din cauza grabei) din formă pentru a acoperi ochii ale căror pleoape sunt lăsate, surprinse de lumina prea puternică năvălind din exterior. În acest gest de apărare se poate citi un refuz, o dorință mută de revenire la materia primă. Aceeași „mișcare" pare să se întrevadă și din partea „prizonierului" *detto Lo schiavo barbuto* care cu dreapta se opintește să-și desprindă calota craniană, năpădită de un surplus material (sau poate într-un gest de revoltă titaniană vrea să-și smulgă propriul scalp) în timp ce cu stînga (al cărei braț își etalează barbar puterea în încrengăturile noduroase ale mușchilor) vrea să-și sfărîme (mai ales în stadiul acesta în care se află, cu degete nediferențiate închise în capcana pietrei) lanțurile ce-l vor lega de un destin pe care nu vrea să-l accepte. Și mai dramatic este prizonierul „detto Atlante" : toate formele sunt încă îngropate adînc în piatră, dar ceea ce există deja lămurit, în musculatura de gigant, concură în efortul esențial de smulgere a propriului cap din piatra amorfă. Mușchii brațului sunt contractați la maximum în această mișcare agonică ; din blocul retezat se conturează doar gâvanele ochilor ce cheamă ajutor. Forma aceasta neîmplinită contrastează prin dramatism cu cealălaltă a prizonierului „detto lo schiavo che si ridesta" : aici somnul în piatră e tranquilizant, avînd un adevărat efect catarctic după ce ai vizionat aproape traumatizat opera anterioară. „Redeșteptarea" va fi amînată cît mai mult posibil, pentru a fi menținută starea dulce a nediferențierii, căci așa cum spune Ion Barbu „Vinovat e tot făcutul / Și sfînt doar nunta, începutul".

G. povestește un vis *al ei foarte* ciudat. *Eram parcă într-o vacanță nedefinită, acasă, la țară. Era dimineață și deodată au intrat pe poartă mai mulți oameni, însoțiți de un lăutar cu acordeon. Știam că mai veniseră și altă dată și știam și pentru ce — veneau să mă pețească pe*

mine pentru cineva. Mi se părea o nerușinare și nu le-am dat nici o atenție. Mama parcă i-a dus în altă cameră; a rîs și a vorbit cu ei ca și cînd nici n-ar fi fost vorba de mine. Camera în care stăteam eu era foarte elegantă, cu o fereastră mare, cu perdea străvezie. Era dis-de-dimineață, penumbră în odaie. În mijloc se afla un covor cenușiu pe care sta lungită, dormitînd, maica (draga-mi „strămoașă" — simțeam o mare duioșie pentru ea în clipele acelea, în vis; acum mă înfioară). Vocea mamei mele se auzea, amestecată cu a altora, în odaia vecină. Se pare că ea le-a spus celor veniți să plece. Stăteam lungită lîngă maica și simțeam un dispreț profund pentru ceata de bețivani din camera de alături. Au ieșit de acolo pe rînd, trecînd umili pe lîngă mine, și a rămas în urmă doar mama presupusului pretendent — nu știam nimic despre ce fel de pretendent e vorba — femeia era parcă Bădiloaia pe care o cunosc și apărea ca o mare codoașă în ochii mei. Am ieșit în papuci să-i petrec pe toți pe scări în jos (casa era acum o clădire somptuoasă, cu scară interioară interminabilă.) Înainte de a coborî, femeia s-a apropiat de mine, m-a tras deoparte, m-a privit în ochi și mi-a spus: „barem știi cum arată fiica mea? E o frumusețe fascinantă!" (Ce surprinză stranie! Mă pețea deci pentru fiica ei, nu pentru fiu, dar în vis, pentru mine nu era o surpriză prea mare acest lucru, ci identitatea acelei ființe fascinante, pe care nu o cunoșteam. Cuvîntul „fascinantă", rostit de gura ei ca o mare promisiune, mă punea pe gînduri. Eu eram plină de sfială, iar bătrîna avea pe față o expresie de nedescris.) Nu i-am răspuns; am petrecut-o încet pe scări, ceilalți mergeau înainte — cu ei era și acea femeie tînără promisă mie — cum de nu o văzusem mai înainte? Nu se vedea bine în penumbră, ajunsese în holul larg aproape de ieșire. Cînd am trecut prin dreptul ei, deodată s-a întors pe jumătate și mi-a apucat mîna, cu mîna ei lungă, albă, cu unghii superbe, colorate liliachiu-vinețiu; i-am admirat unghiile în gînd, i-am văzut fața — o frumusețe deocheată, dar fascinantă într-adevăr — cum s-o descriu? O frumusețe de femeie-vampir, sprîncene subțiri, ochi pe jumătate închiși, părul în față și pe tîmple tăiat în șuvițe, dar pe spate — o coamă roșie, grea, imensă, în bucle

Scanned with OKEN Scanner

mari, ordonate într-un singur val mare, pînă aproape de pămînt. Părul i l-am zărit întîi, înainte de a-și întoarce fața. Brațul i s-a încolăcit strîns pe după brațul meu ca un șarpe, încet și răcoros. M-a privit adînc în ochi. Avea o privire dureroasă, plină de mustrări — simțeam o sfială fără margini — flanela mea aspră, rochia purtată, părul scurt, fără culoare. Ce a găsit la mine? Cum de m-a cunoscut? De ce? Ce a spus? Parcă „uită-te la mine..." în sensul „vezi durerea mea!" Straniu — simțind că sunt dorită atît de adînc, am încercat să fiu cochetă — ceilalți nu ieșiseră încă, stăteau la o parte, fără să ne privească, tăcînd. Mi-am desprins greu mîna dintr-a ei, trăgînd încet, cu înverșunare, fiindcă nu-mi da drumul, și m-am maimuțărit ca o păpușă, întorcînd capul într-o parte și în alta, ca să fiu admirată. Durerea și mustrarea i se accentuau în privire, fără seamăn. Nu am simțit nici o compătimire. Nici o milă — mila era anihilată de faptul că simțeam ce mare putere dețin — surprinzător! — față de ființa aceea stranie. Orice atingere, cît de mică a ei, mă murdărea; mă feream cît puteam ca nici un fald al rochiei lungi, fumurii, să nu se atingă de rochia mea scurtă, de casă. Mai era o fată cu ea (poate sora ei) — o ființă vicleană și rea, care a intervenit, bruscîndu-mă; mă certa parcă pentru faptul că puteam să fiu atît de drastică, mă disprețuia, un dispreț nerușinat, destrăbălat și, pe cînd încercam să fug, m-a înșfăcat să mă aducă înapoi, lîngă aceea de care mă feream. Ea însă a intervenit: las-o! Nici ea nu suporta să fiu umilită astfel. Comportîndu-se așa, îmi era mult superioară, simțeam acest lucru; știa mult mai multe decît mine — faptul că voia să mă atragă lîngă ea, că era bolnavă după mine, reprezenta însăși superioritatea ei. Ea mă cunoștea de mult, se pare, suferea de mult; eu, însă, nu știusem nimic de existența ei — acest lucru umilitor căutam să-l ascund, prefăcîndu-mă că o cunoșteam, dar o priveam de sus. Din nou am simțit ce mult eram dorită, ce lucru esențial îi era puritatea mea. (Cum am simțit asta? Greu de explicat). Las-o! a spus categoric, ca și cum aș fi fost ceva sacru și nu îngăduia oricui să mă atingă. Privește! a mai spus și a scos repede un cuțit lung cu lama subțire, căutînd să și-l înfigă în pîntec — căuta un anu-

BIBLIOTECA

mit loc în jos pe linia verticală a pieptului în centru — simțeam ca și cum mie mi-l căuta — nu durea încă, gîdila doar, dar amenința să intre în carne lama cuțitului. „Poți să înduri?“ spunea. „Înduri?“ Atunci m-am hotărît, m-am întors repede și am luat-o în sus pe scări, fără milă, da, fără nici un pic de milă, aproape rîzînd. După mine mai coborau și erau pe la jumătatea scării și alții, din familie sau prieteni. Cel mai aproape ajunsese copilul. Dar unde fusese pînă atunci? Voia să știe ce vrea să facă femeia aceea. I-am spus că se joacă, l-am luat de umeri și l-am urcat cu forța pe scări, rîzînd ca să-mi ascund groaza și răspunderea. Voiam să nu văd ce se întîmplă, să nu fiu amestecată, să nu aibă nici o legătură cu mine fapta aceea. Exact așa, să nu aibă nici o legătură, să nu am nici o vină, dar, paradoxal, ceilalți să știe, totuși, că pentru mine o făcea. Cîtă frivolitate, nu lașitate, era în acest comportament! Nu voiam să văd, dar voiam să știu dacă s-a înjunghiat pînă la capăt, urcam pînă sus, împingînd copilul și pe celelalte rude pe scări înapoi. M-am întors după puțin timp singură, ca să văd, dar așa, ca și cum n-aș fi fost mai înainte acolo, ca orice om surprins și curios. Venise foarte multă lume. Femeia nu mai era în holul meu, ci afară, într-o piață mare, cu scuar verde, departe de intrare. Zăcea cu fața în jos lîngă scuar, însă se vedea bine ca și cum ar fi fost foarte aproape. Părul roșu i se răspîndise peste rochie, acoperind-o în întregime și amestecîndu-se cu un șuvoi de sînge — sîngele nu avea culoarea lichidă strălucitoare, ci era totuna cu părul, într-o grămadă informă, dar superbă, fascinantă ca și acea ființă. Oamenii alergau către ea, a sosit țiuind o mașină de poliție (ca în ultimele seriale văzute la televizor). Femeia a fost luată pe sus și urcată într-un camion. Era soare mult, trupul ei mare, înălțat pe brațele oamenilor, era întreg, rigid, nu-i atîrnau nici părul, nici rochia. După aceea, mașina de poliție a venit spre noi: acum mă gîndeam că mă caută, pentru a depune mărturie, pe mine, chiar pe mine, adică cei din mașină știau dinainte că eu sînt martorul sau vinovatul acestei sinucideri. Au coborît, dar nu m-au

Scanned with OKEN Scanner

băgat în seamă, ci au căutat un lucru scăpat pe trepte de acea femeie — un ciorap sau un papuc — era ceva dantelat și mototolit, o formă de papuc de casă, așa ceva. L-au luat și au plecat. Eu am povestit celorlalți cum s-a întîmplat, în frînturi, totul, dar nu mă asculta nimeni. Fiecare vorbea indiferent de altceva sau se prăjea la soare ; toți știau, erau conștienți de ceea ce se întîmplase, însă nu priveau faptul în legătură cu mine, nici măcar nu-l comentau. Eram absolut ridicolă căutînd un interlocutor care să mă asculte cu interes. Le descriam frumusețea ei fără seamăn, mîna nespus de rafinată, felul cum și-o lipise de a mea... Faptul era privit ca un accident obișnuit, oamenii îl comentau ca și cum le aparținea numai lor ca privitori, nu spuneau nimic, dar așa se înțelegea. A doua zi urmau să fie chemați ca martori foarte mulți — bărbați, femei, băietani fără treabă care se aflau pe acolo, la un tribunal unde trebuia să se țină procesul. Deja se formase o coadă în anticamera sălii de judecată (era a doua zi, se pare) — oamenii erau îmbrăcați de vară, în culori deschise, femeile aveau sacoșe în mîini, se grăbeau să depună mai repede mărturie și să plece. M-am apropiat și eu de acea coadă și m-am mirat că nu am fost chemată. Toți mă priveau ca pe o necunoscută, ridicolă prin insistența ei ; un băietan mi-a spus totuși cu indiferență că au mai fost chemate cîteva persoane, printre care s-ar putea să fiu și eu, nu ca martori sau amestecați în proces, ci chemați în instanță pentru a asista de la distanță. Am reținut rima instanță/distanță ca pe o formulă categorică a unei proceduri penale. Jenată că o iau înaintea rîndului, m-am dus în față, explicîndu-le celor de acolo că n-o să intru, ci vreau numai să fiu văzută. În față se aflau deja patru-cinci care așteptau să intre. Primul, am văzut cu surpriză, erai tu chiar în fața ușii. Îmbrăcat într-un costum alb, imaculat, cu pălărie albă elegantă, foarte solemn, așteptai cu mîinile încrucișate, preocupat. M-am așezat în rînd cu tine, m-am jenat că mă aflam nepieptănată, îmbrăcată neîngrijit, cu o sacoșă în mînă și ți-am făcut cu ochiul, ți-am zîmbit. Mi-ai zîmbit și tu, nu cu egalitate însă, deși căutam să se vadă că suntem împreună. Mi-ai zîmbit cu prietenie, însă reținut, evident reținut, încurcîndu-mă și

mai rău. Tu fuseseși chemat ca primul martor și erai preocupat nu de mine, nici de cei din spate, ci de așteptare. Mai era un moment și toată lumea trebuia să intre în sala de judecată. M-am trezit chiar atunci cînd ușa în două canaturi se deschidea larg. Am încercat apoi să-mi continui visul, dar nu am mai reușit. Rămăsese un mister de nedezlegat ce anume se va petrece în acea sală și de ce tu erai primul martor chemat și nu eu".

Una din armele seducției este *insistența*. Nu am mizat niciodată pe ea. Da, ori mi-am adjudecat victoria *antem*, ori nu am stăruit deloc. Mai bună retragerea. Femeile se simt frustrate de a nu fi reușit să te cucerească de la prima privire și atunci revin și insistă *ele*. Don Juan nu insistă. Nici nu are timp ; e programat *apriori* să-l iubească toate. El insistă totuși în a le părăsi. Aceasta e poate enigma lui de cuceritor ; văzîndu-se înfrînte, femeile pariază pe victoria posibilă și încearcă fiecare în parte. Astfel, cad pe rînd în propria lor capcană.

Pentru ce *mă* iubește pe mine ? sau de ce *nu* mă iubește ? Iată întreaga mea dilemă ca subiect amoros.

Mama s-a comportat totdeauna imprevizibil și pur ca o fată mare. Nu am putut să înțeleg niciodată cum a conservat ea toate acele reacții prompte pe care le ai numai cînd te simți puternic și indestructibil. O *fată mare* e superbă prin aura ce i-o dă acea încredere deplină că ea, cu puritatea ei, poate să miște munții din

Scanned with OKEN Scanner

loc. Virginitatea e un har și un dar. (Nu toți se bucură de așa ceva și de aici infirmitatea individului modern). În toate împrejurările, am observat pe fața frumoasă a mamei o pudoare netrucată, prin care încerca să ia contact cu realul și să se diferențeze în felul ei ; de aceea, probabil, roșește toată la orice agresare a cuvîntului echivoc. Există un discurs înalt, o cîntărire solemnă a sintagmelor ce aparține naturilor pure ; selecția vocabularului nu vine dintr-o falsificare a comunicării, ci dintr-o adecvare profundă a subiectului la propriu-i limbaj. Risipa și nepracticarea restricției lingvistice presupun decadență și alunecare în obscen. Pronunțarea unor cuvinte, uzul lor „nevinovat“ atrag după sine declasarea subiectului. Orice „des-virginare“ poate avea urmări imprevizibile. Igiena morală începe cu vocabularul. „Să nu vorbești ce nu trebuie“ — iată imperativul mamei. Probabil că, așa cum se întîmplă cu orice restricție, din reacție de revoltă, am încălcat acest imperativ voind să devin scriitor. Pe măsură ce mă scriu, nu mai sunt „fată mare“.

Mi se întîmplă să visez ceva straniu ; sunt cu cei mai apropiați undeva într-un hotel sau într-un apartament. Ne mișcăm normal și fiecare face acele mișcări cotidiene prin care se simte validat social, cînd deodată are loc un eveniment teribil. Mă aflu de față cînd într-o zi, D. primește un telefon și, după cîteva expresii stereotipe, din care se deduce că îl cunoaște pe cel de la celălalt capăt al firului, are o exclamație de surpriză și stupoare. Mă privește fulgerător și, înainte să-i citesc expresia de pe față, se întoarce cu spatele să nu-l mai văd, exclamînd consternat un „nuuu“ în care spaima era amestecată cu oroarea. În refrenul acestui *nu* de refuz total aruncă receptorul în furcă și, aproape fără să vrea să mă privească, se îndepărtează în grabă ieșind. Nu sunt preocupat deși mi s-a părut că era extrem de agitat și că se întîmplase ceva ieșit din comun. Mi se pare că trebuie să fie ceva ce-l privește personal și îmi propun să aștept,

să-mi spună singur despre ce este vorba. Îmi văd mai departe de treburi ca și cum nu aș fi observat nimic. Mă apuc să scriu solid la roman fiindcă mă aflu în mare întîrziere ; simt că a scrie la roman e lucrul cel mai important, e ciudat cum de constat că nu mai am atîta timp încît să-mi permit să mai fac și altceva decît să scriu romanul, și mi se pare că scrierea aceasta este deja o formă suficientă de existență, cea mai deplină în ordinea altor preocupări. Realizez că scriu acele lucruri pe care le pot scrie doar acum și că, dacă am să le mai amîn, îmi va fi imposibil să le mai scriu, să le mai scriu cu *aceeași* plăcere și participare. Dacă nu simt în degete această participare, textul iese fad și mai totdeauna îl scot din context și-l arunc. Trebuie să aștept un moment prielnic, cînd ceea ce scriu îmi dă acea impresie a participării de care vorbeam, prin care pot să măsor chiar în proces, în act, cît de autentic sunt în ceea ce scriu. Autenticitatea scriiturii nu se referă, cum am mai spus, la sinceritate (pot să existe autori sinceri care nu au nimic autentic în actul scriiturii ca atare), ci la acel aflux de trăire ce reușește să fie exprimată. Iată, acum, în toiul acestor supoziții despre autenticitate, am o *semnalare* secretă că acestea au cerut dreptul de a intra în țesătura acestui context, fără să o fi premeditat, fără să o fi dorit eu. Scriitura singură a cerut această stază pentru a se concentra asupra actului, pentru a-l controla.

Citim împreună în pat din aceeași carte : îmi înconjoară brațul calină, se pisicește sfioasă, vrea să vadă dacă o primesc. Mă întorc spre ea și o cuprind, se alătură de subsuoara mea, o adulmecă, aspiră puternic ; o atrag spre mine, „nu, nu vreau nimic : doar așa, să-ți simt mirosul corpului tău ce m-amețește totdeauna, mă-mbată fără să pot să mă împotrivesc". E încă la o distanță boreală, însă, încet, fără să mă anunțe se alipește de coasta din dreapta, pare sudată definitiv acolo indiferent de voința mea. Este prezentă și absentă în același timp. Mă irită această absență concretă. Dinadins

Scanned with OKEN Scanner

insist cu mîngîierile coborîndu-mi mîna abstractă de-a lungul coapsei ; se scutură, se îndepărtează : „aș vrea, dar nu vreau“ spune și aceaste cuvinte mă fac să izbucnesc în rîs ; rîdem împreună un timp apoi o atrag din nou. Mi se opune dar o simt cum respiră precipitat ; pîntecul ei urcă și coboară cu iuțeală imperceptibil, e atît de viu, începe să se încălzească, frige ; mă primește fierbinte, aproape speriată că se trădează astfel : sunt nepregătit, mă înspăimînt de leșia ce-mi tulbură sîngele. E atentă, mă ține strîns în capcană, așteaptă să nu mă grăbesc : e întreagă o încordare, se zbate surd, are mișcări finissime, unduiri ale întregului corp ; nu e decît o vibrație profundă, o dîră ambiguă ce progresează lent în lujerii oaselor mele : le înmoaie, le topește ; nu mă mai pot abține, mă eliberez. Vibrează, e toată un arc, nu pot să fac nici o mișcare căci tresare odată cu mine, timp contopit, suntem un singur corp, o singură pulsație planetară. Am un puseu de neputință totală, mă simt atît de slab, m-am grăbit ; acum este la limită și eu nu pot s-o urmez, nu am putere să amîn, s-o surprind în înfrîngerea aceea dură, în cutremurul dionysiac. Tremur cu toate fibrele, fac un efort gigantic să mă mențin în act ; ar fi o trădare vulgară din parte-mi orice lașitate. Vreau să-i spun că mă simt neputincios fără să existe vreo explicație și să-i cer iertare pentru asta, dar simt că orice cuvînt aș rosti, s-ar putea întoarce definitiv împotrivă-mi ; nu aș mai fi niciodată puternic, nu aș mai ajunge s-o înfrîng în mărturisirea abandonului ei, s-o supun prin îndîrjită violență, s-o fac să se piardă în acel vaier carnal pe care doar eu îl pot auzi. Îmi ferec orice cuvînt ; nu trebuie să vorbesc, în asemenea clipe zeii ne pîndesc răzbunători, mă prefac sobru, devin rece, distant, un sloi impenetrabil la stimulii afectivi. Exultă, dar nu exteriorizează nimic, mă urmărește cu coada ochiului, îi e frică s-o descopăr, închide pleoapele, se retrage puțin și doar contracțiile pîntecului acum extrem de precipitate exprimă din plin personalitatea corpului ei care nu ține cont de nimeni și de nimic și se manifestă superb dincolo de orice meschină pudoare ; știu că niciodată acest corp orgolios nu va renunța la originara luptă, neputînd să fie

Scanned with OKEN Scanner

potolit : aceasă necruțare a cărnii, neîngrădită de nici o limită mă angoasează inhibîndu-mă. Ce voi face dacă n-am să mai fiu eu acel ce va provoca explozia / implozia dureroasă ? Acea suferință zero în care se recuperează androginia pierdută. Ea e ermetic restrictivă în efortul interior de apropiere ; se concentrează în fibra cea mai pură pentru a atinge declanșarea resortului secret, abandonîndu-se în acel strigăt visceral, în mișcarea crispată a buzelor ce murmură, susură ceva nelămurit ; atunci mă surp pe urmele ei, vreau s-o descopăr, să aud doar eu ce șoptește, să înțeleg de ce se zbuciumă atîta ; îi prind gura și încerc s-o sărut, dar se smulge, mă respinge și nu pot să rețin decît un fior fraged atingîndu-mi buzele cu o adiere răcoroasă ; începe să piardă treptat acea căldură insuportabilă, mă îndepărtează ușor de ea și se lasă lent pe pernă aproape inertă, extenuată, palidă ; „dar dacă a murit ? !“ îmi spun în timp ce o privesc cu încordare voind să descifrez orice reacție ascunsă ; se menține un timp nesfîrșit în această absență fără expresie ; nu se mișcă, nici eu nu mă mișc, aștept să fie ea prima care să se trădeze. Tace competitiv : se amînă grav gestul care să spargă sigiliul clipei și s-o cotidianizeze prin reintegrarea în discursul banal.

În faimosul *Seminar*, Lacan analizează pentru prima dată, după Freud, relația dintre *subiect* și *obiect* ca relație conflictuală de satisfacere a principiului plăcerii ; există o frustrare permanentă dată de *lipsa* obiectului ce se rezolvă prin transferul din real în imaginar. Această frustrare de natură psihanalitică nu trebuie, însă, împinsă, atît de departe încît să substituie întreaga sferă a erosului. Dragostea instituie un sistem de conexiuni mult mai complex care nu pot fi explicate totdeauna prin analiza unor simple privațiuni sexuale. Ar mai fi de adăugat în treacăt că țintind (ca și Freud) către o terapeutică psihanalitică, Lacan ajunge volens-nolens la o *estetică* tale-quale.

Scanned with OKEN Scanner

Revin asupra acelui episod ce a avut loc la mare în acea după-amiază ambiguă. Nu se poate să fi avut halucinații, am văzut foarte clar. Eu mergeam alene pe partea stîngă a străzii, știam că din această direcție trebuia să apară ea cînd deodată o observ că vine dinspre mare pe partea opusă ; era puțină lume la acea oră și pe acea parte de stradă din cauză că pe acolo nu sunt alte construcții de uz social (e doar gardul înalt de ciment al școlii ce se află chiar la acel colț). Apare pășind ușor cu acel aer al ei de ființă incertă ; parcă ar fi doar o prizonieră pe aceste locuri și din mișcările, din cuvintele, din gesturile făcute sau spuse numai pe jumătate transpare o nostalgie de neascuns către altceva, către altă apartenență și către altă esență. E ciudat, dar e din cînd în cînd ceva nepămîntesc în manifestările ei și atunci cînd constat această substituție sunt foarte atent să n-o bruschez, să nu-i spun ceva violent care s-o rănească, sau s-o facă să dispară din cadru ; e ca în povestea aceea cînd eroul își leapădă cămașa (pielea) de ființă nemuritoare doar pentru o noapte și-i atrage atenția fetei să nu care cumva să-i ascundă hainele celelalte, căci atunci ea va avea de suferit mai mult ! Mi se pare că nu trebuie s-o surprind cînd ea se îmbracă așa, probabil fără să-și dea seama, cu acea aură de imponderabilitate ; dar, dacă, îmi spun, în cazul că-i descopăr identitatea secretă, se va volatiliza brusc fără să lase vreo urmă ? Marques spune în romanul său că o tînără femeie se ridică așa deodată către ceruri și începe să leviteze ușor deasupra orașului, plutește un timp pe deasupra pomilor și a caselor și apoi dispare fără să mai revină pe pămînt. E un caz cunoscut cînd o natură nepămîntească se reîntoarce în sine, abandonînd acest cadru. Dar dacă ea mi-ar face o asemenea glumă, îmi spun atunci cînd o surprind că nu mai este cea normală, adică acea ființă puțin adormită, puțin uimită, mereu speriată să nu jignească pe cineva și atît de prevenitoare cu toți că sfîrșește prin a obosi pe interlocutori. O urmăresc deci cu grijă de la distanță, o văd cum pășește liberă de orice constrîngere (poate că atunci cînd merge lîngă mine se simte opresată de voința mea tiranică), pășește cu bucurie ca cineva care de mult așteaptă să facă un anumit lucru pe care și l-a refuzat în-

Scanned with OKEN Scanner

delung tocmai pentru a simți o plăcere superioară atunci cînd va reuși să-l realizeze. Vrei enorm ceva, vrei cu toată puterea dar îți amîni mereu ocazia îndeplinirii, așa fiindcă ți se pare mereu că iată nu ai condiții suficient de prielnice spre a-ți reuși întrutotul acea voință sau acea dorință a ta. Mă transport în această stare altruistă și o urmez cum spun în toată mișcarea ei în derivă lentă, pe trotuarul aproape pustiu de lîngă zidul școlii. Sunt atît de uimit de apariția ei misterioasă (misterioasă chiar pentru ea : dar dacă ea nici nu știe unde se află în acest moment, dar dacă nici nu este aici și doar eu am rara ocazie să o văd cînd nici nu se află *aici* ?) încît îmi vine să mă ascund, mă retrag cît pot din raza ei vizuală să n-o împiedic cumva *să fie* în această ipostază atît de neobișnuită. Nu știu de ce simt că mă bucur că o văd, că o văd numai eu astfel : nu am măsura exactă a timpului cît o privesc sau cît o urmăresc, dar nu e nici o îndoială că nu poate fi alta ; este ea, mă uit la mersul ei împleticit, la mișcările ei atît de corporale (ea merge cu corpul, adică nu merge ea, ci corpul ei se înscrie în spațiu avansînd cu unduiri neverosimile) și mă bucur că este ea căci numai ea poate să meargă în acest mod. Mă bucur că o descopăr acum fără ca ea să știe și deodată mă cutremur de o mare spaimă ; dar dacă așa *plecată* cum e de aici, nu va mai vrea să se întoarcă și mă va părăsi ? Devin brusc nervos. Asta nu se poate. De ce m-a păcălit ? Eu am acceptat-o fiindcă doar ea merita s-o iau, s-o culeg, să n-o las pradă întîmplării. Ea merita totul și mi-am propus să mă convertesc din credința anterioară pentru a-i face loc în spațiul meu interior, acolo unde nu mai încăpea nimic, unde totul fusese definitiv instituit în vederea unor încercări diferite. Devin gelos de marea favoare ce i-am acordat și încep s-o condamn irevocabil, mă gîndesc cum s-o pedepsesc cît mai drastic posibil fără a-i da nici o circumstanță... Am pierdut-o din vedere. Nu mai este, grăbesc pasul, mă uit de-a lungul străzii, strada e goală la această oră, dar nici urmă de G.. Dar dacă nici nu a fost ? Dacă mi s-a părut doar că o văd la această oră a amiezii cînd văd drăcușori de aer lichid fîlfîindu-mi în fața ochilor și atingîndu-mi nările cu damful lor încins de iad ; poate s-a deschis o falie

înainte-mi și am alunecat într-un interval de timp și de spațiu, plimbîndu-mă pe unde n-am mai fost și văzînd lucruri pe care nu le-am mai văzut...

Din Jurnalulu lui *G. Suntem pe terasa unui mic restaurant, în cartierul Baba Novac. Venim, ca de obicei, dintr-un lung pelerinaj fără țintă și tot ca de obicei, ne oprim să ne stingem setea cu o bere. Azi dialogul nostru a fost parcă mai obositor ca de obicei. M. mai mult a întrebat, iar eu am dat răspunsuri, ca la un fel de interogatoriu. Neavînd deloc fantezie, i-am răspuns pe scurt la toate (dacă-mi plac copiii — ?! —, dacă îmi respect și-mi iubesc tatăl, dacă nu mi-e teamă de viață, dacă mi-e teamă de moarte etc.) Răspunsurile mele (sincere) mi le aud chiar în clipa cînd le dau și-mi par naive, sărăcăcioase, n-ar putea înaripa fantezia nimănui. Aproape mă compătimesc pentru lipsa de „bold" a frazelor pe care le spun. Ni se aduce berea, el presară într-a lui cîteva cristale de sare și stînd cu ambele coate sprijinite pe masă, aplecat spre mine, ridică paharul în aer și se oprește brusc: „Să știi că eu nu te iubesc..." Privire din partea mea către el, încercînd să nu par surprinsă. Apoi privire în afară, către trecători, către blocuri — mai încolo de ele se întinde cîmpul. El se apleacă spre mine, interlocutoarea sa, peste masă, ținînd halba în mînă, privind, sorbind ușor, udîndu-și mustața. Avînd soarele în spate părul îi este aproape blond. „Nu te iubesc, pentru că probabil sunt prea tînăr, n-am eu timp acum să mă arunc... să cad într-o femeie..." Nu răspund. Desenez ceva cu degetul pe masa udă, întind spuma scursă din halbă și fac din ea un melc. „Am apreciat mult gestul tău de a veni spre mine. Să știi că nu multe femei pot face ceea ce ai făcut tu..." Mă deranjează cuvîntul „femeie". Nu cred că mă voi obișnui vreodată cu el. El își închipuie că m-a făcut definitiv femeie și mă și numește astfel, fără nici o jenă. Nu-i răspund. Aud cuvintele lui, dar nu le dau voie să intre înlăuntru. E obiceiul meu, arma mea secretă de apărare. Le înregis-*

trez cu exactitate ca pe o bandă și le păstrez pentru mai tîrziu. Le simt ca pe niște lovituri surde, dureroase la culme, în ciuda întregii armuri de protecție. Din toată atmosfera din jur se degajă ceva ostil, chiar și din vocile copiilor care se joacă pe trotuar în apropiere, din rîsetele de la masa de vizavi, din mersul pripit al chelnerului cu jachetă albă; colțul mesei, berea, toate parcă au fost create împotriva mea, îmbinate astfel, aduse în această clipă, ca să facă împreună o capcană teribilă împotriva mea. Sunt prinsă în capcană. Soare, aer, iarba cam strivită și veștedă din jur, mesele de metal, praful, taraba vînzătoarei de fructe, un cîine așteptînd să treacă șuvoiul de mașini ca să poată traversa dincolo la stăpînul său. Sunt în capcană și simt peste tot, pînă în vîrful genelor, un fel de durere pufoasă împrăștiată egal pe toată suprafața corpului, pe mîini, pe obraji, pe buze. Înlăuntru, un val greu, dureros, mă umple pînă la creștet, ca și cum aș fi un vas. NU fac nici o mișcare. Îmi desenez în continuare melcul de pe masă și privesc trecătorii, le zîmbesc. Ei nu știu că fac parte din capcana în care eu sunt. Aproape mă simt bine în capcană. E uneori așa de bine în durere! Sorb puțină bere, deși face și ea parte din capcană, probabil e chiar otrava care a fost pusă în centru ca animalul să fie amețit, prins. Mai beau o gură, o gust pe îndelete, mi se pare cu atît mai bună. Berea asta a noastră de orz, proastă, cu spumă rară, cu bășici mari are un gust de aluat, de pîine lichidă, de mană terestră, aproape pute de bună ce e... Am terminat-o. El îmi mai toarnă, generos, dintr-a lui, mi-o pune toată, el nu mai bea, stă și se uită cum eu accept și o beau și pe a lui, cu pauze mari, uitîndu-mă în jur, la trecători.

„Poate odată, mai tîrziu, am să te iubesc foarte mult, ...s-ar putea să te iubesc total, înțelegi? Îmi dau seama că tu meriți ca un bărbat să te iubească total. Dar acum eu nu te iubesc încă, înțelegi?“

Am ochii plini-ochi de lacrimi, dar numai eu știu asta. Mă înec cu berea expré, scot batista, îmi scap

geanta, mă bag sub masă *și acolo îmi frec ochii uscîndu-i complet. Nu spun nimic și nu fac nici o mișcare. Stau.*

Am o sfîșiere ciudată de la o vreme ; mă așez la masa de scris și simt cum mă cufund într-o disperare lentă, îmi dau seama că oricît m-aș turmenta, n-am să pot atinge acel nucleu de foc al scriiturii prin care să comunic ce este mai viu în mine. Am avut, uneori, clipe de răpire totală, cînd nu știam nimic altceva decît să scriu ; nu mă preocupa vizita razei prin fereastră, nici licărul demonic din ochiul unei fetișcane ce trece chiar acum pe dinainte-mi și mă provoacă cu tot ce are splendid și intangibil. Acum simt zădărnicia oricărui efort, simt că a scrie nu folosește la nimic ; e doar o voință supraomenească de a ne întrece pe noi înșine și a lăsa o *urmă,* o dîră prin care să ne deosebim unii de alții. Nimic nu este mai puternic decît dorința de diferențiere.

G. mi-a povestit un episod din vara cînd se afla la Oltenița, la muncă patriotică împreună cu A. după primul an de Facultate. „Mergeam pe o căldură toridă printr-un lan de porumb, eram mai multe și fiecare suferea de cald și de praf. Pînă la locul unde trebuia să ajungem mai era destul și nu știu de ce mie-mi plăceau acea căldură și acel praf și acel drum care se tot lungea. Deodată, fără să vreau, încep să cînt, cuprinsă de un elan extraordinar. Le las în urmă pe fete. Atunci, A. mă strigă și mă arată cu degetul «vedeți, ea e mai puternică decît noi toate. Ea e îndrăgostită și de aceea cîntă». Îi răspund că nu e adevărat. Cînt pentru că îmi place cîmpul, aici mă simt în elementul meu. «Să n-o credeți. Se preface — mai adaugă A. — și prin aceasta

ne depășește pe toate. Ea știe că dragostea există atît timp cît păstrezi secretul asupra ei.» Nu era decît retorică goală, dar ceva se întîmplase : mă întîlnisem cu C.D. pe la mijlocul cîmpului, noi singuri. Ne priviserăm atît de intens că ne-am împiedicat amîndoi și era să cădem cu nasul în răzor. Am simțit că atunci, în acea clipă, aș fi putut să mă îndrăgostesc mortal de el. Chiar, ai avut noroc că C.D. a fost timid și n-a insistat. La cîmp, vara, dragostea e ceva firesc. Da, poate cîntam pentru că voiam să mă îndrăgostesc de cineva."

În procesul seducerii, lupta continuă pînă cînd unul dintre cei doi combatanți pronunță „te iubesc" ; dacă pînă aici forțele erau oarecum egale, victoriile înclinînd cînd de o parte cînd de alta, de acum înainte lucrurile sunt clare. Se va încheia tacit o pace în defavoarea celui care a cedat și lupta se va transfera în alt plan. Declarîndu-mi în scris că „(mă) iubește", mi s-a dat gata, făcîndu-mă să economisesc orice minim efort de a o *cuceri ;* în fond, ea a fost totuși mai vicleană decît pare la prima vedere : deși declarația aceasta nu putea fi altfel decît spontană, a existat un calcul aici, căci ea a vrut să mă cucerească cu tot dinadinsul numai *în momentul cînd a simțit că puteam fi cucerit de altcineva.* (Ceea ce s-a și întîmplat, eu fiind angajat într-o relație specială cu A., în chiar momentul cînd G. mi-a trimis misiva). A năvălit asupră-mi cu o sinceritate „brutală" ce a constituit factorul-surprinză în toată această aventură ; dacă ea nu mi-ar fi scris și dacă eu n-aș fi considerat că merită, nu m-aș fi întors către ea. Trebuie însă să spun că dacă A. nu m-ar fi *trădat* și dacă și-ar fi menținut promisiunile absolute al uniunii noastre, e drept, cam „romanești", n-aș fi fost capabil să o părăsesc dintr-un scrupul etic în primul rînd. Pot să zic „etic" pentru că n-o iubeam deloc pe G. în acel timp și cred că nici nu-mi imaginam că aș putea s-o iubesc vreodată. Viclenia ei consta chiar în această intuiție : știa

Scanned with OKEN Scanner

că n-o iubesc, dar aceasta n-o împiedica să mă iubească ea cu toate puterile ei, avînd, probabil, din instinct, prestiința că pînă la urmă o voi iubi și eu. A riscat desigur fiindcă se putea întîmpla să n-o iubesc niciodată ; ea m-a *cunoscut* bine (cu metodele ei de femeie teribilă) și a intuit că-i voi ceda pînă la urmă, că adică mă voi lăsa sedus. Risc absolut însă ! De la început, nu i-am dat nici o speranță, spunîndu-i franc că n-o iubesc, dar că s-ar putea ca așa ceva să se întîmple mai tîrziu. A spus că n-o interesează nimic și că-i ajunge dacă va sta doi ani cu mine. Dorind s-o las să decidă asupra propriei libertăți, i-am propus să trăim ca doi amanți și, pentru că ea nu s-a împotrivit, am admirat-o. Mentalitatea ei socială nu accepta nimic în afara căsătoriei, cel puțin așa îmi imaginam eu. Cum mă căsătorisem și cu A., am vrut să fiu corect și, astfel, am fost la sectorul 3 (pe bulevard în jos, *vis à vis* de cinematografe) să încheiem actele care pentru mine nu aveau nici o valoare, după cum i-am și spus ; am fost rău și n-am admis să participe nimeni la căsătoria noastră, dar, în fond, din instinct, acum înțeleg, voiam s-o apăr de ceilalți ce ar fi putut interveni între noi cu tot felul de meschinării. Am ținut secretă această căsătorie mai multe luni, amuzîndu-ne și comportîndu-ne ca doi colegi ce se întîlnesc întîmplător în timpul cursurilor. Ea continua să aibă aceleași relații de prietenie cu Nini, Bebe, Fialka și alții, iar eu îmi vedeam de Biblioteca Academiei, de scris și de publicat (între timp începusem să colaborez la „Contemporanul", „Amfiteatru", „Luceafărul", „Tomis"). Într-o zi, Nini o invită la o cafea („am văzut eu că era puțin schimbat, el care nu vrea să vină niciodată decît în grup la cafenea, probabil vroia să-mi spună ceva special") și, discutînd despre tot felul de nimicuri, mai ales fiindcă se termina facultatea, îi spune : „Acum suntem în plină stagiune maritală, toate se mărită, ce zici, bă, tu nu ai de gînd să te măriți ?", „păi m-am măritat !" îi răspunde G. „fugi că nu te cred, vrei să spui că ai de gînd sau că..." „nu glumesc deloc, chiar m-am măritat" „te cred numai dacă-mi arăți actele" ; i le-am arătat și N. a fost foarte contrariat, i-a pierit graiul

literalmente. Cînd ne-am despărțit mi-a spus că *e foarte trist*. M-a făcut să rîd fiindcă el, de fapt, nu se arătase niciodată așa grav, ne obișnuiserăm să-l vedem totdeauna vesel" „poate că voia să-ți facă o propunere serioasă..." „ar fi fost ciudat, el ne spusese că ne tratează ca pe niște surori și nu se poate îndrăgosti de noi tocmai fiindcă nu suntem vulgare, *mie nu-mi plac decît femeile vulgare* — spunea el". Oricum, după acest episod s-a lățit știrea în an despre căsătoria noastră. Pe mine aceste lucruri nu mă interesau de fapt, nu aveam timp să mă intereseze ; eram extrem de prins cu scrisul și cititul și mai ales cu publicatul (predasem un volum de poezii la editură). Nu mă interesau, în altă ordine, fiindcă eu mă consideram scutit de orice preocupare ; adică îmi făcusem datoria, îmi onorasem rolul în cel mai înalt grad față de acea declarație a ei și acum urma să văd cum se va comporta ea, era rîndul ei să răspundă la orice solicitare din partea mea ; eu nu trebuia decît să stau la pîndă (e ușor să faci acest lucru cînd nu ești angajat total în afacerea amoroasă !), să văd dacă nu cumva *încalcă* codul de comportament ; eu nu aveam nici o obligație, din moment ce nu încercasem pe nici o cale s-o seduc, ba aș putea spune că mă comportasem brutal, nedîndu-i în nici un fel ocazia să se îndrăgostească de mine : totdeauna o luam peste picior, o ironizam și o făceam meschină, fiindcă mi se părea că vrea să răspundă la toate seminariile exact cum așteptau asistenții, tocmai pentru a se pune bine în vederea examenelor, mă enerva că era atît de docilă, atît de silitoare, atît de pe linie, fără nici o abatere într-o direcție sau alta (cînd am fost discutat în grupă fiindcă eram recalcitrant și toți și-au spus părerea evaziv, voind să dea totul pe glumă, ea s-a ridicat — era secretară asc, o propusesem chiar eu — și m-a acuzat foarte ritos, convinsă că are dreptate în totul ; (în fond avea !, a spus că nu sunt „matur" și atunci în replică, am fost rău și am numit-o „tovarășa maturistă"). Făcîndu-mi această declarație, ea ieșise din cadrul obișnuit printr-un gest extraordinar pentru care eu am apreciat-o, dar nu înseamnă că am și început s-o iubesc imediat, am acceptat relația fiindcă eram *singur* și pentru că ei îi făcea plăcere. Era aici

un pact mai mult din parte-mi, o semnătură pe un cec în alb pe care puteam să i-o retrag în orice moment și ea știa bine că aș fi fost necruțător. De fapt, chiar eram necruțător, stînd la pîndă s-o prind cu ceva, cu cea mai mică *abatere* de la codul amoros medieval (ce și-l impusese de bună voie) și s-o pedepsesc drastic pentru *trădare*, precum în scenele lui Botticelli. Cînd scriu la acest roman, scormonind printre atîtea hîrtii, am dat peste o notă la romanul *Intermezzo* intitulată *actul trădării*. O transcriu : („cum să mă port cu tine ?“ „așa cum merit !“. A. a început să plîngă și acesta a fost primul argument că mă înșeală. Din acel moment s-a declanșat, fără s-o premeditez, vînătoarea pentru a o face să mărturisească ; în mine a început să funcționeze un computer ce strîngea date împotriva ei ; mi-am adus aminte, de exemplu, de o replică a ei nevinovată, „mănînc atîta înghețată pentru că îmi place“ : deci va face orice îi va plăcea fără să țină cont de mine — a decodat computerul meu ; atunci i-am luat capul între mîini și, cum ne aflam în dreptul unui stîlp de ciment pe strada Roma, am simțit o dorință stranie și necontrolată s-o izbesc de zid ; ea a înțeles totul, m-a privit senină, sfidîndu-mă : „poți s-o faci — îmi spuneau privirile ei — mă simt fericită de atenția pe care mi-o acorzi, prin aceasta m-ai face chiar să cred că mă iubești“. N-am făcut-o din orgoliu, avea dreptate, i-aș fi dat atenție, aș fi putut lăsa impresia că o iubesc, m-aș fi trădat, comportîndu-mă ca un gelos. Dar o iubeam oare ? Iată o întrebare ce nu mă preocupase niciodată pînă în clipa în care am început să o bănuiesc că mă înșeală. Nu mă preocupase, fiindcă mă consideram superior, rece, detașat, abstract și abstras, incapabil să alunec în aceste stări degradante, erodante, care nu trebuiau să pună stăpînire pe mine, nu-i așa ?, mai ales că eu nu investisem nici un *sentiment* aici ; A. fusese cea care îmi ceruse s-o iau și s-o salvez de... Eu nu puteam să cad în capcana geloziei, eu eram puternic, oricum cel mai puternic în acest cuplu, fiindcă nu mă îndrăgostisem, nu era nevoie să mă îndrăgostesc din moment ce A. mă iubea cu patimă și furie. Sau nu mă

mai iubea ? Trebuie să constat că începeam să mă clatin, se pare că nu mai eram chiar atît de puternic și de invulnerabil cum îmi plăcea să cred. Da, ceva se petrecea, făcîndu-mă să îmi revizuiesc atitudinea de pînă acum : cuirasa de antimaterie cu care mă credeam dotat precum Achile se dovedea o simplă jucărie de carton. Pe această continuă frămîntare — mă iubește — deci nu mă trădează, sau dacă mă trădează, de ce a ținut atît de mult să o iau ? se poate construi tot romanul. Scrierea acestui roman — e vorba de *Intermezzo I* — poate fi chiar dovada că am iubit-o ; altfel de ce aș fi scormonit atîta în jurnalul ei, căutînd o *urmă* despre mine în ființa ei de hîrtie, o urmă care s-o disculpe, s-o reabiliteze în fața unei instanțe absolute ? Dar de ce țineam atît de mult s-o reabilitez ? Nu cumva simțeam că am iubit-o și voiam s-o disculp pentru a păstra în mine imaginea ei cea mai favorabilă ? Poate era și o formă prin care încercam să refac aura vieții noastre împreună, de exemplu cum încerca să fie ea o nevastă adevărată ; i se părea — își făcea mereu reproșuri în acest sens — că o nevastă adevărată trebuie să-i pună masa soțului cu mîna ei și într-o zi, cînd probabil o frămîntau asemenea căințe, a luat tava cu mîncare din mîna Floricăi, cea care servea în casă, a făcut doi pași pe scări, s-a împiedicat de preș și s-a rostogolit pînă în dreptul ușii noastre, umplîndu-se toată de supă și sosuri. Am rîs să mă prăpădesc, rîdea și ea cu lacrimi, se lamenta că uite n-o să poată să-mi fie niciodată o bună soție fiindcă nu e în stare să-mi aducă o tavă, dar dacă ar trebui să-mi prepare ea singură de mîncare ?, „cea mai bună soluție e să mă lași *subito*“ ; învățase binișor italiană, citisem împreună *Il Gattopardo* lansat de puțin timp de către editorul Feltrinelli, de aceea foloseam adeseori cuvinte italienești. Imaginii alunecării pe scară i se mai pot adăuga și altele ; cum refuza să se dezbrace în fața mea intuindu-mi timiditatea, cum se bucura de viață fără să se prefacă — a fi cu mine era enorm, era maximum pentru ea, de aceea existau momente cînd vrea să stea în permanență lîngă mine fără să mă lase să mai merg la bibliotecă sau să scriu. I se părea că aceste activități îi

Scanned with OKEN Scanner

sunt potrivnice ; poate că așa se explică și ruperea, despărțirea : prea multă încordare, prea multă tensiune în raporturile noastre, trebuia să survină o descătușare de energii, ridicate la un potențial etic prea înalt de către mine ; era necesară o revenire la normal, la firescul minciunii și la meschinăria cotidiană în care fusese crescută și educată A. de către mama sa, Stela, ce-și înșelase tot timpul soțul. La sfîrșit, A. a fost vulgară și rea : „Ne despărțim, mîine plec", „Tu ești încă soțul meu, te vreau", „Mai poți fi cu mine doar astăzi..." S-a dezbrăcat lacomă și a profitat fără rușine de „astăzi".)
Nu am reprodus această lungă notă la romanul *Intermezzo I* pentru a sugera că, probabil, totul se va repeta întocmai și în acest caz. Eu nu știu ce desfășurare vor lua lucrurile de această dată, nu am nici o soluție pînă în prezent. Nu știu nimic anticipat și pe măsură ce scriu încerc să descopăr ce s-a întîmplat, vreau adică să *studiez* subiectul, vreau să mă studiez pe mine în ipostaza de subiect, fiindcă eu nu pot să știu decît ce mi se întîmplă mie în mod direct. Subiectul se are în vedere pe sine ca obiect al analizei, deci se poate spune că subiectul se confundă cu obiectul, sau că se autoreflectă precum într-un sistem de oglinzi paralele. El întreprinde aceste operații nu tocmai plăcute, nu tocmai la îndemîna oricui pentru a se cunoaște. La această cunoaștere pe viu, la această *lecție de anatomie* îl invită și pe receptor, care poate să participe sau nu. E treaba lui.

Totdeauna merg cu mare bucurie acasă, la Slatina. Cînd intru pe strada noastră de la Moară, mai ales sosind cu trenul de noapte, simt același aer tare umplîndu-mi plămînii, deși praful acum potolit de roua nopții își păstrează și el tăria. Cunosc fiecare casă în parte și parcă aud respirația celor ce dorm înăuntru, atît de bine mi s-a întipărit în memorie istoria lor ; fiecare individ de aici are ceva numai al său, o întîm-

Scanned with OKEN Scanner

plare năpraznică, o ciudățenie de comportament, urma unui *hybris* comis sau suferit cîndva ; de aceea s-ar putea scrie un roman puternic, spre a nu se pierde tot ce este mai original într-o arie umană atît de specifică. Dar punctul maxim de atracție al acestei străzi este, desigur, Vețeanu, figură legendară a copilăriei mele despre care sper să reușesc să scriu altădată. E august. Mă duc la Olt și mă arunc la fel ca-n adolescență să trec fluviul înot pe unde e mai periculos. La întoarcere, Paul, prietenul meu din copilărie (secondant în toate aventurile de prin viile Clocociovului ; nimic nu mă exaltă mai mult decît acea stare de extatică bucurie pe care mi-o dă via toamna, cu toate desuurile vraiște, răvășită de violul proaspăt, produs asupră-i prin actul culesului, cînd stăruie încă în jur mireasma boabelor de strugure, strivite de culegătorii brutali și zumzăie albinele îmbătate de mustul scurs în țărînă) mă duce să-i facem o vizită fostului meu profesor de română din clasa a opta, I. N., care îmi spune că scrie la un roman despre satul său ; împrumut de la el toate scrierile lui D. Caracostea despre Eminescu. Fiind călinescian convins, în Facultate nu avusesem timp decît să le răsfoiesc cam în grabă, deși descoperisem că tot cursul lui G. M. se baza pe Caracostea și pe D. Popovici (fără ca acesta să fie onest și s-o spună !). Mă instalez în foișorul din fundul grădinii (de sub nuc) și citesc, făcîndu-mi însemnări, următoarele lucrări : *Personalitatea lui M. Eminescu, Creativitatea eminesciană, Arta cuvîntului la Eminescu, Simbolurile lui Eminescu.* Prima observație de făcut este că D. Caracostea va fi întîiul eminescolog ce se preocupă mai atent de o metodologie științifică, reușind să anticipeze unele scheme teoretice la nivel european. Este posibil ca această seriozitate a aplicării în cercetare să-i fi atras ranchiuna din partea lui Călinescu. (Publicînd unele din actualele însemnări de lectură în cartea de critică sub titlul nevinovat „Puțină eminescologie", mi-am atras imediat opro-briul îndîrjit al unora din epigonii lui Călinescu, perpetuîndu-se astfel la noi o atitudine cu totul provincială în asimilarea culturii).

Cel ce scrie o face pentru că-i lipsește ceva. Scriitura vine să umple o lipsă. De altfel, în plan concret, semnele grafice umplu un gol, acel „gol" sau doar impresia de gol pe care o dă *albul* imaculat al paginii nescrise. Dacă n-ar fi această senzație de satisfacere a unui exces de virilitate, probabil că „literatura" ar fi fost mult mai redusă. Scrii cu ciudă, cu pasiune, cu ură, după cum relația cu „albul imaculat" poate fi asociată geloziei, pasiunii sau urii, declanșate de raporturile amoroase reale, contractate în timpul scrierii. Marele scriitor se avîntă în act cu orgoliul unui mare fecundator ; el vrea să desvirgineze materia imaculată, s-o posede pînă în ultima fibră, s-o desființeze concentrînd toate energiile în vîrful peniței cu care scrie. Eu scriu fiindcă îmi lipsește dragostea ; scrisul îmi dă aceeași plăcere, mă cutremură senzual precum un act de posesiune.

Celălalt : *Ți-ai propus să nu iubești nici o femeie. Nu poți iubi decît la modul absolut precum eroii lui Camil, altfel totul nu e decît o parodie. Din* Hamlet *se poate vedea ușor că parodicul exclude erotica gravă ; nu se poate iubi decît în starea de puritate totală* (id est *în* Romeo și Julieta), *altfel se cade în blasfemie și grotesc : dragostea Ofeliei transformată în nebunie. Hiperlucioditatea e nocivă în dragoste fiindcă reperează ridicolul manifestării sentimentului ; aici trebuie inocență și naivitate ca în* Dafnis și Cloe. *Inocenta Ofelie e ucisă de hiperluciditatea lui Hamlet.*

Nu tot ce scriu mă reprezintă ; aș vrea să am intuiția exactă a momentului declanșării scriiturii și să trec la act în clipa cînd simt pulsînd energia secretă. E o pulsiune senzuală, gîdilîndu-mi arterele și instaurînd o stare

Scanned with OKEN Scanner

de euforică putere în tot corpul; fără această *vlagă* corporală nu ar fi posibil amplexul scriptural. De altfel, cînd simt că am atins scriitura mă aflu total slăbit, epuizat și stors, ca în urma unui exces amoros. Cînd scriu nu mă interesează altceva decît scrisul și uit definitiv de erotică; pentru scriitură trebuie să te retragi în *asceză absolută* și mi-l imaginez pe Sfîntul Augustin scriindu-și *Confesiunile* și purificîndu-se treptat, pe măsură ce avansa în scriitură, el, care gustase amorul profan, dedulcindu-se acum în senzualitatea textualizării.

Ca să poți gusta plăcerea lecturii, trebuie să fii matur, să intuiești ce înseamnă diferența dintre a trăi nemijlocit existența și a o imagina prin convenția lecturii. Cred că întîmplarea ce m-a adus la această „maturizare" a avut loc prin clasa a II-a, cînd am făcut dublă fractură la peroneu; mă aflam în curtea școlii de la Clocociov, ne jucam de-a uliii și porumbeii. Eu eram în mod firesc uliu, Olga era porumbel, o alergam, o ciuguleam, iar ea fugea să se ascundă; copiii alcătuiseră două șiruri (eram mai puțini băieți și mai multe fete) printre care dacă se încumeta să treacă vreun porumbel, acesta era lăsat și era protejat, pe cînd, dacă trecea un uliu, era lovit, mai în glumă, mai în serios, după cît se respecta sau se încălca de către fiecare copil convenția jocului. Trece Olga (ca „porumbel") fără să sufere ceva, trec eu (ca „uliu") și sunt primit cu o ploaie de lovituri (asta e regula jocului); mă lovește, cînd sunt pe la mijlocul șirului, fiica îngrijitorului școlii, foarte puternică, era mare, avea 16 ani (ea mă lovește *serios* căci fratele ei era coleg cu mine și din acele „turniruri" tipice vîrstei ieșea totdeauna învîrtit). Lovitura mă proiectează în zbor (eu însumi alergam cît puteam să scap cît mai repede) mă rostogolesc și cad peste o piatră; copiii ceilalți se grămădesc în „joacă" deasupră-mi și astfel are loc accidentul. Sunt dus în cancelarie imediat,

purtat în brațe de o tînără învățătoare care-l înlocuia pe Necșulescu ; îmi amintesc flăcările albastre ce-mi ieșeau prin ochi de durere fiindcă la început învățătoarea, crezînd că n-am nimic și că mă prefac, m-a obligat să calc cu piciorul accidentat și numai urletele mele au convins-o. Am fost cocolit de toată lumea pînă a venit mama, anunțată de Niculina. Imediat am fost dus într-o trăsură la spital ; nu erau taxiuri sau salvări sau oricum nimeni nu a avut ideea să cheme un taxi sau o salvare. Știu că priveam către mama care sta pe bancheta din față, o priveam cum plînge și eram fericit. Eram mulțumit de accident ; îmi spuneam iată numai așa pot să văd cît ține ea la mine, o scrutam atent să constat cîtă durere exprimă fața ei și după hohotele de plîns nereținut îmi dădeam seama cît de mult mă iubește și eram fericit. Pînă acum raporturile mele cu ea fuseseră absolut normale ; eu eram prea jucăuș, iar ea avea prea multe treburi ca să lase să se observe cît ține la mine. Desigur, mă iubise la fel de mult totdeauna, numai că nu existase o ocazie violentă, ca aceasta, care s-o facă să se exteriorizeze. În realitate, ea exterioriza zilnic acest sentiment de dragoste extremă față de mine, numai că eu, din cauza vîrstei, decodam greșit ; acum înțelegeam, în sfîrșit, de ce mă sufoca permanent cu grija (era în stare să alerge după mine o bună bucată de drum să-mi pună ceva de mîncare în ghiozdan, atunci cînd eu, încăpățînat, refuzam să iau ; se ruga atîta să mă îmbrac bine ca să nu răcesc ; nu mă lăsa niciodată să merg la Olt de teamă că am să mă înec, etc.). Acum o vedeam plîngînd fără oprire și aveam proba concretă a iubirii adînci pentru mine ; descopeream în același timp că marea mea dorință era să fiu iubit de ea, aș fi făcut orice ca să verific această iubire, aș fi repetat accidentul numai să am o nouă confirmare a acestui fapt. Iată, descopeream *că vreau să fiu iubit,* suferința atroce era plata unei asemenea *iluminări* (trebuie să suferi imens pentru a fi iubit, religia suferinței e în realitate o manifestare exacerbată de orgoliu). La spital m-au pus în ghips pe jumătate, și m-au așezat cu piciorul în sus, agățat de un cîrlig ; nu dormeam deloc, am făcut febră și deliram de durere, mama era în permanență lîngă mine ; după o

săptămînă au ieșit prost radiografiile, operația a fost nereușită, au tăiat ghipsul calvar, o nouă operație, strivirea oaselor crescute prost spre a le reașeza corect, durerea (de orice fel) e un factor ce maturizează repede. Am mai rămas în ghips încă șase săptămîni, la început total imobilizat ; eram obligat să stau doar culcat, sub ghips simțeam o mîncărime îngrozitoare, aș fi vrut să sfîșii tot ca să mă pot scărpina. A fost o criză de adaptare, te poți obișnui cu orice, e de ajuns să-ți educi voința mi-am comandat să nu mai am sensibilitate, se cojea pielea și carnea sub ghips și nu mai simțeam nimic. Mă îngrijea Iulia, o colegă de clasă ce avea acum ocazia să se dovedească o bună infirmieră după ce în clasa întîi se exersase în rolul de „soție“ (era un joc nevinovat „de-a mama și de-a tata“ în care nu știam ce să facem nici unul și ne plictiseam repede, fiindu-ne mai la îndemînă să ne jucăm de-a ceea ce eram, adică de-a copiii !). E curios, dar ea punea o adevărată pasiune în a mă îngriji, stînd totdeauna lîngă mine cît timp nu era la școală, astfel că mă viciasem, nu mai suportam pe altcineva ; îmi schimba lenjeria, mă ajuta să mă îmbrac, îmi da să mănînc, săraca Iulia mi s-a devotat cu atîta dăruire, cum nu aveam să mai întîlnesc vreodată. Dar să stai atîta timp singur, imobilizat, nu e posibil dacă nu-ți găsești o ocupație. Mă plictiseam. Da, lecțiile, urmăream ritmul de la școală pe urmă nu i-am mai așteptat am terminat manualele îmi era poftă să citesc vreau cărți de citit adu-mi în fiecare zi altă carte s-a enervat sora mea, era în clasa a IV-a, ce, vreau să-mi care toată biblioteca ? Da, toată ! Am pus-o și pe Iulia să-mi aducă, nu o primeam fără o carte de citit. *Che meraviglia !* Am trăit clipe de mare excitație, descoperind că se poate trăi și în alt spațiu decît cel real, în *spațiul lecturii* ce m-a schimbat definitiv. Lectura *proprie* e cu totul altceva decît să asculți pe altul citindu-ți ; intri în hățișul literii treptat și te lași furat de noua realitate, vezi că, pe măsură ce avansezi în textul tipărit, lumea se transformă, se rotește în jurul tău într-un vîrtej nevăzut ; în imaginar recuperezi dimensiuni pe care nu le-ai explorat mai înainte, cînd nu voiai să accepți că între tine și real mai poate să existe altceva decît mîna sau ochiul

Scanned with OKEN Scanner

și urechea ta : *nu se poate trăi decît nemijlocit, decît în prim contact cu lumea.* Ea, lumea, ți se dăruie mult mai ușor, mediată de semnul tipărit, redusă la proporții minuscule ; cum e posibil să transferi realul în literele unei cărți ? erau unele ce mă atrăgeau atît de mult încît le reciteam de atîtea ori pînă cînd puteam să le reproduc din memorie. Recitam cu voce tare, cu ochii larg deschiși, să pot vedea ceea ce cuvintele descriau ; nu vedeam nimic : totuși cînd citeam, reușeam să-mi construiesc în imaginație acest *real imaginar* care mă încînta ; deci numai în lectură lumea trăiește, după ce ai întrerupt-o se șterge tot, orice contact cu realul este intolerant și pragmatic. (Spiritul pragmatic caracterizează mai ales inșii care nu deschid aproape niciodată o carte !). Rămas legat de lectură (nu e important ce citeam atunci, probabil cărți pentru acea vîrstă, dar e important că reușisem să capăt foamea de imaginar), pentru aproape două luni, am depășit pe nesimțite zona copilăriei devenind tăcut ; de ce să vorbim, la ce folosește discursul vorbit, cînd se poate trăi mult mai profund în lectură, fără efortul de a-ți mai căuta cuvintele și a le potrivi în contextele diverse ale comunicării. M-am *retras* în mine și de atunci am rămas un *retras iremediabil* în raporturile cu ceilalți ; cele mai intime raporturi le voi avea cu literatura.

Și totuși literatura e sterilă în sine, vlăguiește corpul și intelectul dacă nu e „luată" în doze normale. „Retragerea" mea în lectură era o formă de lașitate, o abandonare în fictiv dictată de spaima de real. Nu mai voiam să renunț la ghips ; primăvară prima ieșire din casă o aventură întreagă îmi era frică să merg mama surîzînd mă îmbie să am curaj a înflorit caisul sunt înspăimîntat trebuie să merg ; uitasem mersul nu mai voiam să mă ridic la verticală îmi era frică florile albe de cais rîndunicile rotindu-se amețitor mă speria lumina prea directă a soarelui (mă lovea în ochi soarele nu-l mai vă-

Scanned with OKEN Scanner

zusem de două luni : există soarele ?). De ce *trebuia să învăț mersul* din nou cînd mă simțeam minunat să stau întins să mi se aducă totul de-a gata eu doar să citesc da să citesc pînă se șterge linia de demarcație între imaginar și real. Vînt primăvară aerul proaspăt mă mîngîie leneș alerg în lectură cineva îmi răsfiră părul mîna mamei ai uitat să alergi (ce este alergarea goana frenetică plămînii umflîndu-se de poftă ridică-te Lazăre și umblă !). Turmentat de lumină, de aerul tare al primăverii, m-am ridicat cu un efort suprem sprijinindu-mă de caisul înflorit. În picioare, iată-mă, pot să stau în picioare, ce se întîmplă ? unde sunt ? se învîrtește totul (la bîlci ? în tiribombă ? se rotește curtea grădina mama caisul sora mea care sare coarda și rîde, de ce rîde ? rîde de mine de frica de neputința de) am leșinat : era cu totul alta lumea privită de pe verticală, arăta altfel și cerea alt efort din parte-mi. Refăceam istoria ontogenetică a insului care părăsește orizontala pentru raportul vertical cu lumea. Abia cu uriașe eforturi *am vrut* să merg din nou (mă țineam de garduri de pomi de mîna mamei de Iulia de mine însumi de acel ins care vrea să nu alunece să nu cadă din poziția verticală atît de fascinantă). Cel mai dificil a fost primul pas fără să mă țin de nici un obiect (iată nu cad, nu mă țin de nimeni, ridic piciorul beteag în aer, îl desprind de pămînt, l-am mișcat eu cu propria-mi voință nu mi l-a luat mama cu mîna ei ca pînă acum, l-am ridicat îl țin suspendat îl privesc este al meu nu mai e nici o îndoială, îl reașez pe pămîntul tare, mă sprijin în el nu mai simt mii de ace în creier nu-mi ies flăcări albastre din ochi pămînt cald prietenos mă reazem cu nădejde schimb toată greutatea pe el ține nu mă doare nu leșin victorie merg singur).

Nu mai sunt la fel de sigur ca înainte ; am momente de șovăială, de cădere cînd nu știu ce voi face sau ce voi

Scanned with OKEN Scanner

zice în clipa următoare, mă simt slab, aproape îmi vine să leșin. Mă consum zilnic în zarva unei vorbării inutile din care se ridică un abur fermentat de materie fetidă. Cu orice cuvînt se golește trupul ca un sac plin cu cartofi și simt cum acest act al vorbirii mă umple de o scîrbă infinită de mine însumi ; după un ceas de vorbit în gol e stăruitoare senzația de vomă și fac un efort susținut să rezist. În asemenea clipe trebuie să-mi înfund urechile pentru a nu mai auzi nimic ; e straniu cum ea vorbește, iar eu nu înregistrez decît mișcarea buzelor ei ce se deschid sau se arcuiesc cu repeziciune scuipînd cuvintele ca pe niște cocoloașe umede în spațiu. Acestea se acumulează, se stivuiesc în aer și mă împiedică să mai văd altceva ; cînd mă silesc să nu mai aud, văd cuvintele ca pe o barieră materială, o plasă de păianjen imensă ce mă înlănțuie perfid că nu mai pot ieși, nu mai am nici o portiță de scăpare. Înot prin cloaca aceasta ca un somnambul și, pînă reușesc să mă eliberez, mi se pare că trece un timp îndelung, un timp cosmic în care s-au consumat toate procesele și toate genezele materiei. *Nu există nimic dincolo de vorbire, materia însăși se densifică sau se rarefiază în funcție de intensitatea cu care se propagă energia locutorie.*

Nu mai pot ocoli lucrurile, pășind liniștit printre ele ca altădată ; am mereu tendința de a le izbi, de a mă împiedica și a-mi întrerupe astfel drumul. Cînd mă ridic în grabă de la masă, nu mai am acele mișcări flexibile ale corpului care se mulează după obiectele din jur, într-o contiguitate de cunoaștere și acceptare reciprocă. Fiecare colț al mobilelor se alungește agresiv și mă oprește să înaintez, pragul se înalță brusc, o scrumieră alunecă pe urmele mele, covorul mi se înfășoară peste picior, fumul țigărilor se înmlădie în rotocoale blînde ce-mi prind respirația sufocîndu-mă, orice obiect parcă se deplasează anume pe traiectoria mea ca să-mi bareze calea, să mă obstrucționeze și să mă umilească. E

poate doar un efect al autosugestiei ; probabil că observ unele evenimente pe care înainte nu le observam, nu le înregistram, chiar dacă se petreceau ca și acum. *Realitatea începe să existe cînd iei act de această organizare sau dezorganizare a cadrului înconjurător.*

Nu m-am gîndit niciodată la moarte ca la un eveniment personal care să mă intereseze exclusiv pe mine ; ea, această doamnă, n-are decît să se iubească, să-și dea întîlnire cu alții. Eu nu am timp pentru asemenea fleacuri, sunt foarte ocupat cu lucruri urgente, am treabă, domnule, lasă-mă dracului măcar să termin ceea ce m-am apucat să fac. Nu te-ai gîndit, îmi răspunde acel *alter* al meu, dar ce, crezi că trebuie să te gîndești tu ? de unde această sclifoseală ? nu-ți mai da atîtea aere că ai văzut cum te-ai comportat... Da, așa este mi-am ieșit din carapace, am fost pe margine cum s-ar spune, nu mai aveam nici o putere, un vierme nenorocit care se svîrcolește în fața tălpii de elefant ce se apropie inevitabil, am fost la un pas de... Inițial am simțit cum începe o stare de răceală, o gheară de foc și de gheață îmi cuprinde viscerele, mi le contractă, mă face să-mi masez puternic toracele, ceva, un sloi îmi prinde spinarea, îmi intră sub omoplați și mă ține, mă ține zdravăn că nici nu pot să mă mișc, încerc să mă ridic alerg după un medicament îl iau ; între timp simt cum mi se umflă plămînii mi se dilată ceva în interior și-mi ocupă volumul toracic nu mai respir deschid gura larg încep să strig nu mai am control mă aplec îmi mai vine aer mă aplec mă ridic mai respir strig nu mai am aer mă încolăcește o bandă de frig, vipia frigului s-a mutat în mine ce să fac o clipă mă gîndesc dar dacă... nu vreau ; urlu strig mă svîrcolesc mă tîrăsc văd că aceasta îmi face bine mă las către podea aerul intră mai bine mă aplec pînă ating gresia observ strălucitor cît de stupide sunt aceste motive geometrice florile astea cu petale rotunde și egale exasperant de egale cui dracu i-a

venit idcea să pună așa ceva aici acum cînd eu da iată eu, adică da chiar *eu* stau aici chircit și gem și chem ca un animal mizer da ca un patruped îmi dau seama că în această poziție mă simt mai bine respir deci poziția este de vină cine dracu ne-a pus să părăsim poziția patrupedului era mai ușor și se respiră da se respiră ia să încerc de biped aaahh mamă ei drăcie știu că mai am momente de luciditate cînd mă observ da de ce chemăm în ajutor pe mama și nu pe tata sunt bătrîn sunt trecut de *mezzo del camin di nostra vita* și mă complac în chemarea mamei dar ea, biata, n-o fi avînd durerile ei de ce să o încarc și cu lamentările mele lamentabile mă ridic urlu mă sbat telefonez la un amic medic e ora unu noaptea el se trezește săracul îmi spune ia un romergan sau niște calciu ai în casă n-am ahh nu mai respir ce fac eu acum crezi că nu mor nu nu mori îmi spune el liniștit văd că nu-mi spune lasă că vin eu imediat deci e bine deci înseamnă că nu este prea grav deci pot să mai sper nu-i așa o să iau ceva un... ce a spus să iau un ro... aahh iar strig ce porcărie ce-o să mai povestească mîine cum m-a auzit aolindu-mă ca cea din urmă ființă dar eu sunt chiar ființă sau mai precis cine sunt eu din moment ce pot să mă vaiet astfel ? ce sunt eu de ce dracu nu m-am întrebat mai de mult poate aveam timp să găsesc un răspuns pînă acum ei și ce mare lucru da las telefonul nici nu-mi cer scuze ; ia dă-l în paște eu sunt pe margine și el nu se sinchisește nici măcar să se prefacă... da asta e o idee mă lamentez ca o ființă inferioară ce-oi fi fost eu mai de mult ? ce reîncarnări am mai avut ? da iată am fost o ființă măruntă poate o javră de cățel care chelălăie da altfel de ce mi-ar plăcea atîta să mă las în patru labe să merg în patru... și nici nu e atît de rău e reconfortant dar eu am discopatie de ce nu mă doare ? cum dracu se face că n-o mai simt n-am nimic mă ridic cu furie dar aaaahhh iar nu se poate n-am aer nu mai respir deschide fereastra cît costă o gură de aer și acești plămîni care se umflă ce fac cu atîta aer de ce îl țin în ei unde dispare tot aerul ce-l inspir că nu-l simt nu este se umflă ai naibii văd că apasă pe capătul coastelor da mă transform cresc în dimensiune precum mi se în-

Scanned with OKEN Scanner

tîmplă uneori în vis cînd toate elementele corpului își ies din starea lor normală și deodată încep să se dilate eu le observ cum se ridică lent cum umplu spațiul fizic al camerei forțează împing pereții și se extind în afară mă ciupesc de mînă dar mîna nu mai este a mea nu mai e mînă este altceva... am luat-o razna mă ridic de parcă e mai bine văd că respir mai ușor șarpele de frig de sub omoplați s-a retras undeva să nu mă păcălesc să fiu atent dar dacă mi se pare să nu-l provoc mai aștept mă ridic da iată se poate deschid gura respir adînc plămînii se destind funcționează pompează aerul ah nu mai e nici un pericol da *sono in salvo* respir.

Foarte concretă senzația pe care o am tot mai des că se deschide o frană lîngă mine (chiar aici în acest *pat* pe care l-am înșurubat cu propriile-mi mîini de cîteva ori precum Ulise, cu ocazia diferitelor mutări ; nu există obiect cu o suprafață iconică mai coerentă era să spun „contondentă", mai fără fisură între toate obiectele imaginate de individ, în evoluția acestuia de la natură spre cultură. În loc să urmeze celelalte limbi romanice și să preia pe latinescul *lectus,* româna a mers la neogrecul *pátos* ce s-ar traduce prin „drum bătut" ; este evident că nu poate să fie un drum mai bătut decît patul, dacă integrăm aici întreaga experiență ontogenetică a individului. Poate, de aceea, există expresia „vreau să am patul meu" care sugerează o finalitate, un scop, dar și un model existențial) ce mă absoarbe în vîrtej ; traversez nenumărate forme ale materiei, metamorfozîndu-mă la infinit în golul căscat între două cuvinte pe care le rostesc stînd de vorbă cu ea (le rostesc pentru a umple acest gol, pentru a nu aluneca în *interval).* Camil nu greșea ; în pat se spun lucrurile cele mai profunde, tocmai pentru că rămîn gratuite, sunt spuse numai *atunci,* în acea clipă secretă cînd celulele propriului corp se concentrează în sine spre a trăi mai intens ; se poate face într-adevăr *filozofie* în pat fiindcă în actul erotic se am-

Scanned with OKEN Scanner

plifică energiile cunoașterii și indivizii (el și ea *animus* și *anima*) au atunci revelația unor sensuri pe lîngă care trecuseră neatenți în viața de toate zilele. Iubirea e un act de cunoaștere ; în acest act eu ating un moment de hiperluciditate, am acuta senzație a morții concrete cînd observ cît de adînc trăiește ea bucuria corpului. După ce ne iubim, ne apucă furia oarbă să ne spunem tot ce nu am reușit să ne spunem pînă acum, simțind că numai în această clipă *vom avansa* în acest discurs, vom adăuga o infimă parte de expresie care să ne reprezinte numai pe noi *în acest moment*. Vorbele acestea genuine populează obiectele familiare, se lovesc material de corpurile noastre și devin ele însele corpuri autonome (niște *neutrini ?*) ce se îmbrățișează și se resping ; prin acestea probabil participăm la o istorie nescrisă, *istoria interioară a ființei* pe care nimeni nu o consemnează. În această clipă se spun aici lucruri esențiale prin care natura umană se autoreflectă, animată de tentativa autodepășirii în partea ei cea mai specifică, sentimentele. Am vrea să ne ridicăm și să le notăm, dar ne este lene, sau simțim că e mai bine să rămînă îngropate în *absență*.

Am un vis ambiguu. Un castel medieval, o fortăreață. Vizită cu elevii : impresia acută că am devenit elev sau, succesiv că sunt(em) apărătorii cetății. Suntem elevii ce zburdă naivi în real sau suntem ostașii înzăuați cu arme grele, scut, lance, paloș, săgeți și toată recuzita Evului Mediu ? Un prim plan plin de arbori geometrici și flori asimetrice prin coloritul lor. E. se află undeva în fundul acestui spațiu decorativ, aplecată să culeagă flori. (Elevă ?) Eu trebuie să-i transmit un mesaj prin cineva. (Un elev ca și mine sau... ?). Îi trimit un buchet de flori împletite în trei culori (albastru, galben și alb) și un text unde îi scriu să ne întîlnim după *bătălie ;* pentru un scurt interval, nu se înțelege prea clar dacă suntem protagoniștii istoriei, bătîndu-ne eroic să apă-

Scanned with OKEN Scanner

răm castelul (de fapt chiar asta *facem* și observ cum armurile ni s-au înroșit de sîngele curs în încăierarea sălbatică, da, armurile s-au colorat în *roșu*, exact culoarea ce lipsește din buchetul ce-i trimit lui E.) sau suntem elevii în excursie, zburdînd fericiți printre atîtea urme (a)istorice. Deodată mă aflu singur pe o alee dreaptă, în jur parcă a dispărut orice rumoare a bătăliei la care participasem însîngerat abia cu o fracțiune de secundă mai înainte, și brusc apare E. dintre flori ; e toată îmbrăcată în alb ca o statuie, se repede către mine cu tot corpul, o prind în brațe cu spaimă. Sub strînsoarea puternică aud cum pocnesc toate cheutorile și cusăturile veștmintelor ei de marmoră, dar dedesubt *simt* troznetul cărnii fragede, crescute ca aluatul ce se înfoaie și dă peste marginile formei. Mă reține senzația aceasta acustică de frîngere sonoră a sînilor tari de piatră sub pieptul meu, cu un fel de pocnet cum ar trozni o creangă groasă de liliac înflorit pe care o rup chiar acum spre a i-o dărui ei cu toate miresmele codificînd o dorință ce nu se poate exprima altfel. Parfumul liliacului nu mă împiedică să recepționez un miros sărat de transpirație exalat de corpul ei strîns în îmbrățișare. Amețit, între cele două semnale odorifice, observ că totuși *cineva ne privește*, am impresia unei primejdii iminente. Ne desprindem și vrem să ne retragem spre pădure, dar și de acolo ceva terifiant ne pîndește din obscuritate. Mergem în direcția contrară pînă la un fel de turn ; aici o las puțin pentru a mă orienta. Îmi întorc privirile după cîțiva pași ca să observ cum. E. se urcă supusă în mașina unui ins cu ochelari negri care apăruse între timp și trece pe lîngă mine privindu-mă fără să mă vadă.

Celălalt : *A., de care te-ai despărțit, te abordează pe hol, într-o pauză de seminar : „Am văzut că te-ai cuplat cu G.“ „Și ce, nu-mi dai voie ?“ „Nu despre asta poate fi vorba, o știi foarte bine. Vreau, însă, să te pun în gardă, dacă-mi permiți. Fii atent cu ea. Nu e proastă,*

dar trebuie să-i dai cu linguriţa". O opreşti să mai fie zeflemisitoare: „Ce te interesează pe tine cultura ei?" „Mă interesează, Martin (aşa îmi spune ea, cum se poate vedea din roman) fiindcă eu am încă încredere că din tine va ieşi un scriitor important. De ce crezi că m-am dat la o parte, sacrificîndu-mă?" „Ştii tu de ce!" „Îţi repet, fii atent!" „Şi cum ar putea să mă împiedice ea să devin ceea ce zici tu?" „Simplu de tot. Îţi va face plozi." „Eşti vulgară." „Nu. Te apăr. Ai grijă căci ea va vrea să te tragă spre viaţa comună, te va subjuga banalului, pe cînd tu trebuie să ai toată libertatea, ca să poţi să te manifeşti, să fii tu..." „Mă cam iei peste picior... şi la urma urmei, nu-mi purta tu de grijă." Te uiţi la ea cu detaşare, vrei să-i întorci spatele, cînd o mai auzi încă: „Te rog, Martin, fii atent, te previn, gîsculiţa asta tenace te va distruge..."

Repovestesc o scenă din copilărie, reprezentînd imaginea obsesivă ce conferă o anumită corporalitate cunoaşterii mele erotice. Eram tot în clasa întîi, tot iarna. Zăpada înaltă acoperise gardurile şcolii şi noi intram la ore fericiţi, străbătînd adevărate tunele de basm; cei mai îndrăzneţi se încumetau să păşească pe deasupra nămeţilor uriaşi, încercînd să iasă astfel în evidenţă. Într-un colţ din curtea şcolii, spre ieşirea în stradă a profesorilor, zăpada arăta mai puţin călcată şi am vrut să-i fiu eu primul explorator; dintr-odată am alunecat în jos ca-ntr-un puţ, dispărînd dinaintea celorlalţi. S-a dat alarma, au venit învăţătorii şi după ce au făcut un tunel în zăpadă, m-au scos de acolo destul de speriat şi aproape amorţit de ger. Dispariţia mea subită îşi găsi lesne o explicaţie; în acel colţ erau nişte tufe de *liliac* (arbust preferat) care în fiecare primăvară transformau curtea într-un paradis de miresme şi acolo zăpada nu se depusese suficient, astfel că imprudenţa mă împinsese în *golul* ce se formase sub crengile liliacului. De acolo, de dedesubt, unde am trecut printr-o stare de mare

Scanned with OKEN Scanner

spaimă timp de aproape o jumătate de oră, neauzind nimic și neîndrăznind să strig fiindcă simțeam că-mi pierdusem vocea, am fost scos ca un adevărat Moș Gerilă în miniatură. Toți copiii au început să se agite în jurul meu, încercînd care mai de care să mă ajute; unul îmi scutura căciula, altul părul, altul haina și așa mai departe cum se întîmplă cînd există ocazii de genul acesta. Singure cizmele îmi rămăseseră la fel de înzăpezite (generozitatea are totdeauna o limită), iar mîinile îmi erau roșii, aproape înghețate; nu puteam decît să le țin la gură și să le frec pe rînd. Atunci a avut loc ceva neverosimil: nu știu cum, dar la un moment dat, am simțit un val de căldură ce-mi inunda ființa, făcîndu-mă să nu mai percep mușcătura gerului. Ce se întîmplase? În acea clipă, fata aceea zburdalnică (*Scufița Roșie* a clasei noastre, strigată la catalog Georgescu Olga) cu ochii ei obraznici și inteligenți m-a privit atît de îngrijorată, aproape plîngînd; s-a repezit și mi-a luat mîinile și mi le-a apropiat de obrajii ei care m-au fript, apoi văzînd bucuria de care eram cuprins s-a aplecat și a început să-mi scuture zăpada de pe cizmulițe cu frumoasa ei căciulă de blană de lup. Gesturile sigure și precise, seriozitatea și migala cu care îndeplinea toate acestea (puțin cam umilitoare pentru o răsfățată ca ea), îi confereau dintr-odată acea splendidă maturitate (cel puțin la modul virtual) a femeii deja experimentate, care știe să se descurce într-o împrejurare mai complicată a existenței. Am trăit un moment *fericit*, intuind în acest gest (cu un instinct precoce pentru acea vîrstă), supușenia în dragoste a femeii de mai tîrziu. Pentru mine nu mai încăpea îndoială: fusesem atins de mîinile ei, deci mă alesese pe mine! M-aș fi scufundat din nou în cei mai mari nămeți, aș fi vrut să fiu din nou înghețat, numai să se repete acele clipe. Deși m-a rănit, căci Olga a comis apoi un gest de extremă trădare (despre care am scris) tocmai cu adversarul meu (învățîndu-mă astfel și dificultatea competiției amoroase), am păstrat-o în această *imagine pură* pînă tîrziu, cînd, spre terminarea liceului, mi s-a dezvăluit și o altă ipostază a sentimentului erotic, mult mai agresivă și mai periculoasă. Mi-am pro-

Scanned with OKEN Scanner

pus mereu s-o întîlnesc odată și să-i spun toate acestea, dar totdeauna aflam că abia s-a mutat în alt oraș, sau în alt bărbat. Mîine, dacă aș ști unde s-o găsesc, m-aș duce la ea să văd cum mă primește. Ar înțelege ea oare cît de mult îi datorez ?

Nu mă mai interesează atîta scriitura ; tot mai rar simt acea poftă nebună de a mă defula îngropîndu-mă sub stratul literelor ce se adunau fără să le chem și umpleau un gol în care evadam cu toată ființa : era o mare satisfacție să constat cum se înnegrește albul paginii, populîndu-se treptat cu aceste furnici lacome să devore orice, candoarea, puritatea, viața.

Celălalt : *Cînd ești foarte tînăr, ai puterea de a decide în legătură cu tine însuți, reducînd toate cutele „îmbîrligate" ale existenței la esențial și fiind în măsură să optezi asupra căilor proprii cu o îndrăzneală surprinzătoare, spontană și în același timp deliberată. Așa a fost : A. a avut dreptate, căci G. a ținut mult să aibă un „fiu" (ea nu dorea decît „fiu", pe cînd tu voiai „fată" : ți se părea mai ușor să ai o fată cu care să te plimbi ca Swann și care să te iubească). A fost repartizată la Puerta Blanca (cum îi spuneam noi, o localitate de lîngă Constanța) și atunci a avut loc acea dispută furtunoasă ; veniseși la ea ca de obicei, la sfîrșit de săptămînă, străbătînd cinci-șase kilometri pe jos și petrecuserăți două zile „ale voastre", numai ale voastre, acum ea te conducea către gară, pe un drum arid, plin de acel praf văros, cum există numai în Dobrogea. Era frumoasă, se mișca suplă alături de tine, a simțit că este așa, și-a dat drumul la lacrimi brusc (te-a atacat în punctul cel mai slab al tău ; știa că nu poți s-o vezi plîngînd) tu nu ai în-*

țeles ce are, dar ai presimțit că acum se va da bătălia; ce mai, cum să mai continuați voi așa, tu într-o parte și ea într-o parte, n-ar fi timpul să vă strîngeți împreună? Da, o să vină și timpul acela, deocamdată trebuie să mai tragem targa pe uscat, să aștepte pînă îți apare a doua carte. S-a crispat, a început să plîngă mai tare; n-o interesează pe ea cartea ta, nu vrea nici să audă de aceasta, ea e o ființă concretă și nu mai poate să suporte o asemenea existență, că toți colegii o iau în rîs... „Ei, colegii să-și vadă de treaba lor", mai suportă puțin, i-ai spus vrînd s-o mîngîi pe obraz; ți-a respins mîna cu violență — „nu mai vreau să aud de nimic, trebuie să intru în rîndul lumii"... „Vrei să vin să stau la Puerta Blanca? ce să fac aici?" „Să faci ce-oi ști, să vii să stai cu mine, să te faci om de casă." „Nu știu cît de «om de casă» o să mă fac vreodată, dar tu trebuie să mai ai răbdare..." „Nu mai am nici o răbdare. Trebuie să te hotărăști, ori eu, ori..." „ori literatura..." ai completat-o. „Ei bine, literatura nu o pot lăsa cu nici un preț...". Nu, că ea vrea să știe precis pentru cine optezi, că vrea să ia o decizie... „Dacă te-ai gîndit să ne despărțim, i-ai răspuns, poți să faci cum vrei, eu la literatură nu pot să renunț pentru a mă face «om de casă»". Ai fost dur, ai lăsat-o în drum și ai plecat la București; în tren ai refăcut tot filmul discuției; ți-a fost milă de ea, i-ai dat dreptate, dar ai hotărît să nu cedezi. Cum să te lași de literatură? Era ca și cum ți-ar fi cerut să te sinucizi...

Există o tenacitate care avansează pe orizontală cu o lentoare inhibantă; exemplarele dotate astfel se aureolează de o morgă emfatică și decretează țanțoș despre orice cu o suficiență teroristică. Dacă ele nu s-au pronunțat într-o privință sau alta, dacă nu și-au exprimat (rezumat) părerea despre un autor sau o carte, nimeni altul nu are voie să se încumete s-o facă; dacă riscă va fi primit de rînjetul fin al somității care înseamnă pentru

Scanned with OKEN Scanner

discipoli un semnal că trebuie să fii atacat cu mijloace subculturale. După un timp (în care somitatea a mai parcurs din bibliografie, s-a mai pus la punct cu unele lucruri printr-un efort îndîrjit), iată că vine și pune „cestiunea“ arzătoare cu atîta calm lustruit, cu atîta „doxă“ rezumativă că se înfioară fefeistele de atîta claritate și încep să-l citească pe Roland Barthes în tramvai, cum ar citi jurnalele amanților celebri.

Pe de altă parte, sunt persoane foarte bine informate ce stăpînesc mai multe limbi de circulație, citind tot și fiind la curent în mod firesc cu problemele de literatură cele mai complexe : paradoxal, tocmai acestea se feresc să-și spună părerea, au o reticență stranie și deși îți pot ține conferințe întregi pe orice temă, nu vor să intervină pentru a cenzura impostura găunoasă a barthesienilor de ultimă oră. Se spune despre acești inși pasivi, în mod cu totul eronat, că ar fi niște rataţi ; or, pentru aceasta ar trebui ca ei să încerce măcar să intre în discuție — pe cînd ei tac : eșuarea lor în inactivitate vine din sentimentul zădărniciei, dintr-un scepticism superior care te obligă la pasivitate cu cît știi mai mult. E vorba deci de o ratare suprioară, preferabilă oricum ofensivei tenace a mediocrității.

Nu mă lasă să plec. Vrea să rămîn pînă înflorește trandafirul japonez. Proferă o magie neagră. Nu plec. Din teamă. Dar n-am încredere în tufa asta pricăjită de măceș ; pe deasupra nu are nici ghimpi. Cum să facă flori frumoase un trandafir ce nu are ghimpi ? „Astăzi, chiar diseară va înflori !“ Nici vorbă. Se ține gravid o săptămînă întreagă. Are o cupă roșie, aprope ofilită de soarele de seră din balcon. Mă hotărăsc. Plec mîine.

Peste noapte nu pot să dorm de caniculă. La două ies pe balcon să iau aer. S-a decis. A înflorit în fața mea. O explozie de roșu. Parcă-i un hymen însîngerat. Mă simt flatat; e ca și cum mi-ar fi *cedat* mie în ultimă instanță.

Visez din nou că zbor: mi se întîmplă tot mai rar. E o încordare lentă, o mișcare ritmică din mîini și apoi desprinderea. Cînd mă ridic de o palmă, am o spaimă indescriptibilă de care nu scap decît după ce mă înalț deasupra caselor. Atunci mi se pare că sunt în elementul meu. În zbor mă simt apărat de orice amenințare. La coborîre asist la un episod straniu. Se apropie de mine doi țigani (tată și fiu: reținculoarea oacheșă și jargonul lor) cu gînd să mă întrebe ceva; mă fixează cu priviri prietenoase, apoi scot niște bisturiuri fine, îmi dau cep în vena de la genunchi (nu simt nici o durere) și încep să-mi soarbă sîngele care țîșnește (mă intrigă acest lucru dar mă opresc să gîndesc altceva) ca un izvor. Nu-mi este deloc teamă, sunt doar obsedat de culoarea roșie a șuvoiului neîntrerupt. Nu întreb nimic. Dar mă uit. Aș putea să opresc visul. Să introduc o formulă de apărare. Nu-mi spun, iată, acum visez, sunt curios ce va urma, cum fac în alte vise. Nu am decît această reacție de mirare pasivă; *de unde atîta sînge în corpul meu?* Mă trezesc cu o stare de amorțeală și ameteală. Parcă aș fi golit de limfă.

Caut frigiditatea din adolescență; aici seducția e un act pur de priviri. Nu vreau să mă mai apropii altfel de corporalitatea discursului amoros. Nu-mi este admis nici un gest concupiscent. Nu pot să-mi imaginez că voi

Scanned with OKEN Scanner

trece vreodată această limită. Mi-e o frică inexplicabilă de mine însumi. Vreau să fiu intangibil. *Noli me tangere !*

Din Jurnalul *lui G. Deci, să recapitulăm : a fost nespus de sincer, mi-a spus răspicat că nu mă iubește, dar că s-ar putea... Nu pot să nu apreciez cavalerismul de a mă pune în gardă. Ar fi fost mult mai rău dacă mi-ar fi ascuns-o. Însă m-ar fi durut mai puțin. Așa, însă, disperarea mea e fără margini. Mă mir cum pot suporta. Eu știu sigur că-l iubesc și în afară de știutul propriu-zis, o simt aceasta, ca pe un* fatum, *în orice mișcare. N-am unde să mai privesc, unde să respir, unde să gîndesc, decît în El, înspre, prin, despre, cu / și / sau ca El. Și în plus eu am față de mine sarcina teribilă de a-mi acoperi* Scrisoarea *cu fapte. El, nu. Totuși, sentimentul meu este un fel de milă față de El : înțeleg că mi-e cumva inferior : nu numai că nu mă iubește pe mine, dar nu iubește sau n-a iubit încă pe nimeni. Nu știe ce este aceea, doar bănuiește și se ferește aprig, își ia măsuri („Nu pot eu acuma să* cad *într-o dragoste...") E ca și cum m-ar ruga să-l înțeleg și să-l ajut să n-o facă. Îi e teamă pentru libertatea lui, vrea să reziste cît mai mult. Constitui pentru el o amenințare ? Dar nu i-am pus nici un fel de condiții. Sau poate tocmai de asta ?* I se poate deci lua omului toată libertatea dîndu-i-o pe toată. *Probabil asta fac eu. „Atunci... să ne despărțim..." îi spun, cu* un sentiment al egalității perfecte mie *față de orice-o fi să se întîmple. Plutește peste mine acea vată imensă a renunțării, ofer regește : „Nu-i nimic. N-o să ne mai întîlnim". „Tu nu m-ai înțeles", spune El cu voce total alterată, ca și cum l-ar jena ceva pe traiectul vocal, își proptește bărbia în gît, mișcările îi devin și mai rigide, privirile se feresc. „Eram sigur că n-ai să mă înțelegi". „Nu mai contează", îi răspund. Mă ridic hotărît, o iau către stația de troleibuz, mă însoțește, la o jumătate de pas în urmă. E încă primăvară timpurie,*

s-a lăsat brusc un fel de frig vînăt, mă strîng în pardesiu, ridic gulerul, trag geanta mai aproape de corp, îmi vîr o mînă în buzunar, una între nasturii de la piept. Părul îmi zboară în toate părțile, cred că arăt ca o harpie caraghioasă, nu pot suferi să mă știu ciufulită în plină stradă. De cîte ori îmi aranjez coafura, el mă sfătuiește: „Cel mai bine îți stă așa, nu te mai chinui să-ți ții părul...". Vreau să urc în troleibuz, el mi se așează în față, rîzînd strîmb: „Ha-ha-ha! Ar fi caraghios ca totul să se termine așa de la început, tu glumești? Formidabil! Nu mi-aș fi închipuit. Deci: m-ai sedus și mă părăsești!... Halal!... Dacă i-aș povesti cuiva, nu m-ar crede. Tu nu simți că e caraghios? Cum să ne despărțim, dacă nu ne-am întîlnit încă? ? !" Ridic mult sprîncenele, îl privesc fără un cuvînt. Nu mi se pare caraghios deloc. Nu știu ce aș mai putea spune și face, nu știu ce sens ar avea. Plec, pur și simplu. O să văd eu ce-o să fac. Mă urc și plec. Cu sentimentul liniștitor că n-am nici o vină, că nu e nici o ruptură și cu părerea de rău că e totuși o ruptură care va trebui cusută, cine știe de cîte ori. Uit de ea, mă simt foarte bine, binele acela masochist al omului cufundat în supărarea lui. Simt că mi se cere un rol mai complicat decît eram eu pregătită să joc. Mult mai greu și cu multe neprevăzute. Nu știu. Deocamdată mă retrag de pe scenă tocmai ca să nu fac trupa de rîs. Cobor la cîteva stații, simt nevoia să merg pe jos. Merg la întîmplare și privind o clipă înapoi îl zăresc pe M. la o distanță oarecare pe celălalt trotuar, venind după mine. Nu m-a văzut că l-am văzut, deci: intru într-un gang, îl aștept să treacă și o iau repede îndărăt, ca-n filme, iar pentru mai multă siguranță, cotesc pe prima stradă, mă opresc puțin, dar îl și văd într-o vitrină, o iau la galop, mă furișez, iar cotesc la dreapta, apoi la stînga, dar M. are mersul mult mai rapid, pasul mai mare, mă depășește și-mi iese înainte, aproape gîfîind, mă îmbrățișează ieșind de după un colț, mi se uită drept în ochi: „Stai! Extraordinar! Cînd ești supărată ești foarte frumoasă! Crede-mă, ești cu

Scanned with OKEN Scanner

totul alta, eu nu te-am văzut niciodată pînă acum atît de frumoasă. Nu-ți dau voie să pleci".

Îi privesc cum își mișcă fălcile, înghit aerul cu lăcomie, dau din mîini, se agită, se uită la mine, îmi zîmbesc, deschid larg gura cînd vorbesc, au dinții galbeni, cariați, buze vinete ușor albite de spuma ce li se strînge în colțul buzelor cînd împroașcă acele sunete de neînțeles, acele onomatopee ereditate prin intermediul cărora vor să mă distragă (distrugă), să mă scoată din lăuntrul meu, din *tăcere.*

Descopăr că scriu mai bine cînd nu știu tot despre argumentul pe care-l tratez ; după ce mi-a trecut entuziasmul, mă apuc să citesc la rece și vreau să mă edific. Cînd mă documentez exhaustiv, constat cu stupoare că aceleași lucruri le-a mai spus cineva înainte. Controlez rînd cu rînd și încep să cred că suntem programați ; *în timpi și locuri diferite traversăm același arc de cunoaștere.* Mă bucur că n-am citit totul de la început. N-aș mai fi putut să scriu. Aș fi amînat *sine die* din jena omului „cult". De aici poate să derive următorul paradox : marii artiști au *(trebuie să aibă !)* o instrucție imperfectă. Dar asta nu înseamnă că sunt niște troglodiți !

Celălalt. *Tu vrei să scrii despre tine, dar observi că de fapt, tot ce scrii se referă la ea : nu te poți privi decît prin ea, sau nu te* privește *nimic dacă nu o privește pe ea în primul rînd, dacă nu e în legătură cu o*

mișcare, cu un gest, cu o vorbă ce-i aparține. Ea singură privește prin tine acum cînd scrii. Se pare că victoria e toată numai a ei de mult. Ai fugit. Ai trădat-o. Ai insultat-o. Te comporți incalificabil. Degeaba. În orice clipă (chiar dacă te prefaci), cu oricine ai vorbi sau cu oricine ai fi, ea e mereu prezentă. Te revolți, faci tot ce e posibil pentru a te sustrage, dar nu ai nici o șansă. Ești prins în propria-ți capcană.

Am fost chemat la Ministerul Învățămîntului unde mi s-a spus că am primt viza pentru India și Italia. Aș vrea să merg în India pe urmele lui Eliade, dar lectoratul de acolo nu s-a oficializat încă; nu vreau să mai aștept și sunt invitat să optez de doamna T., o frumoasă femeie care lucrează la secția de externe a Ministerului. Ea îmi atrage atenția amabil că salariile sunt foarte mici în Italia, de cinci ori mai mici decît în Germania și de trei ori decît în Franța dar eu am decis demult pentru Italia, această *opțiune*, nedeterminată de împrejurări exterioare (nu mă interesează viața luxoasă, nu pentru așa ceva doresc să merg eu acolo), crescuse, se dospise în mine încă din Facultate cînd mă raliasem spontan la *italienismul* lui Heliade și la *caroceanismul* lui Călinescu. Italia e pentru mine o obsesie profundă, motivată de afinități elective organice. Instinctiv bănuiam că în *peisajul* italic (mai întîi *cultural*, dar și *natural*) trebuie să existe undeva, ascuns, acel *ferment catalizant* care să declanșeze unele potențe creative ținute în latență; numai acolo intuiam că se poate ajunge la acea *claritate autoreflexivă a eului*, capabilă să instituie starea de creativitate permanentă: prin transparența biografiei sale, tînărul Călinescu apare cu totul șters, puțin „adormit", înainte de periplul italian și aproape nimic nu anunță cea ce va urma după întoarcerea din Italia. Fără îndoială că s-a petrecut ceva misterios cu el în acei ani trăiți în patria lui Dante, o transformare a genei, printr-un transplant de genialitate ce va „programa" apoi definitiv manifes-

Scanned with OKEN Scanner

tarea polivalentă a personalității călinesciene. Intuiția critică s-a acutizat brusc iar perspectiva s-a lărgit imens, depășind habotnicia provincială. Călinescu începe să se vadă drept Călinescu numai după întoarcerea din Italia ; în contact direct cu *natura* culturii italice, cu imaginile acestei naturi culturale (și ale acestei culturi naturale) a avut loc o mare mutație, o autentică *transsubstanțiere* a spiritului ; cred că în aerul peninsular, dens de atîta ereditate artistică, impregnat de semne (și semnale) secrete, răsfirat dulce de boarea mediteraneană, energiile creative au fost bombardate cu corpuscullii invizibili, diseminați în plasma renascentistă și au fost provocate la act. Fără Ramiro Ortiz și fără Italia, probabil că *saltul în Călinescu* al culturii noastre ar fi fost amînat. Semnalez în treacăt că și M. Eliade a avut revelația Indiei pe cînd citea, student încă, într-o bibliotecă din Roma.

Nu mă obișnuiesc cu starea de acum. Mă simt golit. Nu mai pot lucra la carte, nici citi. Nu se poate nimic fără un sentiment solid ; am pierdut încrederea în mine. Nu știu dacă are rost toată această încordare ce-mi vine din orgoliu. Literatura e un *ce* destul de vag, nu se poate trăi umplînd golurile existenței cu cărțile citite sau scrise, trebuie ceva mai concret : *acțiune*. Îl înțeleg pe Tolstoi care smulgea coasa din mîna mujicilor de pe moșia sa din disperarea de a nu face nimic, de a nu acționa. Aș dori să car pietre de moară în spate, să mut un munte dintr-un loc în alt loc, nu să stau și să aștept mereu să-mi vină poftă să scriu. Ce voi face atunci cînd această poftă mă va părăsi definitiv, cum voi putea să-mi organizez timpul ?

Mă descopăr mințind ; simt că nu pot trăi fără G., dar mă surprind căutînd acele argumente interioare pen-

tru a o lăsa. Am zis „interioare“ : nici vorbă de așa ceva. Caut să mă conving că ea mă împiedică să scriu, că-mi oprește elanurile, că... Toate sunt minciuni. E doar lenea ce-mi dă tîrcoale și mă provoacă și eu o tratez cu multă îngăduință ca pe o curtezană de lux. În realitate, îmi este rușine de G., nu vreau să-i spun că am stat atît la București, fără să fi citit nimic esențial, nu pot să-i spun că mă alimentez din propria „osînză“ precum ursul cînd hibernează. Sunt într-un stadiu de hibernare ce ține cam de mult timp și nu găsesc pe cineva să-mi vărs veninul. Mi-ar trebui un roi de albine cu armele lor în atac să mă persecute cîteva ore. G. are intuiția unor asemenea momente de criză și-mi trimite o epistolă ultimativă din Puerta Blanca. Mă opresc din alunecare și mă întorc la matcă.

Miturile noastre păcătuiesc prin exces de lirism ; totul se rezolvă prea repede, parcă ar lipsi secvențele esențiale, ni se expun începutul și sfîrșitul evenimentului, dar *probele se sar* deliberat, sau sunt lăsate în seama altora. Dar de ce să nu le comitem singuri ? Cine garantează că prin asemenea soluție de mediere lașă reușim să ne salvăm ? Ne e teamă de real și de istorie. Tatonăm mereu (ne și ajută spațiul ondulat blagian), prefăcîndu-ne foarte prinși cu lucruri mult mai importante și pînă la urmă vin alții și retează capul meduzei. Ne lipsește *tăierea de capete,* violența conceptului abstract.

Mă obsedează o carte de poezie în care să tratez *al rovescio,* toposurile cele mai cunoscute ale literaturii. În cîteva zile reușesc să scriu vreo douăzeci de texte. Iată o mostră pornind de la *Scufița roșie* : *„scufița roșie merge în pădure să întîlnească frica adică lupul așa în-*

vățase la școală apoi toți ai casei o speriau cu uite lupul umblă ea umblă bate văi munți dar lupul nu se arată se așează la marginea drumului începe să plîngă atunci vine la ea un cărăbuș o învață ce să facă să se dea de trei ori peste cap să se uite în oglindă o zi întreagă pînă se face lup trece mult tmp iată vine bunica în căutarea scufiții roșii nu ai întîlnit în calea ta pe scufița roșie n-am întîlnit-o zise iar tu pregătește-te să te mănînc na-i cum să mă mănînci pe mine că eu sunt lupul transformat în bunică vreau s-o mănînc pe scufița roșie m-am schimbat la față să nu se sperie chiar atunci trecea pe acolo șeriful ținutului hei voi doi îmi sunteți suspecți ia veniți încoace să vă arestez îi pune să sufle în fiolă pe rînd ca să vadă dacă au băuturi alcoolice în sînge atunci scufița roșie se sperie că va fi recunoscută se uită în sus se uită în jos se uită la stînga se uită la dreapta și țuști o ia la fugă ascunzîndu-se într-o viziună de lup adevărat acolo locuia o lupoaică bătrînă căreia nu i se întorsese soțul de la vînătoare se bucură de venirea lupului tînăr va avea cine să meargă după vînat îi face loc în bîrlog îi dă să mănînce din căprioara rămasă scufița roșie se înfruptă pînă se satură adoarme între timp bunica este cercetată de șerif i se iau amprentele i se face o fotografie-robot acestea fac înconjurul lumii într-un minut rezultatul este negativ nu există o bunică bandit cu acest chip și cu aceste amprente cu mare scîrbă i se dă drumul lupul agasat de atîtea complicații își aruncă straiele cu care se trucase trage un urlet furios de răsună codrii luînd-o la goană spre casă fugi că vine soțul meu îi spune lupoaica înspăimîntată scufiței roșii te mănîncă dacă te găsește aici nu-i nimic o să ne batem răspunde lupul cel tînăr sforăind mai departe chiar atunci lupul cel bătrîn intră înfometat în apartamentele sale se uită la lupul tînăr înțelege nu zice nimic nu e gelos mănîncă din restul rămas se culcă în timpul nopții scufița roșie se trezește se uită în jur își dă seama de ce se întîmplă se plictisește să fie lup se dă de trei ori peste cap se uită în oglinda fermecată se face scufița roșie i se face frică începe să tremure să plîngă în colțul ei de sărea cămeșa pre dînsa lupoaica care nu dormea nici ea

de frica soțului o vede vrea s-o înhațe pe loc dar lupul adevărat o oprește ce faci aici scufița roșie o întrebă el cu blîndețe mă pregătesc să mă mănînci lupule nu pot să trăiască fără frica de tine dar tu erai lup mai înainte da dar e atît de plictisitor să nu-ți fie frică eu am fost educată să-mi fie totdeauna teamă și ce m-aș face fără mănîncă-mă mănîncă-mă numaidecît pînă nu-mi trece degeaba nu te mai pot mînca pentru că tu nu mai ai frică tu doar te prefaci că-ți este frică iar eu dacă ție nu-ți este frică nu mai sunt lup sunt chiar bunică te rog lupule fie-ți milă de mine ce-o să mă fac eu dacă nu mă mănînci nimeni n-o să mă creadă că sunt scufița roșie cum să mă întorc din pădure nemîncată de lup o să mă suspecteze șeriful îmi pare rău draga mea dar n-am ce-ți face tu ai mîncat din acest hoit acum miroși a lup nu pot să suport acest miros moștenit fără voia mea ce să fac atunci ajută-mă lasă-mă aici la voi în bîrlog vă fac de mîncare vă deretic prin casă ea spera că bunica va anunța pe șerif care căutînd-o va omorî lupul o va salva de nu nu se poate răspunde acesta cînd șeriful ajunse în pădure o găsi pe scufița roșie atîrnînd de o creangă de brad cu un bilețel pe piept m-am spînzurat de frica lupului.“

Ea a venit spre tine la modul acela indolent : mai întîi te-a privit cu stupoare aprope trei ani și apoi brusc și-a propus să te iubească împinsă de acea gratuitate a naturilor superioare, apte să înțeleagă existența dincolo de orice meschinărie, s-o înțeleagă și s-o *provoace* prin gesturi extreme, gesturi-limită. Aici a știut ea să lovească formidabil, drept la țintă ; după experiența cu A., tu erai însetat de o femeie ca ea, deținînd o excesivă energie amoroasă.

Scanned with OKEN Scanner

Astăzi m-am dus singur la plajă ; am un loc numai al meu, la capătul dinspre oraș al Mamaiei, în zona dintre hotelul Parc și Pescărie ; aici nu adie prea puternic briza (suntem la sfîrșitul lui mai și apa e încă foarte rece, la fel și aerul) și îmi găsesc culcuș într-o adinciturâ, o nișă îngustă, aproape un sarcofag, unde nisipul iradiază plăcut căldura înmagazinată. Întind cearșaful luat de la cămin, îmi pun geanta sub cap și citesc *I Novissimi. Poesie per gli anni '60* (a cura di Alfredo Giuliani, Einaudi, 1965). E o antologie cuprinzînd textele a cinci tineri poeți italieni care vor să schimbe discursul liric în polemică dură cu generația lui Montale. Mi-a lăsat-o lectorul de italiană de la Iași pe care l-am întîlnit întîmplător la o seară de la Institutul de cultură italian, cînd Dragoș Vrânceanu a vorbit despre acești noi poeți, exemplificînd cu unele traduceri ; cum acestea nu prea m-au convins, am vrut să văd cum sună în original. Acum îmi dau seama cît de mult a evoluat poezia italiană. (Mă amuz amintindu-mi cum traduceam din Guido Cavalcanti, în primul an de facultate, ca să-i atrag atenția asistentei noastre atît de frumoase și de care mă îndrăgostisem brusc, lovit de un „fole amor"). Textele acestor poeți (pe care nu mi-ar plăcea să le traduc), par cu totul prozaice, parcă n-ar avea alt scop decît să șocheze cititorul și să-i inoculeze teroarea de tot ce este „liric" prin pactarea acută cu realul. Între ceea ce se scrie acum la noi (suntem în 1972) și acești poeți, este o distanță enormă. Soarele mă obosește și las cartea din mînă ; privesc o scamă alburie ce se mișcă lent pe cerul albastru, scriind un poem ermetic. Încep să-mi imaginez cerul italic, așa din pură joacă, fără să-mi fi propus nimic în mod special ; nu poate să fie decît foarte albastru, cel puțin tot la fel de albastru ca aici la Tomis, altfel cum ar fi putut să reziste Ovidiu să trăiască atîția ani pe aceste meleaguri. Dar dacă poetul ieșea în afara fortificațiilor (îmi spun) și se retrăgea ca mine acum în acest punct, poate chiar aici unde era locul de întoarcere din larg al pescarilor geți ; poate se învîrtea pe aici ca să tocmească un vas autohton care să-l poarte pe ascuns în aerul placentar după care tînjea. El era toropit de nostalgie după ceva real ce i se luase (pentru că *orgoliul*

său de poet îndrăznise să-l înfrunte pe Cezar), iar eu tînjesc după un spațiu deocamdată imaginar care cine știe dacă voi avea vreodată ocazia să-l ating cu privirea. Soarele mă arde, mă înfurii, îmi strîng lucrurile și mă ridic să plec. De lîngă mine țîșnesc niște țigănuși turci ; se apropiaseră pe furiș să-mi fure hainele crezînd că dorm. Cred că la fel i se întîmpla și lui Ovidiu cu băștinașii geți.

Primesc o scrisoare de la o poetă cunoscută, despre *Intermezzo I*, ceea ce mă determină să meditez îngrijorat asupra *poieticii romanești* în general : ce-și propune un romancier să comunice prin textul său și *cum* este receptat acesta ? Iată scrisoarea : *„Vă declar că am citit cu încîntare această carte care, sub învelișul unei construcții moderne, deoarece mereu mă gîndesc la final, dacă, într-adevăr, poate fi posibilă o moarte pe care ați făcut-o atît de credibilă, ascunde situații delicate și puternice și probează în limbaj compatibilități extreme și incompatibilități apropiate, gîndirea cu puritatea, viața însăși cu moartea. Ați mizat pe creierul dvs. și ați realizat un roman al gîndirii a două forțe care vor și nu vor să se contopească. Mie aici mi se pare romanul a fi foarte modern, în evidențierea acestor două energii inepuizabile, fantastice, orbitoare și metafizice. Numai ciocnirea dintre ele poate fi metafizică. Numai instinctul (moral, deoarece presupune violența ciocnirilor dintre sexe, dintre forțe) este metafizic. Gîndirea pură, concepută în stilul Noica, nu are metafizică. În romanul dvs, limbajul este atît de bogat de nuanțat de adecvat acestor două energii, frumusețea lui pe pasaje întregi (mai ales M.) te poartă într-o lume transparentă a acestor două forțe cosmice și de fapt cel mai frumos lucru este că romanul este chiar prezența celor două personaje ca esențe (gîndiri) și nu sentimentalitatea. Dumneavoastră ați făcut totuși caz de virilitate, în parte este explicabil, nu ați ajuns la limită și poate nu veți ajunge niciodată.*

Scanned with OKEN Scanner

În fond, onestitatea dvs. nu se cerea fi acoperită de un act-limită ci de o scriere perfectă cum ați și făcut. Aici este «limita» dvs, deoacere ați riscat să fiți prea complet și pe măsură ce vă dezvoltați în acest sens, pierdeți din vedere reversul însîngerat. Poate că veți evolua altfel și-mi asum riscul de a vă fi judecat pripit.

În faptul că ați evidențiat o virilitate extremă și o feminitate total confuză în afara actului morții (a dorinței de a muri), constă și modernitatea dar și tradiționalismul romanului dvs. În parte ați făcut să strălucească două lumi diferite cu ce au ele mai esențial, gîndirea (și puterea) și dorința extremă de contopire cu moartea (erotism adînc, puritate deci), în parte prin disjuncția lor ați rămas în cadrul unei gîndiri prestabilite, netransfigurate. În parte ați plonjat cu limbajul într-o lume a meditației, în parte v-ați folosit de acest limbaj pentru a arăta (demonstra) că numai realitatea există. Cum ați fi spus, poate, dvs., vene de întuneric pe o frunte albă, curată. În parte ați vrut să construiți o ambiguitate reală, prin chiar scrisul, care, insinuat ca un șarpe, s-o otrăvească, fixînd-o definitiv într-un cadru ireal, în parte ați lovit în ambiguitate prin forța virilității care vine, romantic, să declanșeze ruptura cu ambiguitatea (reală, ireală ?).

În parte ați propus două lumi diferite perfect opuse cu atît mai veridice, de o frumusețe vinovată, în parte le-ați subminat de esența scrisului. Romanul dvs. este un pas important în înțelegerea «scrisului» ca fundamentală energie, forță a vieții ca și viața însăși, prin chiar interdependența pe care ați propus-o permanent între planuri, între scris și limbaj, între limbaj și limbaj și între scris și realitate (limbaj și realitate). Fiind conștiente toate aceste diferențieri, avînd fiecare o «personalitate», cu atît mai mult a reușit densitatea fiecăruia în parte. Numai un singur fapt aș vrea să-l amintesc, anume că gradul de conștiință pe care-l punem în slujba scrisului crește dacă presupunem a avea conștiință în orice alt gest uman înfăptuit și nu o spun pentru dvs. ci pentru gîndul că, odată cu adîncirea conștiinței estetice a textului spre întunericul lui specific, noi evoluăm și în alte direcții la fel de adînc și, cu timpul, paradoxal,

Scanned with OKEN Scanner

pier toate aceste planuri independente și rămîne doar scrisul pur care să justifice actul pur (existențial), și invers, pînă la aneantizare.

O experiență lingvistică presupune o experiență cu tine însuți și dacă această experiență nu este dusă pînă la capăt rămîne cuvîntul neacoperit. Nu se mai poate numi experiență lingvistică pură ceea ce emană sens, este deja o experiență existențială în care și cuvîntul și viața rămîn mijloace și singura triumfare rămîne conștiința, ca energie, ca spirit.

Mă bucur că suferința dvs. a mers atît de departe încît să vă determine să scrieți o carte în care, într-o stare de imensă bucurie, ne-ați arătat cît de mult iubiți și cuvîntul și realitatea. Cînd ele vor deveni unul și același lucru, probabil, nimeni nu le va mi discuta. Nu aș putea să vă scriu mai mult despre cartea dvs., obișnuința de a sintetiza prea puternic din cauza practicării poeziei m-a făcut să vă cunosc cartea cît mai concentrat"...

Problema este chiar aceasta : a reuși să nu mă las sedus, a mă sustrage unei umilințe sigure. Pentru aceasta, trebuie să-mi aparțină totdeauna inițiativa. Cu E. am fost total nepregătit. Am fost prea naiv. Am crezut-o la fel de pură, la fel de timidă ca mine ; ea era, însă, matură. (Femeile sunt mature dintr-odată, n-au ezitări și tatonări. Natura s-a grăbit să le maturizeze pentru ca specia să nu fie periclitată.) Ea părea să mă cheme la jocuri complicate spre care eu nu mă simțeam atras ; nu eram capabil să-i înțeleg graba, întrucît, adolescent perpetuu, traversam încă zone obscure ale imaginarului. *Imaginarul era atunci mai puternic decît realul,* de fapt, mai *pur* și acest lucru corespundea acelei faze restrictive a discursului meu amoros. Situația era schimbată cînd a apărut A. ; cu ea am putut să joc detașat. N-am mai vrut să dau totul. M-am ferit să mă mai implic. Am stat în gardă. M-am comportat ca unul căruia i s-a cerut

ceva și s-a achitat rezonabil. Ca în romanele de duzină. Sau ca în *western*-uri. Un erou greimasian, liber de angajament : se prezintă la el o delegație a unui oraș bîntuit de bandiți și-i cere să apere locul. Acesta primește contractul, apără orașul, stîrpește ce e putred etc. E un bărbat. Joacă tare. Se bate ca un cavaler, încît e temut și respectat de toți. La sfîrșit fata șerifului se îndrăgostește cerîndu-i să rămînă sau s-o ia cu el. Eroul nostru e însă un *aventurier*. Toți o știu. Și toți sunt curioși cum va proceda. (Un moment, noi cititorii sau spectatorii suntem foarte mulțumiți de această *îndrăgostire ;* ne spunem că, în fond după atîta efort, eroul își merită răsplata. Da. E timpul să se strîngă de pe drumuri. Să se bucure de viața pașnică. Apoi, o fată atît de atrăgătoare nici n-ar găsi unul mai potrivit în orașul ăsta locuit de iepuri !) Totul e gata. Se caută chiar nașii. Se fixează ziua nunții. Fata noastră e fericită. Se vede aceasta după felul cum surîde cînd se plimbă în docar (e o trăsură mai rudimentară folosită în romanele americane romanțioase). Eh, mi se face o mare rușine pentru bietul erou. Ce e mai trist decît să se îmburghezească și să facă prunci. (Îmi și imaginez cum va trece cu aceștia de mînă către școală. Pașnic. Fără pistoale și fără cal ! Cîte un mucos îl va arăta cu mîna strigînd „iată-l pe vînătorul de gangsteri". Nu se mai zice „bandiți". Ar fi prea tradițional). Dar pînă la urmă, eroul încalecă țanțoș și pleacă fără nici o explicație. Le Héros sans Peur. (Un laș !).

Fragmente. Căutarea tonului continuă. Nu sunt decît scoriile *năpîrlirii subiectului*. Miezul, măduva rămîn neatinse, intangibile. Discursul mediază numai un real imaginar. Mă uit în oglindă și nu mă văd. Fantasmă. Se deschid și se închid atîtea uși. Circulă aer abundent aici. Multă aerisire. Casă mare. Aparent știu totul *despre*. Dar ce se întîmplă în „căsuța din pădure" ?

Scanned with OKEN Scanner

În căsuța din pădure, „ariciul“ (adică subiectul autor/ receptor/personaj/martor/ etc.) își bate joc de „D-zău“ (adică „prozatorul tradițional“) nevoind să-l ajute să înjghebe *materia* amorfă într-o construcție articulată. Pînă la urmă, cu ajutorul unui *mediator*, ca totdeauna, totul sfîrșește cu bine. Dar să citez textul pe care-l iau din *Magnum* al lui Hașdeu : „La început cînd a zidit D-zău lumea, a făcut mai întîi ceriu și pă urmă pămîntu. Dar cînd a făcut pămîntu a avut de ajutori pă arici. D-zău a desfășiurat după un ghem ață cît erea țancu ceriului și pă urmă a dat ghemu ariciului. Ariciu șiret, vrînd să facă pe D-zău să greșească, cînd vedea că D-zău se apropie de el cu zîdirea pămîntului desfășura cîte puțin cîte puțin ață după ghem ; așa că tocmai la urmă, cînd D-zău a văzut că pămîntu ieste mai mare decît ceriu, a priceput că ariciu i-a stricat țancu. Atunci ariciu a fugit și s-a pitulat în iarbă. D-zău după ce s-a gîndit și s-a răzgîndit și n-a aflat nici un mijloc ca să facă pămîntu să nu fie mai mare decît ceriu, a trimis *albina* ca să caute pă arici și să-l întrebe. *Albina*, găsind pă arici, l-a întrebat, dar el a zîs că știe și nu vrea să spună. *Albina*, și ea șireată, s-a prefăcut că pleacă. Ea însă depărtîndu-să puțîn s-a ascuns într-o floare. Ariciu, crezînd că e sîngur, a zîs : «Hei ! nu să pricepe D-zău atîta lucru ! Să ia pămîntu în mîini de margini, să-l strîngă, și așa o să facă munți, văi și dealuri». Cum aude *albina* lucru, zboară din floare, și ariciu auzînd-o i-a zîs : «Eii... ! aci ai fost, hoață ! mînca-ț-ar ce nu să mănîncă cin-te-a trimis». Și de atunce *albina* face miere în loc de altceva... !“ Parafrazînd acest mit al creației *in nuce*, n-ar fi deloc rău dacă romancierul („tradițional“ sau nu) ar suferi efectul aceluiași blestem din partea ariciului, să facă miere și nu...

Încolo, slăbiciune, pătă, interstițiu, interferență, intertext, interludiu, interval, interpolare, interregn, *intermezzo. Da capo !*

Scanned with OKEN Scanner

„La bîlci“

Întoarcerile repetate la Olt sunt legate de o imagine emblematică. Nu știu de ce acest cadru se referă la ceva foarte concret, ceva ce mi s-a întîmplat numai mie să *văd*. Între pod și Grădiște e colina ce se ridică extrem de abrupt dinspre această parte, aproape ca un munte tăiat în unghi drept, după o rupere tectonică vizibilă. De cîte ori veneam dinspre pod spre oraș, îmi plăcea să-mi ridic privirea ca și cum aș fi fost cu adevărat în fața unui munte, mai precis mă simțeam obligat, *silit* să-mi ridic privirile ; atunci lucrurile din jur luau deja alte dimensiuni, mă trezeam dînd alte semnificații existenței și mai ales îi dădeam o altă motivare, ca să zic așa, o motivare *ficțională*. Într-adevăr, între pod și Grădiște, exista un spațiu de ruptură, cu rezonanțe magice în memoria mea. Astfel, Oltul era un fel de ființă monstruoasă cu care n-am avut decît contacte pline de spaimă. El curge solzos pe sub sălciile unde păștеau caii rudarilor. Mă duceam la Olt, totdeauna cu emoție, pe atunci eram elev la liceu și plecam în grup, mai ales marțea cînd aveam ore de atelier, la întreprinderea „Oltul“ aflată jos pe malul apei, pe partea stîngă a șoselei, cum mergi spre Craiova, dincolo de stadion. (Am evocat altădată întîmplarea cu E., cînd furat de competiția amoroasă era să mă înec). Rîul avea asupra mea acea atracție pură a unei realități teribile de care nu te poți apropia fără un mare pericol. Materia aceea,

curgînd majestuoasă pe sub pod, copacii purtați cu rădăcinile în sus și cîteodată o vită mugind luată de curent fără să se mai poată opune, casele întregi sau fragmentele de case călătorind la vale dinspre locuri mai înalte, toate acestea mă făceau să fiu foarte atent, să-l privesc ca pe o ființă vie, un balaur fabulos ce-nghite tot și amenință să nu se mulțumească niciodată cu ceea ce i se dă ; frica de apă pe care am avut-o chiar și după ce am învățat să înot perfect, cred că-mi vine din această *excitație mitică* pe care mi-a dat-o totdeauna apropierea de Olt. Dar apropierea de Olt, pe aici pe la pod, însemna și altceva, însemna o altă față a orașului, alta decît aceea cunoscută din expedițiile noastre printre vii, prin zona mînăstirii de călugărițe de la Clocociov. Pe aici, oamenii erau alții, după cum și peisajul era altul. Exista, pe de o parte, pitorescul țiganilor rudari, un fel de locuitori stabili ai Oltului (ei aveu case mici, niște bordeie sub Grădiște și se ocupau cu cioplirea lingurilor din lemn de salcie, de aceea se mai numeau și lingurari sau se ocupau cu legumicultura) iar pe de altă parte, era întîlnirea cu lumea bună a Slatinei care venea să facă baie la Olt, chiar aici sub pod, unde iarba era mătăsoasă și existau și marile sălcii pentru umbră ; se juca pocher sau canastă, se conserva, se citea, era loc și pentru fotbal... Îmi plăcea să observ doamnele și mai ales frumusețile *en vogue* ale Slatinei ce apăreau aici să se etaleze care mai de care. Asistam la o subtilă competiție feminină ; aceasta se raporta nu numai la ceea ce se dăruia ochiului spre a cîntări și decide, ci, înainte de toate, judecata meaa de situare într-un barem secret avea o legătură strînsă cu partenerii acestor frumuseți : cine cu cine s-a mai „combinat“ ? Cei mai falnici cuceritori ai Slatinei, pe care ca licean îi cunoașteam din vedere, aici puteau fi văzuți dezbrăcați de prestanță, goi, într-o postură oblomoviană nu tocmai avantajoasă ; pielea încreștită pe torace și fleici pe sub brațe, li se conturau niște burți destul de proeminente de care se jenau vizibil (vroiau să și le ascundă și atunci nu se dezbrăcau de tot : rămîneau într-un maiou sau în pantaloni scurți). În altă ordine, se simțeau puțin în inferioritate, fiindcă femeile cu care erau alături priveau cu afișată

plăcere și admirau prea pe față înotul celor cîțiva adolescenți care tăiau apa cu mișcări iuți și-și etalau corpurile lor de efebi. După felul în care se grupau, se putea ști acum direct ce cupluri s-au mai stricat și ce alte combinații s-au mai încheiat. Spionam avid totul, mișcîndu-mă liber de la grup la grup (de la „cearșaf" la „cearșaf") și din cînd în cînd mă avîntam într-o expediție de înot cu Irimescu sau cu Marius, ca să-mi astimpăr usturimea umerilor arși de soarele necruțător. Se putea ști totul aici fără prea mare efort și se puteau afla amănunte picante și despre profesoarele noastre mai tinere care veneau cu prietenii sau cu soții lor să facă plajă. Îmi amintesc și acum cît de mult ne-am destins într-o zi cînd am asistat la un episod extrem de comic ; profesorul de rusă Jocmir ieșise cu o tinerică la plajă și se retrăseseră pe un cearșaf foarte aproape de apă, pe un loc cu nisip curat unde noi tocmai jucam mingea fără să ne sinchisim de idila dascălului nostru. Deodată, probabil pentru că plouase abundent mai sus, spre Govora și Rîmnicul Vîlcea, ne-am pomenit cu o viitură, un val de o anumită înălțime ce nu se nota imediat, ci numai după ce trecea spălînd cu unda locurile mai ridicate ce pînă atunci nu fuseseră atinse de apă ; noi am observat pericolul ce se isca pentru cei doi solitari dar, în mod intenționat nu am tras nici un semnal de alarmă : au fost surprinși destul de neplăcut, căci tînăra doamnă a tras un țipăt grozav cînd a simțit cum o fură apa, iar profesorul speriat de țipătul ei s-a repezit și a luat-o în brațe, uitînd cu totul să se mai îngrijească de diferite lucruri cum ar fi cărțile, hainele, ceasul sau anumite bijuterii ale doamnei. Apa a măturat totul fără însă a crește mai mult decît o palmă. Jocmir era ridicol, cum sta cu dama în brațe care acum țipa disperată după lucrurile ce se duceau la vale tîrîte de torent. Profesorul și-a dat seama de pierderi și atunci a aruncat ceea ce îl obstacula, a aruncat ceea ce ținea în brațe și s-a repezit să culeagă obiectele ce se îndepărtau. Ne-a amuzat plescăiala amorfă a corpului acela viu aruncat în apă ca un lucru complet nefolositor și am început să rîdem cu toții în hohote ca niște idioți. Jocmir s-a oprit din căutat și s-a întors către noi, pier-

Scanned with OKEN Scanner

zînd ocazia să mai salveze ce ar fi fost de salvat. A venit înapoi și a început să strîngă hainele ude, încercînd s-o împace pe tînăra sa însoțitoare care, de altfel, era foarte pornită împotrivă-i, fiindcă nu fusese în stare să prevadă dezastrul. După gravitatea figurilor lor am înțeles că nepăsarea și veselia erau doar niște dovezi de obrăznicie crasă din partea noastră și ne-am repezit cu toții să mai pescuim cîte ceva, o pernă pneumatică, o carte, pălăria doamnei și cam atît. Jocmir ne-a mulțumit foarte jenat iar noi ne-am retras cu mutre spășite de parcă ne-ar fi aparținut întreaga vină pentru tot ce se întîmplase ; eram desigur culpabili pentru că ne amuzasem cu nesăbuință fără să intervenim de la început spre a-l ajuta pe profesor. Cruzime inocentă de adolescenți imberbi.

O altă plăcere era plimbarea pe aleea Oltului. Ce însemna atunci să te plimbi pe aleea Oltului ? Dar, mai exact, ce era această alee ? De la pod și pînă la intrarea în oraș, la piciorul Grădiștei, adică pînă la statuia-soldat a Ecaterinei Teodoriu, strada era străjuită pe ambele laturi de niște castani majestuoși, cu coroane enorme și cu trunchiuri groase că nu puteau fi cuprinși cu brațele de un singur om. Acești arbori perpetuau vara boarea aromată a apei, menținînd-o în frunzișul lor stufos și împingînd-o spre porțile orașului leșinat de căldură. Totdeauna spre seară, tot ce era de bonton în materie de „cuconet“ și mai ales liceenii se puteau întîlni în plimbare pe cele două laturi ale străzii (e drept că existau trotuare largi pe sub coroanele copacilor, astfel că nu putea fi vorba de teama de automobile, și apoi acestea erau pe vremea aceea cu mult mai rare). Plimbarea pe aleile Oltului era și pentru mine un *șoz* de mare rafinatețe și unde mai pui că la întoarcere puteam să traversez tot orașul și să trec prin fața casei lui E. În această plimbare, slătinenii se vedeau cu toții, se spionau reciproc, își spuneau tot ce aveau de spus mai urgent, punînd la cale urbea și lumea. Cînd castanii începeau să toarcă acea spumă de vată fină ca pînza de paianjen era extraordinar ; fibrele albe țeseau un spectacol feeric și se așezau lin pe buclele femeilor, pe rochiile lor de seară de culoare închisă sau pe mustața pretențioasă a bărbaților care le însoțeau ;

exista protocolul ca nimeni să nu îndepărteze țesătura imaculată și această stare de complăcere tacită în alboarea nupțială a castanilor distribuia o aură poetică (sau cel puțin poetizantă) acelor cupluri provinciale, în plutirea lor ușoară spre pod și retur, pe sub umbra compactă a frunzișului. Subtila producție celestială a castanilor se suprapune în memoria mea peste albul ghirlandat al floricelelor de zahăr pe care mi le cumpărau părinții cînd mergeam în duminica de Paști „la Bîlci". Da, în realitate prima mea întîlnire cu castanii de pe aleea Oltului se leagă de această bucurie a Bîlciului și a giostrelor, ce-mi încîntau copilăria. Zile minunate fără de întoarcere, pe care cuvîntul nu le poate recupera decît la modul proustian, în acele rămășițe persistînd întîmplător în memoria afectivă, nefalsificată prin retorică. De Paști, veseli și îmbrăcați de sărbătoare, știu că străbăteam cu toții orașul în trăsură ca să ajungem „la Bîlci" : ajungeam în partea de jos a orașului (fiindcă noi locuiam în partea de sus), la cealaltă extremă ; aici străjuia statuia Ecaterinei Teodoroiu, așezată într-un mic parc, unde erau cîteva ronduri îngrijite cu multe flori pestrițe, mai ales panseluțe, și erau și cîteva bănci pe care ne așezam să ne odihnim. Mama ne potrivea hăinuțele și ne povestea despre eroismul fetei îmbrăcate soldat, cam firavă și cu o față de bărbat, care ținea în mînă o pușcă aproape mai mare decît ea. Îmi amintesc bine uimirea mea primă că o fată a avut curajul să se îmbrace în soldat și mai ales mă miram că ea a putut să care o pușcă atît de grea, fiindcă eu luasem în mînă pușca unui soldat viu care, venind de la tragere, a intrat la noi în curte să ceară apă, și am fost speriat de greutatea ei. Da, de statuia acelei Ecaterina Teodoroiu sunt legate cele mai mari nedumeriri ale mele (la vîrsta copilăriei) despre armele și felul de război pe care pot să-l ducă femeile. Întrebarea aceea m-a urmărit multă vreme : de ce să care ea o pușcă atît de lungă ?! Mutîndu-mi privirea de la statuia cu pricina, am observat cum din coroanele copacilor (desigur e o impresie pe care am reținut-o exact, altfel n-aș scrie-o) se ițea ireal un fel de ață albă ce unduia spre pămînt unde se strîngea în ghemotoace mai mari, dee vată sau de zăpadă de care se

Scanned with OKEN Scanner

loveau încălțările mele, cînd mama ne-a ridicat din fața statui să intrăm „la Bîlci". Chiar atunci, un copil cam de vîrsta mea, ce venea din direcția opusă, ținea în mînă un cotor de lemn pe care era învălătucită o vată albă din care el mușca cu lăcomie și vata rămînea la fel. M-am mirat de lăcomia lui și ca să văd și eu ce gust are, scăpat de sub supravegherea mamei, m-am aplecat să adun de jos un asemenea vălătuc alb și am vrut să-l duc la gură. Cu repeziciune, ea mi-a oprit mîna și mi-a spus că acel ceva nu e de mîncare, că e doar o materie florală pe care o împrăștie castanii, copacii aceia mari ce străjuiau intrarea „la Bîlci". Abia atunci am văzut că prin poarta dintre copaci se deschidea o imagine indescriptibilă. Am văzut Bîlciul. Era un fel de „groapă a minunilor". Într-adevăr, acolo terenul cobora foarte mult, căci era la nivelul albiei Oltului, și printre sălcii, în perimetrul dintre fluviu, piciorul Grădiștei și zidul impenetrabil al Castanilor, în acea „groapă" nevăzută de sus decît foarte puțin, se instala în preajma zilelor de Paști Bîlciul. Ce puteam să înțeleg eu atunci din această expresie nu-mi dau seama ; în orice caz era ceva ce întrecea realitatea : o *infrarealitate* în care pătrundeam cu mare dificultate sau doar îmi imaginam că pătrund. Alții copii nu pătrundeau deloc și le povesteam eu pe stradă sau la școală ce *am văzut* „la Bîlci".

Întîi de toate trebuia să ai bani ca să mergi acolo (erau discuții interminabile între părinții mei pe această temă) și apoi trebuia să parcurgi acel drum întortocheat pe care singur nu mi-aș fi imaginat că aș fi putut să-l străbat vreodată. Din aceste motive, probabil, se mergea o singură dată pe an la Bîlci, și poate, tocmai de aceea, imaginația mea înregistra mai acut ce văzuse ochiul. Ajunși aici, de cum am coborît în „groapă", mi-am dat seama că dacă mama nu m-ar fi ținut strîns de mînă, m-aș fi rătăcit fără doar și poate în hățișurile acelei lumi nebune. Acolo totul deborda de culoare, violență, mișcare și chiote de bucurie. Într-un spațiu restrîns se agita o lume străină pe care n-o mai întîlnisem înainte, concentrată în aceste coordonate centripetale și învrăjbită tulbure de o mare grabă. M-a izbit în primul rînd faptul că toți cei care intrau sau ieșeau din acel „loc" erau foarte bine îmbră-

cați, mai bine decît dacă ar fi mers duminica la biserică sau s-ar fi dus la fotograf ; era, însă, în îmbrăcămintea lor ceva strident, prea multe culori și prea vii, ceea ce mă face acum să constat că de cum am luat contact cu ea, nu mi-a plăcut forma *carnavalescă* a spectacolului. Tot ce e prea vesel, prea îngroșat îmi repugna de pe atunci. Desigur pentru mine erau bizare hainele ca și mișcările și gesturile tuturor celor intrați acolo ; mi se părea că-i apucase dintr-odată o stare febrilă ce-i împingea să zbiere și să urle, să spună vorbe cît mai deșuchiate și să facă gesturi pe care altfel nu le făceau niciodată. Se grăbeau cu o furie de neînțeles ca și cum în acea groapă se trăiau mai multe vieți simultan și nu voiau să scape ocazia, sau se trăia într-un ritm accelerat, astfel că eu nici nu aveam timp să văd ca lumea o anumită imagine că aceasta era imediat înlocuită de o alta și așa mai departe cu o rapiditate înspăimîntătoare. Mai ales, mă speriasem de cuplurile care se învîrteau amețitor în „tiribombă" ; aveam mare frică de scaunele zburătoare care mi se păreau niște ghiulele lansate dezordonat către mine. Tatăl meu a ținut să mă urce și pe mine în tiribombă în brațele unei verișoare mai mari, Nina ; nu am refuzat pe loc din rușinea de a mă arăta fricos și las, dar am murit de groază în tot acel iureș, iar cînd s-a pornit învîrtirea am urlat bestial și am început să vomit, astfel că mama, foarte atentă, a intervenit pe lîngă cel cu motorul și l-a rugat să oprească. A oprit după numai două ture, să cobor eu, fricosul și apoi i-a dat drumul din nou. Am fost oripilat de lașitatea mea, dar spaima prin care am trecut atunci mi-a rămas intactă, astfel că nici astăzi nu pot suporta să văd vreun obiect ce se învîrtește.

Exista aproape o adevărată nebunie pentru această tiribombă ; cei mai tineri odată suspendați în aer se lăsau mult în față peste lanțurile de la scaunul zburător, zbătîndu-se ca apucații și făcîndu-și vînt cu picioarele și mîinile pînă reușeau să prindă scaunul din față în care totdeauna era o fată ; o prindeau cu putere balansînd-o într-o parte și alta și o lansau brusc în văzduh. Scaunul zbura ca o ghiulea și apoi în balans invers se întorcea spre cel ce-l lansase ; acesta îl lansa și mai puternic și

fata scotea un strigăt ascuțit, care nu se înțelegea dacă era de groază sau avea rostul de a-l incita pe tînăr s-o arunce și mai sus pentru a-l depăși în zbor pe celălalt din spate, ce reușea în întrecere încordată să-și arunce partenera și mai sus decît el. Erau aici o mare furie, o violență a strigătelor și o periculoasă pendulare a scaunelor în aer ; ele zburau în înaltul cerului și se întorceau apoi în mîna celui ce le azvîrlea ca și cum ar fi fost niște bumeranguri. Mă uitam extaziat, retras mai într-o parte (s-a rupt o dată lanțul și scaunul catapultat a omorît doi copii ce stăteau prea aproape de tiribombă) pentru ore și ore și nu m-aș fi oprit să privesc la nimic altceva, deși traversasem toate minunile : călușeii, bărcile, trăsesem la țintă, și fusesem spectator indiferent la „zidul morții". Dintre toate acestea mă interesa doar spectacolul periculos al celor ce se dădeau în tiribombă. Mă incita numai întîmplarea extraordinară a zborului ; așa cum stăteau cu mîinile întinse în față și picioarele în urmă, tinerii aceia păreau niște păsări rapace ce se repezeau spre o pradă totuși foarte docilă. Intuisem că era acolo un act inițiatic, un *act grav*, în acele strigăte de spaimă și de plăcere ale fetelor care se lăsau învîrtite în aer atît de ingenios : nu știu de ce aveam impresia fermă că de acea amețeală și încordare a jocului era strîns legată toată existența viitoare a acestor tineri, căci se nota o încleștare agonică imposibil de descris care le schimba fața și gesturile ; cînd coborau de acolo păreau transfigurați și se uitau unul la altul ca și cum nici nu s-ar fi recunoscut, ca și cum nici n-ar mai fi fost ei. Se odihneau puțin și apoi se urcau din nou. E interesant că și fetele doreau intens acest joc agonizant căci și ele se urcau din din nou, mereu aceleași, ba chiar erau atente și pîndeau să se urce în fața acelorași bărbați care li se păruseră că le învîrteau mai tare. Ce este ciudat ține de faptul că nu-și vorbeau aproape deloc, dar se înțelegeau din priviri, niște priviri pline de ferbă, halucinate de pîndă și efort. Eu îi priveam intens ; mă apropiam de ei să le văd fața crispată, să le miros sudoarea tare și simțeam cum participam, chiar prin această atenție exagerată pe care le-o acordam fără să mă abțin, la intensitatea trăirii lor. Într-adevăr, am observat că aici, pe malul Oltului, în

Scanned with OKEN Scanner

acest loc strîmt, în această „groapă“ numită „la Bîlci“, se trăia mai intens, cu mult mai intens decît în existența obișnuită, de aceea am început să înțeleg instinctiv fețele uluite ale oamenilor, acea stare de febrilitate, ca și cum, iată, chiar acum vor consuma ultima clipă a vieții lor și trebuie să se grăbească, fiindcă nu se știe dacă vor mai apuca s-o trăiască pînă la sfîrșit. S-o trăiască deci era lucrul esențial, și după aceea poate să se întîmple orice, păreau să spună figurile lor transfigurate ; eu aveam intuiția că acolo se petrecea un lucru extraordinar și că nu trebuia să pierd acel ceva unic pe care nu se știe dacă am să-l mai întîlnesc vreodată. De aceea eram atît de atent, atît de concentrat să nu-mi scape nimic din ce fac sau din ce spun acești oameni deraiați brusc le la normalitate : nu mi se păreau nebuni, dar vedeam că parcă cineva învîrtise o rotiță mai mult în mecanismul corpului lor și de aceea se purtau nefiresc, sau poate se purtau atît de firesc că păreau nefirești. Simțeaum că mi se oferea acea clipă *faustică,* acea revelație neîntîlnită decît o dată pe an, adică „la Bîlci“ cînd trebuia să mă concentrez și să înregistrez tot, să nu irosesc nimic, căci acolo în gesturile acelea violente, în acea turbare a trăirii, mă găseam eu însumi participînd cu aceeași intensitate, mă regăseam eu cel de pe margine, nu cel ce lua parte direct la joc, dar aveam conștiința clară că *numai eu știam* de ce se comportă ei așa atunci căci ei nu aveau timp să reflecteze concomitent asupra propriului lor act. Erau implicați în el atît de adînc, încît nu mai aveau timp de așa ceva ; ei trăiau într-o clipă sau într-o zi cît nu trăiseră într-o viață. Nebunia lor venea dintr-un *exces* de trăire pe care-l asumau în act fără să fie prea conștienți de ceea ce li se întîmpla. Eu mă retrăgeam voit din actul propriu-zis, dar îl atingeam aproape la aceeași cotă prin contaminare, ce se baza doar pe intuiția perfectă a ceea ce trăiau ei. Ieșeam epuizat, distrus, de la spectacolul acesta, cu privirile fixe și mușchii feței crispați, astfel că mamă mă smulgea de multe ori cu forța de acolo ca să mă ducă să-mi arate și alte locuri, cu mult mai interesante pentru mine după părerea ei. Mă supuneam și mergeam fără nici un entuziasm, de exemplu la acel labirint de oglinzi din care *știam* întotdeauna să ies, spre deosebire de sora

mea care se rătăcea și trebuia s-o scoată mama de acolo ; ieșeam fiindcă știam că acolo este ceva nereal, ceva pus la cale, trucat prin jocul inteligenței ; nu mă lăsam învins de labirint și bănuiam că acesta nu putea să fie altfel decît un joc foarte logic și foarte ușor de decriptat. Nu mă speriam nici cînd intram la „casa cu stafii", unde toate acele vrăjitoare și mume ale pădurii, toți acei zmei și balauri mă făceau să mă prăpădesc de rîs pentru inautenticitatea lor ridicolă spre stupoarea altor copii, care ieșeau îngroziți pînă la lacrimi, sau nu aveau curajul să intre acolo decît însoțiți de mamele lor. Nu mă speriam fiindcă știam că nimic nu era adevărat, nimic nu era autentic, totul era artificial, croit după tiparele fictive ale imaginației. Aveam atîta putere de imaginație ca să înțeleg că ceea ce este fictiv nu poate nă-mi facă nici un rău. Copilul de atunci nu avea *spaimă decît de real,* de viață și de aceea dam fuga imediat să mă holbez din nou la tiribombe, fiindcă acolo totul era real, acolo se putea chiar muri (văzusem cu ochii mei !) și eu simțeam că acolo se întîmpla ceva foarte important, vedeam cum pericolul, în loc să-i îndepărteze pe tineri și pe netineri de acea probă, dimpotrivă, îi atrăgea cu o forță diabolică. Eu însumi aș fi vrut să mă implic direct în pericol, dar deocamdată eram prea mic și atunci preluam din trăirea celorlalți, mă hrăneam din „sîngele" lor. E ciudat, dar acest sentiment ambiguu în fața tiribombelor nu l-am retrăit mai tîrziu cînd am devenit eu însumi apt să particip direct la joc ; acum mi se părea că e un joc prea „vulgar", făcut doar pentru cei ce veneau de la țară, iar fustele acelea înfoiate ce-mi treceau fulgerător pe deasupra capului (și care mai înainte îmi dădeau o stare de fierbințeală leșioasă) nu-mi mai provocau decît o senzație de spectacol deșănțat. Dar spectacolul carnavalesc este deșănțat în sine și eu nu pot să-l trăiesc pe această coordonată „vulgară", probabil dintr-o pudoare bolnăvicioasă ce m-a făcut totdeauna ezitant în fața oricărei dezvăluiri prea șocante. Acum ca adolescent eram atent să mă pun la încercare prin cele mai grele probe ; de exemplu, cum văzusem că tatăl meu se da peste cap

în barcă atunci cînd eram copil și veneam uluit „la Bîlci", încercam același lucru. Nu știu dacă ați trăit vreodată acea senzație unică cînd barca ajunge în poziția maximă de sus și rămîi pentru o clipă cu tot corpul suspendat în această mișcare centrifugală ; atunci simți cum sîngele ți se înghesuie în creier, îți inundă timpanele care încep să pocnească, simți cum tălpile ți s-au desprins de podeaua de scîndură a bărcii și ai impresia puternică, foarte acută că în acest moment te vei prăvăli în jos ; atunci strîngi degetele pe drugii susținători ai bărcii și ești încredințat că doar de acea tărie depinde soarta ta (un coleg a dat drumul la mîini, a căzut în cap și a murit pe loc). După ce ai depășit acel punct de repaos relativ, barca revine din nemișcare și îți revii și tu și vrei să dai un impuls mai mare mișcării pentru a te mai da o dată peste cap, o dată și încă o dată, de cît mai multe ori, *mai mult decît toți ceilalți* ; colegele tale se uită holbate la tine, care ai acum acest curaj și această putere pe care ele *n-o au* ; simți din admirația lor cum începe să se înfiripe secret acel discurs amoros inconștient și misterios ; te uiți după ce ai coborît de acolo mai sigur la ele, nu mai ai trac, parcă ești mai natural, chiar și ele nu te mai privesc atît de rece, au devenit comunicative, mai familiare, formidabil ce ai reușit ! și știi că acest fapt se datorează numai exhibițiilor tale aeriene. Prin ce mijloace bizare se poate accede la sentimentul acestor fete ! Dar cît de mult te străduiești să construiești această „apropiere", cît efort consumi pentru a rupe bariera lor de indiferență și autoapărare ; da, asta este formidabil ; de cîtă indiferență pot fi capabile aceste liceence în uniforme sobre și cu guleraşe albe brodate la gît ! Eu mă dedam la toate acele acte de „eroism" acolo „la bărci" (acum cînd pierdusem tainica spaimă inițiatică pentru mersul anual „la Bîlci" împreună cu ai mei în dulcea copilărie) numai ca s-o provoc pe E. și s-o scot din indiferența față de mine. Ea a simțit scopul meu : am vrut să fac ceva ieșit din comun, să-i atrag atenția. Cît de fericit am fost că, după aceea, a catadicsit să stea cu mine un sfert de ceas pe banca din fața statuii Ecaterinei Teodoroiu (am încercat să-i spun

Scanned with OKEN Scanner

despre emoțiile legate de acest popas aici, în copilăria mea, cînd veneam cu toții „la Bîlci") ; mă privește ironic și trebuie să schimb subiectul, să-i vorbesc de problemele de matematică de care ea este interesată : „știu sau nu știu să le fac ?" — trebuie să știu, n-am încotro, fiindcă altfel nu va mai sta de vorbă cu mine, deci nu bravura mea la bărci o interesează pe ea, ci ceva atît de banal ! (Dar probleme poate să facă și Irimescu). Și-a dat seama că e privită de prea multă lume și mai ales de colegi, că stă pe bancă lîngă mine și deodată se ridică și-mi dă întîlnire pentru a doua zi, la liceu, cu problemele gata făcute ; nu uită să-mi spună să vin cu o oră mai devreme, să aibă timp să le copieze. Mă ridic și eu și, absent, încerc să mă plimb pe aleea Oltului. Nu am nici o poftă, sunt nervos fără să înțeleg de ce, sau înțeleg, dar n-aș vrea să observe și ceilalți. Ea se îndepărtează pe strada ce duce spre centrul orașului și rămîn cu o senzație de amar în gît. Mă uit încordat și silueta ei mi se pare că, în loc să se îndepărteze, se apropie, vine spre mine ocupînd toată imaginea și depășind cadrul acesta natural care este stînca abruptă de adevărat munte a Grădiștei.

P. S. Am scris aceste pagini calde incitat de un vis : se făcea că veneam de la Olt cu alți colegi și înaintea mea era E. cu Geta și cu Simona. La un moment dat, ea se desprinde din grup și cotește la stînga pe strada de sub Grădiște ce duce la rudari ; e periculos să mergi pe acolo singur. Îi recunosc mersul solemn ce se identifică de la distanță ca numai al ei și vreau să mă duc s-o însoțesc, s-o apăr. Mi se pare că se îndepărtează prea mult și atunci o iau pe scurtătură, să-i ies înainte. Alerg, dar simt că drumul e prea abrupt, obstaculat cu pietroaie mari și bușteni cărați de Olt pînă aici. Vreau să mă întorc, s-o iau pe calea obișnuită, dar o pierd definitiv din vedere și în același timp observ doi cățeluși lătrînd furioși (care mă împiedică să înaintez) mi-e frică să nu calc pe ei, îi iau în mînă și-i arunc departe, dar ei se apropie la fel de sîcîitori. Cînd mă uit mai bine, par să se transforme și devin colegii mei de clasă, Irimescu și Cîzai. Mi-a

Scanned with OKEN Scanner

rămas, ca o emblemă a visului, silueta vie a lui E, ridicîndu-se peste sălciile din fosta „groapă“ a Bîlciului, peste vîrfurile castanilor (care nu mai sunt) și înscriindu-se grandioasă în cadrul restrictiv al Grădiștei, văzut dinspre Olt. Era atît de concretă, că mi-a atras în memorie elementele acestea (acum absente) pe care le-ngropasem în subconștient. Deci silueta ei intangibilă suind muntele ca-ntr-o retrăită procesiune la Delfi...

Scanned with OKEN Scanner